МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

АКТУАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ І РЕГІОНІВ.
СЕКЦІЯ ІІ «ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСІВ ТА ФІНАНСОВОЇ НАУКИ»

(13-14 травня 2019 р.)

Покровськ

2019

УДК 336

Актуальні соціально-економічні проблеми держави і регіонів. Збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 50-річчю факультету економіки та менеджтенту ДонНТУ. Т. 2. Секція 2: Проблеми розвитку фінансів та фінансової науки (13-14 травня 2019 р., м. Покровськ) / Уклад. Антоненко В. М. – Покровськ: ДонНТУ, 2019. – 305 с.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні соціально-економічні проблеми держави і регіонів» (секція 2 «Проблеми розвитку фінансів та фінансової науки»), яка присвячена 50-річчю факультету економіки та менеджменту Донецького національного технічного університету та відбулася 13-14 травня 2019 року в м. Покровську, містять результати сучасних наукових фінансових розробок докторів та кандидатів наук, старших викладачів та асистентів, аспірантів та студентів. Наукові дослідження, що представлені у цій Збірці, є актуальними, професійно цікавими й досить різноплановими, охоплюють широкий спектр фінансових проблем сучасності та націлені на успішне їх розв'язання в умовах незалежної української держави та світової фінансової системи.

В роботі наукової секції прийняли участь майже 100 авторів із міст України: Києва, Харкова, Львова, Одеси, Умані, Вінниці, Луцька, Дніпро, Полтави, Запоріжжя, Мелітополя, Покровська, Краматорська, Ірпіня, Черкас, Кривого Рогу, Слов'янська, міст Республіки Беларусь: Мінська, Горки, Бреста.

Редакційна колегія:
к.е.н., доцент Антоненко В.М.,
к.е.н., доцент Бурцева О.Є.,
к.е.н., доцент Катранжи Л.Л.

© ДВНЗ
Донецький національний технічний університет, 2019

ЗМІСТ

Amelnitskaya M. I., Maryna A. S. 10
RESEARCH OF THE EFFICIENCY OF THE CREDIT ACTIVITY OF THE BANK
Бабич Д. С., Сидорова А. В. 13
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ ДЕНЕГ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ
Бай С. О., Герасимова В. О. 18
АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ
Балаба М. В., Антоненко В. М. 20
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ В УКРАЇН
Бензар О. В., Матвійчук В. І. 22
РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ
Бережна Л. В., Снитюк О. І. 26
РОЛЬ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ ТА ІННОВАЦІЙ У ПОДОЛАННІ БАР'ЄРІВ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ
Божко Е. В., Рубан Т. Е. 30
ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ
Бойченко К. О., Слатвінська М. О. 34
БОРГОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ОЦІНКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ
Болотько В. М., Засемчук Н. А. 37
ИНВЕСТИЦИОННЫЙ РЫНОК И МЕТОДЫ ЕГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
Бурцева О. Є., Балаба М. В. 40
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ
Волкова О. В. 42
КРИТЕРИИ УСТОЙЧИВОГО ФИНАНСОВОГО ПОЛОЖЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ
Галкина Ю. А., Волкова О. В. 45
ВЫРУЧКА ОРГАНИЗАЦИИ ОТ РЕАЛИЗАЦИИ И ФАКТОРЫ, ОПРЕДЕЛЯЮЩИЕ ЕЕ ВЕЛИЧИНУ
Гологуш Д. К., Сидорова А. В. 47
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: СОСТОЯНИЕ, ТЕНДЕНЦИИ И МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ
Грецька М. О., Карпова Т. С. 51
ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН БАНКІВ І ПІДПРИЄМСТВ

Гринкевич В. К., Антоненко В. М. 56
ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЇХ ВИРІШЕННЯ
Гринкевич М. Ю., Антоненко В. М. 60
ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ, ЯК ВАЖЛИВА СКЛАВОВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
Грицук Т. В., Найдович В. А., Сидорова А. В. 64
ФИНАНСОВЫЙ РЫНОК РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ
Гришко Р. С., Рубцова Н. М. 68
СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ОБОВ'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АВТОВЛАСНИКІВ
Губеня Д. В., Чеботарьов В. А. 70
СТРАХОВИЙ МАРКЕТИНГ
Гурновская Е. Ю., Волкова О. В. 74
РОЛЬ ДОЛГОСРОЧНОГО КРЕДИТА В ФИНАНСИРОВАНИИ ИНВЕСТИЦИЙ
Далецкая А. В., Гиль А. А., Рубан Т. Е. 76
«ЗЕЛЕНЫЕ» ОБЛИГАЦИИ КАК ИНСТРУМЕНТ ФИНАНСИРОВАНИЯ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ
Denisyuk A. A., Tretyak V. A., Belikova E. G. 80
CONDITION OF RAILWAY TRANSPORT IN THE REPUBLIC OF BELARUS
Деревянко В. А., Антоненко В. М. 82
ФІНАНСОВИЙ РИНОК: УПРАВЛІННЯ, РОЗВИТОК ТА ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ
Дорофеев В. Г. 85
ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ КРЕДИТНЫХ ОПЕРАЦИЙ БАНКОВ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
Єланська Н. О., Антоненко В. М. 88
АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМ ПРОМИСЛОВОГО ШПИГУНСТВА
Желніна Г. О., Рибалко О. М. 91
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ НЕЮ
Жовтюк Б. Л., Мельничук Ю. М. 93
РОЗРАХУНКИ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ – ПРОБЛЕМА ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ
Жуковский О. А., Муха Т. С., Калиновская Т. С., Беликова Е. Г. 95
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СЕМЕЙНОГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ
Кадала В. В. 98
ОТДЕЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПРЕКРАЩЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИНСТИТУТОВ СОВМЕСТНОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ

Калацкая С. В. 100
ОБЯЗАТЕЛЬНОЕ СТРАХОВАНИЕ СКОТА И ПТИЦЫ В БЕЛАРУСИ
Карабач Р. А., Лемеш В. Н. 104
АУДИТ ЭФФЕКТИВНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ
Клименко К. В., Савостьяненко М. В. 107
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ СПІВПРАЦІ З МВФ
Клімова А. В., Катранжи Л. Л. 112
АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ДИНАМІКИ ДОХОДІВ І ВИТРАТ БАНКІВ УКРАЇНИ
Клімова А. В., Антоненко В. М. 114
ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ
Клімова А. О., Рубцова Н. М. 117
СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ
Кобець К. І., Рева О. В. 119
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ З ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ
Коваленко Д. В., П’ята А. М, Волосович С. В. 123
СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ
Ковальова М. С., Бурцева О. Є. 124
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ УКРАЇНИ
Ковальчук І. М., Юрчишена Л. В. 128
АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
Кононенко А. О., Соболєв В. М. 132
СУЧАСНА АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ
Королюк Т. О. 134
ЗАГРОЗИ МОНЕТАРНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ
Косенко Л. М., Бурцева О. Є. 138
ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ОСНОВ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА
Краснова В. М., Рибалко О. М. 141
ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ АНАЛІЗ
Кривенька Н. В., Лобачева І. Ф. 142
АНАЛІЗ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ
Кузьменко А. О., Бурцева О. Є. 145
СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ КРЕДИТУВАННЯ
Лапченкова А. О., Борисова С. Є. 147
СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ
Мазурова І. В., Рубцова Н. М. 151
РОЛЬ СТРАХОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ НА СТРАХОВОМУ

РИНКУ УКРАЇНИ
Макоткіна О. В., Варенник В. М. 153
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО МЕХАНІЗМУ УКРАЇНИ
Марусева К. А. 156
АНАЛИЗ ПРАКТИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ ПО ПЕРЕДАЧЕ ВНЕШНИХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ КРЕДИТОВ В РЕАЛЬНЫЙ СЕКТОР ЭКОНОМИКИ
Марчук М. С., Стащук О. В. 161
ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
Мегдиник Т. М., Марина А. С. 162
АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ
Melnychuk Yu. 164
ACTUALITY OF FINANCIAL ANALYSIS IN THE ACTIVITY OF COMPANIES IN REGION
Милош Д. В., Дорофеев В. Г. 166
РЕАЛИЗАЦИЯ КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ КАК ВАЖНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КАПИТАЛА БАНКА
Мороз К. В., Дьячкова Ю. М. 170
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ
Мощенська Є. В., Чабанюк О. А. 174
ПРОЦЕС БЮДЖЕТУВАННЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ ЙОГО СТРУКТУРІ
Муха Т. С., Беликова Е. Г. 176
ПРИМЕНЕНИЕ БАНКОВСКИХ ПЛАТЕЖНЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ
Мухіна А. С., Волкова Н. І. 178
НАПРЯМИ МІНІМІЗАЦІЇ ПРОБЛЕМНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ
Ненартович К. В., Сидорова А. В. 181
СБЕРЕЖЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ И ИХ ОСОБЕННОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ
Огірко О. Т., Капленко Г. В. 184
ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ
Oliynyk V. V., MelnychukYu. M. 189
INSURANCE OF INDIVIDUALS AND LEGAL ENTITIES AS ONE OF THE AREAS OF SOLUTION OF THE PROBLEM OF FINANCIAL SECURITY OF CITIZENS
Отоса І. В., Свинаренко Т. І. 191
БОРГОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
Перун А. С., Рева О. В. 195
ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВ, ЇЇ СУТНІСТЬ ТА ЗАВДАННЯ
Петракович А. В. 197
ОСОБЕННОСТИ ВЕДЕНИЯ НАЛОГОВОГО УЧЕТА В

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
Піліпенко А. В., Антоненко В. М. 200
ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
Плиска Д. Є., Борисова С. Є. 203
ЕТАПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ
Пустовіт Н. В., Масловата Д. Р. 207
СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЦІНОУТВОРЕННЯ
Разуваєва М. С., Борисова С. Є. 210
ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ОДНА ІЗ УМОВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
Рощина Н. В., Черненко Н. О. 213
ОЦІНКА ВПЛИВУ ІНФЛЯЦІЇ НА ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
Рябчикова Д. А., Антоненко В. М. 217
КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВА У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
Рябчикова Д. А., Марина А. С. 220
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В УКРАЇНІ
Сенюк Б. А., Новосьолова О. С. 223
РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ НАУКИ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ТА СЬОГОДЕННЯ
Сервачук М. О., Марина А. С. 226
АНАЛІЗ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ДОНЕЦЬКУ ОБЛАСТЬ
Синяк А. П., Калацкая С. В. 228
СТРАХОВАНИЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КУЛЬТУР В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ
Скорик Д. К., Рибалко О. М. 232
ОБЛІК І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ
Соломахіна С. В., Марина А. С. 234
АНАЛІЗ СТРУКТУРИ І ДИНАМІКИ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ
Стельмах А. С., Сидорова А. В. 236
ФИНАНСОВЫЙ РЫНОК РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: СОСТОЯН И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ
Стоянова В. В., Федина В. В. 240
ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ДЕВАЛЬВАЦІЇ ГРИВНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ
Татарин Н. Б. 242

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЯК ВАЖЛИВА СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ
Татарікова Г. С., Сутормiна К. М. 244
ЗОБОВ`ЯЗАННЯ ПАТ «ОЩАДБАНК»: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ
Тимошенко О. В., Приймак І. О. 247
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ
Тур Н. В., Антоненко В. М. 249
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ
Тур Н. В., Марина А. С. 251
РОЗВИТОК НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ
Устич В. А. 254
КОМПЛАЄНС ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
Флорьянович Н. В., Васюк А. В. 258
НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ
Хамула А. В., Матвійчук В. І. 262
НПФ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ
Химорода О., Климчук Н. Я. 265
ПРОБЛЕМНІ КРЕДИТИ БАНКІВ
Хлявіч О. Л., Баластрик Л. О. 268
РИНОК КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ
Ходоренко О. А., Славенко Д. И., Сидорова А. В. 271
МИРОВОЙ ФИНАНСОВЫЙ КРИЗИС: ПРЕДПОСЫЛКИ, ПОСЛЕДСТВИЯ ИПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ
Чвертко Л. А., Бровко Н. В. 275
СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
Чернявская Е. А., Рубан Т. Е. 278
ОРГАНИЗАЦИЯ КОНТРОЛЯ НА СТРАХОВОМ РЫНКЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
Чилеко О. В., Сидорова А. В. 281
ВНЕШНИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ
Чуприна Е. Е., Волкова О. Г. 285
ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ
Шевченко Ю. И., Тютюнникова С. В. 289
МИССИЯ ДОХОДОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО

КАПИТАЛА
Щебликіна І. О., Щебликіна З. В. 292
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА
Язкова Г. В. 295
НАЛОГОВАЯ НАГРУЗКА ОРГАНИЗАЦИЙ АПК: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СНИЖЕНИЯ
Яковенко Є. А., Чеботарьов В. А. 298
МАРКЕТИНГ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ
Яровенко М. М., Стащук О. В. 302
ДО ПИТАННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

RESEARCH OF THE EFFICIENCY OF THE CREDIT ACTIVITY OF THE BANK

Amelnitskaya M. I.
Scientific supervisor – Ph. D., associate professor Maryna A. S.
Donetsk National Technical University

Serving as key elements in the system of market relations, the sustainable development of commercial banks is one of the most important conditions for the functioning of the market economy of modern countries. The activities of banks are an integral part of the effective functioning of the economy for many years. In the conditions of the management, which has developed in the economy of the country, it is obvious that credit operations in the structure of active banking operations occupy a leading place. It is the last that forms the basis for the financial stability of the banking system as a whole since the profitability and liquidity of a particular banking institution directly depends on their efficiency. In today's conditions of political and economic instability, a high degree of uncertainty and volatility of the conditions of the internal and external environment of the banks' activity, the study of a certain connection between the efficiency of their lending activities and the provision of financial stability is appropriate to consider relevant enough. Today, the stability of the banking sector is the basis and prerequisite for the sustained positive development and economic growth of the national economy of any country. Consequently, the provision of effective banking activities becomes particularly relevant and requires further scientific research and practical solutions.

Analysis of recent research and publications. Theoretical and practical aspects of the development of issues of credit business of commercial banks and ensuring the stability of the financial system are devoted to the scientific works of many leading scientists, namely: O. Baranovsky, Z. Vasilchenko, N. Versal, V. Kochetkov, V. Mischenko, S. Miseyev, A. Frost, and others. We also should note the works of T. Vasiliev, O. Vovchak, O. Dzublubka, I. Ivasiv, S. Leonov, B. Lutsiva, L. Pristosti, I. Sala and others. However, the analysis of scientific literature on the consideration of aspects of the problem suggests that a number of theoretical and applied problems remain unresolved. It is advisable to further explore and develop the issues of the efficiency of the bank lending process, primarily with a view to adapting to the changing nature of the functioning of the banking system.

The purpose of the article is to study the problems of the efficiency of lending activities of banking institutions as a determining prerequisite for ensuring the financial stability of the banking system under conditions of instability.

Presenting the main material.

In today's economic conditions of the commercial banks of the country, the probability of unprofitableness of credit operations is quite significant, which is explained by the growth of political and economic instability. This factor further undermined the entire banking system and the economy in general.

Leading experts in the field of finance and banking system determine the lending activity of the bank as a process for the reproduction and realization of credit relations in order to generate profit, that means that the credit operations is the basis of lending to banks. To manage a bank loaneffectively, you must adhere to the bank's principles. In the general structure of bank revenues traditionally the largest share of income from lending activities.

However, there are certain differences in the views of leading scholars in the field of finance regarding the definition of «bank lending operations». None of the researchers gives a clear definition of the concept of «lending to the bank» and does not reveal its essence. For example, some experts identify the concept of «lending activities of the bank» and «bank lending operations», in particular considering the last as one of the important activities of Ukrainian banks.

It is proposed to determine the bank's lending operations as a set of actions aimed at ensuring all stages of the credit process and further reflection of their results in the bank's accounting [1].

On the basis of the conducted research it should be argued that the definition of the concept of lending activities of the bank in most scientific publications on the topic in general, is absent. Ultimately, the lending activity of the bank is defined as an integrated process for the implementation of credit operations in order to generate profit, which results are the creation and placement of a credit service market [2].

Figure 1 depicts the logical scheme of subordination of the basic concepts of credit activity of the bank.

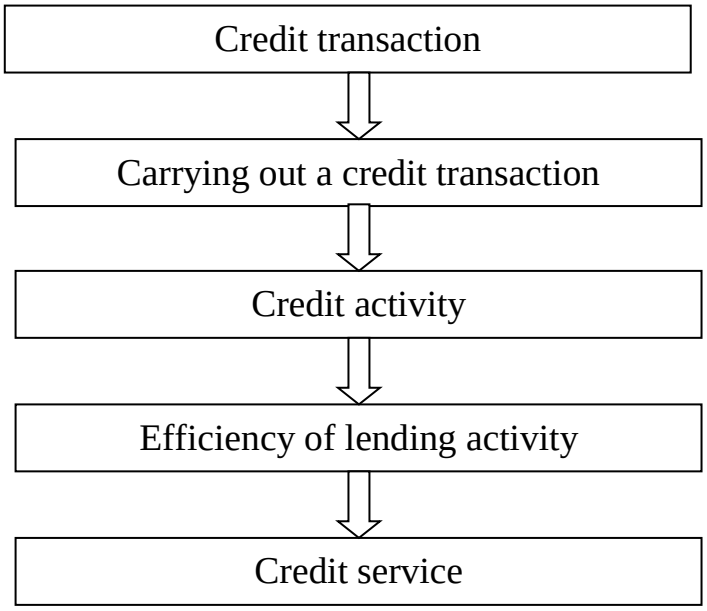

Figure 1. Subordination of the basic concepts of the bank's lending activity

As you can seefrom thescheme above, a credit operation as a set of actions, aimed at ensuring all stages of the credit process, and the process of its implementation are the basis of credit activity. The consequence of the bank's lending activity is the formation of a quality lending service. There is also a feedback: the quality of the

bank's lending service depends to a large extent on the efficiency of the bank's lending activity. That is, ineffective credit activity will lead to the creation of poor-quality credit services, which can cause certain financial losses of the bank. It is clear that the performance of a lucrative lending activity depends to a large extent on the indicators of income, profitability and liquidity of the banking institution, as well as economic ratios and banking standards that are designed to ensure the financial stability of the bank in the money market.

The main indicators that characterize the efficiency of banking activities are the ROA, ROI, the ROE capital ROI, the capital activity ratio of banks H2 and the percentage of banks' interest margins (table 1). The rate of return on assets of the bank, or ROA, which is used to assess the management of the bank, as it characterizes the ability of management to effectively manage the assets of the bankreflects the impact of economic factors on bank lending most clearly. The optimal value of the coefficient should be 1% or higher.

The coefficient of regulatory capital adequacy is one of the main economic standards for banks and reflects the ability of the bank to timely and fully pay off its obligations arising from trade, credit or other monetary operations.

An indicator of interest margin characterizes the difference between interest income and expense of banks. Table 1 shows the relative performance indicators of the Ukrainian banks for 2013-2018.

Table 1

Relative indicators of activity of Ukrainian banks for 2013-2018, % [3]

Indicators are as	Rate of return on assets of the bank, (ROA)	Return on capital of banks (ROE)	Bank capital activity (H2)	Interest margin of banks
01.01.2012	-0,76	-5,27	18,9	6,9
01.01.2013	0,45	3,03	18,06	6,6
01.01.2014	0,12	0,81	18,04	7,4
01.01.2015	-4,07	-30,46	15,60	6,4
01.01.2016	-5,46	-51,91	12,4	5,2
01.01.2017	0,33	3,33	13,5	5,9
01.01.2018	1,54	12,78	14,7	6,1

As you can see, the beginning of 2017 indicates positive changes in the financial state of bank assets, the profitability of assets for the first time since the crisis of 2015 had a positive value of 0.33%, but less than the optimal value of the indicator. The increase in profitability indicators testifies to a general improvement in the financial condition of the banking system, which in turn leads to a reduction in credit risks and an increase in the quality of the loan portfolio. Then in early 2018, the figure exceeds its optimal value of 1.54%. A similar trend in the dynamics is demonstrated by the ROE. As a result of the calculation, the value of this coefficient was reduced in 2013-2016 and in early 2016 had a sufficient negative value. In 2015-16, the adequacy ratio of regulatory capital continued to decline and amounted to a minimum of 12.4%. This

fact is connected with the outflow of foreign capital from the banking system of Ukraine, which is a rather acute problem for the financial sector of the economy. Itachieved the greatest value in 2018 – 6,1.The dynamics of relative indicators of domestic banks is shown in Fig.2.

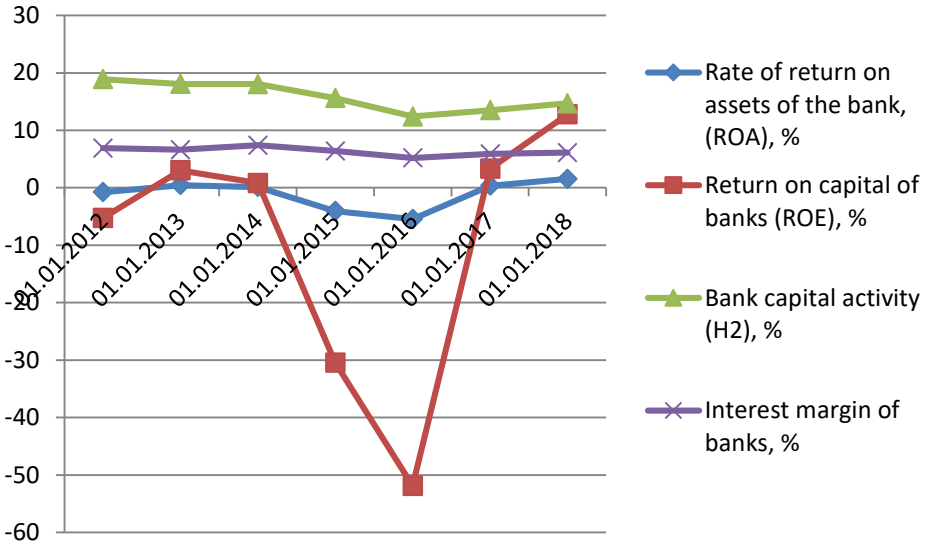

Figure 2. Relative indicators of Ukrainian banks

Conclusion. The conducted research of the current state of credit activity in Ukraine, as well as analysis of many scientific works allowed to develop proposals aimed at improving the lending activity of banks: to strengthen the state regulation of credit activity; to stimulate the attraction of money deposits by providing state guarantees; establish privileges for banks that lend to the real sector of the economy.

References

1. Сутність банківських послуг, їх відмінності від операцій [Електронний ресурс] / Національний банк України. Режим доступу : www.rusnauka.com/7_NND.../42743.doc.htm
2. Стельмах В.С. Енциклопедії банківської справи України [Текст]: посібник / В.С. Стельмах. К. : Молодь ін Юре, 2001. 352 с.
3. Основні показники діяльності банків України: [Електронний ресурс] / Національний банк України. Режим доступу : http://bank.gov.u

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ ДЕНЕГ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Бабич Д. С.
Научный руководитель –ассистент Сидорова А. В.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

Сегодня большинство стран мира сосредотачивается на направлениях, накапливающих мощный технологический потенциал будущего. Это, прежде

всего, внедрение электронных денег в платежный оборот, имеющих преимущества в осуществлении платежных операций как в Интернете, так и в сферах услуг. Задача эффективного использования электронных технологий в любой сфере профессиональной деятельности и общественной жизни становится одной из ключевых в подготовке специалистов.

Согласно Банковскому кодексу Республики Беларусь, *электронные деньги* – это хранящиеся в электронном виде единицы стоимости, выпущенные в обращение в обмен на наличные или безналичные денежные средства и принимаемые в качестве средства платежа при осуществлении расчетов как с лицом, выпустившим в обращение данные единицы стоимости, так и с иными юридическими и физическими лицами, а также выражающие сумму обязательства этого лица по возврату денежных средств любому юридическому или физическому лицу при предъявлении данных единиц стоимости [1].

Согласно Директиве 2000/46/ЕС Европейского парламента и Совета «О деятельности в сфере электронных денег и пруденциальном надзоре за институтами, занимающимися этой деятельностью», выявлены преимущества электронных денег перед безналичными расчетами:

- низкая стоимость транзакций (на 8,5% ниже, чем в безналичных расчетах) обеспечивает возможность осуществления микроплатежей;
- все платежи осуществляются в строго анонимной форме, трудоемко установление личности в процессе сделки;
- имеют низкие требования к обеспечению безопасности, доступность на 5% выше, чем безналичных расчетах;
- занимают на 9% меньше времени, чем безналичные расчеты.

В настоящее время операции с электронными деньгами на территории Республики Беларусь регламентируются соответствующими нормативными документами:

1) Декретом Президента Республики Беларусь от 28 декабря 2014 г. № 6 «О неотложных мерах по противодействию незаконному обороту наркотиков» (Декрет № 6), содержащего требование об обязательной идентификации лиц, которым открываются или открыты электронные кошельки, независимо от размеров сумм числящихся в них электронных денег;

2) статьями 14, 274 Банковского кодекса Республики Беларусь;

3) Положением о Парке высоких технологий, утвержденного Декретом Президента Республики Беларусь от 22.09.2005 г. № 12 «О Парке высоких технологий» (в редакции Декрета Президента Республики Беларусь от 21.12.2017 г. № 8 «О развитии цифровой экономики»).

4) Правилами осуществления операций с электронными деньгами, утвержденных постановлением Правления Национального банка Республики Беларусь от 26 ноября 2003 г. № 201 «Об утверждении Правил осуществления операций с электронными деньгами».

5) Декретом Президента Республики Беларусь от 21 декабря 2017 г. № 8 «О развитии цифровой экономики» [2].

На 01.02.2019 г. операции с электронными деньгами осуществляют следующие системы: WebMoney и EasyPay (основные виды ЭД в Республике Беларусь, на долю которых приходится свыше 90% всего оборота онлайн платежей в Беларуси). Остальные же системы в общем объеме составляют 10%: «Берлио», «МТС Деньги», V-coin, iPay, «eCard АББ», «Росберлио-Карт», Euroberlio, QIWIБел.

Что касается расширения сферы применения электронных денег, в РБ ввели накопительную систему скидок за совершаемые операции с электронными деньгами, конвертация электронных валют у нас происходит в интерактивном режиме, т. е. через Интернет. Со вступлением в силу 28.03.2018 г. декрета о развитии цифровой экономики снимаются ограничения для компаний-резидентов на операции с электронными деньгами и разрешается открытие счетов в иностранных банках и кредитно-финансовых организациях без получения разрешения Национального банка Республики Беларусь, что способствует расширению количества пользователей электронными деньгами.

Разумеется, что применяемых мер недостаточно для эффективного функционирования данной сферы.

Для устранения препятствий на пути развития электронных денег в стране и расширения их сферы применения необходимо рассмотреть зарубежный опыт и возможность его адаптации.

Для данного анализа рассмотрим опыт Франции:

- эмиссия электронных денег во Франции осуществляется в 4 основных валютах мира (доллар, евро, йен, фунт стерлинга);
- нет ограничений над суммами операций;
- пользоваться электронными деньгами разрешено всем;
- электронные деньги не закреплены за конкретной системой;
- существует правовое регулирование, представленное директивой ЕС по регламентации деятельности эмитентов в сфере электронных денег;
- для предотвращения хищений и мошенничества на сайте интернет-магазинов в исчерпывающем виде представлены все реквизиты продавца.

Во Франции развитие электронных денег является перспективным и то, каким образом они используются в этой стране, может послужить стимулом в усовершенствовании белорусских электронных денег:

- конвертация электронных валют происходит не только в интерактивном режиме, но и в банкоматах, платежных терминалах, отделениях банков;
- держателям электронных кошельков начисляется заработная плата. При необходимости возможна оплата покупки в магазинах;
- посредством электронных платежей активно используются закупки товара на сырьевой бирже;
- акцент ставится на целевой аудитории, проводятся широкомасштабные рекламные акции в частности через социальные сети;
- во всех сферах услуг возможна оплата с помощью электронных кошельков [3].

Данные перспективы развития ускорят операции с электронными деньгами, что подстегнет темпы роста экономики, объемы прибыли, внешнеэкономический оборот денежных средств; упростится контроль государства за исполнением судебных решений по ряду вопросов, связанных с финансовыми платежами. С другой стороны, широкое распространение электронных денег может привести к росту денежной массы, нарушению равновесия спроса и предложения на денежном рынке, повлиять на деятельность центральных банков в сфере денежной политики, банковского надзора, контроля платежной системы.

Препятствием для развития электронных денег в стране выступает законодательство. Согласно Постановлению Правления Нацбанка РБ от 26 ноября 2003 года «Об утверждении правил осуществления операций с электронными деньгами», на операции с электронными деньгами налагается ряд ограничений, отрицательно сказывающихся на развитии платежных систем:

- эмиссию электронных денег у нас в стране возможно осуществлять только в белорусских рублях, поэтому нерезидентам необходимо дополнительно конвертировать валюту;
- ограничены суммы самих операций с электронными деньгами;
- имеется ряд ограничений на использование электронных денег юридическими лицами и ИП;
- электронные деньги существуют только в рамках системы, которая их эмитировала;
- отсутствие устоявшегося правового регулирования;
- низкая безопасность, возможны хищения, взломы.

Таким образом, как следует из данных рис. 1 и 2, сумма эмитированных электронных денег в 2018 г. по сравнению с 2017 г. снизилась в 2 раза, а количество электронных кошельков сократилось в 4,9 раза по сравнению с 2013 г.

Рисунок 1. Сумма выпущенных в обращение электронных денег и количество открытых электронных кошельков за 2013-2018 гг.

Примечание – источник: собственная разработка на основе [4].

Следовательно, количество открытых электронных кошельков, а также объем операций с использованием электронных денег по-прежнему имеют тенденцию к уменьшению.

Таким образом, для развития электронных денег в Республике Беларусь необходимо, основываясь на зарубежный опыт, применить следующие меры:

- расширить сферу применения электронных денег и внедрить их во все сферы услуг;

Рисунок 2. Количество операций с использованием электронных денег за 2013-2018 гг.

Примечание – источник: собственная разработка на основе [4].

- снять ограничения над суммами операций, количеством валют эмиссии электронных денег, видами пользователей, способом конвертации электронных валют;

- привлечь опытных специалистов в области IT для разработки индивидуальных программ защиты от взлома;

- создать закон, регулирующий деятельность эмитентов и пользователей электронных денег, а также определяющий наказания за мошенничество в этой сфере;

- ввести упрощенный режим налогообложения сделок электронной коммерции, использующий категорию вмененного дохода. Его необходимость объясняется невозможностью полного документирования сделок электронной коммерции.

Список использованных источников

1. Банковский кодекс Республики Беларусь: Кодекс Респ. Беларусь, 25 окт. 2000 г., № 441-З: в ред. Закона Респ. Беларусь от 13.07.2012., № 145-З // Консультант Плюс: Беларусь [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь.
2. О деятельности в сфере электронных денег и пруденциальном надзоре над институтами, занимающимися этой деятельностью: Директива Европейского Парламента и Совета от 18.09.2000 г. № 2000/46/ЕС 591 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Республики Беларусь. – Минск, 2010.

3. Banque de France [Electronic resource]. – The Paris, 2018 – Mode of access : [Electronic resource]. – The Hague, 2003-2005. – Mode of access : http://catalogue.ppl.nl/DB=l/SET=3/TTL=ll/SHW?FRST=12
4. Электронные деньги [Электронный ресурс] // Официальный сайт Национального банка Республики Беларусь. – Режим доступа : http://www.nbrb.by/payment/e–money.

АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Бай С. О.
Науковий керівник – к. е. н., старший викладач Герасимова В. О.
Запорізький національний університет

На сучасному етапі розвитку країни, питання розбудови фінансової системи є актуальним, оскільки вона не повністю виконує завдання щодо належного фінансового забезпечення потреб економіки. Саме ефективне функціонування фінансової системи забезпечує побудову дієвої фінансової політики, націленої на економічне зростання йпокращення добробуту населення.

Фінансова система – один із основних елементів держави, який є показником розвитку, функціонування та ефективності державної політики [1]. Сучасний фінансовий ринок в Україні ще недостатньо розвинутий, узагальнений аналіз фінансової системи України свідчить про її незбалансований характер. На сьогодні українська фінансова система має ряд проблем, що перешкоджають її розвитку. До них можна віднести:

- відсутність системного підходу до реструктуризації, ефективності функціонування фінансової системи;
- надто повільний темп реформ, нечітка визначеність з конкретним напрямом заходів, що потребують впровадження;
- недостатній рівень капіталізації банків України.

Поряд з цим, нестійкий стан фінансовоїсистеми України спричинено також відсутністю належного державного контролю, що являє собою важливу функцію держави, за допомогою якої забезпечуються адекватні умови для розвитку фінансової системи. Така ситуація призвела до зловживань та порушень у сфері фінансових відносин. В таких умовах обов’язковим має бути вдосконалення системифінансового контролю за рахунок збалансування місцевих та державного бюджетів, досягнення самодостатності у фінансах окремих регіонів країни та галузей економіки, а також дотримання економічної безпеки держави.

У зв’язку з кризовими явищами, у фінансовій сфері пожвавилися дискусії з приводу переважного характеру валютного курсу, коливання якогонегативно впливають на іноземних інвесторів. Щоб запобігти краху національної валюти, держави вимушені підвищувати ставку відсотка, що, як правило, призводить до потрясінь на фондовому ринку, оскільки курси акцій і облігацій різко падають. За рахунок неефективної роботи фінансової системиу сучасних умовах відбувається неповне акумулювання фінансових ресурсів та нераціональний їх

перерозподіл між різними сферами. У результаті цього гальмуються надходження інвестицій у країну, адже саме вони необхідні для сталого економічного розвитку та стабільного функціонування держави [2].

Фінансова система повинна бути гнучка, динамічна, саморегульована. Держава повинна знайти оптимальний підхід до реструктуризації, керувати розвитком і забезпечувати стабільність всієї системи. Нині ситуація ускладнюється різким зростанням цін на товари і послуги, видачею заборгованості населенню, що стало причиною чергової інфляції. На розвиток фінансової системи впливає також чимало факторів, які потрібно вирішувати, щоб не допустити застою і кризових явищ [4].

Розглянемо більш актуальні шляхи вирішення проблем фінансової системи України на сучасному етапі її розвитку (рис. 1).

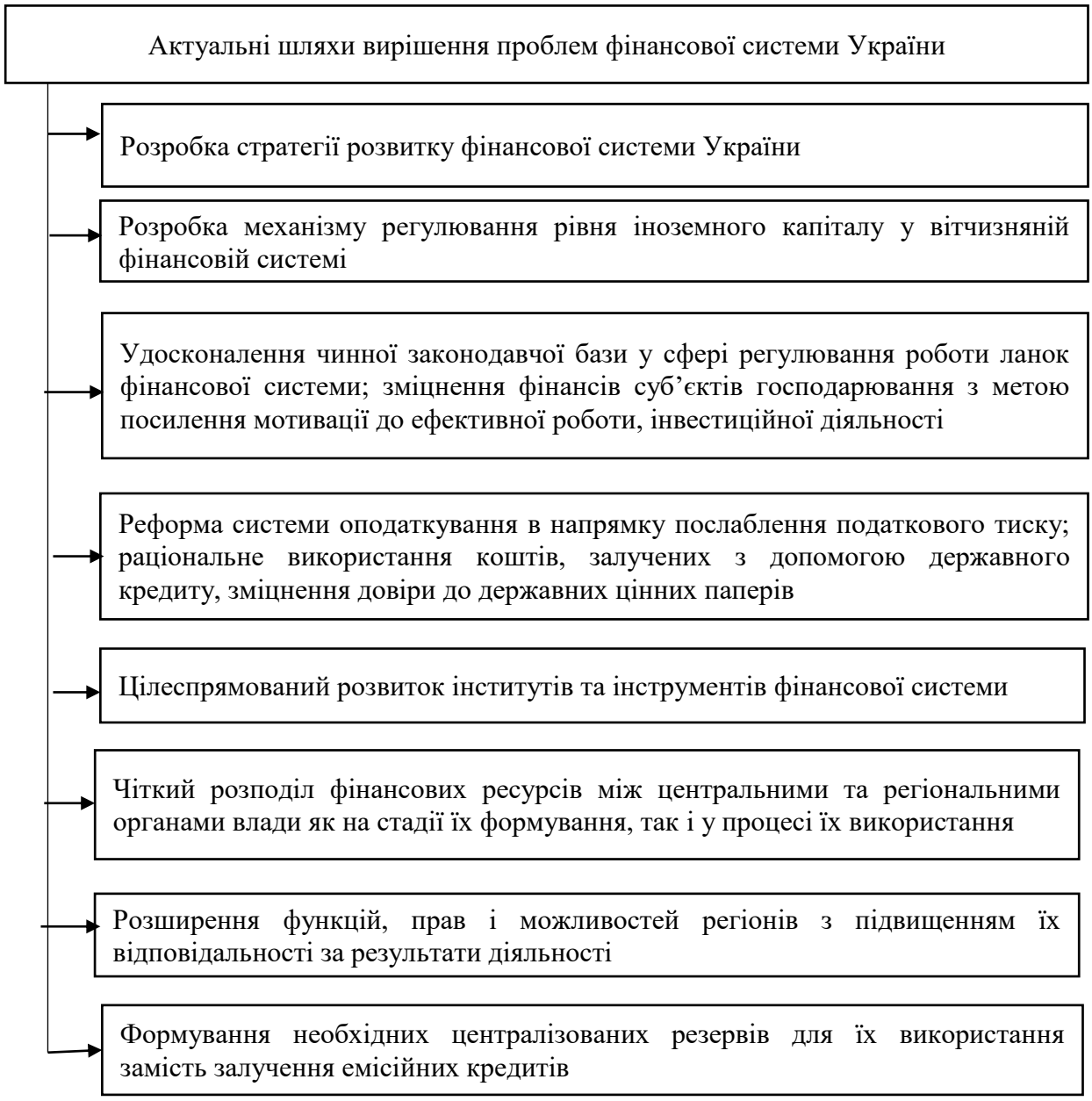

Рисунок 1. Актуальні шляхи вирішення проблем фінансової системи України

Джерело: розроблено автором на основі [2; 3].

Таким чином, на розвиток фінансової системи впливає чимало факторів, дію яких необхідно ґрунтовно аналізувати, щоб не допустити застою і кризових явищ. Вважаємо, що необхідно, по-перше, налагодити функціонування грошової, кредитної, банківської систем, а по-друге, всі сфери фінансів і їх ланок, діяльність органів та інститутів, які функціонують в сфері фінансів необхідно вдосконалити через дієве впровадження заходів щодо актуальних шляхів вирішення проблем фінансової системи України.

Перелік використаних джерел

1. Школьник І.О., Васильєва Т.А., Лєонов С.В. Проблеми і перспективи розвитку фінансової системи України: монографія. Суми : Сумський державний університет, 2017. 343 с.
2. Ганзиська Т. Сучасне розуміння поняття та структури фінансової системи. *Юридичний науковий економічний журнал*. 2016. № 5. С. 48-50.
3. Савченко К.В. Можливості використання фінансової політики держави для стабілізації національної економіки. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2013. № 2. С. 44-55.
4. Коваленко В.В. Реформування та стратегічний розвиток фінансової системи України. Science Rise. 2015. № 2(3). С. 43-46.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Балаба М. В.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Антоненко В. М.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

В даних тезах висвітлюються сучасні проблеми недосконалості інформаційно-правового забезпечення та захисту інтернет-торгівлі в Україні та методи їх подолання.

Актуальність проблеми пов’язана з тим, щоУкраїна – це один з найбільших споживчих ринків Центральної та Східної Європи, кількість потенційних споживачів якого майже 40 млн. осіб, що складає достатньо вагому частку у Європейському просторі навіть за вельми низької купівельної спроможності населення. Кількість інтернет-користувачів в Україні за підсумками 2018 року збільшилась на 7%: наразі всесвітньою мережею користуються 70% українців (порівняно з показником 63% станом на грудень 2017-го) – про це свідчать дані Установчого дослідження 2018 KantarTNS [1].

Більша половина жителів сіл вже мають доступ до Інтернету, а у великих містах Україна вже наблизилась до середньоєвропейських значень. Активно зростає й частка тих, хто виходить в Інтернет з мобільних пристроїв.

Наявність високоякісного Інтернет-зв’язку і вільний доступ до нього забезпечили активне входження електронної комерції не тільки в роздрібну торгівлю, а й в сферу послуг, фінансового обслуговування та державного управління. Низька купівельна спроможність населення змушує шукати споживача, де купити дешевше, що і приводить їх на торгові Інтернет-

майданчики. Саме ці два фактори забезпечують стабільне зростання обсягів електронної комерції в розрізі останніх років.

Окремі аспекти дослідження щодо захисту інтернет-торгівлі подані в роботах таких вітчизняних та закордонних вчених, як: Ф. Котлер, І. Борецька, О. Шалева, А. Мартовой, С. Іляшенко, О. Стельмах, О. Дубовик, А. Сладков, Н. Меджибовська, Л. Лігоненко, Л. Попова, Т. Дейнекін, Є. Ромат та інші.

Одним з вирішальних факторів успішної розробки національної стратегії в галузі електронної торгівлі є створення необхідної нормативно-правової бази.

Отже, мета даної роботи полягає в тому, щоб дослідити такі питання, як розкрити перелік проблемних питань щодо інформаційно-правового регулювання електронної комерції, які мають бути вирішені в Україні.

Інтернет-торгівля стала поступово витісняти традиційну. Адже вона має ряд переваг: зниження витрат на просування товарів і послуг; доступність; відсутність географічних і часових меж, глобалізація (обравши продукцію в Інтернет-магазині, можна замовити товар у будь-який час доби і майже з усіх країн, з яких проводиться доставка); психологічний комфорт (можливість формування особистої думки стосовно продукції фірми, без тиску з боку продавця); легкий доступ до інформації; більш гнучка маркетингова компанія, можливість охоплення цільової аудиторії.

Незважаючи на всі переваги, існують так само і вагомі недоліки: відсутність закону в Україні, який регламентує діяльність Інтернет-магазину; обмеженість доступу користувачів до швидкісного та якісного Інтернету; замовник не може оглянути товар чи перевірити його на придатність, але цю проблему реально виправити у звичайному магазині з аналогічним товаром; обмеженість платіжних методів та проблема захисту операцій зі сплати послуг споживачем [4].

З урахуванням вищезазначеного слід розкрити перелік проблемних питань щодо адміністративно-правового регулювання електронної комерції, які мають бути вирішені в Україні. Одним із таких питань є вирішення обсягу «незалежності» галузі Інтернет у житті країни. Мається на увазі те, яку частку свободи Україна може надати інтернет-користувачам. Хочеться наголосити, що від цього залежить подальший рух законотворчої діяльності й прийняття рішень щодо необхідної кількості нормативно-правових актів, а також необхідної системи органів державної влади, що будуть відповідати в подальшому за галузь електронної комерції [2].

На нашу думку, на даний час існуюча нормативно-правова база в Україні не є досконалою, так як має ризик невстигання за розвитком технологій, оскільки постійний моніторинг практики, підготовка постійних змін до нормативно-правової бази з відповідним дотриманням процедур не будуть давати змоги швидко реагувати на потреби користувачів мережі Інтернет. А це відповідно передбачає ризик невдалого захисту прав як замовників, так і постачальників послуг у мережі Інтернет, а також утрачених можливостей держави щодо отримування доходу від цієї галузі.

Ще одним з важливих питань залишається питання відповідальності та захисту споживачів. Державна інспекція з питань захисту прав споживачів, нажаль, на сьогодні не має достатніх функцій для дослідження та вжиття необхідних заходів для дієвого захисту споживачів у мережі Інтернет [3].

На сьогодні залишається відкритими такі питання, як захист інтелектуальної власності, питання конфіденційності, правового регулювання електронних платежів, необхідність урегулювання розроблення програм підтримки підприємств у сфері електронної комерції.

Отже, на основі вище викладеного можна зробити наступні висновки про те, який обсяг роботи повинні зробити законодавці, уряд та приватні структури, пов'язані з даною галуззю, щоб дати необхідний розвиток інтернет-торгівлі в нашій країні.

Перелік використаних джерел

1. Фінансовий супермаркет № 1 в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://news.finance.ua/ua/news/-/443742/kilkist-internet-korystuvachiv-v-ukrayini-zbilshylas-infografika
2. Шаблієнко А.С. Основні проблемні питання адміністративно-правового регулювання у сфері електронної комерції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/4-10-2015/item/351-osnovni-problemni-pytannya-administratyvno-pravovoho- rehulyuvannya-u-sferi-elektronnoyi-komertsiyi-shabliienko-a-s
3. Маєвська А.А. Електронна комерція і право / А.А. Маєвська. – Харків, 2010. – 256 с.
4. Хенсон У. Интернет-маркетинг : учебно-практ. пособ. / У. Хенсон ; пер. с англ. – М. : Юнити-Дана, 2001. – 527 с.
5. Електронна комерція: теоретико-правові засади та сучасний стан в Україні / [В.М. Полях, Н.М. Кривошеєва, В.М. Клочкотаін] // ScientificJournal«ScienceRise». – 2017. – №5. – С. 11-17.
6. Закон України «Про електронну комерцію» // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 4.

РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Бензар О. В.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Матвійчук В. І.
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Постановка проблеми. Постійне впровадження сучасних інформаційних технологій у всі процеси суспільного життя та їх швидкісний розвиток є ключовою характеристикою епохи XXI ст. Індустрія цифрових технологій є однією з найрозвинутіших у світі, її масштаби важко оцінити та окреслити в певних межах, адже вона зростає надто динамічними темпами. На сьогодні виникає актуальне питання щодо формування якісної та новітньої цифрової економіки, яка, в свою чергу, виступає глобальною системою і типом економіки, що спрямована на активне впровадження і використання цифрових технологій зберігання, обробки і передачі інформації до всіх сфер діяльності суспільства.

Невід'ємною складовою цифрової економіки виступає процес розширення можливостей фінансового ринку в умовах цифровізації. Найбільш масштабно застосування цифрових технологій відображається на фінансовому секторі, зокрема, це помітно у змінах, що відбуваються в організації обігу та торгівлі фінансовими інструментами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомі дослідження в сфері розробки наукових та практичних підходів до використання цифрових технологій для розвитку фінансового ринку розглядаються в наукових працях С. Волосович [1], Ю. Петрушенка [2], А. Щербини [3], І. Домінової [4], Г. Поченчука [5] та інших. Враховуючи значний внесок вище названих науковців у дослідження питання цифровізації фінансового ринку, варто зауважити, що проблема трансформації фінансового ринку з урахуванням цифрових трендів економічного розвитку є недостатньо вивченою та надзвичайно актуальною, що потребує додаткової уваги з боку наукової спільноти.

Метою дослідження є визначення основних тенденцій впровадження цифрових технологій на фінансовому ринку України та характеристика їх ролі для якісного функціонування фінансового ринку.

Виклад основного матеріалу. Світова фінансова система активно використовує сучасні цифрові технології. Фінансовий ринок – це один із ключових секторів для впровадження цифрових інновацій та масштабного їх використання. Останніми роками технологічним проривом індустрії на фінансовому ринку стали онлайн-продажі, за яких є можливим за допомогою електронного пристрою зареєструватися в керуючій компанії, стати власником акцій корпоративного інвестиційного фонду або власником інвестиційних сертифікатів пайового інвестиційного фонду [6].

Бурхливий розвиток технологічних та фінансових інновацій зумовив появу нефінансових компаній, які надають традиційні фінансові послуги (галузь «фінтех» («FinTech», або «financial technology»). У широкому розумінні це поняття означає галузь економіки, яка об'єднує компанії, що використовують новітні розробки для надання якісніших фінансових послуг. У більш вузькому значенні «фінтехами» називають самі компанії, які належать до цієї галузі.

Фінтех являє собою технологічну платформу для поширення фінансових послуг та продуктів у нові сфери та серед різних груп населення. Зважаючи на великий відсоток людей, які знаходяться поза банківською системою, або одержують недостатній обсяг послуг, а також труднощами для банків з обслуговуванням мікро- та малих підприємств і людей, що мешкають у віддалених районах, на ринку є незаповнена фінансова ніша. Це створює для Фінтех-сектору значні інвестиційні можливості. Крім того, інвестиції потрібні і завдяки виникненню електронної комерції та потреби у здійсненні дешевих платежів й послуг з переказу грошей.

Розвиток цифрових технологій потенційно може вплинути на страхування, платіжну сферу, інвестування, залучення капіталу, депозити і кредитування, сфери транскордонних платежів, банківських переказів, перезакладення активів, реструктуризації іпотек і звітності банків перед регуляторами і навіть

регуляторний нагляд. Сьогодні фінтех включає десятки мільярдів доларів інвестицій щороку, значний потік якісних змін, які, взявши початок у фінансовому секторі, виходять далеко за його межі й торкаються більшості сфер людської життєдіяльності, зокрема економічних та соціальних. Згідно з KPMG Pulse of Fintech report 2018 [7], глобальне фінансування Фінтех-технологій в 2018 році зросло на 120% (з 50,8 млрд. дол. США до 111,8 млрд. дол. США) (рис. 1). Обсяг інвестицій в Фінтех-стартапи помітно знизився в другій половині 2018 року, але кількість угод зростає (2196 угод за рік) [8].

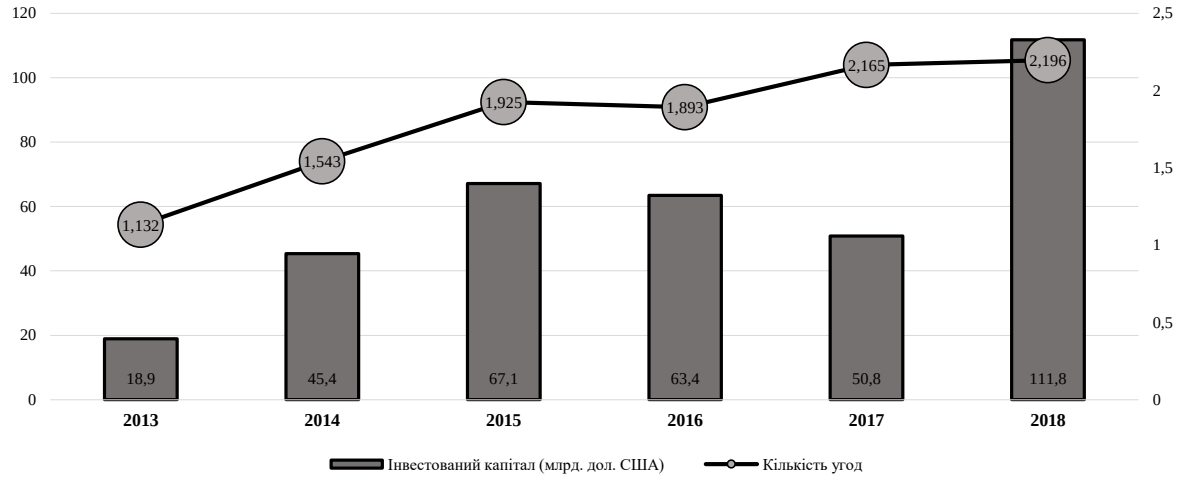

Рисунок 1. Динаміка загальних інвестицій в фінтех-компанії в 2013-2018рр.

Нормативною базою, що виступає підґрунтям активного впровадження цифрових технологій в фінансовий ринок України, виступає Проект USAID «Трансформація фінансового сектору» – це чотирирічна програма (з жовтня 2016 р. по грудень 2020 р.), що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та виконується компанією DAI Global LLC (DAI). Мета даного Проекту полягає в перетворенні фінансового сектору України на прозору, справедливу та диверсифіковану систему, яка підтримує підприємства всіх розмірів та слугує потребам громадян. Розвиток Фінтех в Україні активно супроводжується низкою різноманітних ініціатив та заходів Національного банку України [9].

В Україні налічується понад 80 компаній, які розробляють інноваційні рішення для фінансової сфери. Так, лише протягом останніх трьох років були засновані 58% Фінтех-проектів. Ключовими факторами розвитку Фінтех-сфери в Україні виступають доступність мобільного інтернету і смартфонів, швидкі темпи цифровізації суспільного життя та існуюча незадоволеність якістю банківських сервісів. В сучасних умовах українські Фінтех-стартапи працюють в 11 напрямках, найбільш популярним з яких є підсистема оплати та грошових переказів (частка кожного з напрямків подана на рис. 2). Таким чином, на даний момент рушійною силою у загальному розвитку Фінтех є впровадження та адаптація фінансового сектору економікидо новітніх цифрових технологій

платіжних систем України, що значно полегшує життя більшості населення країни.

Рисунок 2. Напрямки Фінтех-компаній України

Загальну структуру та динаміку кількості Фінтех компаній наведено на рис. 3. Станом на 01.01.2018 р. Фінтех екосистема ринку фінансових послуг України налічувала 51 Fintech компанію, що на 218,75% більше аналогічного показника 2013 р. [10].

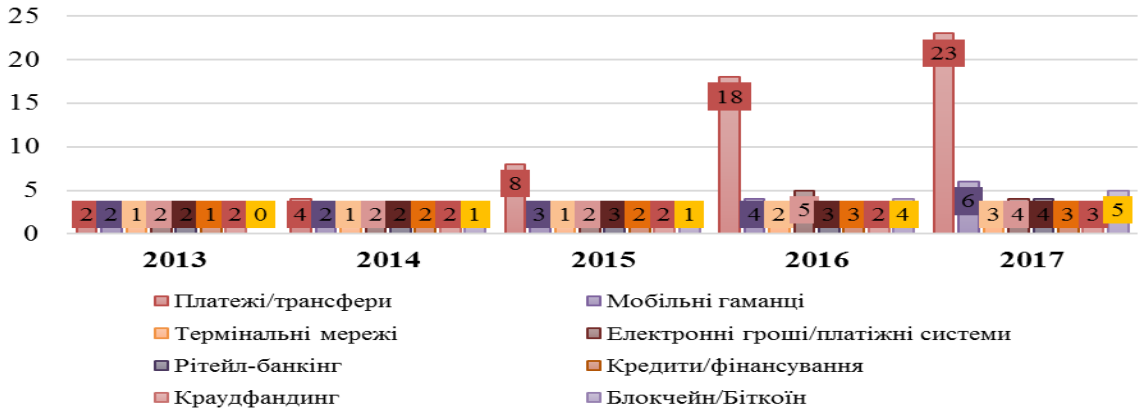

Рисунок 3. Динаміка кількості зареєстрованих Фінтех компаній на ринку фінансових послуг України протягом 2013-2017 рр.

З огляду на це, зрозуміло. що вітчизняна сфера Фінтех послуг перебуває на етапі активного розвитку, що проявляється у збільшенні кількості Фінтех-компаній та спільнот, які підтримують та забезпечують розвиток вітчизняного Фінтех-ринку.

В умовах цифровізації економіки розробка дієвих механізмів функціонування фінансового ринку потребує впровадження сучасних цифрових технологій. Найбільші можливості їх використання мають складові інституційної структури фінансового ринку на основі формування єдиного цифрового простору. В його межах удосконалення комунікаційного доступу та

підвищення довіри дозволить оптимізувати взаємовідносини та створить умови для підвищення ефективності фінансових послуг та операцій.

Висновки. Таким чином, цифровізація фінансового ринку України набирає динамічних обертів в процесі свого розвитку, що характеризується щорічним збільшенням числа компаній, розширенням сегментів для впровадження фінтех-послуг та збільшенням попиту на дані послуги серед населення країни. Беручи до уваги потенціал України, еволюцію мобільних операторів і нових технологій, можна розраховувати на більш динамічний розвиток фінтех-сектору в Україні. Умовами для цього є збільшення загального розміру інвестицій, впровадження чітких правил роботи та модернізація існуючого законодавства цієї сфери, а також стабільний розвиток фінансового ринку в цілому.

Перелік використаних джерел

1. Волосович С.В. Віртуальна валюта: глобалізаційні виклики та перспективи розвитку. Економіка України. 2016. № 4. С. 68-78.
2. Петрушенко Ю. Розвиток методів колективного фінансування як фактор соціально-економічного розвитку територіальних громад. Світ фінансів. 2014. № 1. С. 106-113.
3. Щербина А.Г. Тенденції розвитку електронної торгівлі на фондовому ринку. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 2. С. 301-309.
4. Домінова І.В. Форми електронного банкінгу: еволюція, переваги та недоліки. Облік і фінанси. 2016. № 2. С. 104-109.
5. Поченчук Г.М. Фінансові технології: розвиток і регулювання. Економіка і суспільство. 2017. № 13. С. 1193-1200.
6. Бондаренко О.С. Тенденції функціонування фінансового ринку в економіці України / О.С. Бондаренко // Економічна наука: Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 15. С. 5-9.
7. Звіт: The Pulse of Fintech – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://home.kpmg/ua/uk/home/insights/2018/08/pulse-of-fintech-h1-2018.html
8. Инвестиции в глобальный финтех и иншуртех сектор в 2018 году выросли до $112 млрд. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://forinsurer.com/news/19/02/21/36611
9. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://data.unit.city/fintech/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf
10. Семеног А.Ю. Тенденції розвитку Fintech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг / А.Ю. Семеног, С.В. Цирулик // БІЗНЕС-ІНФОРМ. 2018. № 10. С. 327-334.

РОЛЬ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ ТА ІННОВАЦІЙ У ПОДОЛАННІ БАР'ЄРІВ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ

к. е. н., доцент Бережна Л. В.
к. е. н., доцент Снитюк О. І.
Черкаський державний технологічний інститут

Однією з головних стратегічних цілей центральних банків та регуляторів міжнародних фінансових ринків наразі є забезпечення фінансової інклюзії (фінансового включення). Реалізація її лежить в площині дотримання та виконання центробанками інших своїх цілей, зокрема, фінансової стабільності. Адже, реалізуючи макропруденційну політику, вони гарантують збереження

цінності грошей. Забезпечуючи фінансову стабільність, вони перешкоджають банкрутству фінансових установ та зберігають заощадження людей. Але, перш за все, центральні банки сприяють і посилюють довіру населення до фінансової системи та її інститутів, залучають звичайних людей до основних фінансових послуг та допомагають їм максимально скористатися їх вигодами. Таким чином, центральні банки через виконання своїх основних повноважень можуть сприяти розвитку економіки країни.

Однак, цього не достатньо. Для повноцінного фінансового доступу необхідне забезпечення й інших елементів. Зокрема, нові технології можуть відігравати вирішальну роль у подоланні бар'єрів як для громадян, так і для фінансових установ. Для сприяння цьому процесу центральні банки та фінансові органи мають забезпечити відповідну інфраструктуру, яку можна умовно поділити на:

- тверду або фізичну (платіжні та розрахункові системи);
- м'яку або «контекстну» (правила та керівні принципи, які дозволяють використовувати всі переваги технології, захищаючи її користувачів).

Таким чином, стає зрозумілим, що центральні банки та технологічні компанії (FinTech), що виходять на ринок фінансових послугє життєво необхідними партнерами, адже неможливо досягти фінансового включення без допомоги іншого.

Необхідно відмітити, що фінансове включення надає доступ до таких основних фінансових послуг:

1) платежі. Сучасна економіка не зможе працювати, а бізнес зупинитьсябез надійних і економічно ефективних платежів;

2) нредити, які сприяють розвитку економіки та дозволяють більш оптимально використовувати вільні ресурси;

3) страхування, яке служить буфером проти потрясінь та убезпечує від негативних страхових випадків;

4) заощадження. Банківські заощадження можуть допомогти отримати процентний дохід з низьким ризиком. У поєднанні з доступними банківськими кредитами вони сприятимуть зменшенню коливання споживчих витрат, зумовлених шоками та нестабільністю доходів і, тим самим, подоланню бідності.

Потрібно зазначити, що доступ до фінансових ресурсів не гарантує повної фінансової участі споживача фінансових послуг. Проте, він діє як стимул. Адже базовий депозитний рахунок створює передумови для реалізації населенням й інших банківських послуг, таких, як платежі та кредит.

Крім того, фінансове залучення сприяє соціальній інтеграції та безпеці. Так, наприклад, шляхом розміщення заощаджень на поточному рахунку фізичні особи отримують відповідний захист регулятора. У той же час, якщо вони вкладають свої заощадження в ювелірні вироби, або просто накопичують гроші під матрацом, можуть стати жертвою крадіжки або девальвації. Крім того, фінансова інклюзія може прискорити та зробити більш доступними, дешевшими й менш ризикованими соціальні виплати. Отже, це буде вигідно усім стейкхолдерам та може сприяти зменшенню бідності.

Починаючи з 2011 р. у розширенні фінансового доступу був досягнутий суттєвий прогрес. Зокрема, доступ до основних рахунків у світі отримали понад 1 мільярд дорослих. Значну роль при цьому відіграли спеціальні національні стратегії, які були розроблені та запроваджені центральними банками країн. Однак, все ще багато потрібно зробити на глобальному рівні з точки зору розширення доступу та створення стимулів для фінансового залучення громадян. Адже зпозиції доступу, майже третина дорослого населення світу все ще не має базового депозитного рахунку. І, у більшості своїй, це жінки, бідні, безробітні та мало освічені люди.

Але навіть із задовільним рівнем доступу до фінансових ресурсів участь споживачів може залишатися низькою. Так, наприклад, згідно з дослідженням GlobalFindex 2017 р., менше половини дорослих, які мали банківський рахунок, фактично скористались іншими фінансовими послугами банківської установи [1]. Навіть у країнах з високим рівнем доходу, де більшість дорослих (94%) мали поточний рахунок, більш ніж один з десяти бажали запозичувати у небанківському секторі й, навіть, у сім'ї та друзів. Основними причинами та бар’єрами на шляху забезпечення стійкої фінансової інклюзіїє:

1. Відсутність довіри до фінансової системи, зокрема до фінансових установ (банків, кредитних спілок, ломбардів, інших фінансових та страхових компаній). Це може бути пов'язано з історією їх банкрутства та пов'язаними з нею втратами громадянами важко зароблених ними коштів. Відсутність довіри може також відображати брак фінансової грамотності. Адже, дійсно, від людей не можна очікувати довіри до того, чого вони не розуміють.

2. Високі витрати. Фінансова послуга може бути занадто дорогою для деяких користувачів. При цьому є два варіанта:

а) ціна є обґрунтованою, але користувач занадто бідний, щоб собі дозволити послугу;

б) ціна є дійсно занадто високою, оскільки постачальник послуг вважає невигідним обслуговувати деякі сегменти населення. Наприклад, розглянемо невелику спільноту з низькими доходами. Без критичної маси потенційних клієнтів, створення повністю укомплектованого банківського відділення може бути занадто дорогим. Навіть, якщо ігноруються фіксовані витрати, граничний прибуток від обслуговування клієнтів з низькими доходами з вузькими фінансовими потребами може бути занадто низьким.

3. Відсутність для певної групи населення відповідної документації. Банківські рахунки не можуть бути відкриті без основних документів, таких як свідоцтво про народження або посвідчення особи, що може заблокувати доступ до кредитів або страхування.

Вважаємо, що державна політика та інновації можуть допомогти подолати ці бар'єри.

Так, реалізуючи свої основністратегічні цілі – ціни та фінансова стабільність, – центральні банки та фінансові органи можуть зміцнювати довіру до фінансової системи, тим самим забезпечувати основу для фінансової інклюзії. Адже люди не почнуть використовувати офіційні фінансові послуги, якщо вони

не довіряють валюті, або банківським та небанківським фінансовим установам. Центральні банки можуть сприяти покращенню ситуації в обох цих вимірах. Необхідно наголосити, що забезпечення цінової стабільності посилює довіру до валюти, а надійний пруденційний нагляд створює довіру до інститутів.Таким чином, центральні банки мають повністю зосереджуватися на своїх мандатах та сприяти забезпеченню стійкої фінансової інклюзії (рис. 1).

Рисунок 1. Цикл забезпечення фінансової інклюзії центральним банком

Хоча цінова та фінансова стабільність допомагають вирішити проблеми, пов'язані з довірою до фінансового включення, вони не можуть самостійнойому сприяти. Серед інших факторівтакож потрібні адекватна правова система, технології та інновації. Цифрові технології та великі дані, зокрема, є ключовими для подолання інших бар'єрів для фінансовоїінклюзії, а саме високих витрат на фінансові послуги й відсутність у потенційних користувачів документації та кредитної історії.

Потрібно зазначити, що найбільш ефективними у скороченні витрат виявилися фінансові послуги на базі Інтернету та смартфонів. Так, наприклад, використання технологій M-Pesa в Кенії,Alipay в Китаї,PayTM в Індії тощо, забезпечило глибоке проникнення фінансових послуг до різних верст населення за рахунок:

1) цифрова технологія пропонує найдешевший канал доставки фінансових послуг;

2) цифрові мережі розширюють коло користувачів, створюючи позитивні мережеві ефекти;

3) масове використання смартфонів дозволяє постачальникам фінансових послуг охопити величезну кількість потенційних клієнтів [1].

Таким чином, платформи цифрових фінансових послуг можуть бути розширені практично до нульових граничних витрат, забезпечуючи при цьому транскордонні грошові перекази.

У той же час, досягнення в галузі формування, збору та обробки даних можуть подолати проблеми, пов'язані з відсутністю документації або кредитної історії споживачів фінансових послуг. Дійсно, великі технології (великі технологічні фірми) вже обробляють дані, зібрані через їхні цифрові платформи,

щоб запропонувати позичальникам кредит, який банки вважають занадто ризикованим. Прикладом є MYbank компанії AntFinancial, який нещодавно об'єднався з традиційним банком, щоб краще обслуговувати дрібних фермерів. MYbank надає фермерам у сільських районах QR-коди, які клієнти сканують, щоб сплатити фермерам через Alipay. Потім банк використовує дані про транзакції для оцінки та надання кредиту фермерам, які, можуть не мати документації про відповідне забезпечення для доступу до звичайного банківського кредиту. По суті, новостворені дані слугують «заставою». Це являє собою суттєвий прогрес у фінансовому включенні [1].

Напрацювання в програмах ідентифікації на основі біометричних даних також допомагають зруйнувати бар'єр документації. З такими досягненнями особи можуть використовувати свої відбитки пальців або сканування сітківки ока для отримання посвідчення особи. У цьому плані, наприклад, програма Aadhaar в Індії є серйозною розробкою, та дає значні переваги. Адже через платіжну систему з підтримкою Aadhaar або AePS, люди в сільській місцевості з невеликим відділенням банку можуть відкривати депозити, знімати кошти та здійснювати перекази. В основному, ця система дозволяє банківським службовцям відвідувати сільські райони з мікро-банкоматом, який може перевірити особистість клієнтів у цифровій формі та керувати їхніми рахунками.

Висновки. Фінансова інклюзія – це основа для зростання добробуту громадян. Центральні банки при цьому відіграють ключову роль, виконуючи свої основні стратегічні цілі – цінова та фінансова стабільність. Водночас, для фінансового включення, необхідні фінансова інтеграція,інновації та технології, які мають ефективно керуватися та підтримуватися через створення належної інфраструктури у формі платіжних систем, правил, положень і стандартів.

Перелік використаних джерел

1. Central banking and innovation: partners in the quest for financial inclusion [Електроннийресурс]. URL: https://www.bis.org/speeches/sp190425.pdf

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Божко Е. В.
научный руководитель – к. э. н., доцент Рубан Т. Е.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

Страховые организации в Республике Беларусь можно разделить на три группы: государственные, полугосударственные и частные. На 01.01.2019 года в Республике Беларусь функционирует 16 страховых организаций, в том числе, 4 страховые компании являются государственными, 4 компании – с долей собственности государства более 50%, остальные 8 считаются частными. В 2017 году страховых организаций насчитывалось 17, в то время как в 2016 и 2015

годах их было 19. Тенденция сокращения числа страховых компаний наблюдается на протяжении нескольких лет, что обусловлено высокой конкуренцией на страховом рынкеи ужесточением требований к деятельности страховых организаций со стороны государства [1; 2].

Проанализируем инвестиционный потенциал страховых компаний в Республике Беларусь. Как известно, он состоит из собственного капитала и страховых резервов.

Общая сумма собственного капитала всех страховых компаний Республики Беларусь на 01.01.2019 года составила 1603 млн. рублей. На рис. 1 можно увидеть, что за последние три года наблюдается рост собственного капитала (он увеличился на 13% относительно 2015 года).Уставный капитал в 2018 году составил 1226,9 млн. рублей, или 76,5% от величины собственного капитала. На рис. 1 также видно, что совокупные активы страховых компаний значительно превышают их собственный капитал.

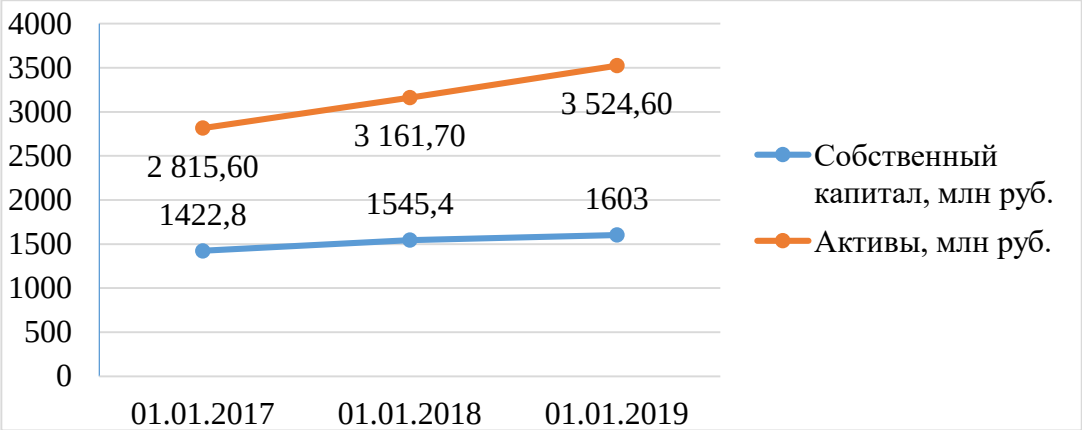

Рисунок 1. Динамика собственного капитала и активов страховых компаний в Республике Беларусь в 2016-2018 гг. (построено на основе [2])

На величину собственного капитала и активов страховых компаний влияет инфляция. В январе 2019 года базовый уровень инфляции составил 4,7% [3]. При пересчете активов и собственного капитала в евроположительная тенденция наблюдается лишь для активов белорусских страховщиков, в то время как размер собственного капитала ежегодно сокращается [4].

Второй составляющей инвестиционного потенциала страховых компаний являются средства страховых резервов, которые формируются за счет страховых взносов. В Республике Беларусь есть ограничения, связанные с разрешенными объектами инвестиций и объемами вложений в эти объекты при инвестировании средств страховых резервов, есть также различия для государственных и негосударственных страховых компаний (табл. 1).

За 2018 год взносы страховых организаций Республики Беларусь по прямому страхованию и сострахованию составили 1203,3 млн. рублей, увеличившись на 12,4% относительно предыдущего года. В пересчете в евро это увеличение составило 7%, что обусловлено, опять же, инфляционными

процессами. Доля страховых резервов по видам личного страхования увеличилась с 32,5% в 2016 году до 36% в 2018 году (табл. 2).

Таблица 1

Вложение средств страховых средств в объекты инвестиций в Республике Беларусь (в % от суммы страховых резервов) (построено на основе [5])

Объект инвестиций	Вид страхования	
	относящийся к страхованию жизни	иной, чем страхование жизни
ценные бумаги Национального банка	не более 10	не более 15
ценные бумаги банков Республики Беларусь, кроме акций	не более 20	не более 25
ценные бумаги местных исполнительных и распорядительных органов	не более 10	не более 15
ценные бумаги юридических лиц Республики Беларусь, не являющихся банками, в том числе Банка развития, кроме акций и векселей	не более 20	не более 25
драгоценные металлы, за исключением их лома и отходов	не более 10	не более 15

Таблица 2

Состав страховых резервов страховых компаний в Республике Беларусь в 2016-2018 гг. (построено на основе [1; 2; 6])

Год	Страховые резервы				
	по видам страхования иным, чем страхование жизни, млн. руб.		по видам страхования, относящимся к страхованию жизни, млн. руб.		Всего, млн. руб.
	млн. руб.	% от общей суммы страховых резервов	млн. руб.	% от общей суммы страховых резервов	
2016	722,5	67,5	348,3	32,5	1070,8
2017	847,0	65,5	445,5	34,5	1292,5
2018	987,5	64,0	556,0	33,0	1543,5

Изучив инвестиционный потенциал страховых организаций, проведем анализ их инвестиционного портфеля. К наиболее используемым финансовыми инструментам страховых организаций относятся банковские депозиты и государственные ценные бумаги (рис. 2).

За рассматриваемый период государственные ценные бумаги стали востребованным объектом инвестирования. Во многом это обусловлено тем, что страховые организации обязаны вкладывать часть средств страховых резервов в данный объект инвестирования.

Это же касается и банковских вкладов. Значительно возросли вложения в коммерческие ценные бумаги, что свидетельствует о развитии белорусского рынка ценных бумаг и повышении доверия страховых организаций к данному инструменту инвестирования.

Недвижимость как объект инвестирования в 2016 году исключена из установленного государством перечня объектов инвестирования для страховых организаций, однако и ранее данный инструмент использовался в наименьшей

степени. Инвестирование в драгоценные металлы, хоть и разрешено белорусским законодательством, не используется страховыми организациями как способ получения дохода.

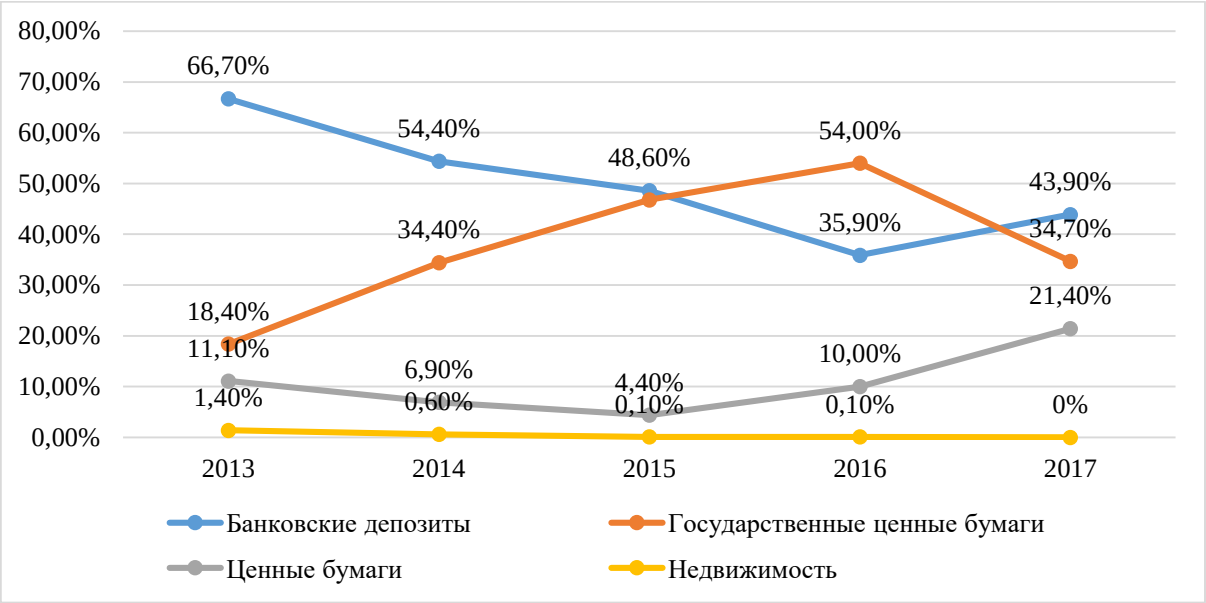

Рисунок 2. Динамика структуры страховых резервов страховых компаний в Республике Беларусь (построено на основе [1])

Одной из негативных тенденций инвестиционной деятельности страховых организаций в Республике Беларусь является устойчивое снижение доходности осуществляемых ими вложений. Это обусловлено постоянным снижением ставки рефинансирования Национального банка Республики Беларусь, от которой, в свою очередь, зависит уменьшение коммерческими банками ставок по депозитам, а Министерством финансов Республики Беларусь – норм доходности по государственным краткосрочным облигациям, которые составляют основную долю вложений белорусских страховщиков [7].

Таким образом, можно сделать следующие выводы касательно инвестиционной деятельности страховых компаний в Республике Беларусь:

- для осуществления инвестиционной деятельности белорусские страховщики используют как собственные средства, так и привлеченный капитал; при этом, несмотря на то, что объемы страховых взносов ежегодно растут, собственный капитал все равно значительно превышает их размер;

- собственные и привлеченные средства страховые компании используют эффективно, что видно из ежегодного приумножения их активов; инфляция, безусловно, влияет на капитал страховых компаний, но тем не менее, прослеживается тенденция роста активов, в том числе, и при пересчете ихв евро;

- при размещении средств страховых резервов у страховых компаний возникают ограничения, как в объектах вложений, так и в объемах вложений;

- введенные ограниченияна объекты инвестиций, хоть и являются способом защиты страхователей со стороны государства, сокращают возможности страховых организаций в получении прибыли от инвестиционной деятельности;

при этом главное внимание уделяется реализации принципов возвратности и ликвидности, и в меньшей степени – принципам диверсификации и прибыльности, то есть баланс между принципами осуществления инвестиционной деятельности не соблюдается.

Список использованных источников

1. Страховой рынок Республики Беларусь 2017 год [Электронный ресурс] / Белорусская ассоциация страховщиков. – Режим доступа : http://belasin.by/userfiles_csr/files/Буклет%202017%20конверт.pdf.
2. Основные показатели деятельности страховых организаций Республики Беларусь за 2018 год [Электронный ресурс]/ Министерство финансов Республики Беларусь. – Режим доступа : http://www.minfin.gov.by/supervision/stat/2018/itogi/4999c05731754b53.html.
3. Обзор инфляции. Февраль 2019 года [Электронный ресурс]/ Национальный банк Республики Беларусь. – Режим доступа : https://www.nbrb.by/mp/inflation/month
4. Официальный курс белорусского рубля по отношению к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Республики Беларусь [Электронный ресурс]/ Национальный банк Республики Беларусь. – Режим доступа : http://www.nbrb.by/statistics/rates/ratesdaily.asp
5. О порядке осуществления инвестиций и размещения средств страховых резервов страховыми организациями: Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 29.08.2014 г. № 854/ Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс]/ ООО «ЮрСпектр». – 2019.
6. Скамай Л.Г. Страховое дело: учебное пособие/ Л.Г. Скамай. – М. : ИНФРА-М,2010. – 324 с.
7. Ставка рефинансирования / Официальный сайт Национального банка Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.nbrb.by/statistics/MonetaryPolicyInstruments/RefinancingRate

БОРГОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ОЦІНКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Бойченко К. О.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Слатвінська М. О.
Одеський національний економічний університет

Проблеми боргової безпеки є актуальними та першочерговими для України. Адже обсяги заборгованості з кожним роком зростають. Від правильності організації процесу формування і використання фінансових ресурсів держави залежить можливість її впливу на економічну і соціальну сфери. Ріст боргів спричинений недосконалою бюджетною та борговою політикою, недостатньо ефективним механізмом управління державним боргом. Тому значимості набирають питання боргової безпеки та перспектив її управління та вдосконалення.

Дослідженнями боргової безпеки займаються такі організації як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Організація економічного співробітництва та розвитку, а також багато вчених-економістів.

Питанням боргової безпеки присвячено праці таких вчених, як Дж. Кейнс, Д. Рікардо, Р. Барро, Дж. Б'юкенен, Р. Масгрейв. Серед вітчизняних вчених

варто виділити О. Барановського, Н. Кравчука, Т. Вахненко, В. Козюка, А. Кулінську та багато інших.

Боргова безпека – такий стан (рівень) державної заборгованості, при якому країна здатна здійснювати стійке функціонування фінансової системи і національної економіки в цілому, забезпечуючи одночасно ефективне використання державних запозичень в національних інтересах, своєчасну виплату боргів (як основної суми, так і відсотків), недопущення критичного накопичення боргового тягаря, збереження фінансового суверенітету, економічної і політичної незалежності країни.

Основними факторами, які впливають на боргову безпеку, є:

- обсяг державного боргу, його структура та динаміка;
- політична та економічна стабільність країни;
- нормативно-правове забезпечення державного боргу;
- валютний курс та його стабільність;
- рівень економічного розвитку держави.

На сьогодні існує офіційна методика вимірювання рівня боргової безпеки. Затверджена Наказом Міністерства економіки України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29 жовтня 2013 р. До цих індикаторів відносять: відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %, відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %, середньозважену дохідність ОВДП на первинному ринку, %, індекс ЕМВІ + Україна, відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %.

Проаналізуємо ці індикатори за 2014-2018 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Індикатори боргової безпеки України

Індекс	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %	70,2	79,4	81,0	71,8	60,9
Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	29,5	48,0	48,9	51,1	41,3
Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, %	13,44	13,07	9,16	10,47	17,79
Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	5,96	11,19	13,69	16,13	18,1

Джерело: розраховано основі даних [1; 2; 3; 4]

Загалом боргова безпека перебуває в негативному стані. Але деякі індикатори мають покращення. Індикатор відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП є індикатор типу В та є дестимулятором, який показує обернений зв’язок між показником та інтегральною оцінкою. Зростає обсяг боргу, разом із ним зростає валовий внутрішній продукт. Це є нормальним явищем. Але всі роки спостерігається перевищення критичного

значення. У 2016 році цей показник є найгіршим і становить 81% при критичному значенні у 60%. Але у 2017-2018 рр. бачимо поступове покращення за рахунок інфляції. Держава має попит на зовнішні та внутрішні ресурси, але її економічний розвиток відбувається повільніше.

Другим індикатором є відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП. Це також є індикатор типу В та є дестимулятором, який показує обернений зв'язок між показником та інтегральною оцінкою. Найоптимальнішим значенням вважається 40 %, критичним 70%. Найкращим показником є 29,5% у 2014 році. Всі подальші роки цей індикатор має позитивну тенденцію і не перевищує своє критичне значення а знаходиться на незадовільному рівні до 55%. Але пониження цього індикатора особливо не вплинуло на покращення боргової безпеки.

Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, % характеризується негативною тенденцією. Це також є індикатор типу В та є дестимулятором, який показує обернений зв'язок між показником та інтегральною оцінкою. Всі роки цей індикатор перевищував своє порогове значення. Найоптимальнішим значенням вважається 4%, а критичним 11%. Кращим показником є 2016 та 2017 роки в яких індикатор не перевищує критичне значення –9,16% та 10,47 % відповідно. Високі ставки відсотків за державними облігаціями внутрішнього займу підвищують вартість обслуговування державних боргів, створюють додаткове навантаження на державний бюджет.

Індекс EMBI + Україна не розраховується з 2014 року. Тому оцінити його неможливо.

Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %. Це індикатор типу С та є стимулятором, який показує прямий зв'язок між показником та інтегральною оцінкою. Оптимальним значенням є показник 50% а критичним 20%. З 2014 року з значенням 5,96% до 2018 р. – 18,1% спостерігаємо тенденцію до покращення цього показника. Але йому ще далеко до оптимального. Показники знаходяться на рівні нижчого критичного. Так як це показник стимулятор, то необхідно вжити заходів,щоб подолати критичний рівень.

Таким чином, офіційна методика оцінки боргової безпеки є дещо спрощеною, вона не враховує міжнародний досвід оцінювання боргової безпеки та потребує подальшого вдосконалення. Стан боргової безпеки наразі потребує негайних заходів щодо її нарощування.

Для покращення стану боргової безпеки необхідно запровадити такі заходи:

- спрямовувати взяті у борг кошти лише на інвестиційні цілі;
- провести реструктуризацію державних облігацій;
- створити окрему структуру для управління боргом та жорстко контролювати його;
- створити необхідну правову базу;
- підтримувати кредитний рейтинг,щоб залучити іноземних інвесторів;

- забезпечити зростання внутрішнього попиту пропозицією товарів або послуг;
- досліджувати зарубіжну практику застосування європейських критеріїв боргової безпеки;
- створити єдину систему оцінювання боргової безпеки.

Перелік використаних джерел

1. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджена Наказом Міністерства економіки України №1277 від 29.10.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.minfin.gov.ua/
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://minfin.com.ua/ua/

ИНВЕСТИЦИОННЫЙ РЫНОК И МЕТОДЫ ЕГО РЕГУЛИРОВАНИЯ

Болотько В. М.
Научный руководитель – старший преподаватель Засемчук Н. А.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
г. Горки, Республика Беларусь

Инвестиционный процесс выступает как совокупное движение инвестиций различных форм и уровней. Осуществление инвестиционного процесса в экономике любого типа предполагает наличие ряда условий:

- ресурсный потенциал, достаточный для функционирования инвестиционной сферы;
- существование экономических субъектов, способных обеспечить инвестиционный процесс в необходимых масштабах;
- механизм трансформации инвестиционных ресурсов в объекты инвестиционной деятельности.

В рыночном хозяйстве инвестиционный процесс реализуется посредством механизма инвестиционного рынка.

Под инвестиционным рынком понимается рынок, на котором объектами купли-продажи выступают инвестиционные товары и инструменты, а также инвестиционные услуги, обеспечивающие процесс реального и финансового инвестирования.

Существуют некоторые особенности взаимодействия субъектов инвестирования в системе рыночных отношений:

- *наличие значительного инвестиционного капитала* с диверсификацией по формам собственности;

- *многообразие субъектов инвестиционной деятельности*, разделение функций государства и частных инвесторов в инвестиционном процессе; наличие разветвленной сети финансовых посредников;

- *наличие развитого рынка объектов инвестиционной деятельности*, выступающих в форме инвестиционных товаров;

- *распределение инвестиционного капитала по объектам инвестирования*в соответствии с экономическими критериями оценки привлекательности инвестиций через механизм инвестиционного рынка.

Инвестиционный рынок играет большую роль в экономике любого государства. Это обусловлено следующими функциями:

1) распределение капитала между потребителями;
2) обеспечение рыночных цен на инвестиционные товары и услуги;
3) ускорение оборота капитала;
4) обеспечение посредничества между продавцами и покупателями инвестиционных товаров и услуг.

В настоящее время понятие «инвестиционный рынок» подразумевает расширенную систему отдельных видов рынков. Современная систематизация рынков включает в себя рынок объектов реального инвестирования, рынок объектов инновационных инвестиций и рынок объектов финансового инвестирования.

Данная классификация дает возможность проводить анализ и составлять прогноз развития рынка инвестиций в разрезе отдельных сегментов, что способствует выявлению наиболее прибыльных объектов для инвестирования.

Рынок объектов реального инвестирования имеет достаточно сложную и структуру и систему экономических отношений. В него входят рынок прямых капитальный вложений, рынок недвижимости и рынок прочих объектов. В каждом из этих сегментов взаимодействуют основные участники инвестиционного процесса, а объектом их взаимоотношений является инвестиционная продукция.

Участниками данного рынка являются инвесторы (заказчики), исполнители работ (подрядчики) и потребители.

В качестве инвесторов могут выступать физические и юридические лица, государственные органы государственной власти, иностранные субъекты предпринимательской деятельности и органы местного самоуправления.

Заказчики – уполномоченные инвесторами физические и юридические лица, которые осуществляют реализацию инвестиционных проектов.Они не вмешиваются в предпринимательскую и (или) иную деятельность субъектов инвестиционной деятельности, если иное не предусмотрено договором между ними.

Подрядчики – физические и юридические лица, которые выполняют работы по заключаемому с заказчиком договору подряда или государственному контракту.

Потребители – лица, которые являются пользователями построенных объектов. Ими могут быть граждане, органы государственного управления и местного самоуправления, организации всех форм собственности.

Рынок объектов финансового инвестирования формирует самостоятельную сферу экономических отношений, субъектами которых являются продавцы капитала, имеющие свободные финансовые активы, и покупатели капитала, испытывающие потребность в инвестиционных ресурсах.

Рынок объектов инновационных инвестиций представляет финансовые вложения в инновации и научно-технические разработки и в силу своих особенностей требует изучения в рамках инновационного менеджмента.

Существование и функционирование инвестиционного рынка тесно взаимосвязано с его регулированием.

Главной целью государственного регулирования инвестиционного рынка является создание благоприятных условий для осуществления инвестиционной деятельности и повышения эффективности инвестиций.

Поэтому механизм государственного регулирования инвестиционной деятельности включает в себя следующие элементы:

- нормативно-правовое регулирование – заключается в разработке правовой базы, определяющей формы инвестиционной деятельности, условия ее осуществления;

- налоговое регулирование – стимулирование инвестиционной активности хозяйствующих субъектов и граждан, перераспределение доходов между инвесторами и государством;

- финансово-кредитное регулирование – заключается в установлении финансовых параметров инвестиционного рынка и оказании финансовой поддержки или прямом финансировании наиболее эффективных или социально значимых проектов;

- амортизационное регулирование – основано на формировании единой системы возмещения инвестору первоначальной стоимости основного капитала и нематериальных активов, в создание которых были вложены инвестиции.

- техническое регулирование – это установление, применение и исполнение обязательных требований к продукции, процессам производства, эксплуатации, хранения, перевозки, реализации и утилизации.

В настоящее время техническое регулирование основано, прежде всего, на техническом нормировании, однако на смену нормативам пришли технические регламенты.

Технический регламент – это документ, который устанавливает обязательные для применения и исполнения требования к объектам технического регулирования.

Одним из элементов технического регулирования в строительстве является система сертификации строительных материалов и конструкций с целью гарантирования качества строительной продукции и защиты прав потребителя.

Система технического регулирования включает также обязательное лицензирование проектной и строительной деятельности.

Лицензия – документ, выдаваемый хозяйствующему субъекту (предприятию) и удостоверяющий его право заниматься указанной в лицензии деятельностью.

Эффективный механизм государственного регулирования инвестиционной деятельности является неотъемлемой частью единой системы государственного регулирования рыночной экономики, целью которой является обеспечение устойчивого экономического роста государства.

Список использованных источников

1. Регулирование инвестиционного рынка [Электронный источник]. – Режим доступа : https://studfiles.net/preview/5819911/
2. Инвестиционный менеджмент: учебник и практикум для академического бакалавриата / под общ.ред. Д.В. Кузнецова. – М. : Издательство Юрайт, 2017. – С. 19-26.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

к. е. н., доцент Бурцева О. Є.
Балаба М. В.

На даному етапі розвитку України окремого дослідження вимагає фінансовий моніторинг банківської системи. У даній статті висвітлені основні питання, з якими стикаються банки при організації фінансового моніторингу з метою протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом. Запропоновано удосконалення діючої нормативної бази із врахуванням міжнародних вимог, схеми ідентифікації клієнта та виявлення підозрілих операцій, враховуючи ризик.

Мета роботи: визначення сучасних тенденцій розвитку фінансового моніторингу банківської системи в Україні.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, фінансовий контроль, відмивання грошей, банківська система, суб’єкт первинного фінансового моніторингу.

Постановка проблеми. Сучасні економічні процеси, що відбуваються в Україні та у світі вимагають значної уваги та ґрунтовного дослідження. Зважаючи, що розвиток національної економіки, забезпечення її стабільності та ефективності залежить від сталості діяльності банківської системи, доцільно здійснювати регулювання та нагляд за нею. Для цього державою розробляються і впроваджуються закони, що регламентують діяльність банків, а також положення, які встановлюютьмежі їхньої поведінки. Органи влади, фінансова і банківська системи прагнуть перекрити джереланакопичення доходів, одержаних злочинним шляхом, насамперед у сфері господарських відносин, запобігти відмиванню «брудних»грошей, тобто грошей здобутих злочинним шляхом. Повноцінна діяльність у даному напрямку неможлива без впровадження дієвої системи фінансового моніторингу, що полягає у здійсненні контролю за операціями, здійснюваним фізичними та юридичними особами

через фінансових посередників - банки та небанківські фінансові установи. Однак, шахрайство у фінансовій сфері існувало з періоду зародження банківської справи і є актуальним до сьогодення. Відтак, пильність операцій, моніторинг сумнівних трансакцій, зокрема у банках, актуалізує наукові та практичні проблеми, які вимагають глибокого дослідження та розв'язання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.Вагомий внесок в висвітлення проблем, які пов'язані з фінансовим моніторингом банківської системи в Україні внесли такі відомі вчені, як: О. Власюк, А. Гальчинський, І. Даньшина, Е. Дідоренко, М. Єрмошенко та інші.

На наш погляд дієвим заходом до підвищення ефективності фінансового моніторингу є прийнятий Верховною Радою України законопроект про створення Кредитного реєстру НБУ. Він має на меті створення централізованого органу, який накопичує інформацію про позичальників - фізичних осіб з великими кредитами і юридичних осіб. Суб'єктами, які підлягають найбільшим ризикам, є банківські установи.

Таким чином, доцільним стане впровадження таких заходів і принципів, які використовувалися б відповідними уповноваженими органами щодо банківської сфери:

- покращення якості проведення аудиту коштів, що надходять до статутного фонду суб'єктів господарювання;
- виявлення і ліквідація тіньових банків;
- створення єдиної централізованої бази даних, де б містилася інформація про всі підозрілі операції та такі, що підлягають фінансовому моніторингу;
- перевірка коштів, що надходять з-за кордону під виглядом інвестицій;
- боротьба з корупцією в органах управління фінансових установ;
- забезпечення взаємодії контролюючих органів та правоохоронних з метою протидії відмиванню коштів, в тому числі підвищення ефективності взаємодії Державної служби фінансового моніторингу України з інститутами первинного моніторингу, насамперед банківськими і з правоохоронними органами. Банки особисто також повинні брати участь у протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Також, можна запропонувати такі пропозиції щодо подальшого розвитку системи фінансового моніторингу України:

- розроблення системи оцінювання ефективності фінансового моніторингу як загалом на макрорівні, так і в межах окремих сегментів банківської системи;

- підвищення ефективності взаємодії Державної служби фінансового моніторингу України з інститутами первинного моніторингу, насамперед банківськими і з правоохоронними органами;
- удосконалення та адаптації законодавства України до світових стандартів, які постійно змінюються.

Варто зазначити, що проблема легалізаціїзлочинних доходів, давно перестала бути проблемою певної окремої країни. Це глобальне і системне явище, масштаб якого оцінюється в сумі 2,8 трлн. доларів США щорічно. Недостатньо лише спостерігати за успіхами країн-сусідів і переймати їхній

досвід. Світ потребує кооперації у розробці механізму та інституційної інфраструктури запобігання та протидії відмиванню грошей. Участь України в цих процесах є напрямком подальших досліджень.

Перелік в икористаних джерел

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України, від 07 грудня 2000 року No 2121-III, із змінами і доповненнями / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-142.
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня 2014 р. No 1702 -VII / Верховна Рада України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1702-183.
3. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року No 679-XIV / із змінами і доповненнями / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14.
4. Костюченко О.Є., Кривуля К.А. Правові умови ташляхи вдосконалення системи фінансового моніторингу в банку // Збірник наукових праць: Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – ЛНТУ. – Луцьк, 2012. – С. 205-214.

КРИТЕРИИ УСТОЙЧИВОГО ФИНАНСОВОГО ПОЛОЖЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ

Волкова О. В.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
г. Горки, Республика Беларусь

Финансовое положение организации зависит от результатов ее хозяйственной и финансовой деятельности. Когда производственные и финансовые планы успешно выполняются, это положительно отражается на финансовом положении. И, наоборот, в результате невыполнения плана производства и реализации продукции происходит повышение ее себестоимости, уменьшается сумма прибыли и как результат этого – ухудшается финансовое положение организации и ее платежеспособность.

Устойчивое финансовое положение, в свою очередь, оказывает положительное влияние на выполнение производственных планов и обеспечение потребностей производства необходимыми ресурсами. Поэтому финансовая деятельность, как составная часть хозяйственной, направлена на обеспечение планомерного поступления и использования финансовых ресурсов, соблюдения расчетной дисциплины, достижения рациональных соотношений собственных и заемных средств и наиболее эффективного их использования. Главная цель финансовой работы – определить, где, когда и как использовать финансовые ресурсы для эффективного развития производства и получения максимальной прибыли.

В процессе снабженческой, производственной, сбытовой и финансовой деятельности происходит непрерывный процесс кругооборота капитала,

изменяются структура средств и источников их формирования, наличие и потребность в финансовых ресурсах и, как следствие, финансовое состояние организации.

Для обеспечения финансовой устойчивости организация должна обладать гибкой структурой капитала, уметь организовать его движение таким образом, чтобы доходы постоянно превышали расходы с целью сохранения платежеспособности и создания условий для расширенного воспроизводства.

Финансовая устойчивость является неотъемлемой характеристикой финансового состояния организации. В то же время устойчивость финансового состояния – это лишь одна грань проявления финансовой устойчивости, так как по своему содержанию понятие финансовой устойчивости шире понятия финансового состояния.

Анализ устойчивости финансового состояния на ту или иную дату позволяет ответить на вопрос: насколько правильно предприятие управляло финансовыми ресурсами в течение периода, предшествующего этой дате. Важно, чтобы состояние финансовых ресурсов соответствовало требованиям рынка и отвечало потребностям развития предприятия, поскольку недостаточная финансовая устойчивость может привести к неплатежеспособности предприятия и отсутствию у него средств для развития производства, а избыточная – препятствовать развитию, отягощая затраты предприятия излишними запасами и резервами. Таким образом, сущность финансовой устойчивости определяется эффективным формированием, распределением и использованием финансовых ресурсов, а платежеспособность выступает ее внешним проявлением.

Финансовое состояние может быть устойчивым, неустойчивым и кризисным. Неустойчивое финансовое состояние называет предкризисным. Способность организации своевременно производить платежи, финансировать свою деятельность на расширенной основе, переносить непредвиденные трудности и поддерживать свою платежеспособность в неблагоприятных обстоятельствах свидетельствует о ее устойчивом финансовом состоянии, и наоборот.

Устойчивое финансовое положение организации является результатом управления всей совокупностью производственных и хозяйственных факторов, определяющих результаты деятельности организации.

На устойчивость предприятия оказывают влияние различные факторы:

- положение предприятия на товарном рынке;
- производство и выпуск дешевой, пользующейся спросом продукции;
- его потенциал в деловом сотрудничестве;
- степень зависимости от внешних кредиторов и инвесторов;
- наличие неплатежеспособных дебиторов;
- эффективность хозяйственных и финансовых операций и т. п.

Это так называемые внутренние факторы.

Для обеспечения финансовой устойчивости организациядолжна обладать гибкой структурой капитала, уметь организовать его движение таким образом,

чтобы обеспечить постоянное превышение доходов над расходами с целью сохранения платежеспособности и создания условий для саморазвития.

На финансовое состояние организации влияют и внешние факторы. Среди них – государственная политика в сфере налогов и финансирования расходов, процентная политика, государственная амортизационная политика, положение на рынке, в том числе финансовом, уровень безработицы и инфляции в стране и др. С этой точки зрения финансовая устойчивость организации – процесс противодействия негативным внешним обстоятельствам, его реакция на внешние воздействия.

Для рыночной экономики важна стабильность. Поэтому в современных условиях актуальное значение приобретает серьезная аналитическая работа в организации.

Цель изучения финансового состояния организации состоит в изыскании дополнительных денежных средств для наиболее рационального и экономного ведения хозяйственной деятельности. Устойчивое финансовое состояние является результатом умелого управления всем комплексом факторов, определяющих результаты финансово-хозяйственной деятельности организации.

В качестве основных резервов по повышению финансовой устойчивости можно предложить следующее:

1) необходимо улучшение ликвидности активов организации, что выразится в увеличении удельного веса и суммы денежных средств и их эквивалентов и сокращении стоимости и удельного веса товарно-материальных запасов. В результате значения коэффициентов ликвидности удастся привести в соответствие с нормативом;

2) повышение уровня финансовой устойчивости. В частности – увеличение доли собственного капитала и долгосрочных источников средств в целом. Для этого необходимо значительное сокращение суммы кредиторской задолженности. Такие изменения позволят сформировать более стабильную структуру капитала. Также важным результатом будет являться достигнутое превышение суммы экономически обоснованных источников формирования запасов материальных краткосрочных активов над их стоимостью. Произойдут положительные изменения в структуре нормальных источников формирования запасов – доля собственных краткосрочных обязательств в финансировании запасов должна вырасти;

3) осуществление мер по сокращению стоимости запасов и ускорению оборачиваемости дебиторской задолженности позволят существенно улучшить показатели оборачиваемости средств организации. Ускорение оборота средств организации окажет положительное влияние на уровень ее платежеспособности, финансовой устойчивости и рентабельности.

Итак, финансовая устойчивость организации – это способность функционировать и развиваться, сохранять равновесие своих активов и пассивов в изменяющейся внутренней и внешней среде, гарантирующее его постоянную платежеспособность и инвестиционную привлекательность в границах допустимого уровня риска.

ВЫРУЧКА ОРГАНИЗАЦИИ ОТ РЕАЛИЗАЦИИ И ФАКТОРЫ, ОПРЕДЕЛЯЮЩИЕ ЕЕ ВЕЛИЧИНУ

Галкина Ю. А., Волкова О. В.
Научный руководитель – старший преподаватель Волкова О. В.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
г. Горки, Республика Беларусь

Движение денег затрагивает весь хозяйственный процесс, то есть операционную деятельность, инвестиционную и финансовую деятельность. По каждому из этих видов деятельности определяется величина денежной наличности, которая может иметь или положительное значение, свидетельствующее о наличии денег, или отрицательное значение, показывающее дефицит денежных средств.

Дефицит денежных средств мешает товаропроизводителям, подавлять их деловую активность, недопустим в условиях рынка. Основой финансового обеспечения сельхозпредприятий при рыночных условиях становятся их собственные ресурсы.

Для эффективного и стабильного функционирования экономики нашей страны решающую роль играет развитие существенно новых рыночных экономических отношений между субъектами хозяйствования. Развитие таких отношений повышает ответственность и самостоятельность предприятий в выработке управленческих решений по обеспечению их эффективной работы.

Наиболее важным вопросом, который стоит перед производителями продукции является вопрос ее сбыта или реализации. От объема реализации продукции во многом зависит и величина прибыли предприятия – одного из важнейших показателей его деятельности. Поэтому в системе финансов на предприятиях особое место занимает формирование и использование отгрузки и реализации продукции.

Реализация произведенной продукции является завершающей стадией процесса кругооборота средств, где продукция превращается в деньги и происходит удовлетворение производственных потребностей предприятия и потребностей покупателей в тех или иных материальных благах.

Предприятие, выпускающее продукцию, обязано вести учет и контрольотгруженной и реализованной продукции и оценивать ее по фактической себестоимости.

На величину выручки от реализации продукции влияют многие факторы, как зависящие, так и не зависящие от деятельности предприятия. Непосредственно зависящими от предприятия являются: объем, ассортимент, качество и конкурентоспособность производимой продукции, уровень цен.

От реализации продукции в основном определяет объем реализации продукции: с увеличением ее выпуска растет объем реализации, и наоборот. Кроме того, сумма выручки зависит от: ритмичности работы предприятия,

комплектности продукции, характера отгрузки, спроса на данную продукцию, форм расчета за продукцию.

Работа по графику содействует равномерной отгрузке продукции и своевременному поступлению выручки. Выпуск продукции пользующейся спросом, обеспечивает ее полную реализацию. Применение наиболее прогрессивных форм расчетов за продукцию, своевременность выписки платежных документов и передача их в банк – важный фактор в планировании выручки.

При планировании выручки от реализации продукциие необходимо исчислять упрощенным способом, корректируя стоимость фактически реализованной продукциипрошлого периода на начисленный процент ее роста, учитывая изменение цен.

Ассортимент продукции существенно влияет на размер выручки, поскольку продукция реализуется не по одинаковым ценам. Выполнение планирования по ассортименту – непременное условие выполнения планирования по выручке от реализации продукции. Величина выручки предприятия от реализации продукции зависит также от уровня цен: если оптовые цены на продукцию снижаются, то выручка от ее реализации уменьшается, и наоборот. К факторам, не зависящим от предприятия, относятся: перебои в работе транспорта, несвоевременная оплата продукции вследствие неплатежеспособности, покупателей, задержки банковских расчетов и т. д.

Если денежная выручка превышает затраты на производство и реализацию продукции, то хозяйство получает прибыль от реализации данного вида продукции и наоборот. Прибыль от реализации отдельных видов продукции зависит от трех факторов: объёма продаж продукции, себестоимости и среднереализационных цен.

Прибыль – величина комплексная и в значительной степени зависит от соотношения уровней валового дохода и издержек обращения, а также от эффективности потенциала предприятия. При анализе валового дохода необходимо обращать внимание на структуру реализуемых товаров, поскольку на отдельные виды товаров устанавливаются различные торговые надбавки, а на другие – торговые скидки. Объем реализации продукции может оказывать положительное и отрицательное влияние на сумму прибыли. Увеличение объёма продаж рентабельной продукции приводит к пропорциональному увеличению прибыли.

Если же продукция является убыточной, то при увеличении объёма реализации происходит уменьшение суммы прибыли. Финансовые результаты деятельности предприятия характеризуются суммой полученной прибыли и уровнем рентабельности. Косвенно прибыль представляет собой разность между выручкой и полной себестоимостью реализованной продукции. Значит, чем больше предприятие реализует рентабельной продукции, тем больше получит прибыли, тем лучше его финансовое состояние.

Себестоимость продукции и прибыль находятся в обратной пропорциональной зависимости: снижение себестоимости приводит к

соответствующему росту суммы прибыли и наоборот. Изменение уровня среднереализационных цен и величина прибыли находятся в прямой пропорциональной зависимости: при увеличении уровня цен сумма прибыли возрастает и наоборот. Цена реализации продукции зависит от многих факторов и в том числе от качества реализуемой продукции.

При высоких темпах инфляции необходимо учитывать изменение цен через инфляционные коэффициенты. Если отпускные цены не совпадают с оптовыми ценами предприятия, при составлении товарного баланса необходимо учитывать разницу между отпускными и оптовыми ценами для расчета выручки от реализации продукции. Выручка от реализации продукции в условиях стабильной экономики определяется прогнозом темпов роста (или снижения)ее объемов на основе анализа их за предыдущие периоды времени и экспертных оценок по сохранению этих темпов (или их изменению).

Руководство предприятия должно стремиться к сокращению сроков дебиторской задолженности, предоставлять льготные условия, скидки в случае более ранней оплаты за отгруженную продукцию, составлять графики погашения задолженности покупателей. Управление дебиторской задолженностью – важный этап планирования поступлений денежных средств за отгруженную продукцию, выполненные работы и услуги. В финансовом плане введен специальный раздел: «Денежные поступления и платежи предприятия», основная цель которого – не допустить дефицита финансовых ресурсов предприятия или снизить его.

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: СОСТОЯНИЕ, ТЕНДЕНЦИИ И МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ

Гологуш Д. К.
Научный руководитель – ассистент Сидорова А. В.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

«Накопление внутреннего государственного долга
– это политика улучшения благосостояния
текущего поколения за счет будущих».

Во многих странах Европы, и в частности в странах еврозоны, стоит проблема преодоления экономического кризиса. Одной из причин кризиса является дефицит торговых балансов отдельных стран.

Актуальность темы исследования в первую очередь связана с последствиями государственного долга. Большие размеры государственного долга затрудняют выплаты по нему, что создает угрозу для экономической безопасности государства.

Целью работы является исследование государственного долга и его влияние на экономику стран Европейского союза, а также анализ последствий применения тактики по выпуску долгосрочных ценных бумаг для консолидации долговых обязательств.

Государственный долг – результат финансовых заимствований государства, осуществляемых для покрытия дефицита бюджета [2].

Существуют различные взгляды на влияние государственного долга на финансовое состояние страны. Согласно традиционному подходу накопление внутреннего государственного долга – это политика улучшения благосостояния текущего поколения за счет будущих. Альтернативный, барро-рикардианский, подход гласит: финансирование государственных расходов за счет долга и за счет налогов приводит к одинаковым последствиям.

Долг Евросоюза во втором квартале 2018 года в номинальном выражении превысил 12.6 трлн. Евро, или 14.45 трлн. долл., согласно Eurostat.В расчете на каждого жителя союза величина долга около 24,6 тыс. евро.

Выделяют два вида государственного долга в Европейском союзе:

1) EA19 (euroarea) – государственный долг 19 стран, входящих в зону евро.

2) EU28 – государственных долг 28 стран-участниц Европейского союза.

Данные табл. 1 показывают, что в 2018 году долг как еврозоны, так и ЕС28, снизился в относительном выражении по сравнению с 2017 годом. В еврозоне показатель долга к ВВП снизился с 86,8% на конец 2017 года до 86,3% на второй квартал 2018 года, а в ЕС28 – с 81,6% до 81,0%.

Таблица 1

Государственный долг стран Европейского союза, трлн. евро

	2014	2015	2016	2017	2018
EA19	9,34	9,47	9,64	9,73	9,84
% к ВВП	91,8	89,9	89,1	86,8	86,3
EU28	12,16	12,52	12,46	12,55	12,66
% к ВВП	86,4	84,4	83,3	81,6	81,0
% EA19 к EU28	76,81	75,64	77,37	77,53	77,73

Примечание – источник: собственная разработка на основе [3].

Подобная ситуация наблюдается каждый год в период 2014-2018 годы. Так, если в 2014 году соотношение долга EU28 к ВВП составляло 86,4%, то на конец 2018 года эта относительная величина снизилась на 5,4% по сравнению с базисным годом.

Что касается отношения долга стран еврозоны к долгу стран Евросоюза, то этот показатель с 2014 года вырос на 0,92%, до 77,73%. Таким образом, за последние годы выросла доля еврозоны в структуре общего долга Европейского союза.

В 2012 г. в Европейском союзе был принят Бюджетный пакт, который предусматривает жесткие ограничения на финансовую политику стран-членов еврозоны. Цель пакта – обязать соблюдать «золотое правило» бюджетной дисциплины – структурный дефицит бюджета страны не должен превышать 0,5

% номинального ВВП. Для стран с низким уровнем госдолга этот потолок может быть увеличен до 1 % ВВП. Долг всех государств ЕС не должен превышать 60 % ВВП. Страны, госдолг которых превышает 60 % ВВП, обязаны снижать его как минимум на 5 % в год.

В 2018-м году у четырнадцати государств-членов соотношение государственных долговых обязательств превышает установленный лимит, причем самые высокие показатели зарегистрированы в Греции (176,1%), Италии (131,2%), Португалии (124,8%), Бельгии (103,4%), Франции (98,5%) и Испании (98,1%), даже у Германии лимит превышен на 3,9% (рис. 1). Для справки: среднемировой показатель долговой нагрузки – 56% ВВП.

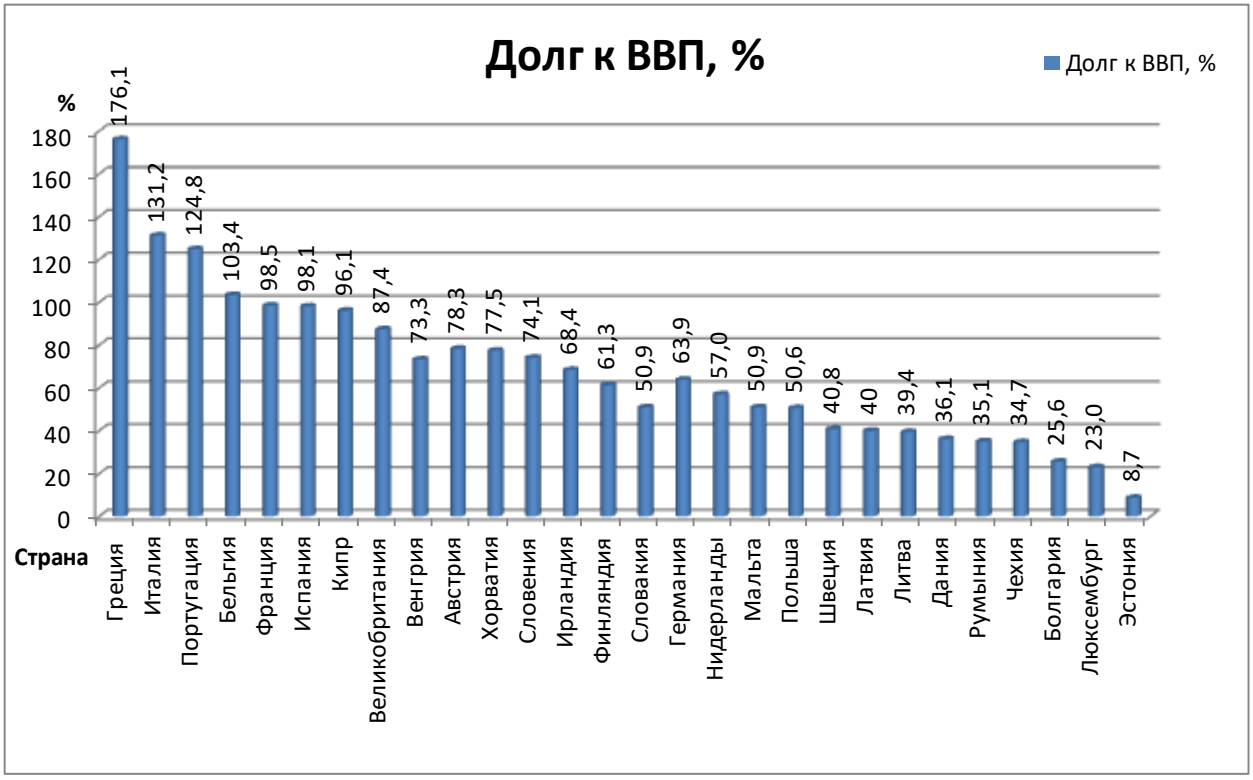

Рисунок 1. Отношение долга к ВВП в странах Европейского союза

Примечание – собственная разработка на основе [3].

У трех стран: Болгария (25,6%), Люксембург (23%), Эстония (8,7%), государственный долг не превышает 30% ВВП, причем Эстония занимает последнее место в этом соотношении последние десять лет.

Существует четыре страны, государственный долг которых нерезидентам составляет 30% и менее. К таковым относятся: Мальта (12,2%), Швеция (22,7%), Великобритания (25,4%), Дания (30,4%). Это значит, что выше перечисленные страны имеют небольшое бремя внешнего государственного долга и способны самостоятельно рассчитаться по своим обязательствам. В то же время, эти страны активно берут в долг у резидентов финансового сектора экономики. Противоположная ситуация у Кипра, где доля государственного долга нерезидентам составляет 82,2% [3].

Государственный долг Италии, Португалии, а особенно Греции, стремительно приближается к отметке в 200% ВВП. Если будет сохраняться

тенденция роста, эти страны не смогут выполнять свои обязательства перед кредиторами и, возможно, вынуждены будут объявить дефолт. Объявление дефолта любой страны с евро фактически означает дефолт еврозоны, что может привести к катастрофическим последствиям для стран Европы.

Предполагаемый приток мигрантов, который может увеличить средний темп роста ВВП в Еврозоне, и увеличение выплат обязательств Международному валютному фонду уменьшат бремя государственного долга европейских стран в будущем.

Согласно прогнозам МВФ, к 2020 году долг Еврозоны к ВВП составит 84,2%, то есть, снизится на 2,1% по сравнению с 2018 годом. Также ожидается снижение долга Греции до 124,2%, Италии – до 122,4% и Португалии – до 120,9%.

Расходы по выплате долговых обязательств являются основной статьей бюджетов стран Европейского союза. Управление государственным долгом осуществляется путем выпуска ценных бумаг, в которых преобладают облигации. В последнее время Евросоюз стремится краткосрочные и среднесрочные облигации заменить долгосрочными, сроком погашение свыше 10 лет.

Таким образом, политика стран Евросоюза направлена на консолидацию, или продление, своих обязательств.

Несмотря на то, что ЕС является единым интеграционным объединением, методы управления государственным долгом в каждой стране отличаются. В Австрии, Бельгии, Италии и Португалии применяется базовая модель долгового портфеля с разделениями по видам валют, срокам погашения, структуре процентных ставок и равномерностью долговых платежей. Для снижения государственного долга используется приватизация. В Ирландии, Дании, Швеции используются усложненные методы и механизмы регулирования внешнего долга, нацеленные на снижение затрат и рисков его обслуживания.

В европейской практике существует несколько институциональных форм управления государственным долгом. В Дании внешним долгом управляет центральный банк; в Польше, Словении – министерство финансов; в Португалии – Агентство по управлению государственным долгом; в Швеции – Национальное долговое агентство, в Венгрии, Словакии – Агентство по управлению долгом и ликвидностью. В Великобритании внутренним долгом занимается Агентство по управлению национальным долгом, а внешним – Банк Англии.

Можно выделить основные проблемы управления государственным долгом в Евросоюзе:

- увеличение номинальной величины государственного долга стран-участниц союза, вызванное бюджетным дефицитом и отрицательным сальдо платежного баланса;

- механизмы управления государственным долгом не позволяют полностью обеспечивать предупреждение возможных экономических кризисов.

Возможные пути решения проблемы управления государственным долгом:

- сокращение бюджетных дефицитов стран Евросоюза и поиск заемных средств на выгодных условиях и под невысокий процент.

- замена внешних обязательств внутренними;

- повышение ставки налога на сбережения для богатых;

Таким образом, сокращение государственного долга в странах Европейского союза является непростой задачей. Несмотря на то, что размер долговой нагрузки законодательно ограничен, почти половина европейских стран не выполняют поставленных условий. Кроме того, не все страны входят в зону евро, что осложняет процесс сокращения долговых обязательств. В управление государственным долгом Евросоюз стремится краткосрочные и среднесрочные облигации заменить долгосрочными, сроком погашение свыше 10 лет. Благодаря этому, с учетом роста ВВП, в последние годы наблюдается сокращение показателя долговой нагрузки.

Таким образом, опыт Европейского союза показал, что долгосрочные ценные бумаги – эффективный инструмент управления государственным долгом.

Список использованных источников

1. Вноровский Г.Я. Dlug publiczny w uni ieuropejskiej Iproby jego zmniejszania / H.J. Wnorowski // Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я. Купалы. – 2017. – № 3 (7). – С. 43-50.
2. Финансы: учеб. пособие: в 2 ч. / Т.И. Василевская [и др.]; под общ. ред. Т.И. Василевской, Т.Е. Бондарь. – Минск : БГЭУ, 2016. – Ч. 1. – 259 с.
3. Eurostat.Provision of deficit and debt data for 2017 – second notification [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9328077/2-22102018-AP-EN.pdf/e1b423ef-a337-42ea-90cb-4a6775ba4c07.
4. Волков Р.Г. Государственный долг в мировой экономике: новые уровни риска / Р.Г. Волков // Экономическая политика. – 2015. – № 14 (248).– С. 59-68.

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН БАНКІВ І ПІДПРИЄМСТВ

Грецька М. О.,
к. е. н., доцент Карпова Т. С.
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Кредитні відносини банків та підприємств – це відносини, які виникають між суб’єктами з приводу надання одним суб’єктом (банком) іншому (підприємству) грошових коштів на умовах поверненості, платності та терміновості задля забезпечення неперервності основної діяльності підприємств.

Кредитування підприємств, на даний час, є досить актуальною темою, оскільки в Україні ця частина економіки знаходиться на стадії розвитку. Порівняно із світовими системами кредитних відносин банків та підприємств, Україна має недостатньо стабільний і злагоджений механізм кредитування. На

даному етапі в країні є частково сформована структура кредитних відносин, яку необхідно модернізувати і підвищити до рівня світової економіки.

Дану проблему, шляхи її вирішення, перспективи розвитку вивчають безліч вчених: В. В. Коваленко, М О. Євдокімова, О. Б. Філімонова, С. П. Прасолова, О. Р. Цюба, Б. І. Пшик, Ю. І. Стегній та багато інших. На основі їх наукових робіт (статей, монографій, підручників) було проаналізовано сучасний стан кредитних відносин банків та підприємств України та особливості їх механізму.

Метою даної роботи є дослідження особливостей механізму кредитних відносин банків і підприємств України на сучасному етапі.

Взагалі, кредитні відносини – це система економічних відносин між різними економічними суб'єктами щодо організації механізму кредитування, проведення маркетингових досліджень і надання коштів у позику та плати за неї [1].

Кредитні відносини охоплюють окремі сторони двох підсистем економічних відносин: організаційно-економічних та відносин економічної власності. З приводу відносин економічної власності – це відносини між різними економічними суб'єктами (підприємствами, компаніями й банками з приводу надання комерційних і банківських кредитів; фізичними і юридичними особами та банками з приводу формування кредитних ресурсів банку і їх надання в позику на умовах комерційного кредиту та інше) щодо надання коштів у позику та плати за неї у формі відсотка й форм економічної реалізації власності [1].

Взаємодія банків і підприємств – це процес взаємного впливу один на одного, що відбувається в часі в межах існуючого механізму взаємодії, супроводжується обміном ресурсів і породжує взаємозв'язок між його учасниками. Це система взаємовідносин для підвищення ефективності діяльності суб'єктів, що забезпечує їх єдність і визначає взаємні права й обов'язки, характер зв'язків між ними, їх організаційну структуру [2, С. 45]. Сам механізм банківського кредитування підприємств та його складові представлено на рис. 1 [3, С. 66].

Згідно ЗУ «Про банки і банківську діяльність», кредити видаються тільки в межах наявних ресурсів, які має в своєму розпорядженні банк. Про кожний випадок надання позичальнику кредиту в розмірі, що перевищує 10% власного капіталу (великі кредити), комерційний банк мусить повідомити НБУ. Сукупна заборгованість за кредитами, врахованими векселями та 100% суми позабалансових зобов'язань, виданих одному позичальнику, не може перевищувати 25% власних коштів комерційного банку. Загальний розмір кредитів, наданих банком всім позичальникам, з врахуванням 100% позабалансових зобов'язань банку, не може перевищувати восьмикратного розміру власних коштів банку. Таким чином, кредитування позичальників має здійснюватися з дотриманням комерційним банком економічних нормативів регулювання банківської діяльності та вимог НБУ щодо формування обов'язкових, страхових і резервних фондів [4].

Рисунок 1. Складові механізму банківського кредитування підприємств

Позички надаються всім суб'єктам господарювання незалежно від форми власності за умови, що позичальник є фізичною або юридичною особою, зареєстрованою як суб'єкт підприємництва.

Чинне українське законодавство забороняє надавати підприємствам кредити на [4]:

- покриття збитків господарської діяльності позичальника;
- на формування та збільшення статутного капіталу підприємства;
- на внесення позичальником платежів до бюджету і позабюджетних фондів;
- підприємствам, щодо яких порушено справу про банкрутство;
- підприємствам, у контрактах яких не передбачено страхування можливих втрат від не доставки товарно-матеріальних цінностей;
- підприємствам, які мають прострочену заборгованість за раніше отриманими позичками і несплаченими відсотками.

Кредити надаються тільки на комерційних засадах із дотриманням наступних умов [5, С. 609]:

- оцінка установою банку кредитоспроможності позичальника, фінансової стабільності, рентабельності, ліквідності;
- кредитуються тільки ті види діяльності позичальника, які передбачені його статутом;
- позичальник повинен мати власне майно і брати участь у формуванні об'єкта, що кредитується певною сумою власного капіталу.

Кредитування складається з ряду етапів, кожний з яких окремо забезпечує вирішення певних завдань, а у сукупності досягаються головні цілі кредитних операцій – їх надійність і прибутковість для банку (рис. 2) [6].

Перший етап. Розгляд заявки на отримання кредиту. Для отримання кредиту позичальник звертається до банку з обґрунтованим клопотанням (заявкою), в якій вказуються: цільове призначення кредиту, його сума, термін

користування кредитом, конкретні дати його погашення, коротка характеристика кредитованої операції та економічний ефект від її здійснення. За проханням банку, крім заявки, позичальник подає до розгляду інші матеріали, що формують кредитну справу позичальника [6].

Другий етап. Кредитний аналіз. Згадані документи надходять до відповідного працівника банку, який після їх розгляду проводить попередню бесіду з потенційним позичальником та здійснює поглиблений аналіз кредитоспроможності клієнта, оцінюючи ймовірний ризик за позичкою.

Третій етап. Підготовка до укладання кредитної угоди. Цей етап у практиці роботи західних банків називається структуризацією позички, в процесі якої банк визначає такі параметри позички: суму кредиту; термін дії кредиту; спосіб видачі та погашення кредиту; забезпечення кредиту; вартість кредиту тощо [6].

Четвертий етап. Переговори про складання кредитної угоди з клієнтом. У процесі четвертого етапу клієнта знайомлять з умовами майбутньої кредитної операції (процентна ставка, комісія, забезпечення тощо). Зближення позицій банку і клієнта та досягнення компромісу є кінцевою метою переговорів [6].

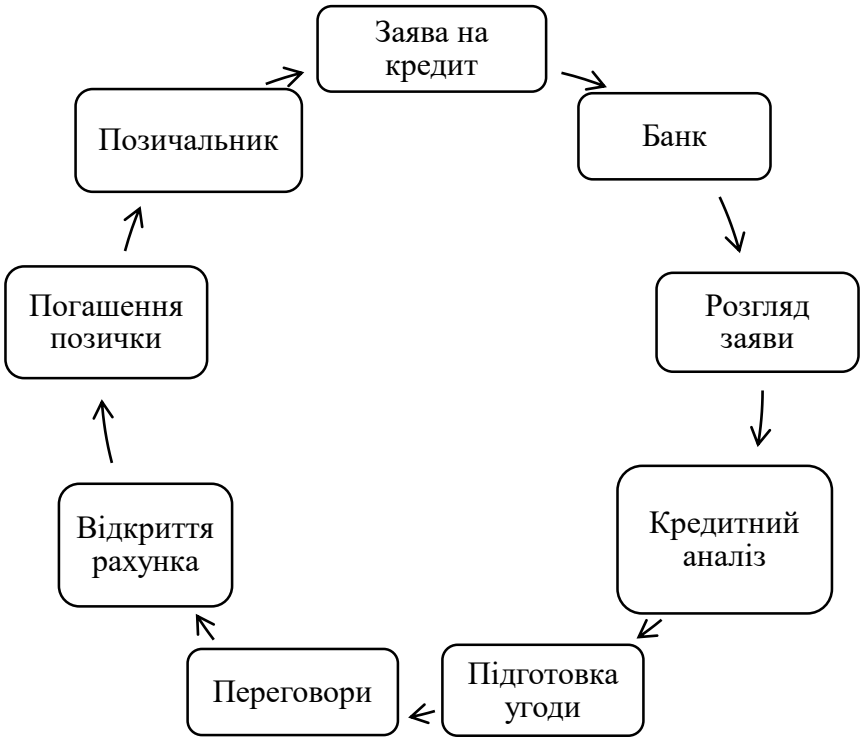

Рисунок 2. Етапи банківського кредитування

П’ятий етап. Відкриття позичкового рахунка і надання кредиту. З метою контролю за своєчасним погашенням кредиту та забезпеченням нарахування процентів видача позичок проводиться з окремих позичкових рахунків. Кредит може надаватись одночасно або частинами в строки, обумовлені кредитною угодою. Надана позичка може зараховуватися на розрахунковий

рахунок, окремий депозитний рахунок позичальника, переводитись як платіж на рахунки господарських партнерів позичальника, використовуватись в іншому порядку, визначеному кредитною угодою. Надання позички оформлюється розпорядженням кредитного відділу банку своїй бухгалтерії про відкриття позичкового рахунка [6].

Шостий етап. Погашення позички. Порядок та конкретні строки погашення кредиту передбачаються кредитною угодою. При настанні строку повернення позички, позичальник повинен надати банку доручення на списання відповідної суми зі свого рахунка для сплати боргу [6].

Висновки: Підсумовуючи, можна сказати, що особливе значення в фінансовому житті підприємств відіграють взаємовідносини з банками з приводу отримання та погашення кредитів – позичкового капіталу банку в грошовій формі, що передається у тимчасове користування позичальнику. Банківський кредит, як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств, на сьогоднішньому етапі відіграє одну з найважливіших ролей у стимулюванні та підтримці відтворювальних процесів в економіці.

Взагалі, кредит відіграє значну роль у формуванні ринкової економіки України. По-перше, він сприяє розвитку дрібних приватних підприємств, тим самим здійснює значний вплив на розвиток ринкової структури на конкурентних засадах. По-друге, кредит спрямовується майже в усі галузі нашої економіки, а тому грає стимулюючу роль в їх розвитку.

Перелік використаних джерел

1. Кредитні відносини [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/56-k/3965-kreditni-vidnosini.html.
2. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навч. посібник / М.М. Бердар. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 352 с.
3. Філімонова О.Б. Система та механізм банківського кредитування підприємств: зв’язок і протиставлення сутності понять / О.Б. Філімонова // Наукові праці. Економіка. – 2016. - № 263. – С. 62-69.
4. Про банки і банківську діяльність: Закон України: станом на 01 лютого 2018 р. – Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 2121.
5. Цюба О.Р. Особливості кредитування підприємств в сучасних умовах економічної кризи / О.Р. Цюба // Вісник Львівського політехнічного університету. – 2015. – № 8. – С. 608-610.
6. Механізм банківського кредитування [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://lektsii.org/3-21071.html.

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЇХ ВИРІШЕННЯ

Гринкевич В. К.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Антоненко В. М.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Фінансова система тісно пов'язана із функціонуванням будь-якої держави, вона є індикатором економічного розвитку, охоплює грошові відносини між державою і підприємствами. Завдяки фінасовій системі держава накопичує і використовує фінансові ресурси, від неї залежить фінансове забезпечення різних сфер суспільного життя. Однак процес формування фінансової системи в Україні є досить тривалим, складним та суперечливим.

Структура фінансової системи складається з державних фінансів, фінансів суб'єктів господарювання, міжнародних фінансів, фінансового ринку та фінансів страхування (рис. 1).

Рисунок 1. Фінансова система України [4]

Ланка фінансової системи відображає відокремлену частину загальної сукупності фінансових відносин. Це державний і місцеві бюджети, централізовані і децентралізовані фонди цільового призначення, державний кредит, фінанси комерційнихсуб'єктів господарювання тощо [6].

Провідним чинником в структурі фінансової системи України є бюджет держави, який відіграє важливу роль щодо розподілу валового внутрішнього продукту (ВВП), а також фінанси підприємств, оскільки на підприємствах усіх форм власності знаходиться основна маса фінансових ресурсів країни. Хоча не менш важливими є й інші структурні елементи.

Виконання державного бюджету України з 2008 по 2018 рр. представлено на рис. 2.

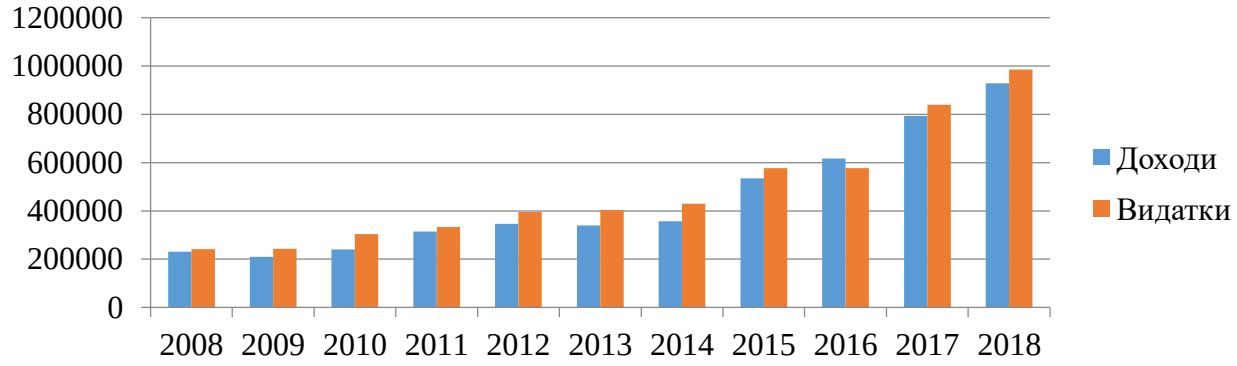

Рисунок 2. Співвідношення доходів та видатків бюджету України за період 2008-2018 рр. (млн. грн.) [3]

Аналіз динаміки доходів та витрат бюджету України наочно показує, що рівень видатків завжди перевищує дохідну частину бюджету, а отже, результатом цього є хронічний дефіцит фінансових ресурсів. Бюджетний дефіцит, який викликаний скороченням надходжень до бюджету й зростанням витрат з бюджету, є одним з головних чинників інфляції.

Для населення наявність дефіциту має опосередковане значення, але воно бере участь у поверненні залучених для покриття дефіциту коштів шляхом сплати податків. З метою підвищення доходності державного бюджету постійно зростає податкове навантаження, що не завжди має раціональний і обґрунтований характер та не завжди відповідає принципу соціальної справедливості. Країна характеризується нераціональною структурою витрат і неефективним витрачанням бюджетних коштів [6].

Фінансова політика України також має враховувати реальні фінансові ресурси, основним джерелом яких є валовий внутрішній продукт – один із оціночних показників фінансової системи.

Розрізняють номінальний (абсолютний) ВВП – визначається в поточних (фактичних) цінах даного року та реальний ВВП (з поправкою на інфляцію) – визначається в цінах попереднього (або будь-якого іншого базового) року. У реальному ВВП враховується, в якій мірі зростання ВВП виявляється реальним зростанням виробництва, а не зростанням цін [3].

Валовий внутрішній продукт України з 2012 по 2018 рр. представлено на рис. 3.

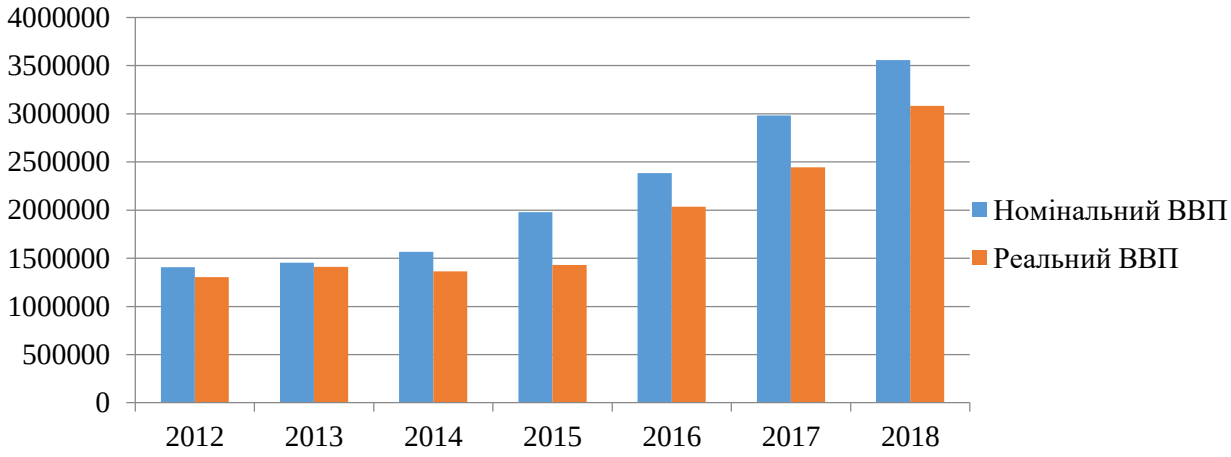

Рисунок 3. Внутрішній валовий продукт України за період 2012-2018 рр. (млн. грн.) [3]

Показник ВВП характеризує економічну активність у країні та визначає її місце у світі. Досліджуючи цей показник у динаміці, державні органи визначають напрями своєї економічної політики [2].

Щодо побудови фінансової системи України, можна виділити основні її принципи (рис. 4).

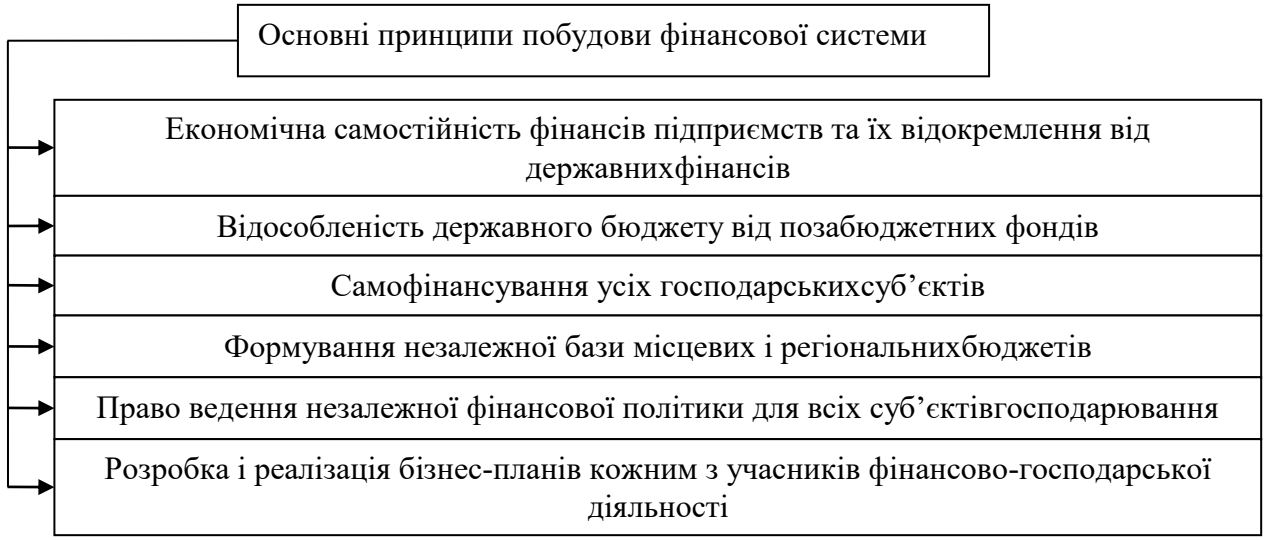

Рисунок 4. Принципи побудови фінансової системи в Україні [5]

До основних фінансових органів та інституцій, які здійснюють управління фінансовою системою в Україні, належать: Міністерство фінансів, Державна казначейска служба, Державна аудиторська служба, Державна фіскальна служба, Рахункова палата України тощо.

Вагому частку в фінансовій системі України займає банківський сектор, трансформація якого відбувається швидше за інші сегменти фінансової системи.

До базових рис сучасного економічного становища в Україні можна віднести: значний борг держави та її окремих галузей і підприємств зарубіжним

країнам; паливно-енергетичну залежність держави; криміналізацію стосунків між бізнесом та державними установами; відставання України від світової економіки.

Необхідно підкреслити, що нестабільність фінансової системи України викликана частими змінами у законодавчо-правовому полі економіки країни, збільшенням залежності від зовнішніх факторів впливу, а також неефективною системою державного регулювання.

За даними опитування керівників банківських установ, інвестиційних та страхових компаній, проведеним Національним банком України, ключовими джерелами ризику для фінансової системи України є корупція, діяльність правоохоронних органів і судова система. До числа найвагоміших джерел нестабільності респонденти також віднесли соціальну і політичну ситуацію в країні, стан співробітництва із міжнародними фінансовими установами, стан захисту прав інвесторів та кредиторів, а також шахрайство і кібернетичну небезпеку [1].

Сучасні проблеми у фінансовій системі України вказують на недієву фінансову політику, яка не відображає реального фінансового стану, не може контролювати фінансові потоки, допускає високий рівень тінізації економіки.

Дієвість фінансової системи держави залежить від багатьох чинників: чіткості фінансового законодавства, ефективності фінансової моделі в країні, налагодженості фінансово-кредитного механізму, організації компетентного управління фінансовою системою [7].

Важливим аспектом у покращенні сучасного стану фінансової системи держави є досягнення стійкості національної валюти. Впровадження заходів щодо інтеграції України в європейську фінансову систему має позитивно вплинути на її теперішній стан. Необхідним також є прийняття низки законів та здійснення відповідних заходів задля фінансового оздоровлення країни з метою зменшення збитків від можливих фінансових криз у вітчизняній економіці.

Отже, на останок, зазначимо, що розвитку національної фінансової системи заважає значна множинність різних факторів, від врахування яких залежить подальший майбутній економічний рух країни в цілому, а вирішення яких лежить в площині діяльності владних фінансових стурктур.

Перелік використаних джерел

1. Економічна правда. Опитування НБУ показало ключові ризики для фінансової системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.epravda.com.ua/news/ 2018/06/1/637352/
2. Іванов О. Валовий внутрішній продукт у 2010-2018 рр. / О. Іванов, О. Волошина // Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/gdp2010-2018.pdf
3. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/
4. Немічева О.В. Аналіз структури фінансової системи України на основі системного підходу / О.В. Немічева, А.В. Малецький, А.Ю. Савенко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – Том 1. – № 2. – С. 174-177.

5. Орел М.В. Фінансова система як невід'ємна складова економічного процесу країни / М.В. Орел // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. –№ 1. – С. 141-152.
6. Остапенко О.С. Аналіз сучасного стану фінансової системи України на шляху євроінтеграції / О.С. Остапенко, В.О. Матросова // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 67 (1040). – С. 13-18.
7. Селіверстова Л.С. Фінансова система України: особливості функціонування та напрями удосконалення / Л.С. Селіверстова, І.П. Адаменко // Економіка та держава. – 2018. – № 6. – С. 17-20.

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ, ЯК ВАЖЛИВА СКЛАВОВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Гринкевич М. Ю.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Антоненко В. М.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

У сучасних умовах економічного спаду й жорсткої конкурентної боротьби на ринку виникає необхідність застосування ефективного фінансового планування в діяльності підприємств. Недооцінка планування призводить до економічних прорахунків, невизначеності майбутнього фінансового стану та підвищує ризик неплатоспроможності.

Фінансове планування – це планування всіх доходів і напрямків витрачання грошових коштів для забезпечення розвитку підприємства. Основними цілями цього процесу є встановлення відповідності між наявністю фінансових ресурсів організації і потребою в них, вибір ефективних джерел формування фінансових ресурсів і вигідних варіантів їх використання.

Основні види економічного планування наведені на рис. 1.

Завданнями фінансового планування є:

– виявлення резервів збільшення доходів підприємства та способів їх мобілізації;

– ефективне використання фінансових ресурсів, визначення найбільш раціональних напрямків розвитку підприємства, що забезпечують в планованому періоді найбільший прибуток;

– відповідність фінансових ресурсів показникам виробничого плану;

– забезпечення оптимальних фінансових взаємовідносин з бюджетом, банками та іншими фінансовими структурами.

Важливими принципами фінансового планування на підприємстві є: визначення пріоритетів; прогнозування; забезпечення фінансової безпеки; оптимізація; координація та інтеграція; впорядкування; документування; контроль.

Інфраструктура фінансового планування складається з чотирьох основних складових (рис. 2).

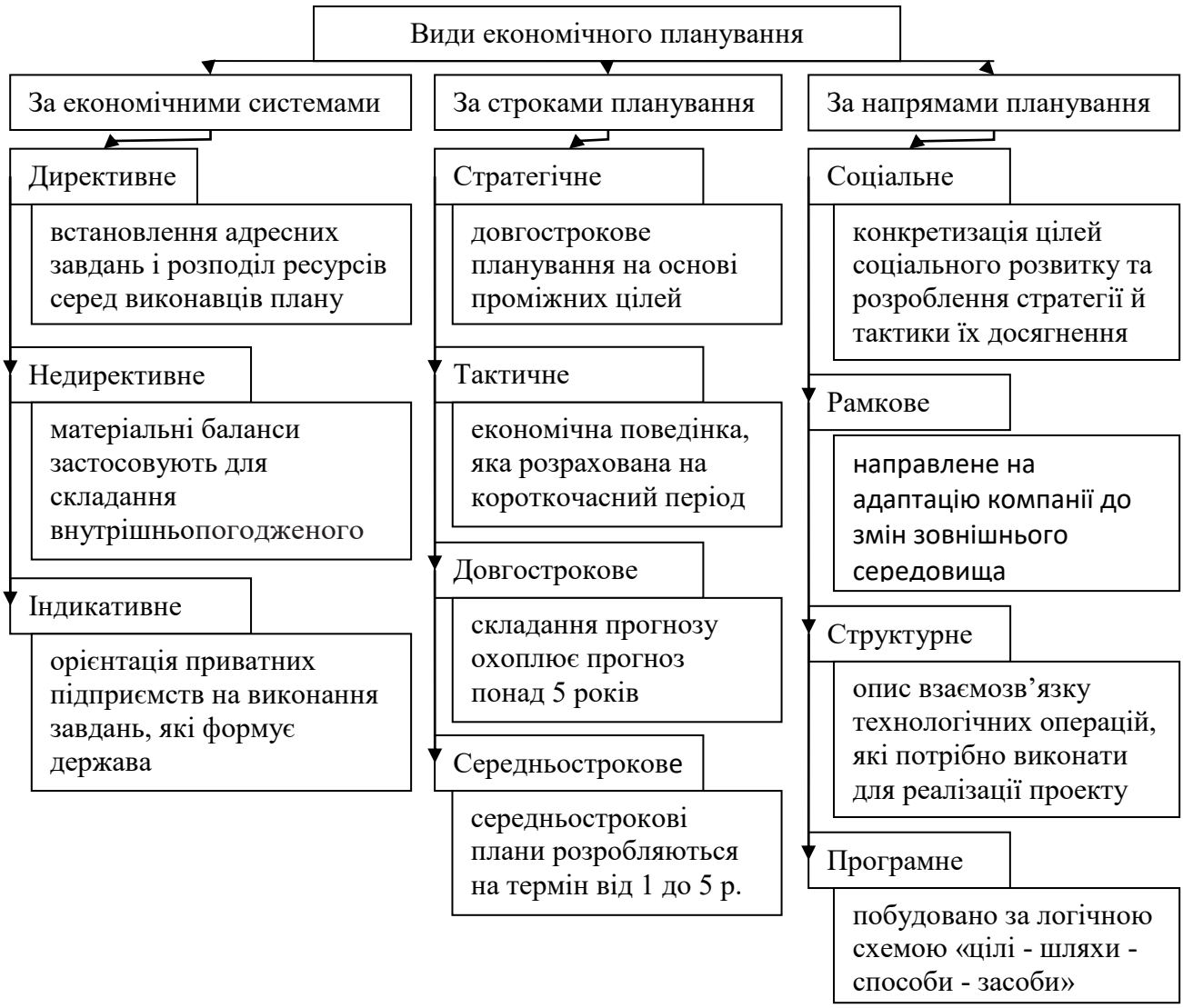

Рисунок 1. Основні види економічного планування [розроблено на основі 5]

Процес фінансового планування на підприємстві складається з основних етапів та виконується у певній послідовності:

1. Аналіз фінансового становища компанії.
2. Складання прогнозних кошторисів і бюджетів.
3. Визначення загальної потреби компанії у фінансових ресурсах.
4. Прогнозування структури джерел фінансування.
5. Розробка дієвої системи контролю та управління.
6. Розробка процедури коригування складених планів.

На нашу думку, найбльш важливим у фінансововму планування і вибір й обгрунтування його методів. Загалом методи планування – це сукупність прийомів і способів, за допомогою яких забезпечується розробка і обґрунтування планових документів (рис. 3).

Універсальність та необхідність забезпечується тим, що фінансове управління має здійснюватися на всіх рівнях менеджменту (рис. 4).

Рисунок 2. Вагомі складові фінансового планування [1]

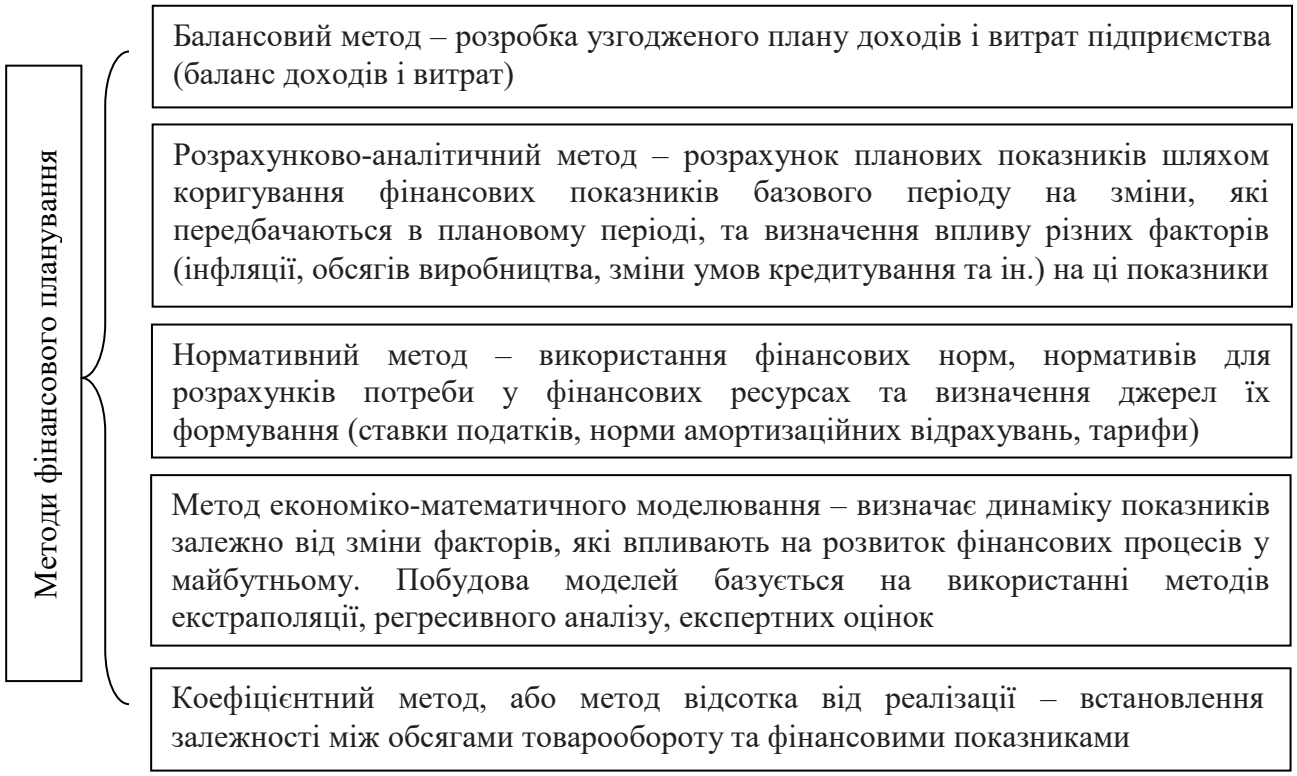

Рисунок 3. Основні методи фінансового планування [5]

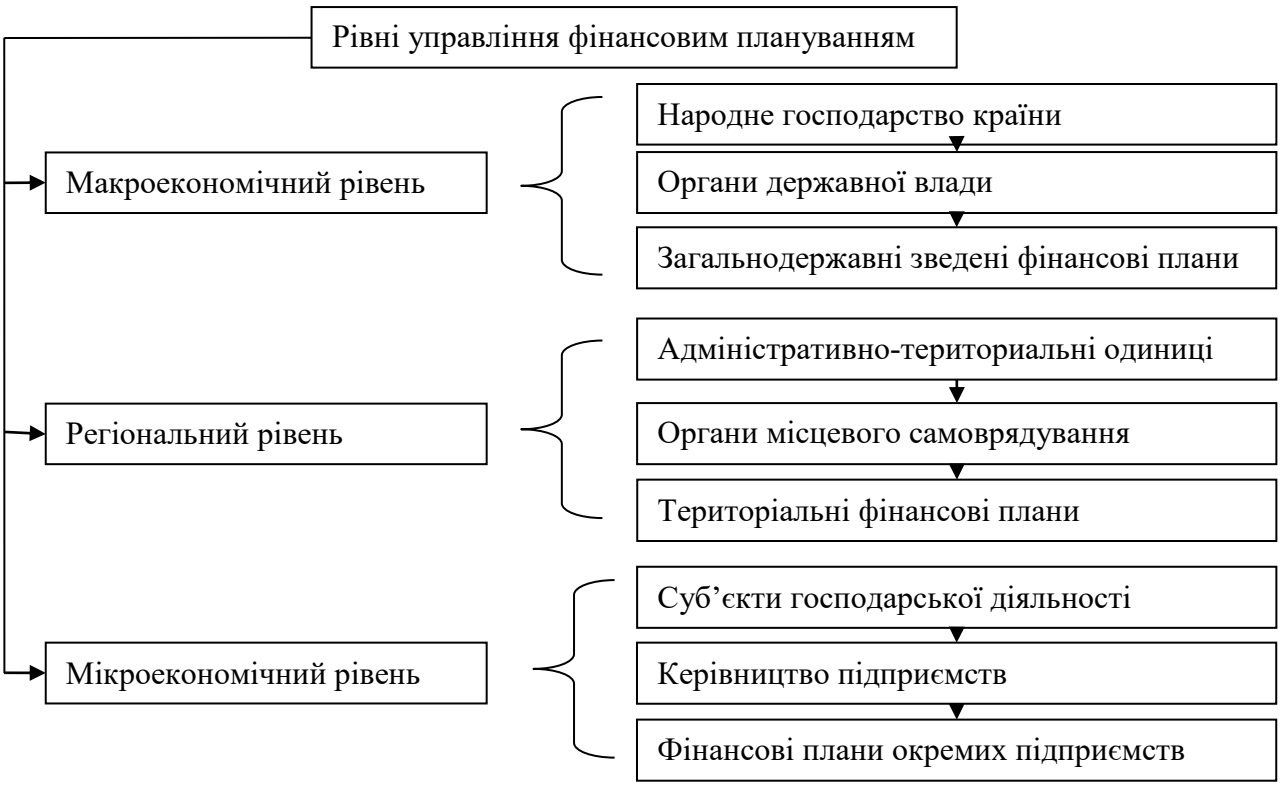

Рисунок 4. Ієрархія рівнів управління фінансовим плануванням [4]

Слід відзначити, що в сучасних ринкових умовах існують фактори, які обмежують використання фінансового планування на підприємствах, серед яких [3]:

– значний рівень невизначеності на українському ринку, пов'язаний з глобальними змінами в усіх сферах суспільного життя;

– відсутність ефективної та діючої законодавчо-правової бази у сфері внутрішнього фінансового планування на підприємстві;

– обмеженість фінансових можливостей щодо здійснення фінансових розробок у галузі планування;

– недостатня довіра керівників підприємств до прийомів та методів фінансового планування.

Напрямками удосконалення фінансового планування на вітчизняних підприємствах є: перехід від поточного й оперативного фінансового планування до стратегічного; розробка ефективних методів фінансового планування; посилення координації рівнів фінансового планування; впровадження інформаційних технологій у процес здійснення фінансового планування на всіх рівнях тощо [2]. Сподіваємось, українські керівники будуть залучатися до фінансової науки та використовувати на практиці методи фінансового планування, бо фінансове планування є дієвим інструментом забезпечення ефективності діяльності підприємств, гарантією їх рентабельності, платоспроможності та фінансової стійкості, дозволить підвищити їх інвестиційну привабливість.

Перелік використаних джерел
1. Гіржева О.М. Теоретичні аспекти фінансового планування суб'єктів підприємницької діяльності / О.М. Гіржева // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. – 2018. – Вип. 193 – С. 149-157.
2. Гонта О. Фінансове планування на підприємствах реального сектору економіки / О. Гонта, О. Кальченко // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2017. – № 4 (12). – С. 128-133.
3. Сіренко Н.М. Фінансове планування – складова сталого розвитку підприємства / Н.М. Сіренко, А.В. Бурковська, А.О. Бузнік // Вісник Миколаївського державного аграрного університету. – 2015. – С. 214-217.
4. Степура В.В. Ієрархічні рівні фінансового планування / В.В. Степура // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – Том 2. – № 2. – С. 119-123.
5. Щербань О.Д. Види та методи фінансового планування на підприємстві / О.Д. Щербань // Молодий вчений. – 2017. – № 6 (46). – С. 530-534.

ФИНАНСОВЫЙ РЫНОК РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ

Грицук Т. В., Найдович В. А.
Научный руководитель – ассистент Сидорова А. В.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

Данная тема является актуальной с момента зарождения товарно-денежных отношений и появления государства с его функциями и задачами.

Экономика Республики Беларусь современного периода находится в состоянии поиска модели дальнейшего развития, придавшей бы ей импульс динамичного роста. При этом за базу, на основе которой предполагается достижение к поставленной задаче, берется система рыночных отношений.

От состояния финансового рынка, успешности его функционирования зависит экономическое развитие страны: рынок способствует ускорению оборота капитала, активизирует экономический рост, создает дополнительную прибыль и способствует увеличению национального дохода. Понимание места и роли финансового рынка в экономике позволит выработать универсальные подходы к оценке его текущего состояния и определить способы преобразования экономики в целом через влияние на финансовый рынок.

Финансовый рынок – это рынок, на котором осуществляется рыночное перераспределение временно свободных денежных средств между различными субъектами экономики путем совершения сделок с финансовыми активами.

В финансовой литературе даются различные трактовки понятия «финансовый рынок». Так, например, в учебнике «Финансы» под ред. В. М. Родионовой сказано, что финансовый рынок «представляет собой особую форму организации движения денежных средств в народном хозяйстве и функционирует как в виде рынка ценных бумаг, так и рынка ссудных капиталов». В учебнике «Финансы и кредит» под ред. М. В. Романовского, Г. Н.

Белоглазовой дана следующая трактовка финансового рынка: «Финансовый рынок – это рынок, на котором осуществляется рыночное перераспределение свободных денежных капиталов и сбережений между различными объектами экономики путём совершения сделок с финансовыми активами».

В состав финансового рынка разные авторы включают разные составные части. Наиболее часто называют такие сектора финансового рынка, как рынок ценных бумаг и кредитный рынок. Кроме того, довольно часто в состав финансового рынка включают валютный рынок, рынок золота, страховой рынок. В. В. Ковалев считает, что финансовый рынок включает в себя четыре сегмента: валютный рынок, рынок золота, рынок капитала, рынок денежных средств. М. В. Романовский считает, что финансовый рынок включает два крупных сегмента – денежный рынок и рынок капиталов. К первому сегменту он относит краткосрочные операции с кредитами и ценными бумагами и другие краткосрочные финансовые операции, ко второму сегменту – долгосрочные финансовые операции.

В настоящее время наблюдаются тенденции по стиранию границ между структурными элементами финансового рынка. Ключевым, связующим звеном финансового рынка выступает фондовый рынок, который предоставляет инструменты для двух других сегментов финансового рынка.

Основная функция валютного рынка – это, прежде всего, обеспечение взаимосвязи между рынками разных стран.

Кредитный рынок призван способствовать ускорению оборачиваемости средств на фондовом рынке. Тенденции развития рынка ссудного капитала и валютного рынка указывают, что без согласованной денежной и кредитной политики невозможно достичь положительных сдвигов в социально-экономическом развитии и решить поставленные перед экономикой задачи.

По совершенствованию законодательства рынка ценных бумаг в Республике Беларусь была проделана значительная работа. Вместе с тем, анализ реальных результатов показал недостаточное развитие рынка корпоративных ценных бумаг. Несмотря на увеличение количественных показателей фондового рынка, его качественного развития пока не произошло. Является положительным тот факт, что достаточно уверенными темпами на сегодняшний день развивается рынок облигаций. Это указывает на необходимость проведения количественного и качественного анализа для выявления реальных структурных сдвигов в экономике. Только в сопоставлении количественных и качественных показателей можно судить об изменении в реальном секторе.

Проблемы, которые стоят сегодня перед Республикой Беларусь, указывают на то, что страна нуждается как в создании новых механизмов привлечения и размещения финансовых ресурсов в экономике, так и в развитии уже существующих. Развитие прямого финансирования будет способствовать значительному ускорению оборачиваемости финансовых ресурсов, а также созданию новых институтов и форм финансовых отношений.

Проведенный анализ публикаций отечественных и зарубежных авторов позволил выявить следующие проблемы финансового рынка Республики Беларусь как целостного механизма:

- Неэффективное распределение финансовых ресурсов через косвенное финансирование.

Пути решения:

✓ либерализация валютной системы. Либерализация режима валютного регулирования будет выражаться в упрощении процедуры и смягчении требований к проведению валютных операций, в переходе от директивных методов регулирования к экономическим, основанным на системе мониторинга и последующего контроля за денежными потоками. В результате либерализации валютной системы, реализации мер по дедолларизации постепенно повысится роль национальной валюты в финансовых операциях.

- Неэффективность механизма движения финансовых потоков в Республике Беларусь.

Пути решения:

✓ содействие формированию институциональной, функциональной и правовой среды для создания эффективного долгового рынка.

- Нарушение целостности цикла движения финансовых ресурсов. Решение выявленных проблем функционирования финансового рынка в Республике Беларусь позволит в полной мере реализовать его потенциал и сформировать в стране конкурентоспособный финансовый рынок, который в полной мере соответствовал бы потребностям национальной экономики.

Пути решения:

✓ дедолларизация;

✓ совершенствование законодательства об исполнительном производстве, а также об экономической несостоятельности (банкротстве) в целях повышения защиты банков-кредиторов от недобросовестных действий должников.

- Отсутствие четкого, ясного и эффективного законодательства как в отношении финансовых институтов и ликвидов, так и в отношении смежных областей экономики.

Пути решения:

✓ необходимость повышения доверия домашних хозяйств и субъектов хозяйствования к банкам и финансовым инструментам;

✓ повышение финансовой грамотности населения;

✓ необходимость разработки подходов к урегулированию кризисных ситуаций, установить объективные, количественно измеряемые критерии для определения системно значимых финансовых институтов, банкротство которых может иметь серьезные последствия для финансового рынка.

- На фоне низкой инвестиционной активности вообще практически все инвестиции осуществляются банками.

- Неразвитая конъюнктура фондового рынка и, как следствие, фактическое отсутствие вторичного рынка ценных бумаг.

Пути решения:

✓ постепенное замещение механизмов государственной поддержки рыночными инструментами; совершенствование корпоративного управления;

✓ унификация подходов к регулированию и надзору на фондовом рынке с учетом мировой практики (стандартов Международной организации комиссий по ценным бумагам);

✓ развитие институтов коллективных инвестиций; развитие механизмов секьюритизации, расширение применения других финансовых инструментов;

✓ совершенствование цифровых технологий рынка ценных бумаг, в том числе путем развития систем дистанционного обслуживания участников рынка ценных бумаг;

✓ создание условий для повышения уровня ликвидности, прозрачности, надежности и эффективности рынка ценных бумаг как составной части финансового рынка в Республики Беларусь;

- Сильная зависимость от состояния российского финансового рынка.

Пути решения:

✓ обеспечение взаимного допуска брокеров и дилеров одного государства – члена Евразийского экономического союза на фондовые биржи других государств-членов;

✓ гармонизация законодательств о ценных бумагах государств – членов ЕАЭС в целях обеспечения интеграции национального рынка ценных бумаг в формируемый общий финансовый рынок;

✓ проведение необходимых мероприятий по вступлению в Международную организацию комиссий по ценным бумагам.

Один из важнейших уроков последнего десятилетия состоит в том, что страны достигают экономического и финансового благополучия не в одиночку, а сообща.

Неутешительными остаются показатели развития белорусского финансового рынка даже по сравнению со странами-соседями. Так, например, годовой объем торгов на Московской бирже превышает объем торгов на Белорусской валютно-фондовой бирже в 40 раз. А ведь российский фондовый рынок нельзя считать эталоном высокой степени развития.

Используя опыт развитых стран по формированию правильной тактики ведения политики финансового рынка, мы можем решить свои проблемы в этой области. Рассматривая примеры стран с развитой рыночной экономикой, нельзя не отметить масштаб и степень развития их финансовых рынков. Опыт этих государств необходим для качественного и количественного роста показателей эффективности функционирования белорусского финансового рынка.

СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ОБОВ'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АВТОВЛАСНИКІВ

Гришко Р. С.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Рубцова Н. М.
Таврійський державний агротехнологічний університет

Автомобільний транспорт – найбільш небезпечний вид транспорту, у 100 разів більш аварійний, ніж авіаційний та залізничний, але він є найбільш зручним та доступним. Щорічно на автошляхах світу гине більш ніж 100 тис. осіб, при цьому на кожного загиблого припадає від 4 до 10 травмованих осіб.

Автотранспортне страхування є необхідною умовою мінімізації ризиків, пов'язаних з експлуатацією автотранспортних засобів в екстремальних умовах перевантаження магістралей, використання потужних автомобілів, які здатні розвивати величезні швидкості та інш. В умовах постійно зростаючої автомобілізації необхідність надійного страхового захисту автотранспортних засобів, життя і здоров'я людей – учасників дорожнього руху, залишається дуже актуальною [1].

В цілому автотранспортне страхування необхідно розглядати як комплекс страхових послуг, спрямованих на захист майнових та особистих інтересів як самих власників автотранспортних засобів, так і третіх осіб (вигодонабувачів), які є безпосередніми учасниками дорожнього руху.

Одним із видів автотранспортного страхування є обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

ОСЦПВВНТЗ здійснюється з метою забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та/або майну потерпілих внаслідок дорожньо-транспортної пригоди та захисту майнових інтересів страхувальників. Даний вид страхування регламентується, контролюється та регулюється Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [2].

Відповідно до законодавчого акту [2] розрізняють внутрішній (ОСЦПВ) та міжнародний договори страхування («Зелена карта»).

Страховими ризиками, в результаті яких настає цивільно-правова відповідальність страхувальника, є події, які сталися з вини осіб, відповідальність яких застрахована, а саме:

- шкода, заподіяна життю та здоров'ю фізичних осіб (лікування потерпілих, компенсація неотриманих доходів за час непрацездатності, витрати на поховання потерпілого в разі смерті та компенсація неотриманих його утриманцями доходів);

- шкода, заподіяна майну фізичних та юридичних осіб (пошкодження чи фізичне знищення транспортного засобу або майна інших людей, пошкодження доріг, дорожніх споруд, роботи по врятуванню потерпілих, евакуація ТЗ з місця ДТП – в межах ліміту відповідальності);

- моральна шкода, заподіяна фізичним особам.

Розмір страхової суми за шкоду, заподіяну майну потерпілих, становить 100 тисяч гривень на одного потерпілого. Розмір страхової суми за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих, становить 200 тисяч гривень на одного потерпілого. Також передбачене відшкодування моральної шкоди потерпілому, у розмірі до 5% від ліміту за шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих [2].

Враховуючи те, що даний вид страхування є обов'язковим, без наявності полісу ОСЦПВ, як і без наявності посвідчення водія та технічного паспорта, рух по дорозі забороняється. З урахуванням того, що вітчизняна автомобільна транспортна система налічує більше 9,2 млн. транспортних засобів, а кількість придбаних полісів ОСЦПВ у 2018 році становить 7,7 млн., можна зробити висновок, що необхідність та обов'язковість даного виду страхування усвідомлює лише частина автовласників.

Згідно статистичних даних, що надає МТСБУ, щодо провадження обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, протягом 2015-2018 рр. простежується позитивна динаміка укладання договорів ОСЦПВ (табл. 1) [3].

Таблиця 1

Динаміка основних показників роботи страховиків - членів МТСБУ в галузі ОСЦПВВНТЗ протягом 2012-2018 рр.

Показники	2012 р.	2013р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018 р. до 2012 р.
Видано полісів (тис. шт.)	8299,2	8761,5	7459,4	6826,1	7049,5	7408,3	7720,3	-6,98
Сума отриманих платежів (тис. грн.)	2436313,3	2441972,5	2564904,0	2970390,0	3406938,9	3737904,8	4485983,9	84,13
Кількість врегульованих справ (шт.)	109637	115006	97343	98785	119186	133394	132888	21,21
Сума здійснених страхових відшкодувань (тис. грн.)	974046,5	1022888,4	987927,5	1089581,7	1405420,0	1887502,8	2114142,1	117,05

Джерело складено автором за даними [3]

На зменшення кількості укладених договорів протягом 2014-2018 рр., порівняно з 2012-2013 рр., у першу чергу вплинуло згортання діяльності українських страхових компаній в Криму та припинення роботи більшості страховиків на сході України.

Основними проблемами, які виникають при функціонуванні обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, є відсутність довіри населення до страховика, відсутність відповідальності страховоїкомпанії за невиконання своїх зобов’язань, недостатній рівень роз’яснювально-інформаційної роботи та страхової культури. Зменшення впливу цих проблеми на розвиток досліджуваного виду страхування можливе при усвідомленні відповідальності за невиконання вимог і зобов’язань кожної зі сторін договору ОСЦПВ.

Перелік використаних джерел

1. Лесик Л.М. Тенденції та проблеми розвитку ринку обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в умовах економічної кризи / Л.М. Лесик // Гроші, фінанси і кредит. – 2010. – № 2(104). – С. 214-219.
2. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України №733 від 01.07.2004 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15
3. Офіційний сайт МТСБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mtsbu.ua/ua/

СТРАХОВИЙ МАРКЕТИНГ

Губеня Д. В.
Науковий керівник – д. е. н., професор Чеботарьов В. А.
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Актуальність обраної теми полягає в тому, що проблеми, порушені в ній, мають велике практичне значення для кожної людини, певної групи людей та для держави в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні страховий маркетинг викликає інтерес у багатьох дослідників. Теоретичні засади страхового маркетингу було досліджено у роботах Н. І. Налукової, Р. І. Забродської, О. І. Кріпа, Н. І. Андрушко, О. Галасюк, Г. Ю. Тлуста, О. М. Лобової, А. Є. Анікєєнко та інші. Проблеми та перспективи розвитку страхового маркетингу в Україні було розглянуто у роботах О. Б. Пономарьової, Т. Р. Воробйової, Л. А. Саєнко, О. А. Горковенко, Н. В. Юдіна, С. В. Лепілкіна, А. М. Кирилової, Є. О. Голишевої та інших.

Оскільки технології швидко розвиваються і з’являється багато інших чинників впливу на споживачів, які впливають на їх остаточний вибір, тема ролі маркетингу в діяльності страхових компаній не втрачає актуальності.

Мета роботи: розкрити поняття страхового маркетингу, визначити його суть, функції, принципи та завдання розглянути комплекс дій страхового маркетингу та дати йому сучасну оцінку.

Основна ідея: Особливістю страхового маркетингу є те, що страхові послуги у сучасному світі досить різноманітні. Кожен вид послуг має свої особливості та своє цільове призначення. Окремий вид послуг має свій підхід відносно розробки стратегії його реалізації. Використовуючи інструменти

страхового маркетингу, страхові компанії позитивно впливають на свою діяльність та на розвиток ринку страхових послуг в цілому. Основою розвитку ринку страхових послуг є необхідність забезпечити надання грошової допомоги постраждалим у разі непередбачених обставин.

Виклад основного матеріалу. Перехід до ринкової економіки зумовив збільшення потреб суб'єктів ринку у страховому захисті. Цю потребу забезпечує страховий ринок.

Об'єктивною умовою існування страхового ринку є потреба населення у страховому захисті та наявність страхової компанії, яка здатна цю потребу задовольнити. Страховий захист є специфічною послугою та об'єктом купівлі-продажу на страховому ринку.

Реалізовують страхові продукти (послуги) за допомогою маркетингу. Він відіграє ключову роль у системі управління, організації, плануванні та контролі.

Страховий маркетинг – це система взаємодії суб’єктів ринку, а саме страховика і страхувальника, яка спрямована на взаємне врахування інтересів і потреб [1].

Початком розвитку маркетингу на страховому ринку вважають 1970-1980-ті – це перший етап його розвитку. Він став інструментом конкурентної боротьби між страховиками. Страховий маркетинг був спрямований на більш якісне задоволення потреб страхувальників. На цьому етапі розвитку маркетингові процедури пристосовувалися до специфічних ознак страхового бізнесу. Маркетингові підходи обходилися страховим компаніям достатньо дорогими, але вигода від них була великою.

На першому етапі були такі завдання: підвищити увагу споживачів страхових послуг до реклами, розробити методику продажу страхових продуктів, удосконалити якість та асортимент страхових послуг, розробити методики вивчення мотивацій споживачів.

1980-ті роки розпочався другий етап розвитку маркетингу на страховому ринку. В цей період маркетинг остаточно було впроваджено в систему управління діяльністю страхової компанії. В цей період маркетинг проник на всі етапи надання послуг – від розробки страхових послуг до їх продажу споживачам, але самі страхові продукти й структура організації залишилися незмінними [2].

Завдання маркетингу на другому етапі: аналізувати дії конкурентів, розробити конкурентні стратегії, контролювати ціни страхових послуг, впроваджувати нові інформаційні технології для формування баз даних.

І нарешті, сучасний етап почався в 1990-х роках. В цей період відбулися значні зміни у соціальних, економічних та демографічних сферах. Ці чинники підвищили інтерес до страхових послуг.

Для сучасного, третього етапу розвитку страхового маркетингу характерно: комплексний підхід, цілеспрямовані дії, які пов’язані з формуванням платоспроможності на страхові послуги, розроблення таких страхових послуг, які б відповідали вимогам споживачів, впровадження методики оцінювання економічної ефективності, варто врахувати розвиток технологій та засобів

комунікації, впроваджувати технічну сегментацію ринку, враховуючи ступень ризику, глобалізація страхового маркетингу.

Виділяють чотири основні функції страхового маркетингу: аналітична, товарна, збутова та функція управління і контролю [5].

Аналітична або дослідницька функція передбачає дослідження та аналіз страхового ринку та стан страхового продукту, споживачів, страхові послуги та їх асортимент, а також внутрішнє середовище страховика.

Товарна функція. Вона виражається створенні нових страхових послуг, управлянні якістю страхових послуг та їх конкурентоздатністю, а також використанні новітніх технологій.

Збутова функція. Вона включає формування асортименту та продуктового ряду, формування цін й пошук та організацію каналів збуту страхових послуг. Ця функція також надає високоякісне сервісне обслуговування та має на меті забезпечення конкурентоспроможності [4].

Управління і контролю. Ця функція включає в себе управління, формування стратегії, комунікаційне забезпечення, а також забезпечує організацію планування та контролю.

Деякі науковці виділяють ще одну функцію: переконання і стимулювання, яка виражається у формуванні попиту, стимулюванні каналів збуту, задоволенні страхових інтересів і переваг страхувальників [3].

На основі переглянутих функцій ґрунтуються завдання маркетингу, а саме формування попиту на послуги страхування та задоволення інтересів клієнтів [5].

Формування попиту має на меті цілеспрямовано впливати на потенційних споживачів щоб підвищити рівень попиту, що існує до бажаного. Це завдання являє собою комплекс заходів, які спрямовані на збільшення кількості потенційних споживачів, а реалізовується з використанням методів та засобів впливу на потенційних споживачів.

Друге завдання – задоволення потреб страхових інтересів. Воно реалізовується за допомогою якісного обслуговування страхувальників. Це є гарантією нового попиту на послуги, що надає страхова компанія.

Маркетингова діяльність страхової компанії спирається на такі принципи:

1. Всебічне вивчення кон’юнктури страхового ринку з метою розробки стратегій та прийняття оперативних рішень;

2. Вивчення вимог та попиту споживачів, як потенційних, так і існуючих;

3. Здійснення впливу на споживачів з метою формування попиту та позитивного іміджу страхової організації;

4. Здійснення інновацій, тобто вдосконалення страхових послуг;

5. Пристосування діяльності до вимог ринку за допомогою розробки та реалізації нових страхових продуктів, які б відповідали перевагам споживачів (швидке реагування на запити споживачів);

6. Довготривалий характер, розвиток стратегічного планування;

7. Прогноз кон'юнктури ринку в майбутньому;

8. Націленість на комерційний результат (забезпечення рентабельності та отримання прибутку від всіх видів страхування).

Процес впровадження маркетингу має відбуватися послідовно. Це є комплексним заходом, який складається з 6 етапів:

I. Суцільне дослідження ринку та поділ його на сегменти. Визначення можливостей страховика, можливостей та способів виходу на ринок, а також можливість застосування маркетингової діяльності.

II. Формування процесу управління маркетингом, розроблення плану маркетингу та здійснення аналізу змін потреб споживачів.

III. Розробка маркетингової стратегії, зорієнтованої на відповідні сегменти ринку.

IV. Розроблення комплексу маркетингу.

V. Вивчення можливостей створення та реалізації послуг страховика (також і вивчення послуг конкурентів) з метою зайняти певну позицію на ринку та покращити свої конкурентні переваги.

На сьогодні, український ринок страхових послуг тільки продовжує розвиватись. Порівняно з розвинутими країнами, він знаходиться на першому етапі розвитку. Продовжує зростати конкуренція між страховиками і це спонукає їх використовувати в діяльності маркетинг, за допомогою якого вони залучають нових клієнтів та утримують вже існуючих, а також мають можливість зберегти свої конкурентні позиції на ринку.

Щорічно портал ukrstrahovanie.com.ua публікує рейтинг страхових компаній, що працюють на страховому ринку України. Всього в Україні в 2018 році зареєстровано понад 350 страхових компаній. Згідно з цими даними, найкращими є 10 страхових компаній:

1. UNIQA (УНІКА);
2. AXA Страхування;
3. PZU Україна;
4. ИНГО Україна;
5. ТАС;
6. Українська страхова група ;
7. Провідна;
8. Універсальна;
9. Альфа Страхування;
10. Княжа.

Висновок. Сучасний етап розвитку страхових відносин в Україні характеризується швидким зростанням кількості страхових компаній, а відповідно, й високою конкуренцією. Наразі постійно збільшується кількість учасників страхового ринку, а також розширюється асортимент страхових послуг, які надають можливість споживачеві скористатись властивостями унікального страхового продукту. Все це створює передумови для страхових організацій шукати нові підходи до організації діяльності компанії, і зокрема застосовувати маркетингові технології у страхуванні, орієнтувати діяльність усіх структурних підрозділів на задоволення потреб страхувальників.

Розвиток технологій та збільшення конкуренції на ринку фінансових послуг вимагають від страховиків пошуку нових, маловитратних та ефективних каналів реалізації страхових продуктів, які дозволяють пропонувати страхові послуги страхувальникам у зручний для них час та спосіб.

В останні роки українські страховики активно застосовують маркетингові інструменти для вирішення виникаючих завдань. Стан сучасного страхового ринку вимагає застосування інноваційних способів залучення, утримання клієнтів, управління персоналом і страховою компанією в цілому.

Перелік використаних джерел

1. Долгошея Н.О. Страхування в запитаннях та відповідях: навч. посібник / Н.О. Долгошея. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 318 с.
2. Фисун В.І., Ярова Г.М. Страхування. Навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 232 с.
3. Терещенко Т.Е. Страховой маркетинг. Учебноепособие в схемах, таблицах, комментариях / Т.Е. Терещенко. – Днепропетровск : Днепропетровская государственная финансовая академия, 2013. – 249 с.
4. Говорушко Т.А. Страхові послуги. Підручник. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 376 с.
5. https://stud.com.ua/15085/marketing/ponyattya_tsili_funktsiyi_strahovogo_marketingu

РОЛЬ ДОЛГОСРОЧНОГО КРЕДИТА В ФИНАНСИРОВАНИИ ИНВЕСТИЦИЙ

Гурновская Е. Ю.
Научный руководитель – старший преподаватель Волкова О. В.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
г. Горки, Республика Беларусь

Огромную роль в финансировании инвестиций в основной капитал играет такой мощный источник капитала как долгосрочный кредит.

Необходимо отметить, что кредит является условием и предпосылкой развития современной экономики, неотъемлемым элементом экономического роста. Его используют как крупные предприятия и объединения, так и малые производственные, сельскохозяйственные и торговые предприятия. Кредит обслуживает движение капитала и постоянное движение различных собственных фондов. Благодаря кредиту в народном хозяйстве производительно используются средства, высвобождаемые в процессе деятельности предприятий, в процессе выполнения государственного бюджета, а также ресурсы банков.

В условиях экономического кризиса абсолютное большинство банков приостановило кредитные и лизинговые программы, за счет которых в последние годы и развивалось сельское хозяйство. Организации других секторов, которые ранее инвестировали значительные средства в создание современных индустриальных агрокомплексов, также заморозили сейчас реализацию инвестиционных программ. Недоступность кредитов и инвестиций

негативно отражается на финансовых показателях сельхозорганизаций, что ведет к стагнации в АПК, свертыванию и отмене программ модернизации организаций, стимулирует инфляцию, снижает покупательскую способность населения на продукты питания.

Современная система кредитования сельского хозяйства в Республике Беларусь включает различные элементы, между которыми складываются определенные взаимосвязи и неоднозначные взаимозависимости, в конечном итоге определяющие эффективность организации кредитного процесса и степень удовлетворения потребностей сельскохозяйственных производителей в кредитных ресурсах. С позиций кредитного рынка субъектами кредитных отношений выступают, с одной стороны, банки-кредиторы, которые являются своего рода универсальными продавцами кредитных ресурсов, предъявляющими к каждому заемщику стандартные требования, с другой стороны, различные категории сельскохозяйственных предприятий-заемщиков.

Кредиторами сельского хозяйства в Республике Беларусь являются банки с высокой долей государственного участия. Особое место занимает ОАО «Белагропромбанк», которое располагает ресурсной базой, составляющей пятую часть ресурсов всех белорусских банков.

Банки-кредиторы, уполномоченные осуществлять кредитование сельского хозяйства, предоставляют кредиты следующим категориям заемщиков:

- непосредственно сельскохозяйственным предприятиям;
- ремонтным, обслуживающим предприятиям, заготовительным и перерабатывающим сельскохозяйственную продукцию;
- организациям для выплаты авансов сельскохозяйственным предприятиям;
- организациям, на закупку техники для последующей поставки ее сельскохозяйственным предприятиям;
- организациям, осуществляющим строительство, реконструкцию и ремонт производственных объектов сельскохозяйственных предприятий.

Большая часть белорусских сельскохозяйственных товаропроизводителей в настоящее время не могут выступать полноценными заемщиками ввиду их низкой кредитоспособности. Поэтому проблема их финансирования решается через кредитование обслуживающих сельское хозяйство организаций.

В последние несколько лет инвестиционная ситуация в экономике улучшилась, но эти позитивные изменения не приняли характер устойчивой тенденции. Ситуация с инвестициями в основной капитал по-прежнему характеризуется существенным кругом проблем институционального, отраслевого, регионального и ресурсного характера.

Одной из наиболее значимых проблем, противодействующих увеличению инвестиций, является недостаточное и не всегда эффективное использование таких заемных источников как долгосрочное банковское кредитование.

Развитие кредитного рынка определяет способность общества повысить свою конкурентоспособность, так как перераспределение свободных капиталов на кредитной основе позволяет ему в лице производителей постепенно обновлять технологическую базу производства, улучшать методы управления

им, совершенствовать структуру основного капитала.

В качестве фактора ускорения воспроизводительного процесса кредит выступает потому, что необходимость возврата взятых в ссуду средств вынуждает заемщика принимать меры по повышению эффективности производства, и, следовательно, ускорению воспроизводительного процесса.

Кроме того, кредит способствует росту технического уровня воспроизводственного процесса, выступает фактором обеспечения научно-технического прогресса. Эта роль кредита реализуется, прежде всего, косвенным путем: через обеспечение непрерывности производства, стимулирование увеличения выпуска продукции.

Финансирование капитальных вложений – это обеспечение финансовыми ресурсами затрат на воспроизводство основных фондов.

Долгосрочный кредит предприятиям и организациям, независимо от их форм собственности, может предоставляться на техническое перевооружение, реконструкцию и расширение производства, на новое строительство объектов производственного и непроизводственного назначения, на приобретение оборудования, не входящего в сметы строительства.

Выдача банками ссуд предприятиям осуществляется на основании кредитного договора, которым предусматривается размер выдаваемого кредита, срок и порядок его использования и возврата, процентные ставки за пользование кредитом, обязанности и имущественная ответственность сторон и формы обеспечения обязанностей. Оформление долгосрочного кредитования осуществляется банком на основании предоставленных заемщиком документов, перечень которых определяется кредитным договором. Кредитный договор действует в течение всего периода пользования кредитом.

Потребность в долгосрочном кредите определяется либо полной стоимостью затрат по объекту (мероприятия), если кредит является единственным источником финансирования, либо как разница между стоимостью этих затрат и собственных средств заемщика, направляемых на эти цели.

«ЗЕЛЕНЫЕ» ОБЛИГАЦИИ КАК ИНСТРУМЕНТ ФИНАНСИРОВАНИЯ ОХРАНЫ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

Далецкая А. В., Гиль А. А.
Научный руководитель – к. э. н., доцент Рубан Т. Е.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

В современном мире много внимания уделяется экологическим проблемам, в том числе повышению эффективности использования энергетических ресурсов, контролю за выбросом парниковых газов и др. Программа ООН по охране окружающей среды определяет «зеленую» экономику как инструмент,

приводящий к повышению благосостояния людей, значительно снижающий неблагоприятное воздействие на окружающую среду и риски экологической деградации [1].

Эксперты ООН по охране окружающей среды определяют «зеленую» экономику как хозяйственную деятельность, которая повышает благосостояние людей и при этом существенно снижает риски для окружающей среды и обеднение природы [1].

Распространённым инструментом финансирования охраны окружающей среды являются облигации. Облигация – это ценная бумага, удостоверяющая имущественные права инвестора и обязательственные права эмитента, основанные на отношениях договора займа между заимодавцем и заемщиком по поводу номинальной стоимости этой ценной бумаги и процента от этой стоимости или иного имущественного эквивалента [2].

Можно выделить следующие особенности облигаций, как инструмента финансирования:

- эмиссия облигаций не ведет к утрате контроля над управлением организацией;
- облигации могут быть выпущены при относительно невысоких финансовых обязательствах по процентам (в сравнении со ставками процента за банковский кредит или дивидендами по акциям), так как они обеспечиваются имуществом организации и имеют приоритет в удовлетворении претензий по ним в случае ее банкротства;
- облигации имеют большую возможность распространения, чем акции в силу меньшего уровня их риска для инвесторов;
- облигации могут обеспечить значительный объем привлекаемых денежных средств [2].

Рынок «зеленых» облигаций (Green Bonds Principles – GBP) возник в 2007-2008 годах. Первые «зеленые» облигации были выпущены Европейским инвестиционным банком в 2007 году под названием Climate Awareness Bonds (бонды климатической направленности) и были предназначены для финансирования проектов в области альтернативных источников энергии и повышения энергоэффективности [3]. В 2008 году Международный банк реконструкции и развитиявыпустил облигации, которые уже непосредственно были маркированы как «зеленые» (GreenBonds) [4].

До 2012 года рынок «зеленых» облигаций формировался преимущественно за счет ценных бумаг Всемирного банка, Европейского инвестиционного банка и других международных организаций. С 2013 года к «зеленому» финансированию проявили интерес банки и частные компании, а в 2015 году инвесторами стали и физические лица. В 2016 году была выпущена новая версия GBR, которая расширяла требования к отчетности, стандартам эмиссионной документации и раскрытию информации в сети Интернет, произошло первое размещение обеспеченных «зеленых» облигаций, и появились «зеленые» облигации Индонезии, стран Ближнего Востока и Северной Африки [4].

На саммите ООН по устойчивому развитию в 2015 году лидеры 193 стран приняли 17 основных целей, обозначенных в итоговом документе «Преобразование нашего мира: повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года» [4]. В соответствии с этим документом, понятие «зеленая» экономика» становится основной концепцией развития, а истощение природных ресурсов и изменение климата названы основными проблемами последующих лет [5].

На саммите G-20 в 2016 году в КНР была признана важность «зеленой» экономики и, в частности, «зеленого» финансирования. В ходе саммита Исследовательская Группа Зеленого Финансирования (GFSG) под председательством Китая и Великобритании выдвинула предложения по привлечению частного капитала для осуществления «зеленых» инвестиций, а также созданию глобальных интернациональных стандартов для инновационных финансовых продуктов, таких как «зеленые» облигации и «зеленое» страхование [2].

Ведущая роль в выпуске маркированных «зеленых» облигаций принадлежит Европейскому инвестиционному банку, Международному банку реконструкции и развития, а также Азиатскому банку развития. Эти организации имеют преимущество над эмитентами национального и субнационального уровней,как с точки зрения получения доступа к потенциальным инвесторам, так и с точки зрения инвестиционного рейтинга [5].

В настоящий момент можно выделить следующие виды «зеленых» облигаций [3]:

- Green Use of Proceeds Bonds – классические долговые обязательства с правом регресса к эмитенту;
- Green Use of Proceeds Revenue Bonds – облигации, обеспеченные будущими доходами без права регресса к эмитенту; кредитная позиция держателя бумаг обеспечивается денежным потоком от финансируемого проекта;
- Green Project Bonds – проектные облигации, представляющие собой долговое обязательство, согласно которому инвестор несет прямой кредитный риск, связанный с финансированием проекта; при этом право регресса может быть предусмотрено;
- Green Securitized Bonds – секьюритизированные облигации, обеспеченные одним или несколькими проектами (активами); источником выплат по этим ценным бумагам является денежный поток, генерируемый проектами (активами).

Привлечение финансовых ресурсов с помощью данного инструмента направлено на достижение экологически ориентированных целей:

- предотвращение загрязнения и контроль за выбросами (очистка сточных вод, контроль выбросов парниковых газов, рекультивация земель, трансформация отходов в энергию, экологический мониторинг);
- управление запасами природных ресурсов;

- решение проблемы недостатка водных ресурсов (в том числе, питьевой воды);

- учет экологических рисков, доходности экологических вложений, выгод для будущих поколений;

- идентификация инвестора как негосударственного участника Конвенции ООН по противодействию климатическим изменениям [2].

Основные конкурентные преимущества «зеленых» облигаций по сравнению с другими видами ценных бумаг:

- посредством эмиссии «зеленых» облигаций можно привлечь особый вид инвесторов, которые во главу угла ставят «принцип социальной ответственности» – обеспокоенность экологическим состоянием Земли;

- доход от эмиссии «зеленых» облигаций направляется на финансирование «зеленых» проектов, а контроль за его использованием осуществляется на протяжении всего срока их обращения;

- они дают эмитентам доступ к более широкому кругу инвесторов, позволяя привлечь таких инвесторов, которые сосредоточены на экологической и социальной деятельности;

- являются эффективным способом, позволяющим организации продемонстрировать свою приверженность экологичности, что повышает ее репутацию в деловом сообществе;

- как владельцам, так и эмитентам «зеленых» облигаций предоставляются налоговые льготы.

Вместе с тем, подводя итоги, следует отметить некоторые недостатки «зеленых» облигаций:

- рынок обращения данных ценных бумаг сформировался недавно, поэтому является недостаточно развитым;

- большинство инвесторов владеет «зелеными» облигациями до наступления срока их погашения, что обуславливает неразвитость вторичного рынка их обращения;

- процесс становления единых стандартов обуславливает сложность сопоставления информации по различным проектам, которые финансируют с помощью«зеленых» облигаций [8].

Следует отметить, что объем выпуска «зеленых» облигаций в мире за последние 10 лет вырос в 100 раз: с 0,8 млрд. долл. США в 2007 году до 80 млрд. долл. США в 2017 году [3].

Список использованных источников

1. Kraichovich R.A. Green Economy Belarus [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://greeneconomy.minpriroda.gov.by/ru/zelenaya-economika/
2. Turner, D. Green Bondsnot Generating Enough Green [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.institutionalinvestor.com/article
3. Technical report by the Bureau of the United Nations Statistical Commission (UNSC) on the process of the development of an indicator framework for the goals and targets of the post-2015 development agenda [Электронный ресурс] – Режим доступа : https://sustainabledevelopment.un.org

4. Bonds and Climate Change. The State of the Marketin 2015 [Электронный ресурс] – Режим доступа : https://www.climatebonds.net/files/files/CBI-HSBC%20report%207July% 20JG01.pdf
5. Green Finance: Making the Transition to a Climate-Resilient Future [Электронный ресурс]. — Режим доступа : https://perspectives.eiu.com

CONDITION OF RAILWAY TRANSPORT IN THE REPUBLIC OF BELARUS

Denisyuk A. A., Tretyak V. A.
Supervisor – Senior Lecturer Belikova E. G.
Brest State Technical University

In modern conditions of development of economic relations, a well-functioning transport system plays a significant role. Of course, international transportation, ensuring close integration in the supply chain, is a very relevant, promising, and highly profitable type of international business for the Republic of Belarus.

One of the most important transport complexes in the country is rail transport. This type of transport is successfully developing and provides more than 70% of the turnover of all types of public transport [1].

The object of logistics of freight rail traffic is freight rail transport, which, due to its reliability, regularity, seasonality and independence from climatic conditions, relative environmental friendliness, low energy intensity of transportation, is widely used as a connecting infrastructure in the domestic international supply markets.

The undisputed leader of rail transportation in the Republic of Belarus is the Belarusian Railway, which is directly subordinate to the Ministry of Transport and Communications. In addition, the Belarusian Railway is the only transport operator of this type of transport in Belarus, which carries about 75% of all freight and over 50% passenger traffic in the country.

The Belarusian railway has a favorable geopolitical location at the crossroads of II and IX international transport corridors, which predetermined its role as the most important link in international supply chains between the countries of the European Union and the Asia-Pacific region.

In the past few years, due to the high growth rates of international trade between the EU and the Eurasian Economic Union, Belarus has received a good opportunity to significantly expand the range of transport services. To take advantage of this opportunity, our country should develop demand-oriented supply and, in addition, more dynamically introduce advanced ideas for the development of mixed, or container traffic. All over the world, this type of transportation is considered as a reasonable process of forcing competition between the largest players in the transportation market.

The high degree of containerization allows us to meet the ever-increasing requirements for rail transport. The main advantages of container traffic are:

- low cost in compareison with other types of transportation;
- delivery by the principle «from a door to a door»;

- no need to overload the cargo during transportation by several types of transport;
- high level of security;
- minimal risk of theft [2].

Today, the Belarusian Railway is successfully implementing joint transport and logistics projects for the maintenance of container traffic between Asia and Europe. The growth of container traffic in the message of the European Union – China and vice versa – should be viewed as a positive result.

At present, the following international container trains transport cargo by Belarusian Railways: «East Wind» (Berlin – Brest – Moscow / CIS), «Kazakhstani Vector» (Belarus – Russia – Kazakhstan – Central Asia), «Mongolian Vector» (Belarus – Russia – Mongolia – China), Volkswagen RUSS (Brest – Kaluga (Russia) – Brest), «Moskvich» (Duisburg – Brest – Moscow), running along the 2nd Pan-European Transport Corridor, and the most significant – «ZUBR» (Estonia – Latvia – Belarus – Ukraine) and «Wiking» (Ukraine – Lithuania – Belarus), who joined countries of the Baltic and Black Sea regions [3].

Viking is a combined transport train that is a joint project of the railways of Belarus, Lithuania and Ukraine, stevedoring companies and ports of Klaipeda, Ilyichevsk and Odessa. The route passes through Ukraine, Belarus and Lithuania and unites the chain of sea container and piggy lines of the Baltic region with a similar system of the Black, Mediterranean and Caspian Seas. The constant movement of the VIKING combined transport train sarted on February 6, 2003.

The container train «ZUBR» goes along the route Tallinn / Ülemiste / Muuga (Estonia) – Ventspils / Riga / Valga (Latvia) – Bigosovo (Belarus) – Saferest – Ilichevsk / Ilyichevsk-Paromnaya / Odessa-Port / Mogilev – Podolsky (Ukraine) – Ocnita (Moldova) and provides an opportunity to connect the ports of the Baltic and Black Seas. The train includes wagons with multifunctional and specialized containers, including refrigerated ones.

Cargo transportation in large-tonnage containers by ZUBR train is carried out to all stations open for work with large-tonnage containers, as well as by appointment to stations that are not open for operations with large-tonnage containers with the written consent of the Belarusian Railway. Both projects have an identical level of tariff conditions.

As part of the implementation of the State Program for the Development of the Logistics System of the Republic of Belarus for 2016-2020, the Belarusian Railway intends to implement measures aimed at developing and introducing new technologies to accelerate the passage of container trains of the China-Europe-China trajectory through the territory of the Republic of Belarus by improving information support quality of transport and logistics services.

The main objectives of the successful implementation of these activities are the growth in freight traffic, attracting additional customers to the railway transport, strengthening the position of the Belarusian railway in the national and international freight transport system, as well as developing strategic partnership of Belarusian Railways in the international transport and logistics market.

Literature
1. Freight transportation [Electronic resource] // Access mode : https://www.rw.by/corporate/belarusian_railway/infrastructure/cargo_transportation
2. Logistics of rail freight and its features in the Republic of Belarus [Electronic resource] // Accessmode : https://docplayer.ru/29263792-Logistika-gruzovyh-zheleznodorozhnyh-perevozok-i-eeeeboso-nosti-v-respublike-belarus.html
3. Volumes of railway transportation between the countries of the Customs Union [Electronic resource] // Access mode : http://www.tks.ru/reviews/2011/01/25/04/print

ФІНАНСОВИЙ РИНОК: УПРАВЛІННЯ, РОЗВИТОК ТА ГОЛОВНІ ПРОБЛЕМИ

Деревянко В. А.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Антоненко В. М.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Фінансовий ринок завжди був одним з пріоритетних секторів розвитку національної економіки, ефективність управління яким справляла безпосередній вплив на загальну ефективність проведеної державою економічної політики. Однією з головних характеристик фінансового ринку, що визначають успішність його функціонування, є його інституційна структура. Поєднання різних варіантів діяльності вважається об'єктивною реальністю розвитку українського фінансового ринку.

Питанням фінансового ринку в Україні присвячено праці багатьох вчених, серед яких О. А. Білоус, О. Д. Василик, Я. Комаринський, В. М. Опарін, О. В. Онікієнко, Г. Г. Козоріз, І. О. Школьник та інші. Разом з тим проблеми розвитку фінансового ринку в країнах з трансформаційною економікою вивчені поки що недостатньо, зокрема і в Україні, в якій фінансовий ринок в своєму розвитку є доволі мінливим та нестабільним.

Як відомо, фінансовий ринок – це специфічна сфера економічних відносин, де відбувається купівля-продаж фінансових ресурсів та яка включає ринок капіталів, ринок кредитів і ринок цінних паперів.

Фінансовий ринок характерезують як сукупність економічних відносин, пов'язаних з розподілом фінансових ресурсів, купівлею-продажем тимчасово вільних грошових коштів і цінних паперів. Об'єктами відносин на фінансовому ринку виступають грошово-кредитні ресурси і цінні папери [1].

Таким чином, фінансові ринки здійснюють економічну функцію перерозподілу грошових коштів від суб'єктів господарської діяльності, які накопичили певний надлишок за рахунок оптимізації витрат, до господарюючих суб'єктів, фізичним особам, які відчувають дефіцит грошових коштів, для задоволення різних потреб.

Варто підкреслити, що з урахуванням існування великої множинності таких суб'єктів в національній економіці, управляти в Україні таким ринком – це доволі складна й поки що не вирішена проблема, яка вимагає свого розв'язання,

бо без цього взагалі не можливий подальший успішний рух національної економіки.

Принципово управління фінансами здійснюється державою, дії якої пов'язані з організацією загальної фінансової політики, координацією грошових коштів, підготовкою фінансового законодавства. У цьому сенсі система державного управління фінансами включає в себе: управління бюджетами, державними позабюджетними фондами, державним кредитом і іншими ланками фінансової системи. Звісно, що роль держави в фінансовому управлінні важко переоцінити – вона (держава) створює умови та підгрунтя для розвитку усієї фінансової системи в країні.

При цьому загальне управління системою фінансів здійснюють вищі органи влади та управління, які можна умовним чином поділити на дві групи:

1) органи загального (законодавчого) управління фінансами;

2) органи оперативного управління фінансами [2].

Сьогодні розвиток фінансового сектору в Україні визначається Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року, Угодою про співробітництво між Україною та ЄС, Меморандумом про економічну та фінансову політику. Але, на жаль, прописані там заходи мають переважно лише технічний характер і не дозволяють в повному обсязі відкрити весь потенціал фінансового сектору в економіці країни.

Процеси та тенденції, що супроводжують розвиток світового фінансового ринку, ставлять перед фінансовою системою України кардинально нові завдання і проблеми. Український фінансовий ринок можна позиціонувати як банкоцентрований ринок, оскільки основну масу операцій на цьому ринку здійснюють банки.

Одним із важливих завдань на сучасному етапі є забезпечення внутрішніх передумов для створення стабільного і конкурентоспроможного національного фінансового ринку, який би забезпечував фінансову безпеку держави в умовах глобалізації. Варто відзначити, що деякі складові фінансового ринку в Україні розвинуті добре (кредитний ринок), а інші перебувають тільки в стадії розвитку (фондовий ринок). Банківський сектор є найбільшою частиною фінансового ринку України з активами, які становлять майже 90 % активів усіх фінансових посередників.

Станом на квітень 2019 року, кількість працюючих банків зменшилась з 180 установ в 2014 року до 77. Величина збитків за останній рік зросла на 8 % [3]. За результатами аналізу економістів, покриття страхового поля в Україні сьогодні складає 5%, коли в розвинутих країнах Європи близько 90 %. Це свідчить про велику кількість невикористаних резервів. Причиною цього, на нашу думку, може бути неефективне функціонування національної економіки в цілому.

Досліджуючи дані Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, можна дійти до висновку, що фінансовому ринку України характерний низький рівень капіталізації [4]. Причиною цього є незбалансована система ведення підприємницької діяльності, низька ефективність корпоративного управління тощо.

Нестабільність вітчизняної фінансової системи пов'язана, найперше, з відстороненістю учасників фінансових ринків від стимулювання розвитку економіки, їх орієнтованість на отримання швидких прибутків, а також зумовлена відсутністю довіри населення до фінансово-кредитних установ та відсутністю ефективного позичальника.

Загальні рекомендації щодо покращення фінансового ринку не принесуть високої ефективності. Покращення необхідно розглядати для кожного учасника фінансового ринку індивідуально.

Фінансовий ринок повинен стати одним з основних механізмів мобілізації вільних ресурсів для розвитку економіки і формування надійних інструментів заощадження для населення.

Цього можна досягти шляхом:

• стабілізації валютного ринку;

• зниження та утримання рівня інфляції на прийнятному для розвитку економіки рівні(не більш як 10%);

• стабілізації роботи фінансового сектора;

• відновлення довіри населення до інститутів фінансового ринку;

• формування ефективної системи перерозподілу ресурсів з пріоритетним їх спрямуванням на реалізацію проектів економічного розвитку [5].

Необхідно створити такі умови у фінансовому секторі, які забезпечать інвестування приватного сектору з таких джерел, як кредити надійних банків, добре розвинений фондовий ринок, венчурний капітал та інші фінансові інструменти, а для цього необхідно побудувати прозору державну фінансову політику в напрямку регулювання фінансового ринку із поданням чітких і зрозумілих інструментів, механізмів регулювання, а також забезпеченням відповідного рівня захисту прав інвесторів та акціонерів.

Удосконалення підходів до організації функціонування фінансового ринку в Україні має відбуватися з урахуванням того факту, що держава повинна регулювати економіку, як наочно довела глобальна фінансова криза, але процес державного втручання не повинен зводитись лише до регулювання – держава має визначати пріоритети її розвитку (у тому числі фінансового ринку). На сьогодні в Україні, як і в цілому світі, головне завдання – це розроблення та запровадження постійно діючого механізму вдосконалення й розвитку фінансового ринку з урахуванням світових тенденцій сучасної епохи.

Перелік використаних джерел

1. Амосова В.В. Економічна теорія / В.В. Амосова, Г.М. Гукасьян. – М. : Ексмо, 2014. – 736 с.
2. Грязнова А.Г. Економічна теорія: навчальний посібник / А.Г. Грязнова, В. М. Соколинский. – М. : КНОРУС, 2014. – 464 с.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua.
4. Офіційний сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nfp.gov.ua.
5. Дешко А. П'ять кроків, які врятують фінансовий ринок України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.+dt.ua/macrolevel/p-yatkrokiv-yaki-vryatuyut-finansoviyrinok-ukrayini-_html.

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ КРЕДИТНЫХ ОПЕРАЦИЙ БАНКОВ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

к. э. н., доцент Дорофеев В. Г.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

Повышение эффективности деятельности банков Республики Беларусь в настоящее время выступает базой для развития национальной экономики. Решение этой задачи требует комплексного подхода к обеспечению высоких конкурентных позиций банков и повышению результативности их деятельности.

В функционировании банков Республики Беларусь кредитование является основой их жизнедеятельности, поскольку оно оказывает существенное влияние на развитие экономики страны в целом. Посредством банковского кредитования осуществляется финансовая поддержка ведущим и социально значимым организациям, населению, что положительным образом влияет на развитие реального сектора экономики.

На протяжении последних 10-и лет Национальным банком Республики Беларусь планомерно проводится работа по совершенствованию нормативно-правовой базы в сфере кредитования, направленная на либерализацию и упрощение порядка предоставления кредитов, отмену многочисленных ограничений и запретов, исключение норм, дублирующих другие нормативные и законодательные акты.

Несмотря на улучшение с каждым годом условий кредитования и повышение доступности кредитов, на сегодняшний день существует ряд факторов, не позволяющих бизнесу и населению удовлетворить спрос на кредиты в полной мере.

Так, к примеру, для субъектов хозяйствования наиболее весомыми причинами, ограничивающими возможности по привлечению кредитов, являются жесткие требования к обеспечению кредита и финансовому положению, для населения – невысокий уровень заработанной платы, а также высокие процентные ставки по кредитам.

Кроме того, в настоящее время, одной из наиболее актуальных задач является дальнейшее расширение участия банков в стимулировании экономического роста, при этом наиболее действенным рычагом здесь служит кредитование банками реального сектора экономики.

Однако дальнейшему развитию кредитования экономики препятствует ряд таких факторов, как высокие риски невозврата кредитов из-за неплатежеспособности многих организаций, неспособность предоставления многими потенциальными заемщиками обоснованных проектов, под которые хотят получить кредит, недостаточность у современных белорусских банков ресурсов для долгосрочного кредитования реального сектора экономики.

В наше время потребность реального сектора в средне- и долгосрочных банковских займах велика, то есть возникла необходимость в банках, которые

могут вложить деньги на срок до 5 лет. Банки же напротив привыкли направлять свои ресурсы главным образом на краткосрочные кредитно-финансовые операции.

Отсутствие у банков достаточной ресурсной базы, позволяющей вкладывать на длительный срок, связано с тем, что подавляющее число банков, как считают специалисты, имеет сильно деформированную структуру банковских балансов, вследствие чего она крайне неэффективна и рискованна.

Основная причина в том, что многие банки считают депозиты слишком дорогим, хлопотным и низко рентабельным источником ресурсов, хотя именно работа с депозитными вкладами лежит в основе банковских ресурсов для инвестиций.

Кроме того, в Республике Беларусь пока нет соответствующего опыта кредитования инвестиционных проектов развития производства. Инвестиционные проекты существуют, но в их реализации делается ставка на финансирование, а не на кредитование. Банки в основном кредитуют организации либо на пополнение оборотных средств, либо для проведения разовых коммерческих сделок.

Отсутствие взвешенной, экономически обоснованной процентной политики во многих банках ведет к тому, что в настоящий момент многие организации, испытывающие острую необходимость в пополнении оборотных средств, не могут позволить себе взять ссуду в банке в виду завышенной на их взгляд ставки процента.

По своей природе процесс кредитования не совсем совершенен. Кредитный анализ может оказаться несовершенным в силу различных причин (как субъективных, так и объективных). Если руководство банка будет стремиться только к устранению кредитных потерь, то банк перестанет выдавать кредиты, прибыль уменьшится, и не будут удовлетворяться потребности клиентов в кредите. Банки не в состоянии полностью исключить риск, так что кредитные потери неизбежны. Цель банка: достичь оптимального соотношения прибылей и рисков. Работники кредитных подразделений банков постоянно следят за состоянием заемщиков и пытаются определить негативные изменения до того, пока они станут необратимыми.

Специфика современной практики кредитования состоит в том, что белорусские банки в ряде случаев не обладают единой методической и нормативной базой организации кредитного процесса. Старые банковские инструкции, регламентирующие кредитные операции и сориентированные на распределительную систему, оказались неприемлемыми для условий рынка. Нынешняя ситуация такова, что каждый банк, исходя из своего опыта, вырабатывает свои подходы, свою систему кредитования, хотя очевидно, что есть непреложные общие организационные основы, отражающие международный и отечественный опыт и позволяющие банкам существенно упорядочить свои кредитные отношения с клиентом, улучшить возвратность кредитов.

В настоящее время нежелание банков кредитовать экономику обусловлено как недостаточностью ресурсов для долгосрочного кредитования, довольно низким уровнем доходности этого вида операций, отсутствием опыта кредитования, так и его крайней рискованностью, то есть большой вероятностью невозврата кредита. Кроме того, экономическая нестабильность, неопределенность ближайшего будущего, обесценивание банковских ресурсов, отсутствие поддержки государства – все это создает ситуацию, когда самой предпочтительной сферой деятельности для банков становятся краткосрочные кредиты. Иными словами, в Республике Беларусь еще предстоит сформировать жизнеспособную систему банков.

Несмотря на имеющиеся проблемы, кредитные операции – основа банковского бизнеса, поскольку являются главной статьей доходом банка. Кроме того, эти операции наряду с приемом денег во вклады, являются для банка той группой операций, которые констатируют сущность банка. Поэтому разработки эффективной организации процесса кредитования является важнейшей задачей в работе банка.

Параллельно с этим необходимо учитывать еще такую проблему, как развитие современного банковского маркетинга. Потенциальные клиенты банковских услуг не всегда проинформированы о перспективных программных направлениях банка и разнообразия кредитований.

Все традиционные приемы маркетинга давно уже устарели, для продвижения кредитных продуктов нужны новые механизмы и методы, которые помогут по-новому взглянуть на продвижение банковских продуктов.

Проблема банковского маркетинга, в современных условиях, заставляет особое внимание уделять персоналу, работающему непосредственно с клиентами.

Успешная маркетинговая стратегия должна сводиться к качественному планированию, которое поможет с разных сторон взглянуть на ситуацию, а также поставить прогнозные цели и задачи. Стратегия маркетинга должна быть составным элементом стратегического планирования для каждого банка.

Рациональная организация и оснащение рабочих мест поможет правильно построить диалог с клиентом, тем самым боле выгодно прорекламировать новую услугу.

Децентрализация банковского маркетинга, непосредственно связанная с новым типом рабочего места, проявляется в передаче некоторых маркетинговых функций из специальных служб, занимающихся маркетингом, в операционные службы банка, что увеличит численность пользователей технологией CRM. Так, некоторые операционные подразделения банка могли бы дополнять сценарии рекламных кампаний своими соображениями и рекомендациями с учетом специфики обслуживаемых ими рынков. В этих условиях отделы банка, занимающиеся заключением различных сделок с клиентами, смогут все чаще независимо от служб маркетинга разрабатывать собственные меры по достижению определенных коммерческих целей. При этом служащие банка и консультанты должны быть не только пользователями базы данных о клиентах,

но и выполнять функции сбора соответствующей информации. Эти изменения приводят к устранению иерархической структуры управления, которая, как считается, не соответствует требованиям времени.

Таким образом, организация процесса банковского кредитования, разработка эффективной и гибкой системы управления кредитными операциями выступают основой финансовой стабильности и рыночной устойчивости банков.

Список использованных источников

1. Банковский кодекс Республики Беларусь 25 октября 2000 г. № 441-З (в ред. Законов Республики Беларусь от 17.07.2006 № 145-З, от 26.12.2007 № 301-З, от 08.07.2008 № 369-З, от 08.07.2008,№ 372-З, от 15.07.2008 № 397-З, от 03.06.2009 № 23-З, от 31.12.2009 № 114-З, от 14.06.2010 № 132-З, от 13.07.2012 № 416-З, от 04.06.2015 № 268-З, от 13.07.2016 № 397-З, от 17.07.2018 № 133-З).
2. Банковский вестник. Информационно-аналитический и научно-практический журнал Национального банка Республики Беларусь за 2016-2019 гг.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМ ПРОМИСЛОВОГО ШПИГУНСТВА

Єланська Н. О.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Антоненко В. М.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

У сучасних умовах актуальною є проблема промислового шпигунства. У незаконній формі цілеспрямований збір інтелектуальних і конфіденційних даних стрімко процвітає та долучає співробітників, що працюють в якості таємних агентів, «хакерів», найнятих команд зломщиків, які збирають та вивчають інші підприємства з метою одержання інформації для послаблення окремого конкурентного підприємства в майбутньому.

Що таке промислове шпигунство, сьогодні знає практично кожна людина, навіть яка не пов’язана з бізнесом. А ось керівникам і працівникам комерційних і державних організацій доводиться безпосередньо стикатися з цим явищем.

Конкуренція – це, безсумнівно, двигун економіки. Але недобросовісна конкуренція – це велике гальмо економіки, тому що вона суперечить закону ведення бізнесу та порушує систему взаємовідносин, що захищаються державою. Українським законодавством не забороняється збирати інформацію про конкурента в тому разі, якщо для цього будуть використовуватися легальні методи. Але якщо певні методи добування інформації забороняються законом, то тоді найчастіше виникає явище, яке називається «промисловим шпигунством».

Але завжди виникає питання: «Для чого потрібно порушувати закон, добуваючи інформацію? Невже мета виправдовує засоби?». Як виявилось, що виправдовує. У будь-якої успішної і розвинутої компанії є свої секрети. Тобто це особливі технології, відомості про найбільш важливих клієнтів, плани розвитку бізнесу, а також збереження комерційної таємниці, що дозволяє на певний крок випередити своїх конкурентів.

Виток інформації – це негативне явище для підприємства, тобто розкриття всіх своїхсекретів, після чого конкурентам не складе труднощів використати необхідну інформацію для здобуття їх досягнень та певного місця на ринку продажу в певній галузі [1].

Більшість компаній в Україні постійно стають жертвами промислового шпигунства. Це пов'язано з трьома факторами.

По-перше, рівень економічної безпеки України є дуже ненадійним, коли мова йде про кіберзлочинність. За винятком банків, українські компанії зробили дуже мало для зниження рівня промислового шпигунства, яке здійснюється переважно через так званий комп'ютерний злом.

По-друге, в Україні не вистачає фахівців з інформаційної безпеки, і таким чином дана функція найчастіше покладається на іноземні компанії. У деяких випадках ці іноземні компанії, які видають себе за приватні охоронні фірми, насправді виступають в ролі промислових «розвідників», що проводять моніторинг незахищених об'єктів права інтелектуальної власності на території України, співпрацюючи з вітчизняними конкурентами в своїй країні.

По-третє, національна законодавча база у сфері захисту від промислового шпигунства потребує гармонізації та вдосконалення [2, С. 159].

Існують багато форм промислового шпигунства. Найбільш поширеними з них є:

1) крадіжка інформаційного носія з даними, що представляють комерційну або службову таємницю;
2) впровадження шпигуна, який мав би можливість доступу до конфіденційної інформації;
3) підкуп людини, що володіє такими даними;
4) шантаж;
5) прослуховування телефонів, перегляд кореспонденції, електронних листів та відеозйомка.

Захиститися від промислового шпигунства досить складно, особливо в нашій країні, оскільки українські компанії найчастіше не готові витрачати значні кошти на технічні системи захисту інформації. Однак без попередження випадків промислового шпигунства не обійтися жодному підприємству, що володіє будь-якою інформацією, яка може являти собою комерційну таємницю.

Серед способів профілактики промислового шпигунства можна виділити наступні:

- ефективна кадрова політика;
- укладання з працівниками угод про нерозголошення комерційної таємниці;
- врахування заздалегідь усіх можливих ризиків витоку інформації;
- технічні засоби захисту інформації;
- системи спостереження і контролю.

Ефективна кадрова політика є найбільш важливим способом запобігання витоку інформації. Така політика включає перевірку працівників, проведення співбесід, складання внутрішніх нормативних документів щодо режиму конфіденційності.

Укладання з працівниками угод про нерозголошення комерційної таємниці (конфіденційної інформації) –також досить важливий фактор профілактики витоку інформації. Однак в таких угодах дуже бажано вказувати конкретний перелік інформації, що є конфіденційною і не підлягає розголошенню.

Завчасне врахування всіх можливих ризиків витоку інформації дозволить передбачити можливі проблеми в діяльності суб'єктів господарювання. З цією метою зазвичай складається список інформації, яка може становити комерційну таємницю. Ідентифікуючи найбільш цінні дані, можна визначити, кому і з якою метою вони можуть знадобитися, що дасть розуміння шляхів можливих атак.

Технічні засоби захисту інформації є також важливим фактором у профілактиці промислового шпигунства. Необхідно не тільки захищатися від можливих атак, а й належним чином зберігати цінну інформацію: обмежувати доступ до неї не тільки третім особам, а й співробітникам; зберігати особливо цінну інформацію в закодованому вигляді; не передавати цінну інформацію ніякими засобами зв'язку.

На сьогоднішній день профілактика промислового шпигунства дуже ускладнюється, зважаючи на постійний розвиток інформаційних технологій і доступності Інтернету. Хакерські атаки на різні інформаційні системи придбали сьогодні колосальні обсяги. Багато підприємств просто не в змозі протистояти і захищатися від нових технологій (пристроїв), спрямованих на зняття інформації.

Якщо існує хоча б маленька підозра на загрози витоку інформації, треба реагувати дуже оперативно. В першу чергу необхідно встановити джерело такого витоку.

У разі підозри на витік інформації з вини співробітника, обов’язково необхідно вжити заходів з тимчасового відсторонення такого співробітника та з проведення внутрішнього розслідування. Для виявлення такого співробітника, який може бути винний, необхідно визначити те коло людей, кому була доступна така інформація і кому вона була передана.

Можливим способом реагування на промислове шпигунство є звернення до правоохоронних органів. Але судова практика у питанні переслідування винних в зборі та розголошення інформації, що становить комерційну таємницю, в Україні дуже слабка.

Згідно Кримінального Кодексу України (ст. 231, 232), кримінальна відповідальність за незаконне збирання та умисне розголошення без згоди власника інформації, що становить комерційну таємницю, настає тільки в тому випадку, якщо такий збір та розголошення спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності [3].

Також у разі встановлення факту незаконного збору інформації, що становить комерційну таємницю, можна звернутися до Антимонопольного комітету України. В цьому випадку комітету необхідно буде надати суду докази, що збір інформації здійснювався незаконними методами. Але в цьому випадку комітет може тільки накласти штраф, а для відшкодування завданих збитків необхідно звертатися саме до суду. Основними нормативними актами, що регламентують розгляд органами Антимонопольного комітету України справ

про захист від недобросовісної конкуренції, є Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Закон України «Про захист економічної конкуренції», Правила розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Сума штрафу, який може бути накладено при встановленні Антимонопольним комітетом факту про недобросовісну конкуренцію у разі збору незаконними методами інформації, що становить комерційну таємницю, може відбуватися в розмірі до 5% від доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єкта господарювання за останній звітний рік. У випадку, якщо відомостей про дохід нема, – то сума штрафу встановлюється в розмірі до 170 тис. грн. та зараховується до державного бюджету.

Взагалі, практика показує, що судове переслідування за промислове шпигунство в світі рідко закінчується на користь позивача. Більш того, багато компаній вважають за краще не розголошувати факт промислового шпигунства їх діяльності [4].

Як показує світовий досвід, захиститися від промислового шпигунства повністю неможливо. Промислове шпигунство було і залишиться серйозною загрозою для успішного бізнесу в усьому світі, незважаючи на появу все нових технічних засобів протидії йому та його виявлення. Єдине, що важливо пам'ятати всім компаніям, це те, що належний захист інформації, що становить комерційну таємницю, дуже важливий в сьогоднішніх умовах ведення бізнесу.

Перелік використаних джерел

1. Промислове шпигунство і його цілі [Електронний ресурс]: Режим доступу : https://biznesua.com.ua/promislove-shpigunstvo-i-yogo-tsili/
2. Вплив промислового шпигунства на сферу інтелектуальної власності [Електронний ресурс]: Режим доступу : http://zt.knteu.kiev.ua/files/2013/4(69)/uazt_2013_4_24.pdf
3. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. [Електронний ресурс]: Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14
4.Промислове шпигунство: профілактика, оперативне правове реагування [Електронний ресурс]: Режим доступу : http://attorneys.ua/ru/publications/industrial-epionage-prevention-rapid-legal-response/

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ НЕЮ

Желніна Г. О.
Науковий керівник – к. е. н., професор Рибалко О. М.
Запорізький національний університет

Існує багато недоліків платіжної політики підприємства, проте найбільш суттєвішим є наявність простроченої кредиторської заборгованості, здебільшого перед постачальниками та підрядниками. Невчасне погашення цієї заборгованості спричиняє сплату штрафів, а це відповідно негативно відображається на фінансовому стані підприємства та створює підприємству

репутацію ненадійного партнера на ринку. Важливим у процесі облікової політики є відстеження саме виникнення фактів заборгованості та своєчасного її погашення. Основним джерелом погашення кредиторської заборгованості є виручка від реалізації. Тому підприємству потрібно застосовувати ефективні методи управління кредиторської заборгованості, аби надходження грошових сум від дебіторів передували в часі терміну погашення усіх видів заборгованостей.

Дослідження теоретичних та практичних проблем з управління кредиторською заборгованістю проводили такі вчені: Ф. Бутинець, Ю. Брігхем, Н. Ізмайлова, Є. Жуков, М. Лаврик, Д. Маршал, А. Шеремет.

Основним елементом управління кредиторської заборгованості на підприємстві виступає правильний та своєчасний її аналіз. Важливе значення для аналізу кредиторської заборгованості має збір необхідної достовірної інформації. Основними джерелами формування такої інформації є: баланс підприємства, звіт про фінансові результати, примітки до річної фінансової звітності, первинні документи, журнали, в яких відображаєтьсярух відповідних платежів, а також розрахункові відомості про нарахування заробітної плати. Необхідно також провести аудит кредиторської заборгованості, результати якого дадуть можливість визначити всі відхилення в структурі заборгованості, розробити заходи щодо її регулювання, адже вона негативно впливає на діяльність підприємства. У більшості випадків причиною змін у структурі заборгованості є взаємні неплатежі. Тому для ефективної роботи підприємства необхідно визначити причини кожного виду заборгованості в результаті кожної окремої ситуації на підприємстві.

Щоб зменшити заборгованість, є певна послідовність її погашення. В першу чергу виступають розрахунки за податками та зборами перед бюджетом, а потім підприємство покриває витрати пов'язані з розрахунками з оплати праці та проводить розрахунки з постачальниками та підрядниками. Отже, ефективне управління на підприємстві кредиторською заборгованістю дозволить не лише оптимізувати фінансовий стан, а забезпечить високі темпи виробництва та конкурентоспроможності.

Аналізуючи дане питання, можна зробити висновок, що кредиторська заборгованість є важливим елементом складного механізму підприємства. Саме тому вивченню цієї категорії необхідно приділяти багато часу, адже від прийнятих рішень залежить стан та перспективи розвитку підприємства. Задля розширення ринку збуту товарів а також залучення нових реалізаторів продукції необхідна ефективна політика управління кредиторською заборгованістю. Введення аналітичних документів дозволить удосконалити облік кредиторської заборгованості на підприємстві шляхом забезпечення контролю своєчасності розрахунків за кожною поставкою товарно-матеріальних цінностей, що в свою чергу підвищить рівень платіжної дисципліни підприємства.

Перелік використаних джерел

1. Каїра Л.Г. Україна і сучасні процеси світової економічної глобалізації / Л.Г. Каїра, К.А. Титар // Збірник наукових праць з гуманітарних дисциплін «Славута». – Дніпродзержинськ,

2013. – № 6.
2. Ледян Т.О. Вплив глобалізаційних процесів на економіку і ринок праці України [Електронний ресурс] / Ледян Т.О., Дідіченко О.С. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2012_09_21/4_ledyan.htm

РОЗРАХУНКИ В ІНОЗЕМНІЙ ВАЛЮТІ – ПРОБЛЕМА ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Жовтюк Б. Л.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Мельничук Ю. М.
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Розрахунки в іноземній валюті на території України, є дуже важливими. Вони здійснюються переважно в гривні, але з трудовою міграцією населення до Європейських країн, валютні збереження у населення збільшились у євро-одиниці та доларах США. З нестабільною економікою країни, населення недовіряє національні валюті і при купівлі, або продажу дорого вартісного майна покладаються на «стабільні валюти» – долар та євро. Тож регулювання таких процесів необхідні для оптимізації фінансового клімату держави.

Законодавство України визначає суть та поняття валютних операцій та їх види, встановлює їх правовий режим. У ст. 2 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» визначено, що резиденти і нерезиденти мають право бути власниками валютних цінностей, що знаходяться на території України [1].

Резиденти мають право бути власниками валютних цінностей, що перебувають за межами України, крім випадків, передбачених законодавчими актами України. Резиденти і нерезиденти мають право здійснювати валютні операції з урахуванням встановлених обмежень Декретом та іншими актами валютного законодавства України.

Українська валюта є законним засобом платежу на території України, який використовується для оплати будь-яких вимог та зобов’язань, якщо інше не передбачено Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», іншими актами валютного законодавства України. Порядок переказування, ввезення, і пересилання з-за кордону, а також вивезення і пересилання за кордон резидентами і нерезидентами валюти України визначає НБУ. Суми, які на законних підставаху валюті України були вивезені, переказані, переслані за кордон, можуть бути вільно ввезені, переслані, переказані назад в Україну. Таким чином спрощено грошову міграцію, відсутність податків дозволяє легше і без лишніх затрат займатися підприємницькою діяльністю, або робити міжнародні покупки.

Уповноважені банки повинні купувати іноземну валюту на міжбанківському валютному ринку України за дорученням і за рахунок резидентів для забезпечення виконання зобов'язань резидентів у разі платежів в іноземній валюті, що виконуються за межі України перед нерезидентами щодо

оплати продукції, послуг, робіт, прав інтелектуальної власності та інших майнових прав, за винятком оплати валютних цінностей,доходу від іноземних інвестицій,платежів в іноземній валюті за межі України у вигляді відсотків за кредити, вивезення за межі України іноземної інвестиції в іноземній валюті у разі припинення інвестиційної діяльності.Без цього міжнародні розрахунки були б неможливими, завдяки швидкій конвертації платежі перерахованих вище дуже спрощені [2].

НБУ повиненпроводити політику, спрямовану на підтримку стабільного рівня валюти України, і може виступати суб'єктом міжбанківського валютного ринку України. НБУ видає індивідуальні та генеральні ліцензії на проведення валютних операцій, які підпадають під ліцензування згідно з Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю». Генеральні ліцензії даються комерційним банкам та іншим кредитно-фінансовим установам України на весь період дії режиму валютного регулювання, що не потребують індивідуальної ліцензії, щоб здійснювати валютні операції. Уповноважені банки та інші кредитно-фінансові установи, що мають ліцензію НБУ пов'язану з торгівлею іноземною валютою, мають право відкривати на території України обмінники іноземної валюти, у тому числі на підставі агентських угод з іншими юридичними особами-резидентами. Для безпеки і гарантії потрібно купувати валюту тільки в офіційних, ліцензійних пунктах обміну це гарантуватиме вашу безпеку, а в так званих «валютчиків» є великий ризик втратити свої кошти, так як такі особи не мають ліцензії на проведення валютних операцій.

Винятками використання іноземної валюти на території України встановлено ст. 7 Декрету, Правилами № 200. Окремо, главою 6 передбачено випадки, що дають право фізичній особі – нерезиденту на території України використання готівкової в іноземної валюті як засобу платежу [3]. До таких випадків належить: митні збори і фінансові санкцій відповідно до митного законодавства України, сплата мита та інших податків і зборів (обов'язкових платежів), сплата дорожніх зборів і перевезення негабаритних, великовантажних небезпечних вантажів, оплата послуг, наданих прикордонним санітарно-карантинним, ветеринарним, фіто санітарним та іншим службам контролю, сплата платежів за охорону та супроводження підакцизних і транзитних товарів митними органами, оплата послуг з обов'язкового медичного страхування та обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, сплата консульських зборів для відкриття віз на в'їзд в Україну, оплата товарів і послуг у зоні, як у звільненій від сплати мита та податків (п. 6.1 глави 6 Правил № 200) [4; 5].

Органам державної влади варто зосередити увагу на валютних розрахунках населення на приватному рівні і спрямовувати програми на виведення з тіньової економіки фінансових потоків.

Фінансово-економічна безпека населення будь-якої країни полягає в сукупності прийнятих заходів, щодо убезпечення його життя та здоров'я, соціального та фінансового захисту [6].

Спрямування іноземної валюти в економіку держави дасть позитивні зрушення у всіх напрямах фінансового сектору, на нашу думку, запрацюють на повну потужність банківські пропозиції на депозитні вклади, довгострокові страхові програми з накопичувальним ефектом, інвестиційні проекти тощо.

Отже, здійснення розрахунків за товари (роботи, послуги), які придбаває фізична особа – нерезидент на території України, проводиться виключно в національній валюті України. Таким чином держава регулює та захищає національну валюту України від знецінення, забезпечує стабільне функціонування фінансової системи держави в цілому, проте розрахунки в іноземній валюті на приватному рівні залишаються недослідженими та мало регульовані державою.

Перелік використаних джерел

1. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету міністрів України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-93
2. Мельничук Ю.М. Міжнародні розрахунки та валютні операції : навч.посіб. Умань : Візаві, 2019. 242 с.
3. Правління національного банку України : Постанова від 30.05.2007 № 200. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0656-07
4. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 р. *Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності*. 2001.
5. Про Національний банк України : Закон України від 27 лютого 2004 р. *Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності*. 2004.
6. Мельничук Ю.М. Фінансово-економічна безпека населення як основа зміцнення національної економіки.Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки : матеріали V Всеукр. наук.-практ. інт.-конф., Умань : Вид.-пол. центр «Візаві», 2018. С. 109-112.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СЕМЕЙНОГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Жуковский О. А., Муха Т. С., Калиновская Т. С.
Научный руководитель – старший преподаватель Беликова Е. Г.
Брестский государственный технический университет
г. Брест, Республика Беларусь

Для рассмотрения развития семейного предпринимательства в Республике Беларусь надо ориентироваться не на опыт крупных компаний, которые базируются на семейном акционерном капитале, а на маленькие предприятия, которые основаны на совместной собственности и совместном ведении хозяйственной деятельности.

Семейный бизнес как отдельная форма самозанятости населения или малого предпринимательства в белорусском законодательстве не используется и не выделяется как особая форма правового регулирования и государственной поддержки.

Также идентификация такой формы экономической деятельности могло бы стать одним из эффективных механизмов «раскрепощения деловой инициативы и творческого потенциала граждан».

Эффективность функционирования мелкого семейного бизнеса обусловлена сокращением формальных процедур, касающихся вопросов оформления трудовых отношений, начисления и выплаты заработной платы, распределения обязанностей и ответственности между участниками бизнеса и т. д.

Например, в Италии при формировании налоговой базы для расчета подоходного налога членов семьи общий доход от семейного бизнеса делится на равные части между всеми участниками, несмотря на то, что фактические доходы могут быть разными. Таким же образом осуществляется начисление обязательных страховых взносов. Размер добровольных страховых взносов – личное дело каждого. Также предусматриваются механизмы распределения собственности между участниками бизнеса.

При этом в семейном предпринимательстве допускается полная взаимозаменяемость его участников в выполнении отдельных функций: отпуск и приобретение товаров, расчеты с покупателями и поставщиками, ведение кассовых операций, ведение учета и др.

В действующих правовых условиях Республики Беларусь реализация подобных отношений практически невозможна. Расчет и уплата любого налога требует соответствующего документального подтверждения. Похожей является ситуация и с начислением страховых взносов.

Все вопросы, которые касаются трудовых отношений, распределения обязанностей, имущества и других сторон функционирования бизнеса также нуждаются в документальном оформлении.

В то же время в структуре экономики имеют место субъекты, по формальным признакам существенно напоминающие семейный бизнес.

В Республике Беларусь действует закон, который предусматривает, что индивидуальные предприниматели вправе нанимать по трудовым или гражданско-трудовым договорам не более трех физических лиц из числа членов семьи и близких родственников.

Однако действующие требования по оформлению трудовых отношений, начислению взносов в фонд социальной защиты населения, распределению обязанностей нивелирует те преимущества, которыми обладает семейное предпринимательство как таковое. В результате данный бизнес нельзя рассматривать как семейный. Это обычные гражданско-правовые отношения между нанимателем и работником.

Более того, указанные требования создают существенные проблемы для работы индивидуальных предпринимателей и их эволюции в иные организационно-правовые формы бизнеса.

Аналогично и с командировками, отпусками, учебой членов семьи – формальных участников бизнеса.

Поэтому для создания условий для развития эффективного семейного предпринимательства в данном секторе целесообразно было бы упразднить

формальные процедуры между членами семьи, отдав им «на откуп» вопросы распределения функциональных обязанностей, начисления заработной платы и страховых взносов, а также распределения собственности.

Другой организационной основой для развития семейного бизнеса могли бы стать микроорганизации, учредителями и работниками которых являются близкие родственники.

Такая возможность обусловлена тем, что действующим законодательством допускается в частных организациях совместная работа на должности руководителя, главного бухгалтера, кассира, лиц, состоящих в близком родстве или, даже если их работа связана с непосредственной подчиненностью или подконтрольностью одного из них другому. В таких организациях также было бы целесообразно допустить «внутреннее» регламентирование, регулирующее вопросы распределения обязанностей, дохода, страхования при условии соблюдения установленных государством социальных гарантий.

Что касается сферы приложения семейных предприятий, то, как показывает зарубежный опыт, наиболее перспективными направлениями являются: организация семейных ресторанов и ресторанов быстрого обслуживания, агро-экотуризм, мелкооптовая и розничная торговля, бытовое обслуживание населения.

Сила и перспективность семенных вариантов малых предприятий заключается в том, что совместно работают люди, хорошо знающие друг друга, люди, доверяющие друг другу, ответственные в отношении взятых обязательств. При этом работников связывают не только экономические интересы и условия труда, но и общие семейные цели, забота об общем благе, здоровье и будущем детей.

Подводя итог, можно сделать вывод о недооценке значения семейного предпринимательства для обеспечения устойчивого экономического и социального развития страны.

Нуждается в разработке законодательное обеспечение развития семейного предпринимательства. При этом было бы целесообразно выделить семейное предпринимательство как наиболее льготную категорию малого предпринимательства, учитывая его огромное социальное значение в укреплении семейного образа жизни, повышении рождаемости, профилактике бедности и росте благосостояния семей [1].

Список использованных источников

1. Совет по развитию предпринимательства [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ced.by

ОТДЕЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ПРЕКРАЩЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИНСТИТУТОВ СОВМЕСТНОГО ИНВЕСТИРОВАНИЯ

к. ю. н., заведующий кафедры хозяйственно-
правовых дисциплин факультета № 3 Кадала В. В.
Донецкий юридический институт МВД Украины

Вопросы прекращения деятельности субъектов хозяйствования, кроме статей 59-61 Хозяйственного Кодекса Украины, регулируются Гражданским Кодексом Украины (относительно юридических лиц – ст. 104-112), а также рядом законов: «О банках и банковской деятельности» (ст. 26, 28, 87-98); «О ценных бумагах и фондовой бирже» (ст. 36); «Об институтах совместного инвестирования (паевые и корпоративные инвестиционные фонды)» (ст. 39, 46); «О страховании» (ст. 43); «О возобновлении платежеспособности должника или признания его банкротом» (ст. 22-34) и др. Любая деятельность субъекта хозяйствования не лишена такого элемента, как ее прекращениепо тем или иным основаниям: завершение срока, на который создавался субъект хозяйствования или достижение цели, ради которой он создавался; по решению владельцев или суда; в случае банкротства, действия сил непреодолимого характера, как-то военные действия, аннексия, временная оккупация, аннулирование лицензии компании управляющей активами (далее – КУА) и тому подобное.

При этом прекращение деятельности субъекта хозяйствования не всегда происходит беспроблемным образом. Поэтому вопросы такого прекращения не раз становились предметом научного и практического интереса. Следует отметить, что вопросам прекращения деятельности институтов совместного инвестирования (далее – ИСИ) в отечественной науке также уделялось достаточно внимания. Среди проведенных исследований следует выделить работы Ю. М. Жорнокуй, О.М. Винник, О. П. Сущ, В. М. Тисуновой, А. В. Бондарчук, И. В. Тетарчука, Т. Э. Дьякова, Г. В. Смолина и др. Однако, с учетом изменений, которые происходят в действующем законодательстве и судебных правовых позиций, их труды нуждаются в дополнительном переосмыслении и качественно новом обосновании относительно вопросов прекращения деятельности ИСИ. Следует отметить, что вопросы прекращения корпоративных инвестиционных фондов (далее – КИФ) и паевых инвестиционных фондов (далее – ПИФ)– разновидностей ИСИ четко урегулировано соответствующими положениями НКЦБФР [1; 2]. При этом отдельные вопросы прекращения деятельности ИСИ определены в соответствующих Лицензионных условиях осуществления профессиональной деятельности на фондовом рынке (рынке ценных бумаг) – деятельности по управлению активами институционных инвесторов (деятельности по управлению активами) [3]. И конечно же, к нормативной базе, которая регулирует вопрос прекращения ИСИ, следует отнести Закон Украины «Об ИСИ». Соответствующее законодательство, которое регулирует вопрос прекращения субъектов хозяйствования: ГК и ХК Украины, Закон Украины «О государственной регистрации юридических лиц, физических

лиц – предпринимателей и общественных формирований» может быть применено лишь на общих основаниях, поскольку специфика функционирования ИСИ нуждается в урегулировании указанного вопроса специальным законодательством. Следовательно, КИФ и ПИФ (то есть ИСИ) имеют разные процедуры прекращения деятельности.

Эти процедуры отображены в уже упомянутых положениях НКЦБФР и Лицензионных условиях осуществления профессиональной деятельности на фондовом рынке (рынке ценных бумаг) – деятельности по управлению активами институционных инвесторов (деятельности по управлению активами [1-3].

Такие отличия обусловлены теми обстоятельствами, что, во-первых, ИСИ не является субъектом хозяйствования, а, во-вторых, прекращение его деятельности может состояться и в случае прекращения деятельности КУА, которая осуществляет управление указанным институтом, из тех или других оснований.

Следует согласиться с А. В. Васильевым, который, среди основных отличий прекращения КИФ, отмечает его прекращение исключительно путем ликвидации без применения реорганизационных процедур (то есть слияние, разделение, выделение, присоединение, преобразование) [4].

Однако, к этому следует добавить, что прекращение ПИФ также происходит лишь путем ликвидации. Закон Украины «Об ИСИ» предусматривает следующие основания прекращения деятельности ИСИ. Статьей 39 и 46 Закона предусмотрено, что КИФ и ПИФ ликвидируются в обязательном порядке в определенных в настоящих статьях случаях. Из системного анализа указанных положений следует отметить, что основания ликвидации ИСИ совпадают с той лишь разницей, что паевому фонду предоставляется срок в шесть месяцев на увеличение до минимального объема активов. Это обусловлено в первую очередь отличиями и особенностями в функционировании КИФ и ПИФ. Кроме того, указанные в ст.ст. 39 и 46 Закона, основания прекращения можно разделить на следующие две группы: те, которые вытекают из деятельности самого ИСИ [1-3] и те, которые не зависят от его деятельности [4-6].

В зависимости от этих оснований, возникают разные правовые последствия для участников ИСИ, которые могут заключаться в невозможности таких участников в дальнейшем защитить должным образом свои права.

Перспективы дальнейших научных разработок в этом направлении заключаются в совершенствовании процедуры прекращения институтов общего инвестирования с целью более полной защиты интересов инвесторов.

Перелік використаних джерел

1. Про затвердження Положення про порядок припинення корпоративного інвестиційного фонду. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 2606 від 19.11.2013 року. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2133-13
2. Про затвердження Положення про порядок припинення пайового інвестиційного фонду. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 2605 від 19.11.2013 року // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2128-13

3. Про затвердження Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на фондовому ринку (ринку цінних паперів) – діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами). Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 1281 від 23.07.2013 року. // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE24108.html
4. Васильєв О.В. Особливості діяльності корпоративного інвестиційного фонду та публічного акціонерного товариства: порівняння і аналіз // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16514/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F%20%D0%9A%D0%98%D0%A4.pdf

ОБЯЗАТЕЛЬНОЕ СТРАХОВАНИЕ СКОТА И ПТИЦЫ В БЕЛАРУСИ

старший преподаватель Калацкая С. В.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»,
г. Горки, Республика Беларусь

Страхование сельскохозяйственных животных, как и все сельскохозяйственное страхование в целом, обеспечивает надежную защиту финансовых рисков, позволяя избежать непредвиденных расходов.

Объективная необходимость страхования обуславливается существованием понятия риска как случайного события, которое может привести к ущербу. Сельское хозяйство является одним из высокорисковых производств в силу специфики. Это обусловливает повышенную подверженность сельского хозяйства крупным потерям и подчеркивает актуальность страхования в аграрной сфере.

Сельскохозяйственное страхование во всех развитых странах осуществляется при поддержке и участии государства. Финансовое участие государства в процессе страхования выражается в субсидировании им части страховой премии или в виде его участия в возмещении ущерба, возникшего в результате страховых случаев.

Во многих странах организация страхования сельского хозяйства в основном является функцией государства и регулируется законом. Мировая практика показывает, что государственная поддержка страхования сельскохозяйственных товаропроизводителей на много эффективнее, чем финансовая помощь, оказываемая в неблагоприятные годы в виде компенсаций.

Правила Всемирной торговой организации требуют сокращения мер государственной поддержки сельскохозяйственных производителей, которые оказывают негативное воздействие на эффективность международной торговли. Существует ряд инструментов государственного регулирования, которые не имеют или имеют незначительное влияние на стимуляцию развития производства. Эти меры включены в группу «зеленая корзина» и освобождены от обязательств по сокращению. Среди них большое значение принадлежит субсидированию системы сельскохозяйственного страхования [1, С. 142].

Обязательное страхование с государственной поддержкой урожая сельскохозяйственных культур, скота и птицы в Республике Беларусь введено с 2008 года. Государственная поддержка выражается в компенсации 95 % страховых взносов за счет средств республиканского бюджета, предусмотренных на развитие сельскохозяйственного производства. И только 5 % рассчитанного страхового взноса уплачивает страхователь при заключении договора обязательного страхования сельскохозяйственной продукции.

Страхователями по обязательному страхованию скота и птицы являются субъекты племенного животноводства и племенные хозяйства, основной специализацией которых является разведение скота и птицы соответствующих категорий.

Перечень сельскохозяйственных культур, скота и птицы, подлежащих обязательному страхованию, ежегодно утверждается и на 2019 год включает две культуры, а так же племенное маточное поголовье крупного рогатого скота и свиней; родительское и прародительское стада кур в племенных хозяйствах [3].

В табл. 1 приведена динамика основных условий обязательного страхования скота и птицы, которыми являются страховые тарифы и процент возмещения ущерба.

Таблица 1

Динамика основных условий обязательного страхования скота и птицы

Годы	Страховые тарифы, %			Процент возмещения ущерба	Номер и дата нормативно-правового акта
	племенное маточное поголовье		родительское и прародительское стада племенных кур		
	КРС	свиней			
2008	0,054	0,541	0,735	50	№ 764 от 31.12.2006
2009	0,054	0,541	0,735	70	№ 97 от 12.02.2009
2010	0,054	0,541	0,735	100	№ 554 от 16.11.2009
2011	0,049	0,538	0,316	100	№ 567 от 4.11.2010
2012	0,049	0,538	0,316	100	№ 16 от 06.01.2012
2013	0,049	0,538	0,316	100	№ 134 от 28.03.2013
2014	0,042	0,513	0,219	100	№ 115 от 10.03.2014
2015	0,04	0,509	0,211	100	№ 574 от 11.12.2014
2016	0,04	0,509	0,211	100	№ 115 от 30.03.2016
2017	0,04	0,509	0,211	100	№ 90 от 16.03.2017
2018	0,039	0,5	0,207	100	№ 436 от 8.12.2017
2019	0,039	0,5	0,207	100	№ 471 от 10.12.2018

Примечание – таблица составлена автором на основании страхового законодательства

В табл. 1 видно, что страховые тарифы по обязательному страхованию скота и птицы изменяются каждые три года и прослеживается тенденция их снижения. Наибольшее снижение наблюдается по страхованию племенных кур.

По страхованию скота и птицы страховой стоимостью считается их балансовая (по скоту и птице, по которым начисляется амортизация, – остаточная) стоимость согласно данным учета страхователя на последнюю

отчетную дату.

Страховая сумма по договору обязательного страхования устанавливается отдельно по каждому виду скота и птицы в размере 100 процентов их страховой стоимости.

Страховой взнос рассчитывается страховщиком путем умножения страховой суммы по каждому виду скота и птицы на страховой тариф.

Страховой взнос уплачивается в безналичной форме в следующем порядке:

✓ 5 процентов рассчитанного страхового взноса – страхователем единовременно при заключении договора обязательного страхования сельскохозяйственной продукции;

✓ 95 процентов рассчитанного страхового взноса – страховщику в порядке, установленном Советом Министров Республики Беларусь, за счет средств, предусмотренных в республиканском бюджете на сельское хозяйство.

Договор обязательного страхования скота и птицы должен быть заключен не позднее 20 января текущего года.

Для признания заявленного события страховым случаем и выплаты страхового возмещения страхователь должен представить в Белгосстрах:

➢ заявление о выплате страхового возмещения суказанием сведений, необходимых для расчета суммы ущерба;

➢ документы, подтверждающие причины наступления страхового случая (заключения, справки, письма и иные документы, выдаваемые местными исполнительными и распорядительными органами, ветеринарной службой, органами уголовного преследования и другими компетентными органами);

➢ акт о гибели (падеже, вынужденном убое, уничтожении) скота и птицы, составленный страхователем, а в случае вынужденного убоя (уничтожения) скота и птицы в связи с проведением мероприятий по борьбе с эпизоотией – составленный ветеринарным специалистом.

На основании представленных документов, страховщик в течение пяти рабочих дней обязан принять решение о признании либо непризнании заявленного события страховым случаем. При признании события страховым случаем и отсутствии оснований для отказа в выплате страхового возмещения страховщик составляет акт о страховом случае и производит расчет суммы страхового возмещения.

При гибели (падеже) скота и птицы расчет ущерба производится в размере балансовой (остаточной) стоимости погибших (павших) скота и птицы на день наступления страхового случая. При вынужденном убое (уничтожении) скота и птицы ущерб определяется в размере разницы между балансовой (остаточной) стоимостью скота и птицы на день наступления страхового случая и стоимостью, полученной от реализации пригодного в пищу мяса. Если по причине, вызвавшей вынужденный убой (уничтожение) скота или птицы, мясо признано полностью непригодным в пищу, ущербом считается балансовая (остаточная) стоимость скота или птицы на день наступления страхового случая.

Страховое возмещение рассчитывается страховщиком из суммы ущерба и с учетом процента его возмещения, утвержденного на год, в котором заключен

договор, но не более страховой суммы по каждому виду скота и птицы, и выплачивается страховщиком в безналичной форме в течение пяти рабочих дней со дня составления акта о страховом случае.

На протяжении обязательного страхования процент возмещения ущерба изменялся. В 2008 году при ведении обязательного страхования возмещалось 50 % ущерба, в 2009 году – 70 %, а с 2010 года по настоящее время ущерб при гибели (падеже), вынужденном убое (уничтожении) скота и птицы возмещается полностью.

На основании выше изложенного можно отметить, что у Республики Беларусь есть возможность оказывать поддержку отечественным производителям сельскохозяйственной продукции через механизм страхования [1, С. 142].

На сегодняшний день система сельскохозяйственного страхования как элемент государственной поддержки в Республике Беларусь не получила должного развития [2, С. 94].

Целесообразно расширять перечень сельскохозяйственных животных, которых будет страховаться в обязательном порядке с государственной поддержкой.

Состояние аграрного страхования Беларуси предусматривает определение и законодательное оформление форм взаимодействия страховщика, государства и сельскохозяйственных организаций как главных участников аграрного страхования. Целесообразно изменить действующий механизм государственной поддержки страхования сельскохозяйственной продукции и разработать программу страхования сельскохозяйственных животных с государственной поддержкой, которая позволила бы обеспечить стабильность финансового положения производителей сельскохозяйственной продукции.

Таким образом, страхование имущественных интересов производителей сельскохозяйственной продукции имеет большое значение в обеспечении производственной стабильности и финансовой устойчивости аграрной отрасли.

Список использованных источников

1. Калацкая, С.В. Значение сельскохозяйственного страхования // Учет, анализ и финансы в организациях АПК: состояние и пути совершенствования: материалы междунар. науч.-практ. конф. / Белорус. гос. с.-х. акад. – Горки, 2017. – С. 140-142.
2. Научные принципы регулирования развития АПК: предложения и механизм реализации / редкол. : В.Г. Гусаков [и др.]. – Минск : Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2017. – 161 с.
3. О страховании урожая сельскохозяйственных культур, скота и птицы в 2019 году [Электронный ресурс] : Указ Президента Республики Беларусь, 10 дек. 2018 г., № 471. // Национальный Интернет-портал Республики Беларусь. – Режим доступа : http://pravo.by/document/?guid=12551&p0=P31800471&p1=1

АУДИТ ЭФФЕКТИВНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Карабач Р. А.
Научный руководитель – к. э. н., доцент Лемеш В. Н.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

Под аудитом эффективности принято понимать комплекс проверочных мероприятий, при осуществлении которых изучаются экономичность, продуктивность и результативность использования юридическими лицами бюджетных средств, иного государственного имущества, а также средств, высвобождаемых в результате предоставления средств государственной поддержки [1]. Данный вид аудита осуществляется в рамках финансового контроля за использованием государственных средств. Соответственно, целесообразным является необходимость его совершенствования с перспективой повышения действенности и эффективности.

Одной из главных проблем осуществления государственного контроля является низкий процент возврата бюджетных средств по результатам проведенных проверок.

Крайне важным является также дать оценку эффективности вкладываемых бюджетных средств в развитие отраслей народного хозяйства, социальной сферы. Значительную долю в общем объеме финансовых нарушений, выявляемых в ходе осуществления финансового контроля, является нецелевое использование бюджетных средств. При этом недостаточно четко определены основания, по которым использование бюджетных средств может трактоваться как нецелевое, а также отсутствуют правовые механизмы, которые должны быть направлены на усиление мер ответственности за нецелевое и неэффективное расходование государственных средств.

На современном этапе под эффективным функционированием финансовой системы подразумевается прежде всего эффективноеиспользование бюджетных средств, переход к составлению программно-целевого бюджета, ориентированного на результаты, что требует внедрения качественно новых подходов к организации государственного финансового контроля.

Цель аудита эффективности – установить уровень соответствия данных критериям эффективности, дать заключение об эффективности использования государственных средств и имущества, а также подготовить рекомендации по повышению эффективности его деятельности.

Результатом аудита эффективности являются выводы и рекомендации по повышению эффективности и результативности использования бюджетных средств. Отчеты о результатах аудита эффективности обычно существенно отличаются друг от друга по форме и характеру изложения материала, и документы к ним, как правило, не прилагаются [2].

Предметом проверки аудита эффективности является вся деятельность проверяемого субъекта в целом, тогда как при финансовом контроле

проверяются только финансовые документы и отчетность участников бюджетного процесса.

Проведение аудита эффективности включает 4 основных этапа. Первый из них – планирование. Здесь выбирают тему и объект контроля, предварительно изучают объект проверки, готовят программу проведения аудита. На втором этапе определяют, как соотносятся фактические результаты работы проверяемого субъекта с избранными критериями оценки эффективности. На третьем – составляется отчет по результатам аудита, который должен пройти согласование с проверяемой организацией. Четвертый этап – контроль за выполнением рекомендаций, подготовленных в процессе аудита эффективности.

Опыт зарубежных стран, таких как Болгария и Словакия, показывает, что аудит эффективности обычно проводится в течение 1-1,5 года. В данных странах после освоения программно-целевого подхода начался переход от финансового аудита к аудиту эффективности. Практика его успешного использования послужила толчком к совершенствованию системы контроля в Республике Беларусь, к уходу от обычных проверок использования бюджетных средств, к осуществлению масштабного аудита эффективности.

В целях повышения эффективности расходования бюджетных средств акцент будет смещен с контроля за финансовыми потоками на контроль за результатами. Подходы к осуществлению финансового контроля должны быть кардинально изменены: его содержание будет состоять не только в фиксации факта выделения и расходования средств, но и в подтверждении достижения эффекта, на который рассчитывали при принятии решения о выделении средств. На законодательном уровне следует определить показатели эффективности использования государственных средств [3].

Постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 23.12.2015 № 1080 «О реформировании системы управления государственными финансами Республики Беларусь» была определена стратегия реформирования системы управления государственными финансами Республики Беларусь, которая установила, что высший орган государственного контроля должен осуществлять аудит эффективности расходования государственных средств [4].

Помимо этого, стратегия реформирования системы управления государственными финансами Республики Беларусь предполагала:

- внедрение качественно нового подхода к организации внутреннего финансового контроля, где помимо проверки законности и целевого использования государственных средств должен осуществляться аудит эффективности, направленный на проверку экономичности и результативности государственного управления;

- развитие системы государственного финансового контроля и аудита в целях ориентации на оценку эффективности государственных расходов.

Применение стратегии реформирования системы управления государственными финансами предусматривалось с поддержкой группы Всемирного банка. Реализация стратегии планировалась в два основных этапа.

Первый этап (2016-2019 годы) направлен на совершенствование правил и процедур управления бюджетом, в том числе создание дизайна интегрированной информационной системы управления государственными финансами (ИИСУГФ). Второй этап (с 2019 года) направлен непосредственно на создание и внедрение новой ИИСУГФ, его начало напрямую будетзависеть от достижения результатов на первом этапе.

ИИСУГФ станет ключевым компонентом платформы электронного правительства и сможет взаимодействовать с другими информационными системами. Помимо этого, она позволит улучшить ведение бухгалтерского и кадрового учета на всех уровнях бюджетной системы Республики Беларусь.

В Республике Беларусь элементы аудита эффективности применяются лишь точечно, что подтверждается количеством проведенных проверок. За 2018 год было проведено 756 мониторингов и 119 аудитов эффективности. По результатам этих мероприятий Комитетом Государственного Контроля даны рекомендации по устранению выявленных недостатков субъектам хозяйствования, а также сэкономлено и предотвращено выплат государственных средств на сумму 260 млн. рублей – почти в 4 раза больше, чем в 2017 году. Для сравнения, в 2017 году количество мероприятий упреждающего характера отражалось следующими показателями: 567 мониторингов и 92 аудита эффективности. По результатам мероприятий сэкономлено средств на сумму 67,3 млн. рублей.

Таким образом, в Республике Беларусь в настоящее время сложилась система контроля за соблюдением бюджетного законодательства, а также эффективности использования бюджетных средств, которая приближена к особенностям социально-экономического развития страны.

В качестве возможностей совершенствования аудита эффективности в Республике Беларусь можно выделить перспективы внедрения в нашей стране информационной системы аудита. Она представляет собой программное обеспечение процедур аудита для сбора, группировки и хранения данных аудиторских проверок. Данная система позволит осуществить компьютеризацию бухгалтерского учета с целью проведения более эффективного аудита при использовании передового программного обеспечения. Такая система уже успешно применяется Высшим контрольным управлением Словацкой Республики.

Мировой опыт других стран показывает, что аудит эффективности фокусируется на проверке выполнения программ, определяющих стратегию государства в определенных сферах экономики, вместо строгой проверки, сконцентрированной сугубо на расходах или финансовой отчетности и учете. В этом смысле оценка достижения целей данных программ может рассматриваться как один из вариантов применения аудита эффективности [5].

Дальнейшее проведение аудита эффективности в Республике Беларусь в конечном итоге поможет вывести работу финансовой системы государства на принципиально новый уровень развития.

Перечень использованных источников
1. Аудит эффективности: время беречь средства [Электронный ресурс] / Комитет государственного контроля Республики Беларусь. – Режим доступа : http://kgk.gov.by/ru/publication-ru/view/AUDIT-EFFEKTIVNOSTI-VREMJa-BERECh-SREDSTVA-7994/.
2. Лемеш, В.Н. Аудит : учеб.пособие / В.Н. Лемеш. – 3-е изд., перераб. и доп. Минск : Амалфея, 2019. – 292 с.
3. Стратегия реформирования системы управления государственными финансами Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.minfin.gov.by/upload/bp/strategy/1080_strategy.pdf.
4. Постановление Совета Министров Республики Беларусь от 23.12.2015 № 1080 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.government.by/upload/docs/file3e39d13d7b3063fb.PDF.
5. Зарубежный опыт аудита эффективности деятельности бюджетных учреждений [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://uchebnikirus.com/finansu/derzhavniy_finansoviy_kontrol_-_gutsalenko_lv/zarubizhniy_dosvid_auditu_efektivnosti_diyalnosti_byudzhetnih_ustanov.htm.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ СПІВПРАЦІ З МВФ

Клименко К. В.
к. е. н., старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки ДННУ «Академія фінансового управління»
Савостьяненко М. В.
старший науковий співробітник відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки ДННУ «Академія фінансового управління»

В умовах розгортання нового політичного циклу та тривалого зовнішньополітичного конфлікту на сході, вкрай важливим фактором збереження стабільності фінансової системи, та забезпечення належного рівня фінансової безпеки держави залишається співпраця з Міжнародним валютним фондом в рамках реалізації програм антикризового фінансування.

В грудні 2018 року була затверджена нова 14-місячна Stand-byarrangement програма співпраці України та МВФ на загальну суму еквівалентну 3,9 млрд. дол. США, яка замінила попередню Програму розширеного фінансування (ExtendedFundFacility – EFF) на загальну суму еквівалентну 17,5 млрд. дол. США (за якою за 4 роки реалізації фактично було вибрано близько 9,3 млрд. дол.) [1].

Нова програма Stand-by фокусується, зокрема, на продовженні тих реформ, реалізація яких забезпечувала макроекономічну та фінансову стабільність в країні впродовж останніх років. А саме – режиму таргетування інфляції і гнучкого курсоутворення гривні, які стали дієвим інструментом зниження інфляції в Україні з понад 60% у квітні 2015 року до поточних 10% і 5% в середньостроковій перспективі.

Уперше в історії України виконання цілі з інфляції, яку встановив Національний банк, стало і одним з цільових показників програми МВФ. Це підтверджує, що низька і стабільна інфляція є необхідною передумовою стійкого

економічного зростання, а режим інфляційного таргетування – найефективніший шлях до неї. Спільні цілі у цій площині означають, що МВФ вірить у спроможність Національного банку знизити інфляцію до 5% і утримувати її на такому рівні впродовж тривалого періоду. Однак для цього, як зазначено у офіційній заяві МВФ, критичним буде збереження незалежності Національного банку. Інший фокус нової програми – зміцнення фінансового сектору та подальше відновлення банківського кредитування [2].

За новим Меморандумом, затверджено наступний графік переглядів програми Stand-by та розмір запланованих траншів: 18 грудня 2018 року – затвердження програми Stand-by, транш 1,4 млрд. дол США; 15 травня 2019 року – перший перегляд, сума траншу 1,3 млрд. дол США; 15 листопада 2019 року – другий перегляд, сума траншу 1,3 млрд. дол США.

Згідно з документами МВФ, серед структурних маяків програми –прийняття закону про «спліт», звіт про повернення активів державних банків, реорганізація Державної фіскальної служби (ДФС) шляхом поділу її дві структури – фіскальну та митну службу, призначення суддів Національного антикорупційного суду, здійснення заході НБУ щодо недокапіталізованих банків, завершення зовнішнього аудиту Національного антикорупційного бюро.

Відповідно до Меморандуму з МВФ, виконання структурного маяка щодо так званого Закону про «спліт», до кінця березня 2019 року мала бути ліквідована Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, а її функції мали бути розподілені між Національним банком і Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (Законопроект 2413а) [3].

Також до кінця березня 2019 року мав бути опублікований перший звіт про повернення активів і мали розпочатись відповідні судові процеси щодо чотирьох державних банків. Повна реорганізація ДФС має завершитися до кінця квітня 2019 року. Також до кінця квітня передбачено призначення не менше тридцяти п'яти суддів Національного антикорупційного суду. До кінця червня поточного року Національний банк має вжити належних наглядових заходів щодо банків, які не виконують вимоги до капіталу, а до кінця липня очікується завершення зовнішнього аудиту Національного антикорупційного бюро України.

Так, одним зі структурних маяків програми стало ухвалення Верховною Радою законопроекту про «спліт» (№ 2413-а), що дасть змогу втілити реформу небанківського фінансового сектору шляхом розподілу функцій регулювання ринків фінансових послуг, які на сьогодні здійснює Нацкомфінпослуг, між Національним банком та Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Ухвалення законопроекту дозволить привести небанківський фінансовий ринок у відповідність до європейських стандартів, підвищить якість роботи фінансових компаній та захист споживачів фінансових послуг, а також створить умови для приходу на цей ринок нових іноземних гравців [3].

Україна також взяла на себе зобов'язання перед МВФ прийняти ряд законопроектів. Зокрема, до кінця березня 2019 року Верховна Рада повинна була прийняти закон «Про захист інвесторів від зловживань на ринках капіталу».

Крім цього, розгляду очікує Законопроект № 9035, який був розроблений замість відхиленого на початку липня 2018 роки проекту закону «Про ринок капіталу і організованих товарних ринках» [4].

Також очікується, що Верховна Рада підтримає Законопроект №7473 про запровадження авторизованих економічних операторів. Він належить до євроінтеграційних законопроектів, і зараз Мінфін разом з комітетом з питань податкової та митної політики доопрацьовує його. Таким чином, виконання низки умов Меморандуму та зобов'язань України перед ЄС залежить від Парламенту [5].

Ще два законопроекти, які потрібно прийняти в рамках зобов'язань перед МВФ та ЄС, – про запровадження спільного транзиту (Законопроект № 9532) з 35 країнами та про запобігання відмиванню коштів (Законопроект № 9417). Останній дозволить привести правила фінансового моніторингу у відповідність до Директиви ЄС. Ці законопроекти, разом з ратифікованою Конвенцією MLI, дозволять нам об'єднати зусилля у боротьбі з розмиванням бази оподаткування та виведенням прибутку з-під оподаткування [6; 7].

Також продовження співпраці із МВФ є важливим для продовження реалізації нової Програми макрофінансової допомоги ЄС, в рамках якої Україна в 2018 р отримала 1-ий транш на суму 500 млн. дол. США і заплановано отримання другого траншу ідентичного обсягу. Ключові структурні маяки з нового Меморандуму про співпрацю з МВФ згруповано у табл. 1.

Таблиця 1

Стан виконання структурних маяків Меморандуму про співпрацю з МВФ

Маяк / Умова	Термін	Стан
1	2	3
Створити на базі ДФС дві окремі юридичні особи: Податкову та Митну служби	До кінця квітня 2019 р.	Виконано. Рішення про реорганізацію ДФС Уряд ухвалив у грудні 2018 року, у березні 2019 року – затвердив положення про служби
Схвалення Верховною Радою закону про розподіл повноважень щодо нагляду за фінансовими посередникам – Законопроект «спліт» № 2413а	До кінця квітня 2019 року	Не виконано
Публікація першого звіту про прогрес у відновленні активів та у судових процесах стосовно чотирьох державних банків	До кінця березня 2019 року	Виконано
Призначення принаймні 35 антикорупційних суддів та відповідними професійними навичками до ВАСУ	Кінець квітня 2019 року	Виконано частково.

Продовження табл. 1

1	2	3
Інші умови, виконання яких заплановане на березень-квітень 2019 року		
НБУ завершить оцінку життєздатності бізнес-моделей 56 найменших банків	Кінець березня 2019 року	Виконано. За даними НБУ, у чотирьох з 56 банків було виявлено потребу в капіталі на початок 2018 року. Два із них до моменту завершення діагностики були достатньо капіталізованими. Ще два банки – «Глобус» і Містобанк – потребували докапіталізації, проте в кінці 2018 року виконали необхідні заходи
Призначення керівників Державної митної та державної податкової служб	Кінець квітня 2019 року	В процесі виконання. Мінфін протягом семи днів після опублікування рішення про затвердження положень про ДМС та ДФС Кабмін повинен видати розпорядження про оголошення конкурсів на посади керівників. Постанова про положення щодо обох служб ухвалена 6 березня 2019 р.
ФГВ опублікує список позичальників, керівників та колишніх акціонерів ліквідованих банків, які повинні повернути свої борги, пов'язані з банкрутством установ	З кінця березня 2019 року	В процесі виконання. Список скрадатиметься з дотриманням норм закону «Про доступ до судових рішень» і міститиме інформацію, оголошену при ухваленні судом рішень. До списку будуть включені особи, які не погасили суму боргу, визначену судовими рішеннями до стягнення з них, а права вимоги за таким боргом не відчужені у процесі ліквідації банку
Рада фінансової стабільності ухвалить рішення про відновлення платоспроможності ФГВ до кінця грудня 2019 року	До кінця березня 2019 року	Не виконано.
Ухвалити поправки до закону про ФГВ щодо посилення його ефективності як санаційного органу	До кінця березня 2019 року	Не виконано. Комітет Верховної Ради з питань фінансової політики і банківської діяльності 16 січня 2018 року рекомендував ухвалити законопроект № 6273 за основу
Призначення незалежних членів наглядових рад в Ощадбанку та Укрексімбанку відповідно до нового закону	До кінця березня 2019 року	В процесі виконання.

Джерело: складено на основі [8].

Ключові позиції нового Меморандуму між Україною та МВФ такі важливі напрями як зміцнення стабільності фінансової системи та створення

нормативно-правової бази для ринків цінних паперів і небанківських кредитно-фінансових установ; реформування ринку праці та модернізація системи професійної освіти; розблокування продажу земель сільськогосподарського призначення; посилення адресності соціальної допомоги та підвищення ефективності соціальних видатків тощо.

Втім, аналізуючи стан виконання структурних маяків, визначених у Меморандумі, можна констатувати невисоку результативність їх реалізації. Недосягнення ключових договірних позицій Меморандуму, в тому числі недотримання структурних маяків, може бути причиною затримок у наданні чергових траншів фінансування за програмою Stand-by при її запланованих майбутніх переглядах.

Перелік використаних джерел

1. IMF Executive Board Approves 14-month US$3.9 Billion Stand-By Arrangement for Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.imf.org/en/News/Articles/2018/12/18/pr18483-ukraine-imf-executive-board-approves-14-month-stand-by-arrangement.
2. Україна: Лист про наміри від 05.12.2018 Київ, 5 грудня 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=85566237.
3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо консолідації функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг № 2413а від 20.07.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56124.
4. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів № 9035 від 03.09.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64532.
5. Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України (щодо деяких питань виконання глави 5 розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони № 7473 від 29.12.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63291.
6. Проект Закону про режим спільного транзиту № 9532 від 04.02.2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65417.
7. Проект Закону про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення № 9417 від 19.12.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65240.
8. Меморандум про економічну і фінансову політику від 5 грудня 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/%D0%9C%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%83%D0%BC%20%D0%9C%D0%92%D0%A4-.pdf.

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ДИНАМІКИ ДОХОДІВ І ВИТРАТ БАНКІВ УКРАЇНИ

Клімова А. В.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Катранжи Л. Л.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Основна ланка кредитної системи – це комерційні банки, які отримують фінансові результати від реалізації свого товару. Результати банківської діяльності характеризується такими показниками, як доходи, витрати, прибуток чи збиток, а управління цими показниками вимагає безперервного аналізу.

З цієї причини необхідно провести глибокий аналіз динаміки та структури доходів і витрат.

До банківських доходів відносять процентні доходи, комісійні доходи, результат від переоцінки та від операцій купівлі-продажу, інші операційні доходи, інші доходи та повернення списаних активів.

Розглянемо та проаналізуємо динаміку доходів банків України за період 2012-2018 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка доходів банків України за 2012-2018 рр., млн. грн.

Показники	2012	2013	2014	2015*	2016*	2017*	2018*
процентні доходи	117547	129932	151257	135145	135807	124009	140859
комісійні доходи	21161	24974	28276	28414	31362	37138	50968
результат від переоцінки та від операцій купівлі-продажу	3231	3304	15511	21490	8243	7224	1855
інші операційні доходи	5798	5112	10093	9567	9605	7264	8424
інші доходи	1053	2404	2165	2729	3946	1349	1822
повернення списаних активів	1659	3162	2899	1848	1728	1070	532
Всього доходів	150449	168888	210201	199193	190691	178054	204459

* Без урахування неплатоспроможних банків

** Джерело даних [1].

Перше місце за обсягами серед банківських доходів посідають процентні доходи, які в середньому за 2012-2018 рр. займають близько 70% (у 2018 році – 68,89%). Друге місце – комісійні доходи (в середньому – 17%; у 2018 році – 24,93%). Інші операційні доходи у 2018 році займали 4,12% від загальної суми доходів. Інші доходи – менше 1% (а саме 0,89%). Найменшу частину у структурі банківських доходів займають повернення списаних активів (приблизно 1% в середньому за аналізований період; у 2018 році – 0,26%).

Стосовно банківських видатків, то насамперед потрібно сказати, що до належать процентні витрати, комісійні витрати, інші операційні витрати,

загальні адміністративні витрати, інші витрати, відрахування в резерви та податок на прибуток.

Проведемо аналіз динаміки видатків банків за 2012-2018 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка видатків банків України за 2012-2018 рр., млн. грн.

Показники	2012	2013	2014	2015*	2016*	2017*	2018*
процентні витрати	68204	80881	97171	96079	91638	70971	67759
комісійні витрати	3080	3975	4889	5846	7182	9650	13158
інші операційні витрати	13199	12319	15579	12991	10920	11719	17860
загальні адміністративні витрати	37265	40672	44614	36742	39356	44202	53490
інші витрати	-	-	-	-	3089	15116	1973
відрахування в резерви	23423	27975	103297	114541	198310	49206	23705
податок на прибуток	379	1630	-2383	-406	-418	3681	4789
Всього витрат	145550	167452	263167	265793	350078	204545	182734

* Без урахування неплатоспроможних банків

** Джерело даних [1].

Найбільша частина у структурі видатків українських банків належить процентним витратам, в середньому за аналізований період – 38%, а в 2018 році – 37,08%. Відрахування в резерви у 2014-2016 рр. займали приблизно 40% із загальної суми видатків (перевищували 100000 млн. грн.; в 2016 році сума досягла майже 200000 млн. грн.). Станом на 2018 рік обсяг відрахувань в резерви складав лише 23705 млн. грн.

Найменша частина в структурі видатків належить податку на прибуток – приблизно 1% в середньому за 2012-2018 рр. (у 2018 році – 4789 млн. грн., або 2,62%).

Підводячи підсумки аналізу доходів и видатків банків України за 2012-2018 рр. побудуємо графік чистого прибутку (збитку) (рис. 1).

На графіку наочно можна побачити, що з 2012 р. до 2016 р. відбувалось стрімке збільшення збитку. А вже в 2016-2017 роках збиток зменшився на 132897 млн. грн. (або на 83,38%). Станом на 2018 рік співвідношення доходів и витрат є позитивним і складає 21726 млн. грн. прибутку.

Банки можуть збільшити свої доходи і оптимізувати витрати за допомогою [2]:

- підвищення прибутковості банку;
- залучення додаткових коштів;
- впровадження в банківську політику новітніх технологій надання економічних послуг;
- розширення і модифікації практики управління ризиками;
- точного здійснення маркетингової і процентної політики, що призведе до збільшення чисельності вкладників;
- правильного використання реклами і так далі.

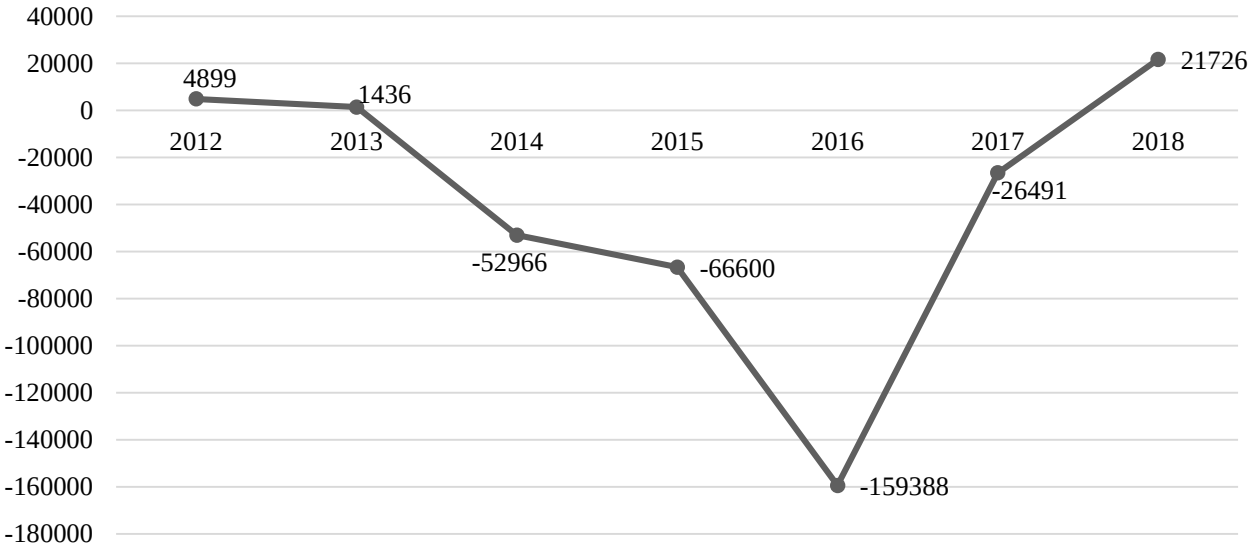

Рисунок 1. Чистий прибуток (збиток) за 2012-2018 рр., млн. грн.
Джерело: побудовано автором.

Перелік використаний джерел

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/.
2. Банківська система: навч.посіб. (Л.І. Катан, Н.І. Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); за ред. І.М. Мазур. – Дніпро : Пороги, 2017. – 444 с.

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Клімова А. В.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Антоненко В. М.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

За сучасних обставин, в той час, як в світовій економіці спостерігається зростання економічної діяльності, більш важливою є проблема щодо її оптимізації та вирішення існуючих проблемних аспектів оподаткування.

Система оподаткування в Україні відіграє істотну роль в формуванні дохідної частини бюджету (табл. 1).

Дані таблиці свідчать про те, що податкові надходження займають найбільшу частку статей доходів Державного бюджету (2018 р. – 81,22%; 2019 р. – 88,47%).

За останні кілька років в Україні відбулися позитивні зміни у сфері оподаткування, до яких належать, наприклад, зменшення кількості малоефективних податків і зборів, спрощення адміністрування податків і зборів шляхом надання звітності в електронному вигляді, скорочення тривалості податкових перевірок, а також формування спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва.

Таблиця 3

Доходи державного бюджету України
за статтями доходів в 2018 р. та 2019 р. (станом на 01.03.2019 р.), млн. грн.

Статті доходів	Доходи 2018 р.	Частка від загальної суми, %	Доходи 2019 р.	Частка від загальної суми, %
Всього	928108,3	100,00	124770,7	100,00
Податкові надходження	753815,6	81,22	110381,2	88,47
Податки на доходи, прибуток і збільшення ринкової вартості	188624,1	20,32	23260,6	18,64
податок на доходи фізичних осіб	91741,8	9,88	15406,2	12,35
податок на прибуток підприємств	96882,3	10,44	7854,5	6,30
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	45265,7	4,88	8761,5	7,02
Внутрішні податки на товари та послуги	493360,6	53,16	72503,2	58,11
акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	71143,8	7,67	7690,8	6,16
акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	47708,6	5,14	11010,0	8,82
податок на додану вартість з вітчизняних товарів (з урахуванням бюджетного відшкодування)	79130,9	8,53	9051,5	7,25
податок на додану вартість з імпортних товарів	295377,3	31,83	44750,8	35,87
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	27076,6	2,92	5052,3	4,05
ввізне мито	26560,4	2,86	5003,0	4,01
вивізне мито	516,2	0,06	49,2	0,04
Збори на паливно-енергетичні ресурси	-6,2	0,00	-0,3	0,00
Інші податки та збори	-505,1	-0,05	803,9	0,64
Неподаткові надходження	164676,5	17,74	11570,1	9,27
Доходи від операцій з капіталом	657,5	0,07	27,1	0,02
Цільові фонди	187,5	0,02	1496,9	1,20
Офіційні трансферти	7306,3	0,79	1295,5	1,04

Джерело: складено автором за даними [1].

Але, незважаючи на велику кількість позитивних тенденцій, існують проблеми в оподаткуванні, які в різні часи і з різних позицій досліджували науковці, практики, експерти, державні діячі тощо, однак найбільш істотна оцінка була проведена вченими поточного сторіччя, які досліджували передумови і результати слабоефективної концепції оподаткування для економіки держави.

Так, наприклад, сучасний стан і можливості обкладання податками прибутку українських підприємств досліджували Ю. О. Дзівінська і Б. П. Ярема [2], в умовах інтеграційних процесів основні положення формування податкової політики вивчали А. І. Крисоватий, В. М. Мельник, Т. В. Кощук [3], О. О. Непочатенко, П. М. Боровик, Б. Р. Щепелюк [4] визначили недоліки

оподаткування доходів українських підприємств, О. В. Онищенко і А. С. Крикуненко [5] визначили загальні вади податкової системи в Україні.

Взагалі низький рівень сплати податків виникає в зв'язку з високим тиском на суб'єкт підприємницької діяльності або в наслідок «податкового тягаря».

До головних недоліків діючої в Україні системи оподаткування можна віднести:

- нестабільність податкової системи, постійні зміни в існуючих законах,деякі з котрих суперечать один одному;
- велика кількість нормативно-правових актів стосовно оподаткування;
- більше 500 нормативно-правових актів, нормами якими зобов'язані володіти і управлятися на практиці як платники податків, так і співробітники органів державної податкової служби України [6].

Безперечно, ввести бездоганну податкову систему, яка могла б повністю задовольнити потреби як країни, так і платників податків, – неможливо. Однак існують певні підстави, нехтування яких може в цілому ввести податкову систему в безнадійний стан. В першу чергу це – ключові принципи, такі, як справедливість, рівноправність і фінансова ефективність. На жаль, в Україні деякі з названих принципів ігноруються, що, як наслідок, призводить до проблем щодо визначення обсягу, кількості податків, а також способу їх стягнення.

Отже, для подолання існуючих проблем в сфері оподаткування пропонується вжити наступні заходи:

- зменшити податковий тиск на платників і при цьому знайти шляхи розширення бази оподаткування [7];
- ліквідувати суперечності між нормами законів і підзаконних актів, що регулюють податкові відносини;
- налагодити механізм податкових пільг;
- здійснювати регулярний моніторинг рівня кваліфікації працівників контролюючих органів у сфері оподаткування, забезпечити кваліфікованим інспекторам гідну оплату праці [7];
- поліпшити нормативно-правову базу з урахуванням реалізації існуючих і підготовки нових двосторонніх договорів в пріоритетних секторах економіки.

В Україні присутній досить великий «податковий тягар», і для того, щоб зменшити його вплив на платників податків, необхідно знизити рівень оподаткування. Однак, на першому етапі таких змін відбудеться скорочення податкових надходжень до бюджету, що негативно відіб'ється на економіці держави. Але в довгостроковій перспективі такі зміни податкової політики приведуть до пожвавлення фінансових процесів, а також знизять рівень тіньової економіки в країні.

Перелік використаних джерел

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua.
2. Дзівінська Ю.О. Сучасний стан та перспективи оподаткування прибутку підприємств в Україні / Ю.О. Дзівінська, Б.П. Ярема / Молодий вчений – 2017. – № 3. – С. 645-651.

3. Крисоватий А.І. Сутність та концептуальні онови формування податкової політики в умовах євроінтеграційних процесів. Економіка України / А.І. Крисоватий, В.М. Мельник, Т.В. Кощук. – 2016. – № 1. – С. 35-51.
4. Непочатенко О.О., Боровик П.М., Щепелюк Б.Р. Оподаткування прибутку підприємств в Україні. Економіка. Управління. Інновації. – 2015. – № 1. – С. 1-9.
5. Онищенко О.В., Крикуненко А.С. Недоліки податкової системи в Україні. Сучасні тенденції розвитку обліку, оподаткування, аналізу і аудиту: зб. матеріалів Міжнар. наук. Інтернет-конф. (17 листопада 2017 р.). К. : КНЕУ. – 2017. – С. 80-81.
6. Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичноїконференції / Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», – 2016. – С. 112-114.
7. Ткачик Ф.П. Удосконалення податкового контролю в Україні у контексті протидії ухиленню від оподаткування / Ф.П. Ткачик // Інфраструктура ринку. – 2017. – № 4. – С. 133-137. – Режим доступу : http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/4_2017_ukr/28.pdf.

СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Клімова А. О.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Рубцова Н. М.
Таврійський державний агротехнологічний університет

Одним із важливих заходів поліпшення соціальної захищеності громадян є забезпечення їм можливості одержувати необхідну, своєчасну та якісну медичну допомогу. Створенню належної організація охорони здоров’я, яка забезпечувала б право кожного громадянина на одержання медичної допомоги сприяє ефективний розвиток системи страхової медицини. За допомогою системи страхової медицини вирішуються численні питання гарантованості доступності медичних послуг для широких верств населення, залучення додаткових ресурсів у сферу охорони здоров’я [1, С. 203].

Важливим елементом системи страхової медицини є медичне страхування. Медичне страхування є однією із форм соціального захисту населення щодо охорони здоров’я, яке пов’язане з компенсацією витрат громадян на медичне обслуговування. Це система організаційних і фінансових заходів щодо забезпечення діяльності страхової медицини. Основними завданнями медичного страхування є:

- посередницька діяльність в процесах організації та фінансування страхових програм через надання медичної допомоги населенню;
- контроль за обсягами та якістю виконання страхових медичних програм лікувально-профілактичними, соціальними закладами і окремими приватними лікарями;
- розрахунок з медичними, соціальними установами та приватними лікарями за виконану роботу згідно з угодою через страхові фонди, що формуються за рахунок грошових внесків підприємств, закладів, організацій, громадян [2, С. 132].

Об’єктом медичного страхування є майнові інтереси, які не суперечать чинному законодавству України, пов’язані із здоров’ям страхувальника (застрахованої особи), а саме – витрати, які пов’язані із отриманням медичної допомоги або медичних послуг при порушенні стану здоров’я, хворобою та втратою працездатності застрахованої особи. Отже, об’єктом медичного страхування є життя і здоров’я громадян.

Суб’єктами медичного страхування є страховики, страхувальники, застраховані, медичні установи.

Виділяють дві форми медичного страхування: обов’язкове та добровільне[3].

Принцип обов’язкового медичного страхування діє у Франції, Канаді, ФРН, Нідерландах, Швеції, Бельгії та інших країнах. В Ізраїлі і Швейцарії переважає добровільне страхування здоров’я, а обов’язкове державне страхування існує лише для військовослужбовців і поліцейських. Обов’язкова форма використовується, як правило, у тих країнах, де переважне значення має суспільна охорона здоров’я, а добровільна – у тих країнах, де поширені приватні страхові програми [4].

Обов’язкове медичне страхування – форма соціального медичного страхування в країнах з розвинутою системою охорони здоров’я, яке є частиною системи соціального страхування. Цей вид медичного страхування здійснюється за порядком, передбаченим законодавством країни відповідно до базової програми обов’язкового медичного страхування, затвердженої урядом [5].

Основу надходження коштів до страхових фондів становлять страхові внески тих, хто працює. Другим за величиною джерелом фінансування ОМС є бюджети різних рівнів. Третє за величиною джерело – прибуток від вкладення тимчасово вільних коштів у цінні папери і на банківські депозити.

Найбільшого розвитку добровільне медичне страхування на комерційній основі досягло в країнах з ліберальною ринковою економікою. Добровільне медичне страхування розглядається як додаткове при наявності в країні обов’язкового медичного страхування, або як самостійне.

Добровільне медичне страхування – самостійний або додатковий вид медичного страхування в країнах, у яких запроваджено систему обов’язкового медичного страхування, започаткований на комерційній основі, програма якого визначається договором страховика та страхувальника [5].

При добровільному медичному страхуванні наявне одне джерело фінансування медичної допомоги – кошти страхувальника, а як додаткове джерело розглядається прибуток від вкладення тимчасово вільних коштів на рахунках страхових медичних організацій у цінні папери, на банківські депозити, інвестиції тощо.

Добровільне медичне страхування може бути індивідуальним і колективним. При індивідуальному страхуванні страхувальниками, як правило, виступають окремі громадяни, які уклали договір із страховиком про страхування себе або третьої особи (дітей, батьків, родичів) за рахунок власних грошових засобів. При колективному страхуванні страхувальником, як правило,

є підприємство, організація, установа, яка укладає договір із страховиком про страхування своїх працівників або інших фізичних осіб (членів сімей працівників, пенсіонерів тощо) за рахунок їхніх грошових засобів.

Таким чином, медичне страхування є самостійною системою товарно-ринкових відносин в системі охорони здоров'я, що впроваджується з метою поліпшення медичного обслуговування населення.

Запровадження системи медичного страхування в Україні – це відповідальний крок, який спричинить повну реорганізацію всієї галузі, а саме зумовить перехід до:

- нових форм організації та управління системою охорони здоров'я;
- системи багатоканального фінансування;
- оплати праці за виконану роботу;
- амбулаторно-поліклінічного пріоритету в наданні медичної допомоги;
- вільного вибору пацієнтом лікувального закладу та лікуючого лікаря [5].

На сьогодні Україна вже робить перші кроки на шляху реформування галузі охорони здоров'я та впровадження системи страхової медицини. При цьому, доцільно враховувати досвід країн Східної та Центральної Європи, які в недалекому минулому мали подібну до України модель організації та фінансування охорони здоров'я.

Перелік використаних джерел

1. Чорномаз О.Б. Проблеми і перспективи розвитку медичного страхування в Україні [Електронний ресурс] / О.Б. Чорномаз. Режим доступу : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/31280/1/20-131-134.pdf
2. Окунський А.Р. Медичне страхування в Україні: проблеми і перспективи [Електронний ресурс] / А.Р Окунський // Медичне право України: проблеми становлення та розвитку. Матеріали І / За ред. С.С. Осадець. – [2-ге вид. переробл. та допов]. – К. : КНЕУ, 2002. – 599 с.
5. Баєва О.В. Менеджмент у галузі охорони здоров'я: Навч. посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 640 с.

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ З ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Кобець К. І.
Науковий керівник – к. е. н. Рева О. В.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

В сучасних умовах внутрішній аудит в Україні стрімко набуває актуальності, оскільки він передбачає об'єктивність внутрішньої оцінки облікової та звітної інформації про фінансово господарську діяльність суб'єкта, який підлягає аудиту. Особливу роль у внутрішньому аудиту відіграє аудитор, провідною метою якого є об'єктивна оцінка та перевірка достовірності облікової та звітної інформації про фінансово-господарську діяльність суб'єкта, що підлягає аудиту, а ключовою умовою її проведення є незалежність аудитора. Підсумком аудиторської перевірки є офіційно зазначене в поставленій формі компетентне міркування

аудитора про точність економічної інформації, що розміщається в звітності за конкретний етап, тобто це аудиторське заключення. Аудиторське заключення має важливе значення для прийняття управлінських рішень суб'єкта господарювання, який проходить перевірку щодо його господарської діяльності.

Проведений аналіз сучасного стану вітчизняної аудиторської діяльності був проведений з допомогою статистичних даних про кількість аудиторів, які надані АПУ на офіційному сайті. Ці дані свідчать, що в Україні, у 2012 році був самий високий показник зареєстрованих аудиторів, він складав 3139 осіб (рис. 1).

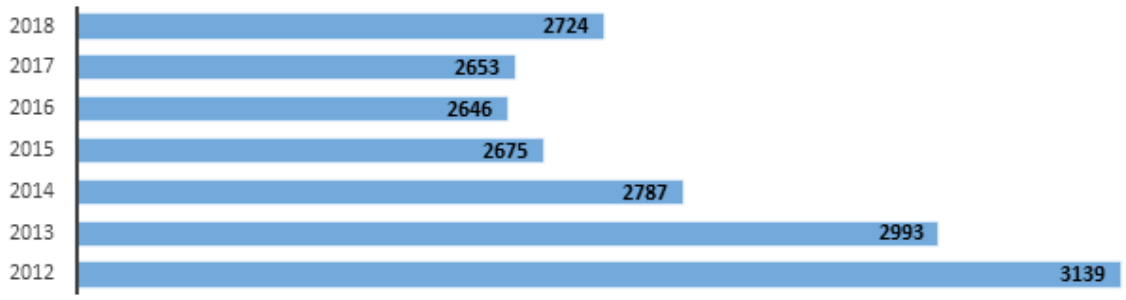

Рисунок 1. Кількість аудиторів 2012-2018 р.
Побудовано за даними [1]

Далі ситуація стрімко змінюється, почався стрімкий спад реєстрації. У 2016 р зареєстрований «пік» спаду кількості аудиторів який становив на 493 осіб менше ніж у 2012 р. Далі суттєвих змін не сталося, в наступні 2 роки спостерігається невеликий підйом з реєстрації. Станом на 01.10.2018 року зареєстровано 2724 сертифікованих аудиторів, що на 415 осіб менше ніж у 2012 році. Основними перешкодами розвитку Українського ринку аудиторських послуг вважається: погане сприйняття значення аудиту у вітчизняному бізнес-середовищі та не доброякісність діяльності самих аудиторів.

Слід зазначити, що у 2018 році стрімко зменшилася кількість аудиторських фірм, які внесені до Реєстру АПУ, що на 71% менше ніж у 2009 р. (рис. 2).

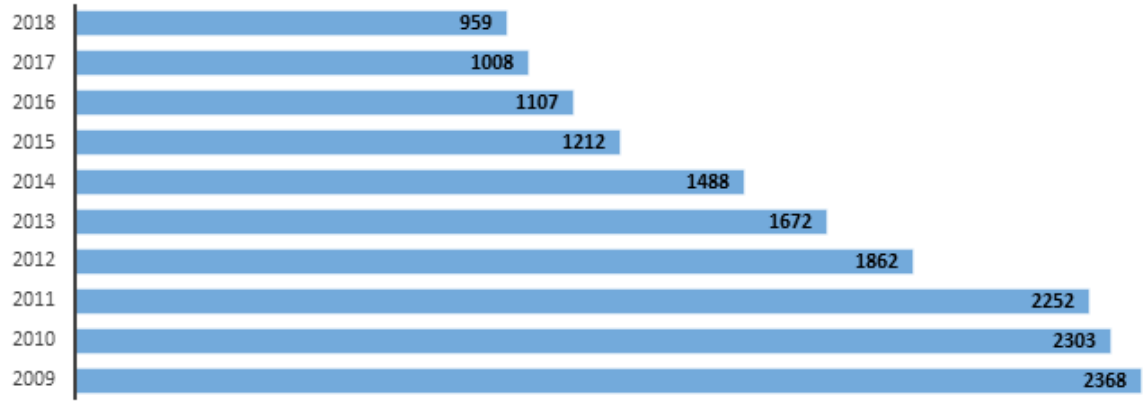

Рисунок 2. Кількість фірм з надання аудиторських послуг станом на 2009-2018р.
Побудовано за даними [21]

До збільшення середнього доходу на одну фірму призвело те , що на території України стало менше аудиторських фірм, а попит на їх послуги значно виріс. Згідно з звітами АПУ доходи збільшилися на 81% у порівнянні з 2008 роком та на 68% більше ніж у 2014 році (рис. 3).

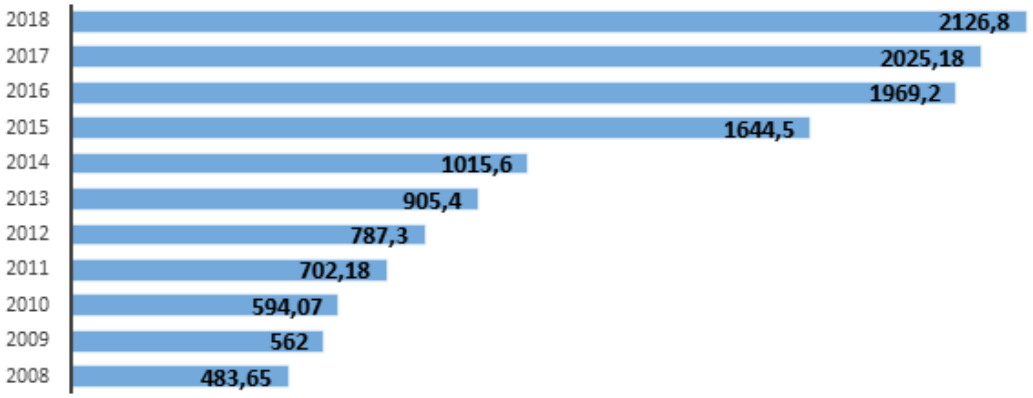

Рисунок 3. Середній дохід на одну аудиторську фірму
у 2008-2018 роках без ПДВ, тис. грн.
Побудовано за даними [2]

Згідно з ситуацією, що склалася в Україні внаслідок проведення антитерористичної операції (АТО), рішенням АПУ від 27.11.2014 р. № 303/3.1 суб'єктам аудиторської діяльності (далі САД), які змінили адресу місце перебування із зони АТО, АПУ здійснює видачу нового свідоцтва про включення до Реєстру, без стягнення плати, передбаченої рішенням АПУ п 2.13 № 176/7.

Розглянувши подальші роки аудиторської діяльності в період АТО та Операції об'єднаних сил (ООС), видно що, протягом 2016 року з Реєстру усунуто понад 136 САД, а взято лише 37. У 2018 р. АПУ виключили 186 суб'єктів, а включило лише 24 суб'єкта, тобто показники усунення з Реєстру набагато вищі ніж включення (рис. 4).

Рисунок 4. Показники Аудиторської діяльності у період АТО та ООС
Побудовано за даними [2]

Але, всупереч постійного зменшення чисельності суб'єктів підприємницької діяльності в державі, котрі користуються своїм правом на здійснення аудиторської діяльності, протягом останніх шести років позначається стійка тенденція до збільшення їхнього доходу. Розмір наданих послуг у 2018 р

САД в державі підійнявся відносно 2014 року на 812 272.4 тис. грн. Кількість прибутку від наданих послуг аудиторської діяльності у 2017 році становив 1 973 102,3 тис. грн, а у 2018 році – 2 126 868,7 тис. грн. (рис. 5).

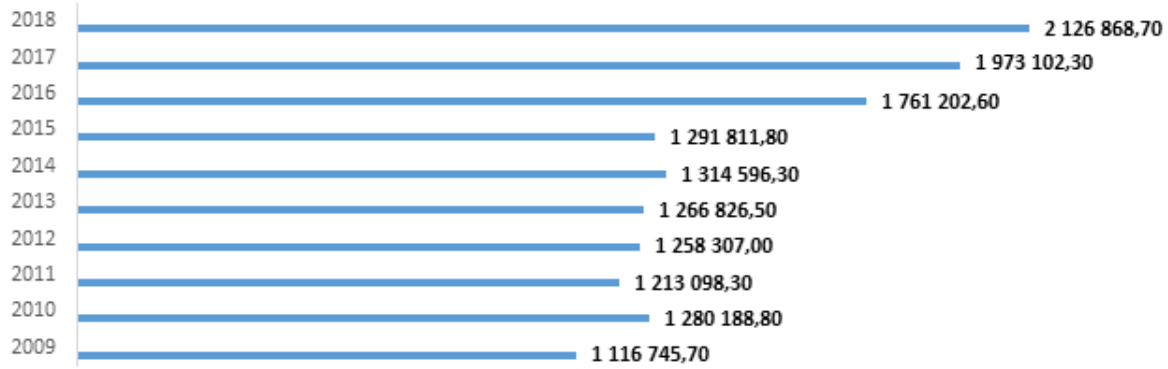

Рисунок 5. Відображення обсягу наданих послуг суб'єктами аудиторської діяльності за 2009-2018 роки

Побудовано за даними [22/23]

Одним з факторів зростанням прибутків аудиторів здійснюється завдяки супутнім послугам, які вони надають, наприклад від: проведення курсів, участі у семінарах та інші професійні послуги. Зараз досить невелика частина суб'єктів аудиторської діяльності займаються тільки послугами аудиту, передусім із-за того, що допоміжні послуги користуються найбільшим попитом і не такі невибагливі як перевірки.

Також, надто блискавичний розвиток аудиторської галузі в Україні провокує суперництво з боку міжнародних аудиторських фірм, що мають більші навички та практику надання аудиторських послуг. Поява закордонних фірм на території України провокує вітчизняні аудиторські фірми, безперестанно підвищувати професійність своїх аудиторів, для того, щоб вони були конкурентоспроможними не тільки на вітчизняному ринку, а і на інтернаціональному.

Перелік використаних джерел

1. Про стан аудиторської діяльності в Україні. Аудиторської палати України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.apu.net.ua/informatsiya-pro-stan-auditorskoji-diyalnosti-v-ukrajini
2. Реєстр аудиторських фірм .та аудиторів, Аудиторська палата України. [Електронний ресурс] офіційний портал – Режим доступу : https://www.apu.net.ua/reestr-auditorskikh-firm-ta-auditoriv
3. Про подання до Аудиторської палати України суб'єктами аудиторської діяльності звітів про надані послуги за 2018 рік/ Електронний ресурс. – Режим доступу : //https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2018/10/%D0%A0%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-5_1_%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.pdf
4. Звіти АПУ до Кабінету міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://apu.com.ua/zvit-do-kmu.

СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ

Коваленко Д. В., П'ята А. М.
Науковий керівник – д. е. н., професор Волосович С. В.
Київський національний торговельно-економічний університет

Посилення міжнародного економічного співробітництва, євроінтеграційних процесів та бурхливий розвиток ринкових відносин, що призводить до неоднозначності економічної кон'юнктури, яка проявляється у волатильності ринкових відносин та економічних дисбалансах вказує на необхідність забезпечення економічної безпеки держави.

Митна безпека, у свою чергу, є одним із елементом економічної безпеки країни та являє собою комплекс ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави, а також забезпечує виконання митної справи [1, С. 6].

Проблему митної безпеки досліджували такі вітчизняні вчені: П. В. Пашко, Т. В. Калінеску, О. О. Недобєга, В. С. Альошкін, О. А. Гончарук, Н. В. Колесникова та інш.

Забезпечення митної безпеки здійснюється за допомогою впровадження в митній справі системи засобів проти дії внутрішнім і зовнішнім небезпекам та загрозам у галузі митних економічних відносин. Поняття «забезпечення митної безпеки» варто розглядати як здатність управлінських рішень в межах утвореної системи захисту економічних інтересів держави, протидіяти можливим загрозам у митній галузі [1, С. 10].

Відповідно до Митного Кодексу України, митна безпека – це стан захищеності митних інтересів України. Митні інтереси України – це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи [2].

Визначальними напрямками забезпечення митної безпеки України є:

- спрощення митних формальностей;
- створення сприятливих умов для всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності;
- впровадження нових автоматизованих процедур митного оформлення;
- зменшення негативного впливу людського чинника.

Так, у 2017 році Міністерством фінансів Українибуло прийнято Наказ «Про затвердження Порядку перерахування до державного бюджету митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення», відповідно до якого здійснюється переведення підприємств на обслуговування через єдиний казначейський рахунок [3]. Це є елементом спрощення митних процедур, що у свою чергу забезпечує митну безпеку держави.

Запровадження адміністрування митних платежів на центральному рівні забезпечуватиме, у свою чергу, прискорення митного оформлення товарів, вільний вибір місця оформлення, оптимізацію фінансовоїдіяльності підприємств, що є перевагами для підприємців. З іншого боку, запровадження даного

інструменту сприятиме підвищенню контролю з боку центральних контролюючих органів за процедурами митного оформлення товарів, а також обслуговування підприємств через ЄКР забезпечить прозорість руху коштів та сприятиме співпраці між Державною фіскальною службою та Державною казначейською службою України.

Отже, митна безпека єодним із основних елементів національної економічної безпеки загалом та фінансової безпеки зокрема, яка спрямована на захист національних інтересів в зовнішньоекономічній та фінансовій сфері одночасно. Запровадження адміністрування митних платежів на центральному рівні є одним із засобом забезпечення митної безпеки, що не лише сприяє спрощенню митних формальностей, а й протидіятиме внутрішнім і зовнішнім небезпекам у галузі митних економічних відносин.

Перелік використаних джерел

1. Пашко П.В. Умови та чинники забезпечення митної безпеки / Митна справа. – 2010. – № 1(67). – С. 5-16.
2. Митний Кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17
3. Про затвердження Порядку перерахування до державного бюджету митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення: Наказ Міністерства фінансів України від 01.11.2017. № 898. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1429-17

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ УКРАЇНИ

Ковальова М. С.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Бурцева О. Є.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

В сучасних умовах економічної нестабільності все більшої актуальності набирає питання забезпеченості фінансової безпеки українських банків. Проблеми одного банку можуть привести до системної банківської кризи, що є небажаним явищем. Недовіра клієнтів до банківської установи зумовлює масовий відтік депозитів банківської системи. У свою чергу, структурні проблеми банківського сектору підривають довіру до будь-якого банку. Тут відстежується чіткий взаємозв’язок окремого банку з банківською системою в цілому. Тож, щоб не допустити кризи, варто підвищувати якість управління фінансовою безпекою банків України, дослідивши проблеми її забезпечення.

Такі вітчизняні науковці, як О. Ю. Литовченко, І. М. Крупка, Т. Б. Кузенко, Т. М. Болгар, займалися дослідженням безпеки банків. Серед відомих зарубіжних вчених відзначилися вагомими внесками з тематики забезпечення безпеки банківської діяльності такі, як Р. Л. Міллер, П. С. Роуз, Дж. Ф. Синк та інші.

Метою даної публікації є визначення проблем забезпечення фінансової безпеки України та шляхів їх вирішення.

Серед проблем захисту українських банків від зовнішніх та внутрішніх загроз, які проявляються у вигляді шахрайства з рахунками клієнтів банку, неповернення кредитів, підроблених платіжних документів, крадіжки фінансових коштів із кас та інкасаторських машин, виникає необхідність забезпечити охорону фінансових ресурсів, інформації, майна банків, створити дієві механізми фінансового захисту банківської системи [1, С. 154].

Як уважає М. Ілляш [2, С. 63], безпека банку – це система заходів, які забезпечують захищеність інтересів власників, клієнтів, працівників і керівництва банку від зовнішніх і внутрішніх загроз. Рівень захищеності характеризується здатністю банку протистояти спробам як прямого несанкціонованого проникнення до приміщень банку зі злочинною метою, так і спробам завдати шкоди банку з боку конкурентів і кримінальних структур шляхом втручання в банківську діяльність, набуття впливу на банк для здійснення фінансових афер і махінацій, відмивання «брудних грошей», незаконних переказів їх за кордон тощо.

На думку С. Букіна [3, С. 248], питання безпеки банку є актуальними не лише безпосередньо для банків, а й для решти учасників ринкових відносин. Безумовно, цією проблемою насамперед опікуються власники банку, його акціонери, що турбуються про розвиток свого бізнесу і несуть за нього матеріальну, моральну і соціальну відповідальність, якщо, звичайно, банку первісно не відведена роль кримінальної організації.

Безпека банку виступає його якісною характеристикою, показуючи стан за відсутності небезпеки. Тоді поняття «фінансова безпека банку» полягає у характеристиці якості фінансового стану з позиції небезпеки та загрози.

Фінансова безпека банківської системи розглядається у двох аспектах [4]:

- щодо фінансових наслідків діяльності банків для країни в цілому та окремих клієнтів і контрагентів;

- щодо недопущення та запобігання явним і потенційним загрозам фінансовому стану всієї банківської системи країни, Національного банку України й окремих банківських установ.

Більш точніше визначення фінансової безпеки банків слід розглядати, як стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати фінансові ресурси в достатньому обсязі для забезпечення поточної діяльності та стійкого розвитку.

Основною метою забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності є можливість заподіяння отримання збитків банків чи упущення вигоди, а також забезпечення стійкої та ефективної діяльності, створення необхідного потенціалу розвитку і майбутнього зростання.

Основними завданнями безпеки банківської діяльності виступають:

- захист законних інтересів банку і його працівників;

- профілактика та попередження правопорушень і злочинних посягань на власність і персонал банку;
- своєчасне виявлення реальних і потенційних загроз банку, проведення заходів щодо їх нейтралізації;
- оперативне реагування елементів структури банку на загрози, що виникають, та негативні тенденції розвитку зовнішніх і внутрішніх обставин;
- виявлення внутрішніх та зовнішніх причин і умов, які можуть сприяти заподіянню банку, його працівникам, клієнтам і акціонерам матеріальної та іншої шкоди, перешкоджати їх нормальній діяльності;
- виявлення та формування причин і умов, сприятливих для реалізації банком своїх основних інтересів;
- збереження й ефективне використання фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів банку [5].

Робота банків здійснює вплив на соціально-економічний розвиток держави, її фінансову безпеку в цілому. Доречно розглянути зміни основних показників економічної безпеки банківської системи України за 2014-2018 роки (табл. 1). Порогові значення даних показників встановлені Міністерством економіки України.

Таблиця 1

Динаміка показників економічної безпеки банківської системи України (2014-2018 роки)

Показник	Граничне значення	31.12. 2014	31.12. 2015	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	100	101,6	108,7	110,5	118	118,2
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, %	50	50	52	53	54	54
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	50	54	54	55	56	56
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	90	97,5	97,5	98	98,2	98,2
Співвідношення довгострокових кредитів та депозитів, разів	3	2	2,3	3	3,9	3,9
Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	50	51	51,5	54	55,6	56

Створено на базі джерела [6].

Отже, табл. 1 показує, що протягом останніх п’яти років показник співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті був вищий за граничне значення, у 2017 та 2018 роках ця різниця склала аж 18 %. Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, що були

надані банками - резидентами держави, на 31.12.2018 рік збільшилася порівняно з 31.12.2014 роком на 4%. Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків у 2018 році склала 56%, що більше за порогове значення на 6%. Динаміка показника співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань протягом 2014-2018 років має неістотну зміну, але вищу за норму на 8,2% у 2017 році. Співвідношення довгострокових (більше одного року) кредитів та депозитів становить 3,9 разів, що на 0,9 є вищим за норму. Показник частки активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи України мав тенденцію до збільшення протягом досліджуваного періоду та склав на 31.12.2018 рік 56%, що перевищує порогове значення на 6 %. Аналіз показників економічної безпеки банківської системи України показав, що більшість показників більші за граничні значення, тож українські банки мають проблеми.

Сучасний український банк стикається з проблемами:

- недостатності власних коштів;
-недосконалої оцінки кредитних ризиків;
- поганої інформованості про недобросовісних позичальників;
- зростання кримінальної активності;
- використання фальшивих цінних паперів. Такі проблеми загрожують фінансовій безпеці банків та потребують вирішення.

Таким чином, для вирішення проблем забезпечення фінансової безпеки банків України потрібно проведення таких заходів:

- отримання досконалої інформації позичальників при зверненні в банківську установу з метою отримання кредиту;
- працівникам мають надаватися консультації щодо питань фінансової безпеки банку;
- разом з правоохоронними органами протидіяти посяганню на власність та діяльність банків;
- проводити моніторинг кредитних операцій та вчасно виявляти можливість невиконання зобов'язань кредитного договору;
- створення рекомендацій з приводу вдосконалення заходів фінансової безпеки банків України.

Перелік використаних джерел

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 20.03.1991. № 872-XII. URL : http://zakon1.rada.gov.ua./laws.
2. Ілляш. Енциклопедія банківської справи України. К. : Молодь, 2017. 680 с.
3. Букин С. Безопасность банка. Банковские технологии. 2013. № 9. URL : http://www.bizcom.ru/%20security/ 2003-09/01.html.
4. Гриценко Р. Економічна безпека банківської системи України / Р. Гриценко // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 4. – С. 27-28.
5. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру // Економічне прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 7-32.
6. Сайт НБУ. URL : https://www.bank.gov.ua/control/uk/index.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ковальчук І. М.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Юрчишена Л. В.
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Постановка проблеми. В сучасних умовах виникає необхідність системного аналізу фінансового стану підприємства, одним із індикаторів якого є показники фінансової стійкості. Фінансова стійкість передбачає спроможність своєчасного і повного виконання зобов`язань підприємства за розрахунками з бюджетом, споживачами, постачальниками, підрядниками, кредиторами, тобто можливість підприємства погашати фінансові зобов'язання. Фінансова стійкість підприємства характеризується достатньою фінансовою забезпеченістю безперервності основних видів діяльності. Якщо параметри діяльності підприємства і розміщення його фінансових ресурсів відповідають позитивним коефіцієнтам, то це свідчить про певний рівень фінансової стійкості підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальність оцінки фінансової стійкості визначається тим, що це одна із основних характеристик фінансової діяльності підприємства, яка визначає його конкурентоздатність, платоспроможність, фінансову незалежність щодо володіння майном і напрямками його використання.

Теоретичними основами дослідження оцінки фінансової стійкості є наукові праці, зокрема, таких вчених, як Д. М. Білик, О. В. Павловська., Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька, М. Н. Крейніна, Г. В. Савицька, Г. А. Крамаренко, Т.Дубова, Н. І. Соловйова, Н. В. Бугас, Л. М. Шаблиста та інші [2].

Метою дослідження є вивчення та практична оцінка фінансової стійкості підприємства ПАТ «Укрнафта».

Основна частина. В економічній літературі існує досить багато підходів до трактування поняття «фінансова стійкість», проте найбільш повно характеризує фінансову стійкість – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику [2].

Фінансова стійкість – це комплексне поняття, яке оцінюється за допомогою різних методологічних підходів, таких, як: агрегатний, коефіцієнтний, маржинальний, бальний, інтегральний, факторний, матричний підходи [2].

В роботі буде проведено дослідження результатів оцінки агрегатного, коефіцієнтного та інтегрального підходів до оцінки фінансової стійкості Публічного акціонерного товариства «Укрнафта».

Суть коефіцієнтного підходу оцінки фінансової стійкості підприємства полягає в обчисленні та аналізі низки фінансових коефіцієнтів.Інтегральний підхід дає змогу дати інтегровану оцінку ступеню фінансової стійкості.

Застосовується на практиці, особливо в умовах кризового стану, коли господарські зв'язки підприємства порушені і відбувається процес налагодження нових зв'язків з інвесторами та партнерами[2].

Агрегатний підхід до оцінки фінансової стійкості передбачає оцінку абсолютних показників фінансової стійкості, які сигналізують про надлишок/нестачу коштів на підприємстві (табл. 1, 2) [2].

Таблиця 1

Джерела формування та забезпеченість запасів ПАТ«Укрнафта»тис. грн.

№	Показник	Формула	2015 р.	2016 р.	2017 р.
1.	Наявність власних коштів(В),	В = ВК – НА	-8808,5	-22339,3	-23116,3
2.	Наявність власних та довгострокових позикових коштів(ВД)	ВД = В + ДЗ	-7399,2	-20647,6	-21301,8
3.	Наявність загальних коштів (ЗК)	ЗК = ВД + КК	-7399,2	-20647,6	-21301,8
4.	Надлишок (+) або дефіцит (–) власних коштів (ФВ)	ФВ = В – Зп	-1086,6	-26401,0	-28315,5
5.	Надлишок (+) чи дефіцит (–) власних та довгострокових позикових коштів (ФВД)	ФВД = ВД – Зп	-9456,8	-24709,4	-26500,9
6.	Надлишок (+) чи дефіцит (–) загальних коштів (ФЗК)	ФЗК = ЗК – Зп	-9456,8	-24709,4	-26500,9

З даної таблиці видно, що всі показники власних коштів, довгострокових позикових коштів та загальних коштів менші бажаного рівня, тому доцільно знаходити додаткові джерела фінансування для покриття своїх потреб, що можна оцінити за допомогою трьохкомпонентного показника [1].

Таблиця 2

Типи фінансової стійкості ПАТ «Укрнафта»

Показники	Роки, тис. грн.			Типифінансовоїстійкості			
	2015	2016	2017	абсолютна стійкість S = {1,1,1}	нормальнастійкість S = {0,1,1}	нестійкий фінансовий стан S = {0,0,1}	кризовий стан S = {0,0,0}
ФВ = В – Зп	-10866110	-26401064	-28315515	ФВ ≥ 0	ФВ < 0	ФВ < 0	ФВ < 0
ФВД = ВД – Зп	-9456829	-24709445	-26500995	ФВД ≥ 0	ФВД ≥ 0	ФВД < 0	ФВД < 0
ФЗК = ЗК – Зп	-9456829	-24709445	-26500995	ФЗК ≥ 0	ФЗК ≥ 0	ФЗК ≥ 0	ФЗК < 0

За результатами аналізу фінансової стійкості, ПАТ «Укрнафта» знаходиться у кризовому стані, оскільки всі показники є від’ємними, так підприємство немає відповідних джерел фінансування для забезпечення запасів [3]. Наступним

етапом аналізу стійкості підприємства є визначення відносних показників фінансової стійкості (табл. 3).

Таблиця 3

Відносні показники фінансової стійкості ПАТ «Укрнафта»

Найменування показників	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Абсолютне відхилення 2017 до 2016	Абсолютне відхилення 2017 до 2015
1. Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	0,27	0,082	0,022	-0,06	-0,25
2. Коефіцієнт фінансової залежності	3,6	12,09	43,5	+31,41	+39,90
3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,76	-6,5	-27,9	-21,40	-27,14
4. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,7	0,9	0,9	0,00	+0,20
5. Коефіцієнт структури довгострокових вкладень	0,08	0,07	0,07	0,00	-0,01

В результаті аналізу даних табл. 3 видно, що у ПАТ «УКРНАФТА» протягом звітного періоду відбулось зменшення коефіцієнта фінансової автономії і збільшення коефіцієнта фінансової залежностісвідчить про те, що доволі велика сума загальної вартості майна припадає на 1 грн. власних коштів, як наслідок показник в кілька разів перевищує норму. Динаміка цих показників на даному підприємстві є негативною. Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень зменшився на 0,01 пункт. Це є позитивною тенденцією, оскільки зовнішні партнери менше у 2017 році фінансували активи підприємства. Значення коефіцієнта концентрації позикового капіталу збільшився в динаміці на 0,2 пункти порівняно з 2015 роком, але перевищує своє нормативне значенняпоказує більшу частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу.

Підприємству необхідно проводити дії для поповнення власних коштів, що призведе до підвищення фінансової стійкості [3].

Іншим підходом для визначення фінансової стійкості на підприємстві є інтегральний підхід (табл. 4). Інтегральний підхід оцінки фінансової стійкості, за Н. П. Кондракова, ґрунтується на розрахунку рейтингового числа фінансової стійкості (R) [1].

Рейтингове число визначається за минулий період (R_0) і за звітний період (R_1). Якщо $R_1 > R_0$, то фінансова стійкість підприємства покращується і навпаки [3].

$$R_1 < R_0 = 28{,}01 > 1{,}016,$$

$$R_1 < R_0 = 28{,}01 > 7{,}46.$$

В результаті аналізу за допомогою інтегрального підходу, рейтингове число у звітному періоді збільшилось порівняно з минулими періодами, що призводить до покращення фінансової стійкості підприємства [2].

Таблиця 4

Оцінка фінансової стійкості ПАТ «Укрнафта» за інтегральним підходом,

№	Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.
1.	Чистий прибуток, тис. грн.	-5440,7	-8739,3	1017,7
2.	Дивіденди, виплачені акціонерам, тис. грн.	0	0	0
3.	Дохід від реалізації, тис. грн.	28761,9	22578,7	2906,9
4.	Власний капітал, тис. грн.	9657,2	2749,5	737,0
5.	Амортизація, тис. грн.	-1176,5	-75,8	-50,5
6.	Коефіцієнт стійкості економічного зростання	-0,56	-3,17	0,13
7.	Коефіцієнт чистого доходу (рентабельність)	-0,23 (-23%)	-0,39 (-39%)	0,017 (1,7%)
8.	Коефіцієнт співвідношення виробничих активів до вартості майна	0,12	0,58	0,61

Висновки. В результаті дослідження основ оцінки фінансової стійкості, можна впевнено сказати, що це один із основних показників, який характеризує діяльність підприємства. За результатами аналізу згідно коефіцієнтного методу та інтегрального підходу, які застосовувались отримали, що ПАТ «Укрнафта» знаходиться в кризовому стані, але у звітному році спостерігається покращення діяльності. Для вирішення проблеми дефіциту потрібноіз зовнішнього середовища залучати матеріальні ти фінансові ресурси, удосконалити систему управління, залучати партнерів до вкладення інвестицій у галузь для підвищення своїх можливостей конкуренції на ринку та збільшення власних коштів для своєї забезпеченості та платоспроможності. Та найважливішими напрями вдосконалення фінансової роботи на підприємстві наступні:

- системний та постійний фінансовий аналіз його діяльності;
- організація оборотних коштів у відповідності з існуючими вимогами з метою оптимізації фінансового стану;
- оптимізація розподілу прибутку і вибір найбільш ефективної дивідендної політики;
- створення та підготовка стратегічних резервів.

Перелік використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс].– Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/
2. Малій О.Г.Фінансипідприємств[Текст] : навч. посіб. / О.Г. Малій. – Х. : Міськдрук.
3. Фінансова звітність ПАТ «Укрнафта» Електронний ресурс].– Режим доступу : https://www.ukrnafta.com/

СУЧАСНА АНТИІНФЛЯЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Кононенко А. О.
Науковий керівник – д. е. н., доцент, професор Соболєв В. М.
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Інфляція являється неминучим явищем довгострокового розвитку економіки з гнучкими цінами. Метою кожної держави повинна бути підтримка рівня повної зайнятості без інфляційних сплесків та здержування інфляції на оптимальному рівні. Однак, інфляція являється складним феноменом, який викликає багато розбіжностей у поясненні даного терміну та суперечок на тему ефективних методів боротьби з цим негативним явищем.

Сучасна інфляція характеризується рядом відмінних особливостей: якщо раніше інфляція була локальною, то зараз вона широко поширена, всеохоплююча. І якщо раніше вона мала періодичний характер, то тепер вона хронічна і стала постійним фактором відтворювального процесу [1, С. 131].

Антиінфляційна політика відноситься до заходів, які можуть протидіяти інфляції. Необхідність протидії інфляції обумовлена тим, що її наслідки мають величезний згубний вплив на економіку країни. Саме з цієї причини інфляцію стали вважати вкрай неприємним явищем. Можна відзначити, що інфляція не обов'язково може бути шкідливою за всіх обставин, але може бути здатна мобілізувати промисловість економіки, особливо коли її кардинальною характеристикою стала бездіяльність. Це не применшує зла інфляції, яка, зважаючи на своє різноманіття, навряд чи зберегла якесь виправдання своєму існуванню.

Проблеми управління інфляцією великі і різноманітні. Весь комплекс завдань можна розділити на три групи:

До першої групи належать проблеми визнання інфляційних ситуацій. Своєчасно побачити виникнення високої інфляції, виявити її перші ознаки і зрозуміти її характер-справа не проста. Від цього, як і від інших факторів, залежить зниження інфляційних процесів [2, С. 44].

Друга група проблем інфляційного контролю пов'язана з ключовими напрямками економіки. Це перш за все методологічні проблеми. У процесі їх вирішення формуються місія і мета управління, визначаються шляхи, засоби і методи управління в умовах інфляційної ситуації. У цю групу входить ряд питань фінансово-економічного характеру.

Проблеми управління інфляцією можуть бути представлені стосовно диференціації технологій управління. Це ***третя група*** проблем. Вона включає в самому загальному вигляді проблеми прогнозування інфляції та можливої поведінки соціально-економічної системи в інфляційному стані, проблеми пошуку необхідної інформації і розробки управлінських рішень [2, С. 44].

Отже, цілями антиінфляційної політики в першу чергу повинні бути:

- передбачуваність динаміки інфляції;
- скорочення інфляційного потенціалу;

- зниження темпів інфляції, стабілізація цін.

Проблема інфляції посідає важливе місце в економіці України, має значні соціально-економічні наслідки, такі як: зниження життєвого рівня населення, ефект інфляційного оподаткування, спад виробництва. Інфляція негативно впливає і на міжнародне економічне та валютно-кредитне становище країни. Вона підриває конкурентоспроможність і експорт вітчизняних товарів, водночас стимулює імпорт товарів з-за кордону, оскільки на внутрішньому ринку вони продаються за вищими цінами. Інфляція стримує надходження іноземного капіталу, знижує офіційний і ринковий курси національної валюти через її знецінення.

Для України, відсутність позитивних тенденцій у розвитку інфляційних процесів засвідчує недостатню ефективність заходів антиінфляційного регулювання.

Інфляція має багатоскладовий та багатофакторний характер, тому для її ефективного державного регулювання необхідно знати причини, що лежать в її основі. До основних причин виникнення інфляції в Україні можна віднести: порушення пропорцій суспільного виробництва, надмірна емісія паперових грошей, дефіцит державного бюджету, значне зростання внутрішнього та зовнішнього боргу, монополізація виробництва, мілітаризація економіки, недосконаліть податкової системи, кризові явища у фінансово-кредитній системі, зовнішньоекономічні фактори [3, С. 772].

Ефективна антиінфляційна політика має базуватися на об'єктивних, економічно обґрунтованих системних прогнозах. Системне прогнозування інфляційних процесів передбачає визначення тенденцій у динаміці індексу інфляції за допомогою аналітичних трендів, а також оцінки, з одного боку, ступеня впливу причинно зумовлюваних монетарних, фінансових та інших макропоказників на індекс інфляції, з іншого – оцінки впливу інфляції на динаміку реального валового внутрішнього продукту [4, С. 63].

Ефективними методами антиінфляційної політики перш за все можуть бути:

- зниження дефіциту державного бюджету;
- стабілізація рівня цін;
- припинення фінансування збиткових підприємств;
- зменшення непродуктивних витрат, контроль над зростанням заробітної плати;
- ліквідація тіньової діяльності в країні.

Також серед ефективних методів боротьби з інфляцією можу виділити наступне:

- контроль над грошовою масою;
- стабілізація інфляційних очікувань населення;
- підвищення ступеня товарності економіки;
- зменшення податків;
- подолання бідності;
- регулювання валютного курсу.

Зниження рівня інфляційних процесів залежить від співвідношення багатьох економічних і політичних факторів та ступеня їхньої активності. Найбільшої ефективності можна досягти лише за умов комплексного використання всіх можливих способів боротьби з інфляцією.

Отже, найбільшої ефективності проведення антиінфляційної політики можна досягти лише за умов комплексного використання всіх можливих способів боротьби з інфляцією. Інфляційні процеси та економічні кризи не оминули жодної країни, проте навіть найважчі з них зазвичай завершувалися оновленням економіки та її зростанням. Україні необхідно використовувати той досвід і методи, які допомогли вийти іншим країнам з кризи і подолати інфляцію, але з врахуванням особливостей національної економіки.

Перелік використаних джерел

1. Анисимов А.А. Макроэкономика. Теория, практика, безопасность: Учебное пособие / А.А. Анисимов, Н.В. Артемьев, О. Тихонова. – М. : ЮНИТИ, 2013. – С. 131-137.
2.Janshanlo R., Andybaeva G.,Beysenbaeva A. / Economic Annals-XXI Methodological aspects of inflation management (2015), № 155(11-12), С. 40-46.
3.Аврамчук Л.А., Веремій Я.С. Інфляційні процеси в сучасній економіці в Україні // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2017. Випуск 20. С. 770-775.
4. Батракова Т.І., Рогаченко О.С. Проблеми регулювання інфляційних процесів в Україні // Економіка і суспільство. 2016. № 7. С. 60-64.

ЗАГРОЗИ МОНЕТАРНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

к. е. н., доцент Королюк Т. О.
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Грошово-кредитна та валютна безпека є складовими економічної безпеки, і від того, наскільки стійкою являється монетарна сфера, залежить фінансово-економічна стабільність країни та суспільний добробут. Монетарну безпеку визначають чинники внутрішнього та зовнішнього середовища. Однак саме від ефективності реалізації монетарної політики залежить стабільність цін, вартість кредитних ресурсів та інвестиційна активність, суспільна довіра до фінансових установ, економічне зростання і, взагалі, збереження державності.

Високий рівень доларизації економіки, висока вартість кредитних ресурсів та низька інвестиційна активність банків, експансія іноземного капіталу та зростання вразливості національної економіки дозмін зовнішньої кон’юнктури ринку, нестабільність обмінного курсу, низький рівень транспарентності та довіри до фінансових інститутів, негативні інфляційні очікування громадян на фоні постійного подорожчання газу, електроенергії та інших комунальних послуг – неповний перелік проблем, що, значною мірою, є результатом недосконалої політики Нацбанку та створюють загрози монетарній безпеці України. Поряд з цим накопичені диспропорції розвитку національної

економіки, військові дії на сході країни обумовлюють обмеженість монетарного трансмісійного механізму, і як наслідок, спостерігаємо дисбаланси на грошовому, кредитному та валютному ринках.

Аналіз окремих показників грошово-кредитної та валютної безпеки України засвідчує, що основними загрозами монетарній безпеці виступають високий рівень доларизації грошової маси, високий рівень використання готівки, висока вартість кредитних ресурсів (табл. 1). Однак це лише частина загроз, адже монетарна безпека залежить і від ефективності банківської діяльності, реалізації бюджетно-податкової та боргової політики, чинників інституціонального характеру (нормативно-правове поле, тіньова економіка, довіра тощо).На сьогодні зростання зовнішнього боргу обумовлює зростання відсоткових ставок, тиск на обмінний курс, що обмежує монетарну політику Нацбанку.

Таблиця 1

Динаміка показників монетарної безпеки України протягом 2010-2018 рр.

Показники	Крит. знач.	Роки								
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Швидкість обігу грошей (відношення номінального ВВП до М3), кількість оборотів	≥ 2	1,8	1,9	1,8	1,6	1,6	2,0	2,2	2,5	2,8
Відношення грошового агрегату М0 до М3, %	≥ 35	30,6	28,1	26,3	26,2	29,6	28,4	28,5	27,5	28,5
Рівень доларизації грошової маси, %	≥ 30	29,1	30,4	32,1	27,2	32,2	32,2	32,9	31,9	29,2
Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, %	≥ 50	46,0	40,3	36,7	33,8	46,3	55,8	49,4	43,9	42,8
Річна середньозважена ставка банків за кредитами в національній валюті, відносно інфляції, п.п.	≥ 15 ≤ - 7	6,6	11,4	18,6	16,1	-7,3	-21,5	6,1	2,7	9,3
Різниця між процентними ставками за кредитами та депозитами резидентів, п.п.	≥ 11 ≤ - 1	5,2	7,0	4,2	4,9	4,5	5,9	5,5	6,3	6,3
Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів резидентам, %	≥ 21 ≤ 1	16,8	15,7	15,3	15,1	13,2	10,7	10,2	12,0	14,1
Валові міжнародні резерви України, місяці імпорту	≤ 1,5	4,2	3,6	2,9	2,4	1,3	3,2	3,7	3,6	3,4

Джерело: розраховано автором за даними [2; 3]

Не зважаючи на цілі та заходи Нацбанку щодо розвитку віртуальних каналів обслуговування, рівень використання готівки залишається стабільно високим – 28,5 % у 2018 р., що в значній мірі пов'язано із тінізацією економіки. Стимулювання розвитку фінансової інклюзії, зокрема, платіжної інфраструктури з використанням пристроїв мобільного зв'язку сприятиме збільшенню частки безготівкової економіки.

Одним із пріоритетних завдань центробанку є зменшення рівня доларизації грошової маси, однак його показник загрожує фінансовій та макроекономічній безпеці. Не зважаючи на незначне зменшення частки кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі кредитування протягом останніх років, даний показник залишається загрозливим і склав 42,8% у 2018 р.

Політична та економічна нестабільність негативно вплинули на банківську діяльність. У 2014-2015 рр. реальна відсоткова ставка за кредитами взагалі була від'ємною. Негативні інфляційні очікування обумовили зростання реальної відсоткової ставки за кредитами у 2018 р. до 9,3 %, що стримує кредитну та інвестиційну активність. Обсяг рефінансування банків у 2014 р. склав понад 165 млрд. грн. (рис. 1), що сягнуло 10,6% номінального ВВП країни. Внаслідок цього золотовалютні резерви НБУ скоротилися з 20,4 млрд дол США у 2013 р. до 7,5 млрд дол. США у 2014 р.

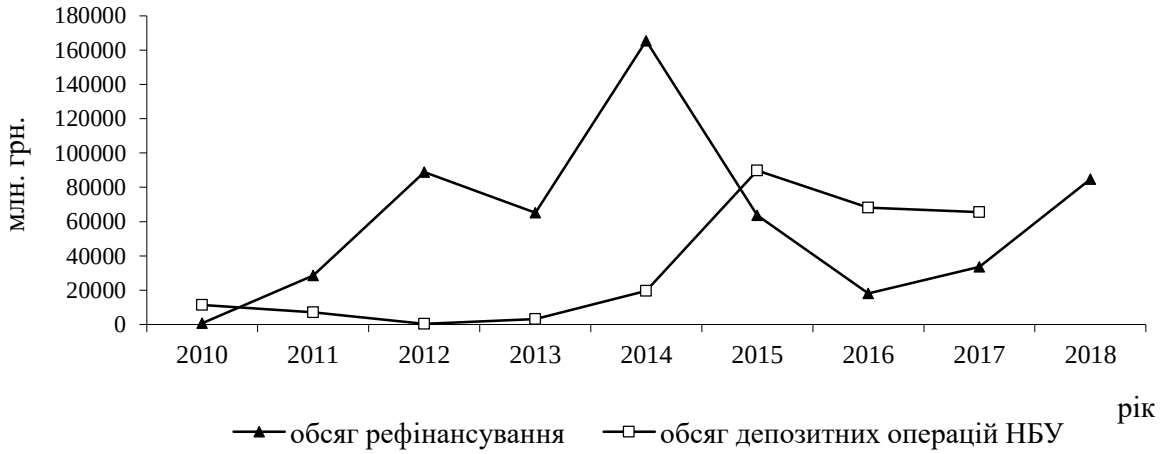

Рисунок 1. Динаміка обсягів рефінансування та депозитних операцій НБУ протягом 2010-2018 рр.

Джерело:побудовано автором за даними [2]

У боротьбі із надлишковою ліквідністю, у 2014 р. обсяг депозитних операцій зріс порівняно з 2013 р. в 9,4 рази, в 2015 р. порівняно з 2014 р. – в 6,3 рази, у 2016 р. порівняно із 2015 р. – 4,6 рази. Однак вилучення грошей з обігу вимагає значних витрат центрального банку, що призводить до зростання процентних ставок і зменшення конкурентоспроможності вітчизняного капіталу. Незважаючи на дії центрального банку, у 2014 р. інфляція склала 24,9%, у 2015 р. – 43,3%, що є найвищим показником за останнє десятиріччя.

Для активізації кредитної діяльності банків необхідно забезпечити реально платоспроможну вартість кредитних ресурсів, підвищити довіру до фінансових установ, створити єдиний кредитний реєстр, забезпечити захист прав споживачів фінансових послуг. На відміну від України, розвинуті країни характеризуються низькою волатильністю відсоткових ставок, що робить політику держави передбачливою та підвищує ефективність центрального банку щодо забезпечення фінансової стабільності.

В Стратегії НБУ визначено, що основними цілями діяльності є низька та стабільна інфляція, стабільна й ефективна банківська система, відновлення кредитування і валютна лібералізація, ефективне регулювання фінансового сектору, вільний рух капіталу, фінансова інклюзія, сучасний, відкритий та незалежний центральний банк [3].

Зважаючи на перехід до політики інфляційного таргетування у 2016 р., центральному банку не вдалося досягнути цільових показників інфляції, що пов’язано із воєнними діями на сході країни, підвищенням заробітної плати, інфляційними очікуваннями громадян на фоні постійних спекуляцій навколо переговорів із МВФ, проблемами розвитку тваринництва (чинники пропозиції) тощо. Забезпечення стабільності цін вимагає подолання розбалансованості державних фінансів, стимулювання розвитку фондового ринку, чіткості та взаємоузгодженості фіскальної і монетарної політик, налагодження дієвої комунікації центробанку із суб’єктами господарювання, позитивно впиваючи на їхні інфляційні очікування; накопичення міжнародних резервів задля згладжування валютних коливань; удосконалення макропруденційного нагляду за банками шляхом гармонізації пруденційних вимог із Базельськими рекомендаціями. Реальна політика інфляційного таргетування дасть змогу зменшити волатильність відсоткових ставок та підвищить дієвість політики Нацбанку. Зазначені заходи сприятимуть зростанню заощаджень домогосподарств, активізації інвестиційної діяльності та економічному зростанню.

Перпелік використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України / Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 1277 від 29.10.2013р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс.] – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1
3. Стратегія Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ОСНОВ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Косенко Л. М.
к. е. н., доцент Бурцева О. Є.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Актуальність дослідження. Швидкі темпи розвитку ринкових відносин, з одного боку, і їх ускладнення, з іншого, поставили сучасні підприємства різних форм власності, розміру статутного капіталу та галузі функціонування в умови невизначеності. Такі умови та можливі проблеми діяльності підприємства в межах певного ринкового сегмента значно ускладнюють процеси планування та прогнозування подальшого розвитку суб'єкта господарювання. Тому для забезпечення фінансово стабільного та прибуткового функціонування стає необхідним вибір найбільш оптимальної фінансової стратегії та її реалізація.

Мета роботи: дослідження методичних основ формування фінансової стратегії підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Питання розробки та реалізації фінансової стратегії підприємства висвітлено у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: І. О. Бланк [1], В. М. Колосок [3], О. С. Стоянова, І. Ансофф [4] та інші.

Викладення основного матеріалу. Вироблення фінансової стратегії є необхідною умовою управління компанією. В даний час існує безліч методів, методик, що дозволяють це зробити. Метод – це спосіб досягнення мети, вирішення конкретного завдання [1].

Більш широким, ніж поняття «метод», є термін «методика», згідно С. І. Ожегова, це –сукупність методів практичного виконання чого-небудь. Різниця між методом та методикою проявляється в тому, що метод часто спрямований на знаходження будь-якої однієї частини завдання, а методика створюється як сукупність різних методів, які в своєму поєднанні цю задачу вирішують [2].

В основі всіх підходів до формування фінансової стратегії організації лежать фінансові моделі; розглянемо найбільш використовувані з них: матриця фінансових стратегій (модель Ж. Франшона, І. Романе); формула Дюпона; модель Альтмана). Одним з найбільш адекватних методів вибору фінансової стратегії є використання матриці фінансових стратегій фірми (модель Ж. Франшона, І. Романе). В рамках даної матриці можна розглядати проблему в динаміці, даючи можливість не тільки формулювати фінансову стратегію, але і змінювати її в результаті зміни якихось дуже важливих параметрів функціонування підприємства [1].

Результат господарської діяльності (РГД) з економічної точки зору може бути визначений як грошові кошти підприємства після фінансування розвитку. РГД говорить про ліквідність підприємства після фінансування всіх витрат, пов'язаних з його розвитком. Позитивне значення даного показника дає підстави готуватися до реалізації масштабних інвестиційних проектів.

Результат фінансової діяльності (РФД) відображає фінансову політику підприємства (залучення позикових коштів або функціонування без залучення таких). При його підрахунку ми користуємося тільки рухом фінансових потоків. Вирішальне значення для визначення знака РФД має знак зміни позикових коштів. При збільшенні використання позикових коштів РФД зростає і стає позитивним. У міру зростання витрат, пов'язаних з оплатою позикових коштів, РФД починає знижуватися (тут ще додається збільшення податку на прибуток, так як зростання позикових коштів пускає в хід фінансовий важіль, який позначається на виручці підприємства, його прибутку і виплату дивідендів).

Динаміка РФГД описує життєвий цикл фірми. Період позитивного РФГД змінюється періодом негативного РФГД і так далі за умови, звичайно, що фірма нормально розвивається. Фірма не може тривалий час мати негативний РФГД. Це – загроза краху. Необхідною є введення поняття рівноважного РФГД, розглянутого в рамках життєвого циклу організації (хоча б одного). РФГД нормально працюючого підприємства може коливатися в рамках життєвого циклу між 0% і 10% доданої вартості (в обидві сторони). Це безпечна зона для організації.

Підведемо підсумок розгляду фінансових моделей аналізом їх переваг і слабких сторін на предмет застосування для розробки фінансової стратегії, орієнтованої на фінансову стійкість шляхом балансування динаміки обсягу продажів, активів і структури джерел фінансування за критерієм фінансових ризиків.

Матриця фінансових стратегій (модель Ж. Франшона, І. Романе): використання матриці фінансових стратегій фірми дозволить фірмі адекватно приймати рішення про комплексне використання всіх активів і пасивів підприємства. В описі моделі чітко і максимально детально розглянуті всілякі положення компанії в квадрантах матриці, що значно збільшує практичність моделі. Наведено зональне розмежування матриці, яке дозволяє попередньо оцінити успішність діяльності номпанії. Добре пов'язані між собою в ланцюжок найважливіші показники діяльності компанії, що дозволяють приймати правильні управлінські рішення. Складність розрахунків, пов'язаних з визначенням значень складових компонентів моделі. Матрицею враховуються в переважній більшості фінансові чинники, що трохи знижує її можливості як інструменту управління компанією в цілому. Якщо фінансові та стратегічні цілі суперечать один одному, то дана модель може виводити на негативний кінцевий результат для роботи компанії в цілому, хоча орієнтована вона зовсім на протилежне явище [3].

Модель Дюпона комбінує в собі можливості моделювання фінансового результату, на базі ряду значущих для компанії показників, крім того, відкриває можливості зі стратегічного управління фінансами фірми. Простота розрахунків елементів моделі. Добре випробувана на практиці і широко використовувана модель. Відсутність найменшого зв'язку з нефінансовими факторами діяльності компанії. Відсутність цільових фінансових компонентів, об'єктивно відображають перспективний фінансовий стан компанії (присутні виключно

показники фактичної ефективності роботи компанії, на основі яких складно зробити однозначний і коректний висновок про успішність її діяльності). Чи не корелює з життєвим циклом діяльності компанії. Якщо фінансові та стратегічні цілі суперечать один одному, то дана модель може виводити на негативний кінцевий результат для роботи компанії в цілому, хоча орієнтована вона зовсім на протилежне явище.

Модель Альтмана характерихується простотою розрахунків елементів моделі. Добре випробувана на практиці модель. Але не є універсальною моделлю, придатною для всіх галузей.

Представлені моделі мають свої сильні і слабкі сторони свої обмеження у використанні і можливості для подальшого вдосконалення. Всі моделі спрямовані на досягнення зростання вартості, ціни або цінності організації. Але жодна з них не передбачає вибір фінансових стратегій за критерієм фінансових ризиків [4].

Будь-яка стратегія організації ґрунтується на декількох базових концепціях фінансового менеджменту, на декількох методах і інструментах управління фінансами, які мають особливе значення в конкретній ситуації. Не існує універсального підходу при обґрунтуванні складу методів та інструментів фінансової стратегії організації. Але є деякі загальні міркування, які дають можливість спростити рішення загальної задачі по обґрунтуванню складу інструментів управління при вирішенні поставлених завдань.

Висновки. Таким чином, розглядаючи представлені методики, можна побачити, що всі вони принципово один від одного не відрізняються і дозволяють розглянути діяльність підприємства під кількома кутами, що безумовно необхідно для всебічного вивчення стану підприємства.

Перелік використаних джерел

1 Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. – в 2 т. Серия «Бибилиотека финансового менеджмента». – Вып. 3. – К. : Ника–Центр, 1999. – Т. 1. – 528 с.

2. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка [Електронний ресурс] / С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. – Режим доступу: http://www.lib. ru/DIC/OZHEGOW/ozhegow_p_r.txt (дата звернення 03.05.2019)

3. Колосок В.М. Методологія розвитку стратегічного управління великих промислових підприємств : монографія / В.М. Колосок ; Держ. вищий навч. закл. «Приазовський держ. техн. ун-т». – Маріуполь : ДВНЗ «Приазов. держ. техн. ун-т», 2012. – 247 с.

4. Финансовый менеджмент: теория и практика. Учебник / Под редакцией Е.С. Стояновой. – 6-е изд. – М.: Изд-во «Перспективаого управління великих промислових підприємств» : монографія / В.М. Колосок ; Держ. вищий навч. закл. «Приазовський держ. техн. ун-т». – Маріуполь : ДВНЗ «Приазов. держ. техн. ун-т,2010.– 656 с.

ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ АНАЛІЗ

Краснова В. М.
Науковий керівник – к. е. н., професор, доцент Рибалко О. М.
Запорізький національний університет

В умовах радикальної економічної реформи, коли самостійність підприємства невпинно зростає, а увага адміністрації сконцентрована на мікроекономічних зв`язках між мікросуб'єктами, облік витрат стає важливою складовою управлінського обліку.

Собівартість продукції – це виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції. В умовах ринкової економіки собівартість продукції є найважливішим показником виробничо-господарської діяльності підприємства. У країнах з розвинутою ринковою економікою облік витрат на виробництво та калькуляцію собівартості продукції виділений в управлінський облік, який покликаний дати інформацію для управління собівартістю продукції спеціалістам, адміністративно-управлінському персоналу підприємства.

Основним нормативним документом, що визначає порядок формування собівартості продукції, є П(С)БО 16. Цей документ окреслює загальні принципи формування собівартості, тоді як безпосередня процедура й специфіка наводяться в галузевих методичних рекомендаціях.

При обчисленні собівартості важливе значення має склад витрат, які до неї входять. Собівартість повинна включати до свого складу витрати необхідної праці, тобто витрати, що забезпечують процес відтворення всіх факторів виробництва (предметів і засобів праці, робочої сили і природних ресурсів), і не включати витрат додаткової праці, що відшкодовуються за рахунок прибутку.

Метою обліку собівартості продукції є своєчасне і повне визначення фактичних витрат, пов'язаних з виробництвом і збутом продукції, а також контроль за використанням матеріальних, трудових і грошових ресурсів.

За економічним змістом і видами витрат, що включаються у собівартість продукції, розрізняють виробничу і повну (комерційну) собівартість.

Виробничу собівартість формують витрати, пов'язані з виробництвом і доробкою продукції, її транспортуванням до франко-місця зберігання (виробничого споживання зеленої маси на корм). В повну собівартість включають виробничу собівартість і витрати підприємства на реалізацію продукції.

Залежно від поставленої мети і строків визначення собівартості продукції розрізняють планову, фактичну й очікувану собівартість.

Планова собівартість визначається до початку планового періоду. Вона має велике значення у здійсненні режиму економії й організації дійового контролю за витрачанням коштів, за господарською діяльністю підприємств і їх виробничих підрозділів протягом планового періоду.

Фактична собівартість визначається за результатами господарської діяльності в кінці звітного періоду на основі фактичних витрат і обсягу одержаної продукції. Вона дає змогу визначити прибуток підприємства та економічну ефективність виробництва кожного виду продукції (робіт, послуг), з'ясувати причини низької доходності або збитковості окремих галузей, виявити резерви скорочення витрат на одиницю продукції.

Очікувана собівартість визначається протягом року на основі як фактичних, так і прогнозних (очікуваних) даних, одержаних розрахунково з метою контролю за витрачанням коштів.

Собівартість одиниці продукції визначається діленням повної суми витрат за період на кількість одиниць продукції, проведеної за цей період, за формулою:

$$C = Z / X,$$

де С – собівартість одиниці продукції,
Z – сукупні витрати за період,
Х – кількість одиниць проведеної продукції (од., км і т. д.).

Перелік використаних джерел

1. Войтенко Т., Вороная Н. Все об учете затрат на производственном предприятии. – Х. : Фактор 2005. – 266 с.
2. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посіб. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2008. – 378 с.

АНАЛІЗ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Кривенька Н. В.
Науковий керівник – к. пед. н, доцент Лобачева І. Ф.
Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

На сьогоднішній день бюджет є важливим фінансовим інструментом, що найбільш вдало характеризує структуру доходів і видатків, динаміку різних макроекономічних показників і дає змогу визначити концептуальні засади розвитку економіки. Доходи Державного бюджету забезпечують соціально-економічний розвиток країни та фінансову допомогу населення. В сучасних умовах проблеми формування необхідного обсягу доходів Державного бюджету та забезпечення ефективного використання цих доходів потребує особливої уваги. Недосконале законодавство, використання застарілих та неефективних підходів до організації бюджетних відносин ускладнюють наповнення бюджету. Тому актуальним є аналіз доходів державного бюджету, що в майбутньому буде теоретичною основою для вироблення практичних рекомендацій щодо їх збільшення та раціонального використання.

Наповнення Державного бюджету досліджували такі вітчизняні науковці як Ю. В. Пасічник, В. І. Оспіщева, Ю. В. Хмарук, В. М. Федосов та багато інших. Але проблема наповнення Державного бюджету не є достатньо розкритою та потребує подальшого дослідження.

Метою даної роботи є дослідження сутності та структури доходів Державного бюджету України.

Державний бюджет є інструментом, за допомогою якого здійснюється регулювання економічних процесів, чого не можна досягти іншими методами. На сучасному етапі державний бюджет відіграє важливу роль, при цьому, згідно з Бюджетним кодексом України, доходами бюджету є усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гаранти) [3, С. 34].

Доходи Державного бюджету України є складовою державних доходів та відіграють вирішальне значення у реалізації основних напрямів соціально-економічної політики держави. Сутністьі роль доходів державного бюджету проявляються в процесі їх формування, розподілу та відтворення з метою забезпечення фінансування суспільно необхідних видатків. Вони функціонують в умовах розширеного суспільного відтворення імобілізації бюджетних ресурсів в єдиному фонді грошових коштів з метою використання для забезпечення виконання функцій держави [4].

Як зазначає Ю. В. Пасічник: «доходи Державного бюджету – це частина централізованих фінансових ресурсів держави, які врегульовані відповідними нормативними актами і необхідні для виконання її функцій. Доходи бюджету відображають економічні відносини держави з підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами, які виникають в процесі стягнення бюджетних платежів» [1, С. 362].

За рахунок доходів шляхом установлення норми податків, зборів, відрахувань формується фінансова база діяльності держави, а за рахунок видатків забезпечуються державне управління, економічні та соціальні потреби членів суспільства [2, С. 593].

Шляхом проведення аналізу ми визначимо роль надходжень до бюджету, проаналізувавши динаміку їх обсягів, а також частку доходів до Державного бюджету України. Для того, щоб проаналізувати доходи Державного бюджету, необхідно дослідити за рахунок яких складових вони формуються. Відповідно до Бюджетного кодексу, доходи бюджету включають податкові, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом та трансферти.

Проаналізуємо динаміку доходів Державного бюджету 2016-2019рр. (табл. 1).

З табл. 1 видно, що доходи Державного бюджету збільшилися протягом 2018-2017 років на 134987 млн. грн., або на 17%. І передбачається в 2019 році збільшення доходів Державного бюджету на 117856 млн. грн., або на 13% порівняно з 2018 роком. Можна сказати, що динаміка доходів Державного бюджету протягом останніх трьох років має тенденцію до збільшення.

Таблиця 1

Динаміка доходів Державного бюджету за 2016-2019 рр. (млн. грн.)

Доходи	2017 рік	2018 рік	2019 рік (план)	Відхилення			
				2018 / 2017		2019 (план) /2018	
				сума	%	сума	%
Податкові надходження	627154	753816	860659	+126662	120	+106843	114,7
Неподаткові надходження	128402	164677	174653	+36275	130	+9976	106,1
Операції з капіталом	287	658	621	+371	230	+-37	94,4
Офіційні трансферти	5968	7306	7071	+1338	120	-235	96,7
Цільові фонди	29847	1880	1496,9	-27659	6,3	+1308,9	79,63
Всього	791658	926645	1044501	+134987	117	+117856	113

Таблиця створена автором на підставі [5; 6; 7].

Щоб більш детальніше визначити, з яких частин складаються доходи Державного бюджету потрібно розглянути структуру доходів.

Проаналізуємо структуру доходів Державного бюджету 2016-2019 рр.(табл. 2.)

Таблиця 2

Структура доходів Державного бюджету за 2016-2019 рр.(%)

Доходи	2017 рік	2018 рік	2019 рік (план)	Відхилення	
				2018 /2017	2019 (план)/2018
Податкові надходження	79,2	81,4	82,5	+2,2	+1,1
Неподаткові надходження	16,2	17,8	16,7	+1,6	-1,1
Операції з капіталом	0,04	0,07	0,06	+0,03	-0,01
Офіційні трансферти	0,8	0,8	0,7	0	-0,1
Цільові фонди	3,8	0,2	0,14	-3,6	-0,06
Всього	100	100	100	-	-

Таблиця створена автором на підставі [5; 6]

З даних табл. 2 можна сказати, що в структурі доходів Державного бюджету найбільшу питому вагу складають податкові надходження і в 2017/2018 роках становлять – 79,2% та 81,4% відповідно і збільшилася на 2,2%. Питома вага неподаткових надходжень протягом 2017/2018 років в структурі доходів Державного бюджету становить відповідно 16,2%та 17,8% і збільшилася на 1,6%. А в 2019 році питому вагу податкових надходжень в структурі доходів Державного бюджету передбачено 82,5% (збільшення на 1,1%). Питома вага

неподаткових надходжень в структурі доходів Державного бюджету на 2019 рік передбачено 16,7% (зменшення на 1,1%).

У результаті проведеного аналізу стає очевидним, що податкові надходження посідають важливе місце у бюджетних доходах та займають найбільшу питому вагу у структурі доходів бюджету, що у свою чергу впливає на соціально-економічний розвиток держави, а також є одним із інструментів державного регулювання економіки. До основних проблем надходжень до бюджету можна віднести: відсутність чіткої стратегії щодо складання бюджету та контролю за реалізацією бюджетних програм, недосконаліть законодавчої бази та фіскальної політики. Отже, для підвищення доходів Державного бюджету України необхідно, перш за все, удосконалювати чинну систему оподаткування, вносити певні зміни щодо порядку справляння доходів та їх ефективноговикористання.

Перелік використаних джерел

1. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2003. 523 с.
2. Федосов В.М., Юрій С.І. Бюджетна система: підруч. / за наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К. : Центр учбов. літератури, 2012. – 871 с.
3. Хмарук Ю.В. Оцінка факторів впливу на доходи державного бюджету України // Наукові записки. Серія «Економіка», 2011. – № 16. – 82 с.
4. Оспіщева В.І. Фінанси: курс для фінансистів – URL : https://westudents.com.ua/knigi/675-fnansi-kurs-dlya-fnansistv-ospscheva-v.html
5. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – URL : http://sta-sumy.gov.ua/
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – URL : http://www.minfin.gov.ua/
7. Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 р. № 2456-VI. – URL : http://zakon4.rada.gov.ua

СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ КРЕДИТУВАННЯ

Кузьменко А. О.
к. е. н., доцент Бурцева О. Є.

Актуальність. Сформована економічна ситуація і, як наслідок, падіння доходів населення, змушує банки і кредитні організації переглядати умови надання кредитів. Для середньостатистичного українця це, як правило, виливається в більш жорсткі умови висуваються фінансовою установою: підвищення відсотків, приховані комісії, і т. д. Не кажучи вже про те, що отримати кредит все ще набагато складніше, ніж кілька років тому.

При цьому, попит на кредити серед українців залишається на традиційно високому рівні. Тенденція на затребуваність позик зберігається як в сегменті коротких кредитів «до зарплати», так і у випадку з більш тривалими «споживчими кредитами» (ремонт, відпустка, покупка техніки).

Цікавою альтернативою, здатної вирішити це питання, може стати розвинений на Заході і поки що новий для України сервіс P2P-кредитування (від

англ. Peer-to-Peer) – онлайн-майданчик, на якій фізичні особи надають гроші іншим фізичним особам безпосередньо, в обхід банков. Фінансовая сфера також відреагувала на загальносвітові тенденції – на зміну традиційним банківським кредитам прийшло P2P-кредитування, що і потребує подальшого дослідження.

Мета роботи: дослідити особливості P2P-кредитування як сучасного механізму кредитування.

Ключові слова: кредитування, площадка, механізм, банки, фінансова послуга.

Виклад основного матеріалу. Кредитування P2P (peer-to-peer) по-іншому називають однорангові або кредитуванням рівних. Як випливає з назви, позичальниками та інвесторами виступають найчастіше фізичні особи. При цьому між ними відсутній посередник у вигляді банку, що дозволяє встановлювати адекватні відсоткові ставки і визначати оптимальну суму вкладу.

Онлайн-майданчики надають можливість диверсифікувати вклади, інвестуючи потроху в різні заявки. Ті, хто вирішують фінансувати, можуть вибудовувати власну стратегію, спираючись на кредитні рейтинги позичальників. У позичальників же з'являється реальна можливість отримати необхідну суму без зволікань і під підйомний відсоток.

Піонерами в світі P2P-кредитів виступили Великобританія і США. Перша така площадка була створена в 2005 році і мала на увазі виключно споживчі позики. На сьогодні спектр доступних кредитів не обмежується нічим, на онлайн-майданчики приходять великі компанії, зростає потреба в корпоративному фінансуванні.

Популярність цього напрямку підкреслюють і експерти. Так, в 2012 році, через кілька років після великого фінансової кризи, світовий обсяг P2P-кредитування становив приблизно 1,2 млрд доларів. У 2017 році аналітики називали цифру 64 млрд. доларів. А до 2020 року, за прогнозами компанії Morgan Stanley, ринок досягне вже 300 млрд дол [2].

З 2016 року, коли за рівноправним кредитуванням стали все частіше звертатися представники малого і середнього бізнесу, цей фінансовий сектор почав стрімко зростати – на 53% в рік. Зараз аналітики говорять уже про 120% середньорічного приросту. І причин для зупинки поки не спостерігаються.

В Україні цей ринок тільки починає розвиватися. На нього звертали увагу банки, але через падіння рівня довіри до банківської системи в цілому спроба успіху не мала. Повинна була з'явитися незалежна платформа прямого кредитування (від людини до людини). Першою в Україні платформою прямого P2P-кредитування без посередників став FinHub. Вивчивши кращий світовий досвід успіхів і помилок, компанія змогла створити висококласний сервіс, який представляє собою реальну альтернативу традиційному кредитуванню. Безпечний процесинг платіжних засобів з використанням найсучасніших технологій здійснюється спільно з партнерами TASLink і АТ «ТАСкомбанк» [3].

Позичальникам звертатися в FinHub вигідно тому, що:

• можна оформити як довгостроковий, так і короткостроковий кредит;

• вартість кредиту значно нижче в порівнянні з сервісами онлайн-кредитів і банками;

• немає необхідності навіть виходити з дому – процедура оформлення заявки, скорингу та нарахування коштів проходить онлайн;

• для оформлення потрібно тільки паспорт і ІПН;

• відсутні приховані платежі, комісії тощо, що зазвичай пропонують банки і що впливає на суму кредиту;

• погашення позики також проводиться онлайн через особистий кабінет.

Інвесторам працювати з FinHub вигідно тому, що:

• це реальний сучасний і простий спосіб примноження своїх доходів (прибутковість до 300% річних);

• велика кількість заявок дозволяє диверсифікувати ризики;

• інвестиції від 500 грн;

• недобросовісні позичальники відсіваються на етапі автоматичного скорингу від FinHub;

• в заявках на кредит доступні всі ключові дані (соціально-демографічні параметри, рівень доходів, і т. д.), що дозволяють вибудовувати виважену інвестиційну стратегію [4].

Таким чином, завдяки FinHub, українці зможуть повною мірою оцінити переваги нового виду фінансових послуг – P2P-кредитування. Ефективність цього напрямку визнав весь світ, оскільки це економічно вигідно взаємодіяти безпосередньо, використовуючи національну валюту.

Перелік використаних джерел

1. Не банком единым: P2P-кредитование от человека к человеку уже в Украин. – URL : https://korrespondent.net/business/3958760-ne-bankom-edynym-P2P-kredytovanye-ot-cheloveka-k-cheloveku-uzhe-v-ukrayne.
2. В Украине появилась первая платформа P2P-кредитования – URL : https://minfin.com.ua/2018/02/22/32462749/ (дата звернення: 29.10.2018).
3. Васильчук І. Краудфандінг та краудінвестінг як фінансові інновації / І. Васильчук // Ринок цінних паперів України. – 2013. № 11-12. – С. 59-67.
4. Петрушенко Ю.М. Розвиток методів колективного фінансування як фактор соціально-економічного розвитку територіальних громад / Ю.М. Петрушенко // Світ фінансів. – 2014. – № 1. – С. 106-113.

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Лапченкова А. О.
Науковий керівник – д. е. н, доцент Борисова С. Є.
Донбаська державна машинобудівна академія

Розвиток та становлення фінансового ринку України є необхідною передумовою розвитку інших секторів економіки держави. Добре функціонуючий страховий ринок, розвинені небанківські кредитні установи,

пенсійні фонди та інші фінансові установи сприяють стабільному та прогнозованому розвитку усіх економічних процесів у суспільстві. Акумулюючи значні обсяги грошових коштів, фінансові установи є потужним джерелом інвестицій в економіку країни, що розвивається досить динамічно.

Вітчизняний ринок фінансових послуг знаходиться на стадії становлення. Запроваджуються нові види фінансових послуг, удосконалення та подальшого розвитку набувають традиційні послуги. На сучасному етапі посилюється конкурентна боротьба між професійними учасниками ринку за клієнтську базу, за вільні фінансові ресурси, набувають удосконалення механізми здійснення фінансових операцій та форми співпраці між оферентами та споживачами фінансових послуг.

Водночас ринок фінансових послуг в Україні розвивається дуже повільно. Українські компанії, які надають фінансові послуги, поки що не можуть конкурувати з аналогічними компаніями на міжнародному ринку. Частково цей процес гальмувався відсутністю відповідного законодавства, яке б регулювало порядок надання окремих фінансових послуг. З іншого боку, на становлення ринку фінансових послуг негативно вплинула нестабільність української валюти, яка була спричинена незбалансованістю економіки та грошово-кредитної політики держави.

Сьогодні найактивнішими інституційними учасниками фінансового ринку України виступають комерційні банки, страхові компанії, фондові біржі, адже саме вони складають найбільшу частку фінансових ресурсів і мають безпосередній вплив на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат і добробут населення.

Банківський сектор є найбільшою складовою фінансового ринку України з активами, що складають домінуючу частку активів усіх фінансових установ. Саме тому негативні тенденції у фінансовому секторі країни опинилися тут найбільш помітними.

Так, кількість установ, що мають банківську ліцензію на початок 2016 р. становила 576 установи, на початок 2017 р. – 408 установи, на початок 2018 р. – 372 установи, у тому числі 40 установ з іноземним капіталом, а на початку 2017 р. – 96 установ і 38 установ з іноземним капіталом, що свідчить про сильну залежність вітчизняної банківської та фінансової системи від зовнішніх джерел фінансових ресурсів. Варто відмітити, що 63 з 96 працюючих банків України на січень 2017 р. отримали прибуток на загальну суму 10,817 млрд. грн., а 31 банк спрацював зі збитками на загальну суму 169,299 млрд. грн.

Негативні зміни спостерігалися і на фондовому ринку України. Так, на початку 2017 р., коли кризові явища у фінансовому секторі тільки набирають швидкості, загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку [7] у січні 2017 р. становив 3,61 млрд. грн., що менше на 7,37 млрд. грн. порівняно з відповідним періодом 2016 р.

Аналізуючи активність діяльності фондового ринку як ключового інтегруючого елементу ринку капіталів і його сегментів, можна виокремити такі

його характерні тенденції: низька ліквідність обігу вітчизняних цінних паперів; недостатнє нормативне регулювання базових аспектів функціонування ринку; низька частка біржового сегменту в структурі всього фінансового ринку; обмежена кількість ліквідних фінансових інструментів для формування активів інституціональних інвесторів.

Серед усіх небанківських фінансово-кредитних установ домінуючі позиції на фінансовому ринку займають страхові компанії, які кількісно, хоч і посідають не перше місце, але акумулюють понад 53,1% усіх активів і мають значний потенціал для сприяння сталому розвитку вітчизняного підприємництва шляхом розміщення страхових резервів у реальному секторі економіки.

Незважаючи на те, що страховий ринок України пройшов стадію формування, але він і досі знаходиться на початковому етапі свого розвитку. За оцінками експертів, покриття страхового поля в Україні становить 3-5%, тоді як у країнах Західної Європи – понад 90%. Це свідчить про наявність в Україні великих невикористаних резервів розвитку страхового ринку, реалізація яких значною мірою залежить від ефективності функціонування національної економіки.

Серед інших небанківських фінансово-кредитних установ на фінансовому ринку станом на 30.09.2016 р. у Державному реєстрі фінансових установ налічувалось: 642 фінансових компаній; 240 юридичних осіб (лізингодавців); 467 ломбардів (рис. 1).

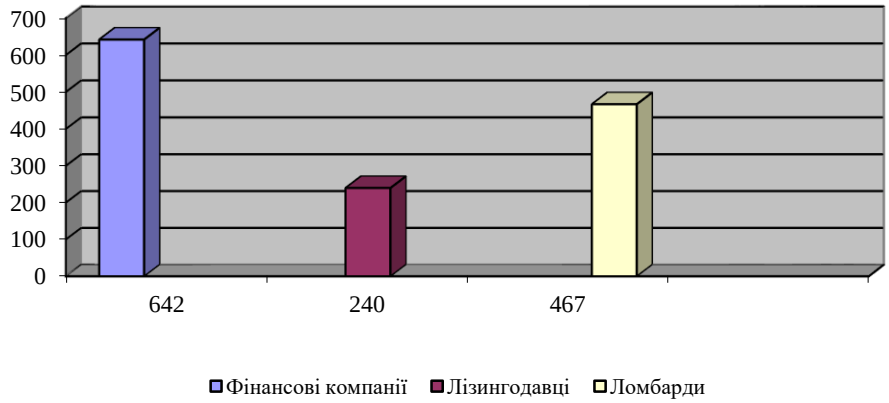

Рисунок 1. Кількість небанківських фінансово-кредитних установ на фінансовому ринку станом на 30.09.2016р.

Важливо зазначити, що за 2016 р. відбулося збільшення активів фінансових компаній на 21,1%, в той же час власний капітал збільшився на 18,5%. Обсяги фінансових послуг зросли на 87,8% порівняно з 2015 р. Протягом 2016 р. фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно із законодавством надавати фінансові послуги, укладено 7401 договір фінансового лізингу на суму 7772,7 млн. грн. Такі показники, як сума наданих фінансових кредитів під заставу та сума погашених фінансових кредитів, збільшилися на 25,9% та 27,7% відповідно, а кількість наданих фінансових кредитів під заставу збільшились на 4,0%.

На основі проведеного аналізу сучасного стану фінансового ринку України, освітлення наявних проблем, визначено такі перспективи його подальшого розвитку:

1) створення ефективної системи регулювання та нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ;

2) підвищення ролі та функцій наглядових рад банків і небанківських фінансових установ, впровадження нових вимог до систем внутрішнього аудиту та контролю в банках і в небанківських фінансових установах;

3) впровадження ефективного консолідованого нагляду за фінансовим сектором на основі принципів IOSCO, IAIS, Basel III, Solvency II, EIOPA, BIS, що надасть можливість ефективно діагностувати, попереджати розвиток системних ризиків та оцінювати реальну і потенційну дію шоків на фінансовий сектор та його учасників.

Таким чином, окреслені перспективи розвитку фінансового ринку нададуть можливість забезпечити його прозорість, створити сприятливі умови для потенційних інвесторів і підвищити ліквідність фінансових інструментів ринку.

Перелік використаних джерел

1. Василик О.Д. Теорія фінансів : навч. посібник / О.Д. Василик. – К. : Центр навч. літ., 2005. – 480 с.
2. Николишин І.Ю. Роль та значення фінансового ринку в фінансовій системі України / І.Ю. Николишин, Н.В. Зізяк // ХКТЕІ. – «YoungScientist». – 2014. – № 7. – С. 53-55.
3. Онікієнко О.В. Сутність фінансового ринку, його роль у фінансовій системі та перспективи розвитку / О.В. Онікієнко, С.О. Пєрєдєрієва // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2014. – № 8. – С. 127-134.
4. Опарін В.М. Фінанси (заг.теорія) : навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і перероб. / В.М. Опарін. – К. : КНЕУ, 2002. – 240 с.
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/index/publish/
6. Офіційний сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html
7. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nssmc.gov.ua
8. Статистика страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://forinsurer.com/stat
9. Борисова С.Є. Розвиток світового фінансового ринку в умовах глобалізації: монографія / С.Є. Борисова. – Вінниця : ДонНУ, 2015. – 310 с.
10. Борисова С.Є. Формування стратегічних напрямів розвитку фінансового ринку України / С.Є. Борисова // International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceeding. January 29, 16. Klaipeda: Baltija Publishing. – P. 280-284.

РОЛЬ СТРАХОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Мазурова І. В.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Рубцова Н. М.
Таврійський державний агротехнологічний університет

У наш час страхування є важливою ланкою в сучасній економіці, оскільки з його допомогою реалізується захист майновихінтересів як юридичних, так і фізичних осіб, і держави в цілому. Основою функціонування страхового ринку є стабільні страхові компанії, страхувальники та страхові посередники.

Страховий посередник – це юридична або фізична особа, яка здійснює посередницьку діяльність щодо укладення та виконання договорів страхування і перестрахування. Тобто, страхові посередники, у свою чергу, допомагають страхувальникам перекласти витрати у зв'язку з різноманітними ризиками на професіоналів – страховиків. Основне завдання посередників – сприяти укладанню договору страхування між страховиком та страхувальником.

До страхових посередників відносяться страхові й перестрахові брокери та страхові агенти. Для роботи з фізичними особами найчастіше залучаються агенти, а з корпоративними клієнтами – брокери. Найбільшою професійною асоціацією нашої держави є Асоціація професійних страхових посередників України (АПСПУ), метою якої є створення оптимальних умов для розвитку брокерської та агентськоїдіяльності у страхуванні.

Страхові брокери – громадяни або юридичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють посередницьку діяльність на страховому ринку від свого імені на підставі доручень страхувальника або страховика.

Діяльність страхових та перестрахових брокерів може включати в себе функції консультування; експертно-інформаційні послуги; роботу, яка пов'язана з укладанням та виконанням договорів страхування; інші посередницькі послуги [1].

Виділяють основні характеристики страхових брокерів:

- страхові брокери здійснюють посередницьку діяльність від свого імені на підставі доручень страховика;
- для страхових брокерів є обов'язковою державна реєстрація;
- діяльність страхових брокерів підлягає ліцензуванню;
- страхові брокери мають справу зі складними ризиками;
- винагороду (комісійну) страхові брокери отримують від страховика або страхувальника;
- страхові брокери працюють з багатьма страховиками [2].

Під час провадження страхової посередницької діяльності страховий брокер зобов'язаний:

- забезпечити укладення договору страхування на найбільш вигідних для страхувальника умовах відповідно до брокерської угоди із страховиком, який має стійке фінансове становище;

- володіти інформацією, необхідною для укладення договору страхування на умовах страхувальника, в тому числі про наявність у страховика ліцензії на здійснення відповідного виду страхування, розміри страхових тарифів та умови страхування, які пропонуються страховиком, рівень його платоспроможності, а також надавати цю інформацію страхувальнику на його прохання [3].

Страхові агенти – це юридичні або фізичні особи, які є представниками страховика і діють в його інтересах за винагороду на підставі договору-доручення із представником – страховиком.

Діяльність страхових агентів може включати в себе функції консультування страхувальників щодо пропонованих страхових продуктів; огляд і прийняття на страхування майна; прийом заяви про укладення, продовження та зміни договору страхування; оформлення договорів страхування [4].

У разі коли договір страхування укладається при посередництві страхового агента, суб'єкти цивільно-правових відносин повинні дотримуватися таких вимог:

- страховий агент, що отримує страхові платежі від страхувальників, зобов'язаний перерахувати ці кошти на рахунок страховика протягом двох робочих днів після отримання відповідних страхових платежів, а також оформити договір страхування не пізніше одного робочого дня з моменту отримання страхового платежу;

- страховий агент зобов'язаний щодекадно подавати страховику відомості про укладені договори страхування та розміри отриманих платежів;

- у разінесвоєчасного перерахування страховим агентом страхових платежів або порушення ним терміну оформлення договорів страхування без поважних причин страховик зобов'язаний призупинити дію агентської угоди не менше ніж на три місяці [3].

Розглядаючи сучасний стан страхового посередництва в Україні, відмітимо певні негативні тенденції його розвитку, пов'язані зі економічною нестабільністю в Україні, зокрема скорочення обсягів надходжень страхових платежів до страхових брокерів, зменшення кількості договорів страхування, що укладаються за участю агентів і брокерів, зменшення кількості страхових брокерів в Україні тощо. Експерти страхового ринку серед багатьох причин нерозвиненості інституту страхового посередництва в Україні гостро визначають проблеми законодавчого регулювання в даній сфері [5].

Отже, підсумовуючи вище зазначене, вкажемо, що страхові посередники є важливою ланкою у процесі реалізації страхових продуктів. Вони допомагають страховим компаніям розширити клієнтську базу та сприяють збільшенню результатів продажів. Натомість, з точки зору клієнта, присутність посередників на страховому ринку дозволяє зекономити час на пошуки страхової компанії, а посередник стає для клієнта консультантом у виборі необхідних умов страхування [6].

Перелік використаних джерел
1. Вовчак О.Д. Страхування. Підручник [Електронний ресурс] / О.Д. Вовчак. – Режим доступу : https://pidruchniki.com/18060203/strahova_sprava/strahovi_posередniki_rol_strahovomu_rinku
2. Приказюк Н.В. Діяльність страхових брокерів в Україні та її регулювання [Електронний ресурс] / Н.В. Приказюк // Ефективна економіка. – 2013. – № 2. – Режим доступу : http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1780
3. Про порядок провадження діяльності страховими посередниками: Постанова КМУ від 18 грудня 1996 р. № 1523 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1523-96-%D0%BF
4. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%92%D0%A0
5. Нестерова Д., Кудрявська Н. Розвиток страхового посередництва в розвинутих європейських країнах [Електронний ресурс] / Д. Нестерова, Н. Кудрявська // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2016. – № 3(180). – Режим доступу : http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/06/180_7_42-47.pdf
6. Мартишко Н. Страхове посередництво: поняття і різновиди [Електронний ресурс] / Н. Мартишко // Економічний аналіз. – 2012 рік. – Випуск 11, Ч. 1. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО МЕХАНІЗМУ УКРАЇНИ

Макоткіна О. В.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Вареник В. М.
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

В Україні, як і будь-якій країні світу, податки та збори відіграють важливу роль у фінансовій системі держави. Тому злагодженому функціонуванню всіх складових елементів податкового механізму сприяє побудова стабільної та цілісної податкової системи, яка нині є надзвичайно важливою для нашої країни.

Необхідність перегляду фіскальної політики України та удосконалення податкового механізму є першочерговим завданням органів законодавчої та виконавчої влади. Головна потреба у подібних змінах обумовлена розмаїттям об’єктивних та суб’єктивних причин. До об’єктивних причин вчені відносять:

- дефіцит бюджетних ресурсів держави,
- обмежені можливості розподілу ВВП,
- надмірне використання пільг та їх вибірковий характер застосування,
- відтік капіталу за кордон.

До суб’єктивних причин належать:

- нерозвиненість наукового підґрунтя оподаткування в сучасних умовах;
- глибокі протиріччя між інтересами держави, бізнесу і населення;
- відсутність чіткої податкової стратегії;
- неефективна система податкового адміністрування.

На сучасному етапі діяльності держави, податкові надходження до державного та місцевих бюджетів є одним із важливих умов виконання

державою своїх функцій та основною структуроутворюючою частиною дохідної частини бюджетів всіх рівнів. Податки є необхідною ланкою економічних відносин у суспільстві і є основною формою доходів держави та не менш важливим важелем економічного впливу держави на суспільне виробництво. В умовах нестабільності економічних систем проблеми формування достатнього обсягу бюджетних ресурсів і забезпечення ефективного їх використання набувають особливої гостроти. Однією з важливих статей доходів державного бюджету є податкові надходження.

Обсяги податкових надходжень бюджету залежать від стану розвитку економіки країни, а також потреб держави щодо перерозподілу ВВП і фінансового забезпечення реалізації державних програм [1]. Однак, наявний рівень доходів державного бюджету є недостатнім для фінансування видатків повною мірою. Тому проблема збільшення доходів бюджетів всіх рівнів в Україні за рахунок податкових надходжень є невідкладним завданням вітчизняної фінансової науки і практики.

Зменшення ставки податку на прибуток підприємств є недоцільним, оскільки ставка цього податку в Україні вже й так є однією з найменших у порівнянні з країнами ЄС. Саме в даному випадку скасовувати податок, керуючись тим, що це дасть змогу збільшити інвестиції, є помилкою, адже не податок на прибуток робить неприбутковими підприємства України, а ряд інших чинників. Тому скасування податку не дасть бажаного ефекту, а лише зменшить доходи до Зведеного бюджету України [1].

До того ж на сьогодні серед науковців та практиків України є актуальною пропозиція щодо заміни податку на прибуток податком на виведений капітал. Цей податок має свої плюси та мінуси. Економісти вважають, що податок на виведений капітал створюватиме більш сприятливі умови для залучення інвестицій в Україну та загалом позитивно вплине на інвестиційну і ділову активність. У роботі суб'єктів господарювання спроститься фінансова звітність. Вона стане більш прозорою та зрозумілою для інвесторів і банків. В свою чергу, зменшиться і кількість підстав для проведення податкових перевірок. Стосовно доходів бюджету, то представлений податок на виведений капітал не принесе надходжень не тільки після першого року впровадження, а й після другого року позитивних наслідків чекати не варто. Лише через 4-5 років після введення такого податку варто очікувати зростання надходжень до зведеного бюджету. Тому якщо і відбудеться така суттєва зміна в оподаткуванні, то лише з 2020 р., і матиме позитивні наслідки в найближчі 5 років. Враховуючи сучасні наукові розробки вітчизняної фінансової науки щодо реформування фіскальної політики та податкової системи, рекомендації відомих українських вчених, можна сформулювати основні напрями модернізації податкового механізму. Серед них доцільно виокремити такі:

- реформування податкової системи відповідно до принципів економічної ефективності, політичної відповідальності та соціальної справедливості;

- внесення змін у структуру системи оподаткування, в тому числі і розширення складу місцевих податків за рахунок окремих загальнодержавних податків;

- передача частини ПДВ з державного до місцевих бюджетів як регулюючого доходу;

- модернізація методів боротьби з податковими правопорушеннями;

- адаптація податкового законодавства до норм країн ЄС;

- спрощення документообігу, а також порядку обчислення та стягнення податків.

До перспективних напрямів удосконалення фіскальної політики пропонуємо віднести такі:

- податкове регулювання з метою здійснення дискреційного впливу держави на динаміку соціально-економічних процесів доцільно реалізувати за допомогою забезпечення дієвості існуючих засобів податкового стимулювання, оскільки традиційні інструменти не спрацьовують через адміністративні бар'єри [2];

- збільшення ставок акцизного податку до рівня країн-членів ЄС, але після відповідного підвищення рівня життя громадян до європейського;

- підвищення ставки податку на прибуток для великих підприємств, в першу чергу, це стосується фінансових та промислово-фінансових груп, які мають значні річні обороти;

- налагодження системи моніторингу та процесу оцінки ефективності податкових пільг (втрат бюджету) за європейськими зразками.

Серед реально можливих заходів щодо зростання обсягу податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів ми виділяємо такі:

- спрощення адміністрування та документообігу, тобто максимальна електронізація спілкування платників податків з фіскальними органами;

- вдосконалення системи електронного адміністрування ПДВ – для зручності користувачів рух коштів на ПДВ-рахунках має бути максимально доступним та зрозумілим [2];

- модернізація роботи митниць: спрощення митних процедур, електронізація сервісів, розбудова інфраструктури, мінімізація ризиків проявів корупції, посилення боротьби з митними правопорушеннями та контрабандою [3];

- інтеграція митних і податкових баз в єдину базу з метою відслідковування повного ланцюжку руху поставок товарів до кінцевого споживача та зменшення часу на митне оформлення, що, у свою чергу, прискорить товарообіг та підвищить ефективність контрольних заходів фіскальних органів;

- перегляд галузей, для яких доцільно надавати податкові пільги. Насамперед, перевагу в наданні пільг необхідно віддавати підприємствам, які мають високі технології виробництва, оскільки саме ці підприємства у майбутньому зможуть досягти високих показників економічної діяльності, а, тому, і забезпечити збільшення податкових надходжень до бюджету [1];

- посилення відповідальності працівників ДФС за втрати, понесені платниками податків через їх незаконні дії чи бездіяльність.

Підсумовуючи вище викладене, можна стверджувати, що основною запорукою економічного відновлення України разом із вдосконаленням податкової системи та оптимізацією фіскальної політики держави мають стати паралельні процеси детінізації з подоланням проявів корупції. Тому виконання запропонованих заходів в майбутньому сприятиме збільшенню податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів. У процесі підвищення ефективності податкового механізму першочерговим є спрощення та автоматизація податкового адміністрування. Саме вона надасть дієвості податковому регулюванню, зменшить навантаження на податковий менеджмент та підвищить цілеспрямованість податкового контролю.

Для досягнення максимального ефекту в реалізації заходів фіскальної політики пріоритетність варто надавати таким, які сприятимуть економічному зростанню та наповненню державної казни податковими надходженнями. Сучасний податковий механізм повинен також стимулювати нові революційні технології, що дозволять вийти національній економіці із так званого технологічного застою. Податкові стимули для розвитку альтернативної енергії, в основі якої лежать відновлювані джерела енергії, переорієнтація галузі автомобілебудування від двигунів внутрішнього згоряння на біологічні та електроавтомобілі, застосування медичних технологій, здатних суттєво підвищити якість життя, і таким чином, здвинути верхню межу пенсійного віку є пріоритетними напрямами за нинішніх умов.

Перелік використаних джерел

1. Чудінович М. Податкові джерела зростання доходів Державного бюджету України. [Електронний ресурс] – Режим доступу :https://naub.oa.edu.ua/2015/податкові-джерела-зростання-доходів/
2. Макарчук І.М. Проблеми реформування податкової системи України / І.М. Макарчук, О.В. Перчук, В.М. Виноградня // Економічний вісник університету. – 2016. – Вип. 31(1). – С. 262-271. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_31%281%29__40
3. Касперович Ю.В. Податкові механізми відновлення соціально-економічного розвитку вконтексті реформи 2016 року / Ю.В. Касперович. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://oaji.net/articles/2017/1900-1503954465.pdf

АНАЛИЗ ПРАКТИКИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ ПО ПЕРЕДАЧЕ ВНЕШНИХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ КРЕДИТОВ В РЕАЛЬНЫЙ СЕКТОР ЭКОНОМИКИ

ассистент Марусева К. А.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

Государственный долг многогранное явление – с одной стороны он может способствовать развитию экономики государства, а с другой – быть причиной образования финансовых кризисов. При эффективном управлении

государственным долгом, сохранении оптимальной структуры долга и не превышении критического порога заимствований, государственный долг способствует экономическому развитию. И наоборот, при неконтролируемом заимствовании, при несоблюдении пропорций и объемов, государственный долг может стать сдерживающим фактором экономического роста.

Исходя из современной практики определяют три способа использования государственных заемных средств:

1. Финансовое размещение, когда за счет займов осуществляется финансирование инвестиционных проектов. Данный способ является наиболее распространенным для стран с развивающейся экономикой.

2. Бюджетное использование, при котором привлеченные ресурсы направляются на финансирование текущих расходов бюджета, в том числе на обслуживание внешней задолженности. Этот способ использования привлекаемых ресурсов – наименее эффективный из существующих – используется в основном в странах, экономика которых не справляется с выплатами ранее взятых на себя обязательств.

3. Смешанное бюджетно-финансовое размещение, при котором заимствования используются как на финансирование текущих бюджетных потребностей, так и на развитие экономики в целом. Такой способ принят в странах с развитой рыночной экономикой, где средства, получаемые государством благодаря займам под государственные долговые обязательства, идут не только на текущие нужды, но и закладываются в долгосрочные программы использования, причем не только в масштабе страны, но и в европейском масштабе [1, С. 12-13].

Сравнение представленных способов использования заемных средств позволяет определить, что самым эффективным является первый, т. к. именно такое использование способствует экономическому развитию государства, а доходы, полученные от реализации проектов, могут быть направлены на погашение и обслуживание займов. Однако использование займов только на инвестиционные цели в современных условиях хозяйствования не является возможным.

Так, важной особенностью современного внешнего государственного долга Республики Беларусь является то, что в его структуре значительную долю занимают связанные кредиты, которые направляются на реализацию различных инвестиционных проектов. В следующей табл. 1 представлена информация о структуре внешнего государственного долга Беларуси между задолженностью по инвестиционным проектам и другой задолженностью.

По состоянию на 31 декабря 2017 г. 40,7% в общем объеме внешнего государственного долга Республики Беларусь составили кредиты, привлеченные для реализации инвестиционных проектов.Ожидается, что доля таких кредитов во внешнем государственном долге будет продолжать расти в последующие годы, главным образом в связи с привлечением кредита на строительство Белорусской АЭС.

Таблица 1

Структура внешнего государственного долга Республики Беларусь по целям привлечения на конец соответствующего года, %

Год	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Инвестиционные проекты	11,9	15,8	24,1	31,7	41,0	43,9	40,7
Другая задолженность	88,1	84,2	75,9	68,3	59,0	56,1	59,3

Примечание – источник: [2].

В Республике Беларусь связанные внешние инвестиционные кредиты предоставляютсяв большинстве своем банками КНР. Рассмотрим основные инвестиционные проекты в цементной отрасли, целлюлозно-бумажной промышленности и в сфере связи, финансируемые в том числе и за счет кредитных ресурсов КНР.

В 2009 году китайская госкомпания «Ситик Интернэшнл» начала модернизацию цементной отрасли страны (кредит на 528,8 млн. долл. США). В процессе модернизации потребовались дополнительные бюджетные вложения, в строительство второй линии по производству цемента на ОАО «Белорусский цементный завод» планировалось вложить 550 млрд. руб. (66 млн. долл. США), в строительство линии и угольного отделения предприятия «Кричевцементношифер» – 750 млрд. руб., в строительство линии по производству клинкера на ОАО «Красносельскстройматериалы» – 445 млрд. руб. Далее представлены показатели чистой прибыли (убытков) на данных предприятиях за 2012-2016 гг. (табл. 2).

Таблица 2

Чистая прибыль (убыток) предприятий цементной отрасли Республики Беларусь после модернизации за 2012-2017 гг., млн. руб.

Год	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
ОАО «Белорусский цементный завод»	124779	-13619	20996	-386170	-194630	-39225
ОАО«Кричевцементношифер»	18672	-183889	-146387	-488200	-237710	
ОАО «Красносельскстройматериалы»	74428	-59658	4046	-249691	-310580	-116781

* – тыс. руб. с учетом деноминации

Примечание – источник: [3].

Исходя из результатов деятельности предприятий цементной отрасли Республики Беларусь, можно заключить, что модернизация данной отрасли не была успешной.

В целлюлозно-бумажной промышленности модернизацию с участием китайских кредитов проводили на таких предприятиях, как Управляющая компания холдинга «Белорусские обои» ОАО и ОАО «Светлогорский ЦКК».

Республика Беларусь в 2012-2014 годах привлекла кредиты Государственного банка развития Китая для реализации инвестиционного проекта «Техническое переоснащение филиала «Добрушская бумажная фабрика «Герой труда» ОАО «Управляющая компания холдинга «Белорусские обои» с

организацией производства мелованных и немелованных видов картона». Кредиты привлечены в долларах США в сумме 296,4 млн. и в китайских юанях в сумме, эквивалентной 52,3 млн. долл. США, сроком на 13 лет. С 1 января 2016 года по 31 декабря 2025 года ОАО «Управляющая компания холдинга «Белорусские обои» должна была обеспечить погашение основного долга по данным кредитам, процентов, комиссионных сборов, а также иных платежей по кредитам, путем перечисления средств в республиканский бюджет. Однако сроки введения данного проекта неоднократно откладывались, по последним уточнениям проект должен быть введен в эксплуатацию в 2018 году, но этого не случилось.

В 2012 году Республикой Беларусь был привлечен кредит от Эксимбанка Китая в размере 654,16 млн. долл. США на реализацию проекта по производству сульфатной беленой целлюлозы на базе ОАО «Светлогорский ЦКК» (общая стоимость проекта 850 млн. долл. США). Новый завод планировали запустить еще в конце 2015 года, однако ввели в эксплуатацию данное производство только в конце 2017 года.

Далее представлены данные о чистых убытках этих компаний с года, в котором кредиты были привлечены, и до 2017 года (табл. 3). Очевидно, что из-за срыва сроков введения инвестиционных проектов в эксплуатацию, вся нагрузка по платежам по кредитам легла на республиканский бюджет.

Таблица 3

Чистая прибыль (убыток) предприятий целлюлозно-бумажной промышленности Республики Беларусь в 2012-2017 гг., млн. руб.

Год	2012	2013	2014	2015	2016*	2017*
ОАО «Светлогорский ЦКК»	-159779	-174703	-225086	-982800	-33017	-50008
ОАО Управляющая компания холдинга «Белорусские обои»		-43742	-15285	-94663	-20203	-26848

* – тыс. руб. с учетом деноминации

Примечание – источник: [3].

Далее рассмотрим реализацию инвестиционного проекта по созданию третьего мобильного оператора в Республике Беларусь ЗАО «БеСТ». В 2006 году Эксимбанком КНРбыл предоставлен экспортный кредит в размере 234 млн. долл. США, а уже в 2008 году завершилась реализация проекта по созданию оператора мобильной связи ЗАО «БеСТ» с участием китайской компании «Алкатель Шанхай Белл Компании Лимитед».

В том же 2008 году 80% акций GSM-оператора ЗАО «БеСТ» были проданы телекоммуникационной компании Turkcell за 600 млн. долл. США. Данная компания в рамках ежеквартального отчета публикует и некоторые результаты деятельности белорусского оператора. В табл. 4 представлен показатель EBITDA (операционная прибыль до вычета амортизации, процентов и налогов), за 6 лет после реализации инвестиционного проекта.

Кроме того, в отчете за 4 кв. 2008 года содержится информация об обязательствах компании, среди которых имеются два кредита, полученные в 2008 году в белорусских рублях. Данные кредиты выданы белорусскими банками без обеспечения, первый кредит на общую сумму 5,785 млн. долл. США выданпод процентную ставку, равную половине ставки рефинансирования Национального банка Республики Беларусь, срок погашения по нему наступил в 2010 году, второй кредит – на 16,583 млн. долл. США с процентной ставкой, равной ставке рефинансирования Национального банка плюс 2%, обязательства по платежу для которого наступят в 2020 году.

Таблица 4

EBITDA (операционная прибыль до вычета амортизации, процентов и налогов) ЗАО «БеСТ» за 2008-2014 гг., млн. долл. США

Год	4 кв. 2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
EBITDA	-13,87	-38,32	-32,56	-12,15	-5,39	-3,25	+26,0

Примечание – источник: [4].

Представленные в табл. 4 данные демонстрируют то, что на протяжении 5 лет после реализации инвестиционного проекта в ЗАО «БеСТ» наблюдаются убытки, даже без учета налогов, процентов и амортизационных отчислений. А также тот факт, что в том же году, в котором закончили реализовывать проект, за счет кредитов китайского банка, организации предоставили два новых кредита уже белорусские банки на достаточно льготных условиях, говорит о том, что данный инвестиционный проект нельзя назвать успешным.

Таким образом, реализованные проекты с привлечение кредитов банков КНР в рассмотренных отраслях можно считать неэффективными, у предприятий наблюдаются убытки в течении 4-6 лет, что не способствует экономическому развитию отраслей, а лишь обеспечивает дополнительную нагрузку на бюджет из-за необходимости обслуживать эти кредиты. Поэтому считаем целесообразным предложить отказ от привлечения внешних кредитов с последующей передачей их в реальный сектор.

Список использованных источников

1. Никифорова, В.Д. Государственные и муниципальные ценные бумаги / В.Д. Никифорова, В.Ю. Островская. – СПб. : Питер, 2004. – 336 с.
2. Проспект эмиссии «Беларусь – 2023» и «Беларусь – 2027» // Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс].
3. Итоги деятельности ОАО // Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс].
4. Investor Kit // Turkcell Communication Services Inc. [Electronic resource].

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Марчук М. С.
Науковий керівник – д. е. н., доцент Стащук О. В.
Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки

У сучасній постіндустріальній економіці однією з найважливіших цільових сфер для впровадження інновацій, поряд зі сферою матеріального виробництва, є фінансова сфера. Фінансові інновації не тільки надають позитивний вплив на розвиток кожного окремого підприємства, а й сприяють підвищенню економічного клімату держави загалом.

Значний вклад у дослідження особливостей застосування фінансових інновацій у діяльності підприємства, внесли такі науковці, як С. В. Лабунська, О. М. Рудницька, Т. О. Скрипко, Л. Е.Чорний, М. В. Шарко, І. З. Шпитко та інші.

Необхідність активного впровадження фінансових інновацій на підприємстві визначається такими об’єктивними факторами:

- посилення конкуренції та її переорієнтація на нецінові методи;
- фінансова глобалізація, що виражається в проникненнііноземного капіталу на вітчизняні ринки;
- морально застарілі форми інноваційного розвитку підприємств, які не приносять високих результатів.

Все це викликає потребу у комплексному дослідженні фінансових інновацій підприємств та їх ролі у фінансовому розвитку. З цією метою, насамперед, встановимо сутність поняття «фінансові інновації» на підприємстві», які запропоновані провідними науковцями у цій сфері.

Зокрема, Т. О. Скрипко розглядає зміст фінансових інновацій зпозиції створення «нового фінансового інструменту і як форми перерозподілу грошових ресурсів, що несе певний рівень ризиків, ліквідності та прибутковості, які відповідають потребам кредиторів, інвесторів, позичальників та інших учасників фінансового ринку». З цієї позиції, науковець розглядає фінансові інновації підприємства як: нові фінансові продукти; нові послуги; нові процеси виробництва; нові організаційні форми [1, С. 141].

М. В. Шарко пропонує таке визначення фінансових інновацій: «Фінансові інновації підприємства – методи, застосовувані з метою здійснення угод з новими видами фінансових активів або у вигляді нових операцій з діючими активами, що дозволяє ефективніше використовувати фінансові ресурси компаній» [2, С. 96]. У даному випадку маються на увазі якісно нові угоди з наявними фінансовими ресурсами:грошовими коштами і цінними паперами, та про принципово нові фінансові активи, що хоче використати у своїй діяльності підприємство. Більш широке тлумачення фінансових інновацій можна побачити у трактуванні даного поняття Л. Е. Чорним. Так, під фінансовою інновацією автор розуміє «зміни, які відбуваються в фінансових або нефінансових установах, фінансових інструментах або діловій практиці в сфері фінансових послуг» [3, С. 13].

На наш погляд, розглядати фінансові інновації доцільно з позиції їх фінансової природи і області застосування. Фінансові інновації відображають результати інноваційної діяльності, в основі якої лежать гроші і їх рух, а також грошові відносини. При цьому об'єктом дослідження є фінансові активи, прийоми, інструменти, методи, технології і т. д. Так, експрес-кредитування підприємства є прикладом інновації, адже має фінансову природу (є фінансовою послугою, що організація отримує чи надає). Це стосується і будь-яких нових видів кредитів (наприклад, іпотечні, споживчі і т. д.), оскільки в їх основі лежатьгрошові відносини [1, С. 143].

Слід відмітити, що активація фінансових інновацій на підприємстві сприяє розвитку інших складових його інноваційного розвитку. Звідси випливає, що для розвитку власне фінансових інновацій використовується весь комплекс супутніх організаційних, інформаційних, технологічних і ін. інновацій. У цьому сенсі фінансова по природі інновація набуває багатокомпонентного характеру. Нині зустрічаються різні види фінансових інновацій на підприємстві. Так, Л. Е. Чорний виділяє продуктові інновації, до яких відноситься зміна впродукції; технологічні – зміни в засобах та методах виробництва [3, С. 14].

Підсумовуючи усе вище зазначене, слід додати, що фінансові інновації відіграють значну роль у розвитку підприємства. Завдяки їм формується нова парадигма оцінки ефективності введення бізнесу.

Перелік використаних джерел

1. Скрипко Т.О. Інноваційний менеджмент: підручник / Т.О. Скрипко. – К. : Знання, 2011. – 423 с.
2. Шарко М.В. Управление развитием инноваций в промышленном производстве / М.В. Шарко. – Херсон : Олди-Плюс. – 2010. – 448 с.
3. Чорний Л.Е. Роль інноваційної діяльності на підприємстві / Л.Е. Чорний // Економіка. Фінанси. Право. – 2017. – № 8. – С. 13-17.

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Мегдиник Т. М.,
Науковий керівник – к. е. н. Марина А. С.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Дослідження державного боргу України є актуальним тому, що він суттєво впливає на макроекономічний розвиток держави, зокрема на параметри монетарної і фіскальної політики, на ринкову кон’юнктуру та впливає на стан економіки країни загалом. Цій проблемі присвячені роботи багатьох економістів. Абсолютний розмір державного боргу не є показовим макроекономічним індикатором, оскільки борг зростає у міру збільшення ВВП, також на його величину впливає інфляція.

Відповідно до національного законодавства [1], державний борг являє собою загальний розмір накопиченої заборгованості уряду власникам державних

цінних паперів, який дорівнює сумі минулих бюджетних дефіцитів за вилученням бюджетних надлишків. Державний борг формується під впливом як об’єктивних, так і суб’єктивних факторів. Об’єктивні фактори впливу на формування державного боргу наведені на рис. 1. Суб’єктивні фактори пов’язані з відсутністю стратегії щодо розвитку фінансового ринку, а також ситуативними прорахунками у тактиці впровадження реформ.

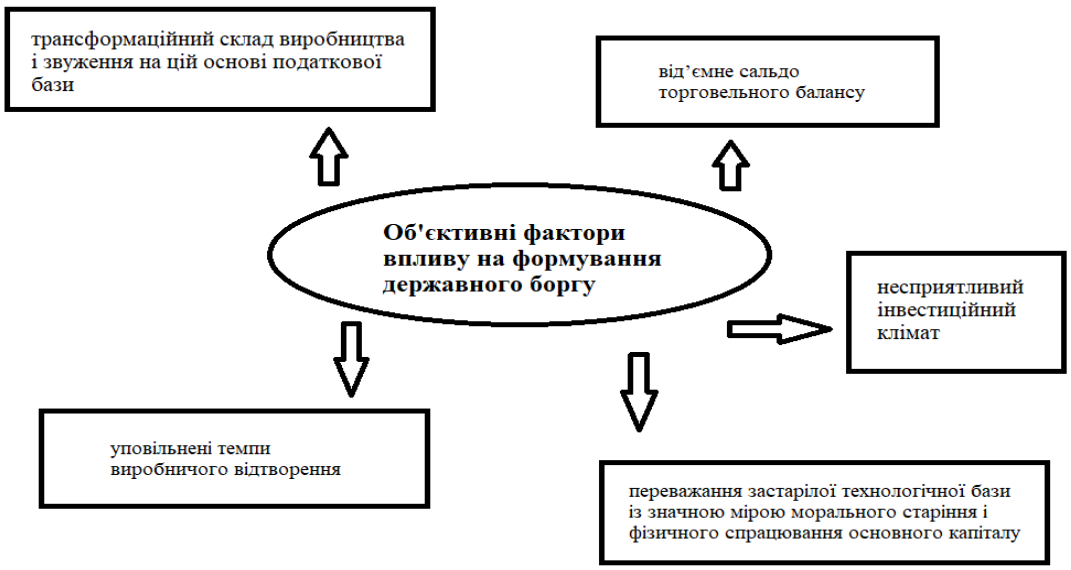

Рисунок 1. Об’єктивні фактори впливу на державний борг

Заборгованість держави є сумою державного та гарантованого державою боргу. Відповідно до Бюджетного кодексу України, гарантований державою борг – це загальна сума боргових зобов'язань суб’єктів господарювання (резидентів України) щодо отриманих та непогашених на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями [1].

Державний та гарантований державою борг не включає заборгованість місцевих органів влади та державних підприємств, що не забезпечені державними гарантіями. Розмір державного та гарантованого державою боргу розраховується у грошовій формі, як непогашена номінальна вартість боргових зобов'язань. Стан державного та гарантованого державою боргу визначається у гривнях та дол. США за офіційним курсом Національного банку України [1].

Склад державного боргу України за 2014-2018 роки та розрахунок його структури представлені у табл. 1.

Дані табл. 1 свідчать, що загальна сума державного боргу та гарантованого державою боргу зростає з кожним роком. Аналогічно майже не зазнала змін й структура державного боргу: найбільшу питому вагу в аналізованому періоді має саме державний борг. У 2014-2018 рр. частка гарантованого державою боргу не перевищувала 15 %. Таким чином, сума державного боргу займає в середньому 86 % боргових зобов’язань держави.

Таблиця 1

Державний борг України, 2014-2018 рр.

Показник	Сума, млрд. дол. США					Структура, %				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
Загальна сума державного та гарантованого боргу, у т.ч.:	69,81	65,51	70,97	76,31	78,32	100	100	100	100	100
- Державний	60,06	55,59	60,71	65,33	67,19	86	85	86	86	86
- Гарантований	9,8	9,9	10,3	10,97	11,13	14	15	14	14	14

Джерело: складено та розраховано автором за даними [2]

Наявність державного боргу створює реальні й потенційні проблеми розвитку національної економіки. Проблема зростання державного боргу обумовлена необхідністю його обслуговування – тобто фінансування з частини державних коштів. Державний та гарантований державою борг потребує здійснення щорічних відсоткових платежів за рахунок податкових надходжень та інших обов'язкових платежів або додаткових державних позик. Додаткові запозичення потребують додаткових видатків для обслуговування державного боргу, таким чином відбувається формування «боргової спіралі». Отже, потребують першочергової уваги механізми та способи управління державним та гарантованим державою боргом з метою його раціонального використання та недопущення зростання боргового навантаження в коротко й середньостроковій перспективах, та істотного скорочення в довгостроковому періоді.

Перелік використаних джерел

1. Офіційний сайт міністерства фінансів України. URL : https://www.minfin.gov.ua
2. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL : http://ukrstat.gov.ua
3. Лондар С.Л., Тимошенко О.В. Фінанси. Навчальний посібник для студентів вищих начальних закладів. Вінниця, 2009. 384 с.

ACTUALITY OF FINANCIAL ANALYSIS IN THE ACTIVITY OF COMPANIES IN REGION

Melnychuk Yu.
Candidate of Economic Sciences,Associate Professorof the Department
of Finance, Accounting and Economic Security
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

With the transition of Ukraine to market relations, the role of qualitative and timely analysis of the financial and economic activity of the insurer, financial support of such activity, search for ways to strengthen financial stability and increase of competitiveness is significantly enhanced.

Of particular importance is the timely and objective assessment of the financial

support of the activities of enterprises, which should be aimed at the systematic receipt and effective use of financial resources, to achieve a rational ratio of own and borrowed funds for the effective functioning of enterprises, ensuring their investment activity.

The analysis of investment activity is an integral part of the analysis of the enterprise and complements the analysis of the enterprise as a whole. It should be done in the following areas [1]:

1. Analysis of income from investment activities;
2. Analysis of indicators of return on investment:
- analysis of profitability of investments;
- analysis of the profitability of the investment project.

Sources of investment in investment projects can be:
- equity;
- payables.

A company with an adequate level of solvency is financially stable, that is, that at the expense of its own funds covers the funds invested in assets (fixed assets, intangible assets, current assets), does not allow unreasonable receivables and payables and is calculated on the liabilities in the specified the term [2]. Financial support, in this case, is also a guarantee of financial stability of the enterprise.

The analysis of the functioning of companies should be carried out in three stages:

1. Analysis of financial support activities;
2. Analysis of investment activity;
3. Evaluating the effectiveness of such companies.

Disclosure of the results of the company's activities, namely the indicators of financial security, plays an important role in customer decision-making, the choice of business partners and advertising for the company itself. Such indicators are: the level of authorized capital, level of equity capital, retained earnings, company assets, customers, etc. All these indicators in the complex reflect the financial support of the company and its position on the market.

The analysis of financial support of enterprises is carried out in two directions:

1. Comparative and structural analysis of indicators of financial support of the company;
2. Analysis and definition of indicators of financial support of activities, namely:
- growth rate;
- Coefficient of coverage;
- security factor;
- liquidity ratio.

All composite indicators reflecting the provision of activities are considered in a dynamics, for the financial reflection, the coefficients of increment of data elements that characterize the increase or decrease their size are used. Such a coefficient is calculated as the ratio of the difference between the size of the indicator at the end and the beginning of the analyzed period and its size at the beginning of the period.

The financial support of the company's activity is to be measured by indicators

such as the size of the authorized fund, the guarantee fund, own funds, the coefficients of the change of such indicators, and others [3].

An analysis of the financial support of enterprises and companies is carried out with the help of financial indicators:

- authorized capital, as a criterion for a legal basis for the establishment of an enterprise;
- equity; capital adequacy provides for coverage of accepted commitments;
- reserves, guarantor of solvency of the enterprise, which is formed at the expense of income from investing funds of such reserves;
- assets, generalizing the financial support of the company.

Therefore, one should agree that the analysis of the activities of enterprises, companies and organizations of all directions and regions is an important part of the implementation of case management. It is on the basis of the results of the analysis that management takes managerial decisions, solves complex strategic and everyday issues, focuses on investment activities, has a credibility in the real financial position of the company, can respond in a timely manner to crisis problems with financial security of the enterprise.

References

1. Гарматюк О.В., Мельничук Ю.М. Фактори впливу на збутову діяльність страховиків зі страхування життя. *Науковий журнал «Економічні горизонти»*, 2018. № 1(4). С. 60-66. URL : http://eh.udpu.edu.ua/article/viewFile/006066/128672.
2. Мельничук Ю.М. Аналіз ефективності діяльності страхових компаній як активізатор інноваційно-інвестиційного процесу. *Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: зб. наук. статей за матер. IVВсеукр. Наук.-практ. Конф.* Ч. 2. Дніпро: НМетАУ, 2018. С. 104-108. URL : http://dspace.udpu.edu.ua:8181/jspui/bitstream/6789/8865/1/Stattya.pdf.
3. Melnychuk Yu.N., Slatvinskyi M.A. Organizational and legal bases of life insurance provisionin Ukraine. *Науковий журнал «Економічні горизонти»*, 2018. № 3(4). С. 55-64.

РЕАЛИЗАЦИЯ КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ КАК ВАЖНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КАПИТАЛА БАНКА

Милош Д. В.
Научный руководитель – к. э. н., доцент Дорофеев В. Г.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

На современном этапе развития эффективность функционирования любого банка определяется его инвестиционной активностью, основой которой выступает обеспечение привлекательности и наращивание объемов операций по кредитованию клиентов как основного источника доходов. В настоящее время в Республике Беларусь функционирует 24 банка [1], среди которых особое значение имеет деятельность средних банков, которые демонстрируют высокий уровень рентабельности активов и капитала – 3,28 % и 24,32 % в 2018 г.

соответственно [2].

Для оценки эффективности реализации кредитнойполитики как основного направления использования капиталабыл проведен сравнительный анализ условий кредитования среди средних банков Республики Беларусь (за исключением ОАО «Паритетбанк», в отношении которого отсутствовала анализируемая информация).

Так, анализ условий предоставления потребительских кредитов (табл. 1) показал, что наибольшим числом конкурентных преимуществ обладает ЗАО «Альфа-Банк», который предоставляет возможность получения кредита на сумму от 100 руб. до 50 000 руб. со сроком до 72 месяцев, а также возможность получения средств без посещения банка. В то же время, по потребительским кредитам данного банка установлены самые высокие процентные ставки, а также отсутствует возможность получения кредитных ресурсов без предоставления справки о доходах, что значительно снижает привлекательность кредитов для клиентов. В свою очередь, лидирующие позиции по критерию привлекательности процентных ставок занимают ОАО «Банк Дабрабыт» и ОАО «Технобанк», а по сроку предоставления кредита – ЗАО «МТБанк».

Таблица 1

Сравнительный анализ условий потребительского кредитования среди средних банков Республики Беларусь

Параметр	ЗАО «Альфа-Банк»	ЗАО «МТБанк»	ЗАО Банк ВТБ	ОАО «Банк Дабрабыт»	ОАО «Технобанк»
Минимальная сумма, руб.	100	500	100	500	100
Максимальная сумма, руб.	50 000	15 000	45 000	20 000	30 000
Минимальная процентная ставка, %	20,00	15,41	14,90	9,99	12,50
Максимальная процентная ставка, %	29,90	30,36	33,9	24,99	15,4
Максимальный срок, мес.	72	84	60	60	48
Возможность получения кредита онлайн	да	нет	нет	нет	нет
Возможность получения кредита без справки о доходах	нет	да	да	да	Да (если сумма кредита до 4 000 руб.)

Примечание – источник: собственная разработка на основе [3-7].

Анализ условий предоставления кредитов корпоративным клиентам (табл. 2) показал, что привлекательность кредитных продуктов средних банков обеспечивают возможность получения заемных средств как в национальной, так и в иностранной валюте, а также индивидуальный подход при определении процентной ставки по кредиту. Все банки, за исключением ЗАО «Альфа-Банк»,

используют индивидуальный подход при определении суммы кредита, а ОАО «Банк Дабрабыт» − также при определении срока. Важным направлением кредитования корпоративных клиентов выступает предоставление кредитов для реализации инвестиционных проектов. Тем не менее, небольшой срок кредита, предоставление средств исключительно в белорусских рублях, а также небольшой спектр возможностей по обеспечению обязательств обуславливают низкий спрос на инвестиционные кредиты ЗАО «Альфа-Банк». В то же время другие банки предоставляют возможность получения кредита в иностранной валюте, под залог, поручительство или гарантийный депозит денег, а ЗАО Банк ВТБ также реализует индивидуальный подход при определении срока кредита. Следует отметить, что сложившаяся структура кредитных вложений в банковском секторе слабо ориентирована на модернизацию экономики и кредитование промышленности. Основную долю кредитов белорусских банков составляют кредиты, направляемые на пополнение оборотных средств организаций, а не на модернизацию экономики. Кроме того, анализ условий кредитования позволил сделать вывод, что ни в одном среднем банке не разработаны программы кредитования для клиентов, которые только начинают вести свой бизнес.

Таблица 2

Сравнительный анализ условий кредитования корпоративных клиентов среди средних банков Республики Беларусь

Параметр	ЗАО «Альфа-Банк»	ЗАО «МТБанк»	ЗАО Банк ВТБ	ОАО «Банк Дабрабыт»	ОАО «Паритебанк»
Возможность получения кредита онлайн	да	нет	нет	нет	нет
Валюта	Белорусский рубль, доллар США, евро, российский рубль				
Минимальная сумма, руб.	1 000	Устанавливается индивидуально			
Максимальная сумма, руб.	500 000				
Максимальный срок, лет	3	5	1	Устанавливается индивидуально	3
Процентная ставка	Устанавливается индивидуально				
Инвестиционные кредиты					
Минимальная сумма, руб.	25 000	Устанавливается индивидуально			
Максимальная сумма, руб.	2 500 000				
Максимальный срок, лет	5	7	Срок реализации проекта	5	5
Валюта	Белорусский рубль	Белорусский рубль, доллар США, евро, российский рубль			
Обеспечение	Залог, поручительство	залог, поручительство, гарантийный депозит денег			

Примечание – источник: собственная разработка на основе [3-7].

Произведенный анализ условий кредитования, а также выявленные конкурентные преимущества и недостатки предопределили целесообразность разработки комплекса мероприятий, направленных на обеспечение эффективности процесса кредитования клиентов. Для этого необходимо:

Во-первых, проводить постоянную работу по повышению привлекательности кредитных продуктов. Этому будут способствовать: снижение процентных ставок по потребительским кредитам, а также предоставление возможности их получения без предъявления справки о доходах; отсутствие жесткой регламентации по срокам предоставления инвестиционных кредитов и их привязка к срокам реализуемого проекта; расширение состава возможного обеспечения кредитов за счет предоставления возможности оформить гарантийный депозит денег;предоставление возможности получить инвестиционные кредиты не только в белорусских рублях, но и в долларах США, евро и российских рублях.

Во-вторых, наращивать клиентскую базу за счет разработки кредитных продуктов для клиентов, которые только открыли свой бизнес, и реализации Startup-проектов. В частности, для развития долгосрочных отношений с клиентами малого и среднего бизнеса, предлагается создать платформу, которая позволит банкам стать опорой для своего клиента, который имеет прибыльную идею и знает, как ее реализовать. Можно предложить комплекс мер по решению проблемы выстраивания долгосрочных отношений с клиентами в разрезе комплекс маркетинга «7Р» (табл. 3).

Список использованных источников

1 . Перечень системно значимых банков и небанковских кредитно-финансовых организаций / Официальный сайт Национально банка Республики Беларусь // [Электронный ресурс]. – 2019. – Режим доступа : http://www.nbrb.by/system/main-banks
2 . Банковский сектор Республики Беларусь. Краткая характеристика устойчивости функционирования, 2018 г.: информационный сборник // Национальный банк Республики Беларусь. – Минск : 2018. − 131 с.
3 . Официальный сайт ЗАО «Альфа-Банк» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.alfabank.by/
4 . Официальный сайт ЗАО «МТБанк» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.mtbank.by/
5 . Официальный сайт ОАО Банк ВТБ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.vtb-bank.by/
6 . Официальный сайт ОАО «Банк Дабрабыт» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://bankdabrabyt.by/
7 . Официальный сайт ОАО «Технобанк» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://tb.by/
8 . Киченко Л.П., Лапина Ю.О. Выстраивание долгосрочных отношений малого бизнеса и коммерческого банка (на примере АО «Альфа-Банк») / Л.П. Киченко, Ю.О. Лапина // Актуальные вопросы современной экономики. − 2018. − № 1. − С. 50-57.
9 . Куликова Л.А. Проблемы оценки качества кредитного портфеля банка / Л.А. Куликова // Новая наука: теоретический и практический взгляд. − 2017. − № 3. − С. 169-171.

Таблица 3

Комплекс маркетинга для выстраивания долгосрочных отношений с клиентами

Элемент маркетинга	Характеристика
product	создание площадки для отбора лучших Start-Up проектов и дальнейшее их финансирование, предоставление кредита в режиме «онлайн»
price	снижение стоимости Пакетов Услуг для проекта, а также комиссии за рассчетно-кассовое обслуживание; предоставление кредитных ресурсов на весь срок реализации проекта; снижение процентной ставки по кредиту
promotion	участие банков в ежегодных конференциях и выставках, посвященных финансовым и банковским услугам; создание платформы для отбора клиентов, которые нуждаются в финансировании инновационных проектов; развитие отношений с бизнес-инкубаторами; проведение обучающих семинаров для хозяйствующих субъектов, а также для повышения финансовой грамотности населения
place	дистанционное взаимодействие с клиентом в режиме реального времени; онлайн доступ ко всем выпискам по расчетным счетам; консультации с юристами и финансистами
people	разработка программ, направленных на формирование мотивации, развитие необходимых навыков и компетенций у сотрудников банка; программ для значимых клиентов; совершенствование методов и повышение качества обратной связи
physicalevidence	возможность получения банковских услуг, не отвлекаясь от текущих дел
process	наличие четко выстроенной и регламентированной схемы кредитования, обеспечивающей оптимизацию бизнес-процессов банка, а также повышение скорости обслуживания клиентов

Примечание – источник: собственная разработка на основе [8].

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Мороз К. В.
Науковий керівник – к. е. н, доцент Дьячкова Ю. М.
ДВНЗ «Донбаська державна машинобудівна академія»

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному шляху становлення, в Україні відбувається ряд фінансово-економічних, політичних та соціальних змін, які мають підвищити рівень життя населення розвиток країни. Ринок страхування в цьому сенсі відіграє важливу роль захисту суспільства від непередбачуваних подій, будучи однією з важливих частин фінансової інфраструктури країни.

В нашій країні показники, які характеризують рівень розвитку страхового та перестрахового ринків, є незадовільними в порівнянні з країнами Європейського Союзу та ринками інших країн. Дані наведені у табл. 1 [2; 3].

Таблиця 1

Валові страхові премії країн ЄС та Укаїни за 2017рік (млн. долл.)

Країни	Валові страхові премії зі страхування життя	Валові страхові премії з медичногострахування	Валові страхові премії зі трахування майна
Австрія	5802	2128	9170
Бельгія	14572	1653	9536
Італія	98611	2571	29705
Латвія	52	35,3	153,3
Україна	20,6	61,9	9,72

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування страхового ринку в цілому та окремі проблемні аспекти його розвитку досліджуються у роботах таких науковців, як В. Д. Базилевич, Н. М. Внукова, О. О. Гаманкова, О. В. Козьменко, С. С. Осадець, Н. М. Ткаченко, В. М. Фурман та інш. Сучасний стан та перспективи європейської інтеграції страхового ринку України розглядали у своїх роботах Л. І. Васечко, О. С. Журавка, Ю. М. Попова, О. Ф. Філонюк та інш. В цих роботах досліджується питання функціонування страхового ринку, та окремі проблеми його розвитку. Але інтеграція України у світовий фінансовий простір передбачає необхідність проведення ретельного аналізу тенденцій формування вітчизняних фінансових установ, зокрема, страховиків, для виявлення та усунення недоліків функціонування, підвищення якості послуг, забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

Метою роботи є проведення порівняльного аналізу основних показників розвитку страхового ринку України та країн ЄС, виявлення основних проблем функціонування вітчизняного страхового ринку, пропонування ряд заходів для їх усунення.

Основні результати дослідження. Станом на 30.09.2018 р.кількість страхових компаній в Україні складає 285, з них 254 страховикиздійснюють загальне страхування. Можна відмітити, що станом на 30.09.2017 р. було 296 страхових компаній 34 стахових компаній зі страхування життя та 262 страхових компаній зі страхування ризиків. При порівнянні кількості страхових організацій за 9 місяців 2018 року з аналогічним періодом 2017 року простежується зменшення на 11 страховиків, а в 2016 та 2017 роках відбувається зменшення страхових компаній на 16. Порівнюючи 2016 та 2015 роки, відмічаємо зменшення на 51 компанію [2].

Не дивлячись на велику кількість компаній, що надають страхові послуги, 99,5% валових страхових премій нагромаджують 150 стахових компаній із загального страхування, та 99,9% премій – 20 стахових компаній зі страхування життя. Дана ситуація показує високе зосередження на ринку страхуванняризиків, що в свою чергу свідчить про існування багатьох «псевдостраховиків» (близько 115 компаній, часткаяких складає лише 0,5% ринку).

В Україні коефіцієнт концентрації страхового ринку (CR-3) по страхуванню життя дорівнює 54,3%, а по страхуванню ризиків – 21,3%. В окремих європейських країнах, коефіцієнти концентрації страхового ринку (CR-3) мають інакші значення. Наприклад, у Франції цей коефіцієнт зі страхування ризиків

становить 43,37%, зі страхування життя – 38,54%; у Великобританії − 29,83% та 18,24%; у Нідерландах − 47,36% та 48,23% [9].

Тож, економіка України перевантажена великою кількістю компаній по страхуванню ризиків, але велика частина з них нездатна надавати якісні послуги, не мають власної стратегії залучення клієнтів, не зацікавлені у подальшому розвитку, в покращенні якості активів, бо представляють інтереси певних фінансово-промислових груп.

Тож, дану галузь необхідно очистити від недобросовісних компаній, створити жорсткі вимоги до рівня їх ліквідності та кількості мінімального капіталу, щоб навіть у скрутні часи страховики могли самостійно виконувати свої зобов'язання та забезпечували підтримку галузей національної економіки.

Як вже було відмічене, страховий ринок України характеризується відносно незначною часткою компаній зі страхування життя, в порівнянні зі зазначеними ринками країн ЄС.

В першу чергу це дає свідчення про низький рівень, на відміну від країн ЄС, соціального захисту населення України. Адже страхування життядає не лише матеріальне забезпеченняпри нещасних випадках або захворюваннях годувальника родини, але, що є набагато важливішим, є інструментом індивідуального накопичування коштів населенням, дозволяє зберегти гідний рівень життя після досягнення пенсійного віку (як відомо, в Європі основу доходу громадян пенсійного віку складають виплати за довгостроковими договорами страхування) [10].

Показник щільності страхування також являється вагомим аргументом доказу низького рівня соціального захисту громадян України в порівнянні з провідними країнами ЄС. Він показує, скільки коштів витрачає одна особа на страховий захист. По Україні в середньому одна особа витрачає 65,4 дол. США. У порівнянні, в Японії цей покажчик складає 5-6 тис. дол. США, в Німеччині – 1482 дол. США, в Польщі –140 дол. США. Низький рівень життя громадян, відсутність вільних коштів, а також певна недовіра до страхових компаній та низька платоспроможність створили умови для даної ситуації. Тож, вітчизняний ринок послуг страхування як інструмент соціального захисту населення, реалізовується не в повному обсязі.

Можна виділити основі проблеми, які затримують розвиток страхування життя в Україні, зокрема:

- законодавча база – недосконала, є недоліки податкового законодавства, упущений нагляд державою за діяльністю страхових агентів, споживачі цих послуг недостатньо захищені, страхове посередництво неякісно врегульоване;

- «слабка» економіка: низький рівень своєчасного покривання грошових зобов'язань, рівень інфляції надзвичайно високий, відсутні привабливі інвестиційні інструменти для страхових компаній; експансія «зайвого» іноземного капіталу в страховий сектор;

- низький рівень довіри споживачів; невисокий рівень господарювання більшості підприємств;

- тіньова економіка та її наслідки:фіктивне «перестрахування»; доходи отримані злочинним шляхом;

- проблеми недостатнього рівня якості послуг: клієнтська база страховиків, надзвичайно вузька;неточні актуальні розрахунки та невірні статистичні дані; для недержавного пенсійного забезпечення недорозвинене законодавство; правила страхування – нечіткі та недосконалі; страховий ринок доволі інформаційно закритий; кадрове та наукове забезпечення на низькому рівні.

Ринок страхування Україниа теперішньому етапі, переживає мабуть не найкращі часи свого розвитку. Це зумовлене значними проблемами політичного, фінансового, кадрового, економічного, організаційного, нормативно-правового, та технологічного характеру. Законодавство, що регламентує функціонування ринку страхових послуг, не є логічно завершеним і знаходиться в постійному «русі».

Тож, для формування в Україні дієвої системи нагляду страховиків, потрібно розширити повноваження регулятора ринку страхових послуг. Також відчувається суттєва потреба кваліфікованих робітників страхової справи, аналітичних матеріалів із страхової проблематики, обґрунтованих наукових досліджень в даному руслі.

Як підсумок, слід відмітити, що головними векторами руху страхового ринку в Україні, мають стати наступні напрями:

- створення відповідних умов для зростання інформованості страхувальників - фізичних осіб щодо переваг використання страхування як дієвого фінансового механізму захисту та нагромадження коштів, формування довіри населення до фінансових посередників;

- удосконалення державного контролю шляхом впровадження пруденційного нагляду за страховою діяльністю, що зумовлює комплексний контроль параметрів діяльності страховиків, прозору фінансову звітність, виявлення та усунення недоліків на ранніх стадія розвитку компаній;

- необхідність приведення діючого законодавства до правил та вимог країн Європейського союзу, відповідних норм та стандартів щодо якості активів, капіталізації, платоспроможності та інш.;

- бачення окремими структурами єдиного напрямку стратегічного розвитку вітчизняногострахового сектору та його окремих складових.

При вирішенні проблем та усунення недоліків вітчизняного страхового ринку, його можна використовувати як надзвичайно потужний інструмент для соціального захисту громадян, а в подальшій перспективі і як жерело інвестиційних ресурсів.

Перелік використаних джерел

1. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html.
2. Підсумки діяльності страхових компаній України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.forinsurer.com.ua.
3. Підсумки діяльності страхових компаній ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.insuranceeurope.eu/insurancedata

4. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ufu.org.ua/about/activitiesinitiatives/5257.
5. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nfp.gov.ua/.
6. Маргасова В.Г. Актуальні проблеми розвитку страхового ринку України / В.Г. Маргасова, М.В. Дубина, М.В. Тунік // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2018. – № 2(2). – С. 219-228.
7. Про страхування : закон України від 07.03.1996 р. № 85 / 96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80.
8. Журавка О.С. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України [Текст] / О.С. Журавка, Т.О. Бочкарева // Економіка. Фінанси. Право. – 2015. – № 6/1. – С. 57-65.
9. Гринчишин Я.М., Прокопюк А.В. Львівський національний університет імені Івана Франка «Стан та перспективи розвитку страхового ринку України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://knowledge.allbest.ru/bank/3c0a65635b3bc79a4d43a89421216d36_0.html
10. Войтаник Д. Львівський національний університет імені Івана Франка. ст. 29 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/NEW_%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D1%82%D0%B5%D0%B7-2017_2.pdf

ПРОЦЕС БЮДЖЕТУВАННЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ ЙОГО СТРУКТУРИ

Мощенська Є. В.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Чабанюк О. А.
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

Через погіршення економічних ринкових умов перед підприємствами України постає непроста задача. У зв’язку із прагненням до розвитку, до ефективної роботи підприємства реформують не тільки свою внутрішню організаційну структуру, а ще й методи управління бізнесом. Одним із таких методів і є процес бюджетування.

Проблеми організації бюджетування на підприємстві досліджували провідні вітчизняні та закордонні вчені, а саме М. В. Гунченко, І. Є. Давидович, С. О. Джерелейко, С. Я. Єлецьких, Т. П. Карпов, Н. В. Наумова, В. А. Панков, В. П. Савчук, О. М. Таран-Лала, С. В. Ушеренко, Чабанюк О.А та інші. Сутність бюджетування полягає у плануванні фінансово-господарської діяльності фірми, метою якого є усунення «слабких місць», використання аналізу відхилень «план-факт» саме для коригування діяльності підприємства. Окремої уваги заслуговують дослідження прикладних аспектів бюджетування виробничих запасів підприємств цукрової промисловості [3, С. 9].

Загальною метою бюджетування є саме підвищення ефективного функціонування організації, що досягається завдяки посиленню функцій планування та контролю. Для того, щоб більш розуміти сутність процесу бюджетування, доцільно визначити його етапи у взаємозв’язку з його елементами: І етап – розробка і складання проекту бюджету; ІІ етап – розгляд проекту бюджету; ІІІ етап – затвердження проекту бюджету; ІV етап – виконання

бюджету; V етап – складання, розгляд, затвердження звіту про виконання бюджету, а також аналіз отриманих результатів.

Згідно із цим можна зрозуміти, що бюжетування є управлінською тенологією, яка призначена для розробки бюджету з метою найбільш раціонального використання як ресурсів, так і підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень, які приймаються у фірмі.

Цілі бюджетування полягають у оцінці майбутніх витрат за періодами; операційному плануванні господарських операцій; внутрішньоорганзаційній координації дій по досягненню запланованого результату; своєчасному виконанні планів діяльності організації; формуванні бази для розрахунків ефективності діяльності підприємства за різними напрямками [1].

Можна виокремити принципи, на яких базується бюджету організації:

1) Повноти. Він полягає у тому, що розроблення бюджету повинно охоплювати всі сторони діяльності, а також усі підрозділи фірми.

2) Обґрунтованості та реальності. Необхідність пріоритету реалізації продукції над її виробництвом, а також врахуванням обмеженості ресурсів, що є у розпорядженні підприємства.

3) Інтегрованості. Це зумовлюється потребами у тісному взаємозв’язку (горизонтальному та вертикальному) між видами і рівнями бюджетів.

4) Гнучкості. Допускається коригування при розробленні та виконанні бюджетів при зміні внутрішніх або зовнішніх умов діяльності організації.

5) Економічності. Витрати на процес бюджетування повинні раціонально співвідноситися із отриманими результатами.

В Україні процес бюджетування проходить через відповідні етапи у такій послідовності: необхідно обрати короткострокові цілі організації на плановий період; потрібно повідомити відповідальних осіб про обрані короткострокові цілі; складання бюджетів фірм; затвердження бюджетів; відповідне виконання бюджетів, що були затверджені керівниками; збір, обробка, а також здійснення аналізу даних із виконання бюджетів; коригування короткострокових цілей чи бюджетів організації [2].

Необхідно підкреслити, що саме бізнес-план є основою для вибору короткострокових цілей підприємства протягом планового періоду своєї діяльності.

Узагальнюючи все вище викладене, можна зробити висновок, що бюджетування є управлінською технологією, і, за цією технологією фірма може контролювати ефективність використання своїх ресурсів для того, щоб досягнути поставлені перед собою цілі і завдання. Також розробка бюджетів дозволяє використовувати можливість вчасно вносити зміни й доповнення задля удосконалення процесу бюджетування на кожному з його етапів.

Таким чином, завдяки бюджетуванню фірма може зробити свою діяльність передбачуваною й керованою. А в нинішніх кризових умовах саме такі заходи дають змогу отримати позитивний ефект від виробництва. Це відбувається через те, що відповідальність за фінансовий результат несуть не тільки вище керівництво, а ще й співробітники, що відповідають за доходи і витрати своєї

зони відповідальності. Ці чинники сприяють підвищенню продуктивності праці на підприємстві, а також поліпшенню системи оцінки діяльності персоналу.

Отже, саме завдяки налагодженій технології бюджетування можливо спрогнозувати фінансову-економічну ситуацію на підприємстві і підвищити якість прийняття управлінських рішень в цілому.

Перелік використаних джерел

1. Проць Н.В. Бюджетування у системі управління фінансами підприємства / Н.В. Проць // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 5. – С. 188-193.
2. Проць Н.В. Особливості процесу впровадження системи бюджетування / Н.В. Проць // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 16. – С. 89-92.
3. Чабанюк О.А. Облік і аналіз виробничих запасів підприємств цукрової промисловості : автореф.. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. ек. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / О.А. Чабанюк. – Київ, 2013. – 23 с.

ПРИМЕНЕНИЕ БАНКОВСКИХ ПЛАТЕЖНЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ

Муха Т. С.
Научный руководитель – старший преподаватель Беликова Е. Г.
Брестский государственный технический университет

Современный мир торговли не стоит на месте. Растет количество компаний, а еще быстрее растет торговый оборот между ними. В связи с этим остро стоят вопросы об условиях сопровождения операций между компаниями: как минимизировать риски? Какие гарантии могут дать банки? Возможным решением данных проблем выступает внедрение БПО – банковского платежного обязательства.

Появление БПО – результат большого проекта, проводимого компанией SWIFT (Society for World wide Interbank Financial Telecommunications) в 2009 году. Цель проекта заключалась в создании такого продукта, который будет обслуживать торговые операции на условиях открытого счета. Торговля по открытому счету обязывает заказчика оплатить товар в течение оговоренного в контракте срока после отгрузки. По некоторым данным, на долю этого вида торговли приходится до 90% объема операций в международной торговле [1].

БПО является безотзывным обязательством, по которому обязывающийся банк должен заплатить банку-получателю определенную в соответствии с условиями обязательства сумму. Произойдет транзакция только в том случае, если данные по ней, предоставленные в межбанковскую систему, соответствуют ранее установленным банками базовым условиям. Если были выявлены несоответствия, однако обязывающийся банк их принял, то транзакция также состоится.

Базовые условия являются набором конкретных данных по определенной сделке: описание товара, количество и цена, дата отгрузки и т. д. Инициатором установления этих условий может быть как банк-получатель так и банк-

отправитель. Условия принимаются только тогда, когда с ними согласны обе стороны.

Таким образом, БПО исключает движение торговых документов между участвующими в расчетах банками, и объектом проверки на соответствие становятся не сами документы (как это имеет место быть в случае документарного аккредитива), а данные, извлеченные из этих документов. Кроме того, проверка представленных данных на соответствие изначально установленным условиям осуществляется автоматически специально разработанной для этих целей системой.

Для проверки того, совпадают ли предоставленные данные с установленными условиями, компания SWIFT разработала специальную программу SWIFTTSU. Все данные по операции направляются туда в структурированном виде, согласно стандартам программы, а любая коммуникация между банками проходит также через нее. Соответственно, банк-отправитель и банк-получатель должны быть зарегистрированы в этой системе. В результате сравнения данных, TSU высылает отчет о результатах банкам, где указывает либо совпадение данных, либо список несоответствий.

БПО имеют ряд преимуществ как для стороны-отправителя, так и для стороны-получателя:

- отправитель получает уверенность в том, что получит свои деньги, если все условия сделки будут соблюдены;
- получатель будет уверен в том, что его заказ будет исполнен по всем установленным условиям;
- снижается риск отмены или изменения условий заказа на покупку, так как БПО имеют безотзывный характер;
- отсутствует риск того, что получатель не оплатит поставку из-за недовольства товаром;
- программа автоматически сопоставляет данные, соответственно растет уверенность в достоверности сделки и спокойствие обеих сторон;
- снижения количества возможных разногласий;
- экономия времени;
- отсутствуют трудозатраты на ручную обработку и сверку предоставляемых данных;
- укрепляются деловые отношения между всеми сторонами сделки.

Можно подумать, что банковское платежное обязательство схоже с аккредитивом. Однако, у них есть ряд расхождений.

Да, и БПО, и аккредитив независимы от контракта, для расчетов по которому они выпущены. Оба являются обязательствами банка по проведению платежа в пользу бенефициара и соответственно установленным условиям.

При этом для аккредитива бенефициар – продавец товара, а для БПО – банк продавца. То есть БПО – сугубо банковское обязательство. Также БПО не является документарной операцией. Когда речь заходит о банковских платежных операциях, то главную роль отводят не документам, а данным о транзакции. То

есть самым важным в БПО является именно информация и ее соответствие установленным условиям.

В целом, можно ожидать, что расчеты с использованием БПО будут несколько дешевле в сравнении с аккредитивными из-за роста автоматизации и снижения количества бумажной работы.

При этом риски для покупателя все равно существуют. Однако, их компенсирует снижения затрат на проведение самой операции.

Говорить о том, что применение БПО станет некой «панацеей», нельзя. Банковские платежные обязательства не могут обеспечить того же уровня комфорта для поставщика и покупателя, как при использовании аккредитива. Поэтому, скорее всего, они будут являться альтернативным вариантом при проведении операций. Использование БПО в расчетах позволит снизить риски при торговле по открытому счету, поспособствует более эффективному управлению оборотным капиталом и сэкономит время сторон.

Перспективность использования банковских платежных обязательств как инструмента торгового финансирования уже оценили крупные международные банки: Deutsche Bank, Standard Chartered Bank, Bank of Tokyo-Mitsubishi, Bankof China, Commer zbank, JPMorgan, BNYMellon и другие [1].

Список использованных источников

1. Банковское платежное обязательство (BPO): новый инструмент торгового финансирования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.db.com/russia/ru/docs/article_on_BPO_final(2).pdf

НАПРЯМИ МІНІМІЗАЦІЇ ПРОБЛЕМНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Мухіна А. С.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Волкова Н. І.
Донецький національний університет імені Василя Стуса

На сьогоднішній день однією з найбільших проблем сучасної банківської системи України є збільшення частки проблемних кредитів у структурі кредитного портфеля банку. Наявність великої частки проблемних кредитів негативно впливає не лише на банк, а й на банківську систему в цілому. Саме збільшення проблемних кредитів призводить до збиткової діяльності та зниження капіталізації банківської установи.

Питання проблемних кредитів знаходиться у процесі постійного дослідження. Значний внесок у з’ясування сутності проблемного кредиту та проблеми управління ним здійснили вітчизняні науковці: Є. П. Шустова, О. Р. Яременко, О. В. Дзюблюк, В. В. Коваленко, П. А. Мороз, В. І. Міщенко, Н. М. Ликова, О. К. Любунь, В. Я. Вовк, Т. М. Болгар, М. П. Денисенко, Л. О. Примостка та інші.

В науковій літературі не існує єдиного підходу щодо визначення сутності проблемного кредиту. На нашу думку, найбільш вдалим та повним є наступне визначення: «Проблемний кредит – це кредит, за яким своєчасно не проведено один чи кілька платежів, або виникли обставини, що викликають сумніви стосовно своєчасного та повного повернення наданого кредиту через фінансову нестійкість позичальника, недостатню забезпеченість чи незабезпеченість кредиту або з інших причин, що впливають на можливість неповернення кредиту та відсотків за його користування позичальником» [1].

Отже, до проблемних кредитів слід відносити ті кредити, за якими спостерігається недотримання умов кредитування, несвоєчасна сплата суми основного боргу та відсотків.

Виникнення проблемної заборгованості може відбуватись з різних причин. У свою чергу, їх можна поділити на зовнішні, внутрішні та внутрішньо-системні. До зовнішніх причин слід віднести: загальну економічну ситуацію в країні, нестійкість національної валюти, рівень політичної стабільності, недосконаліть законодавчої бази [2].

Внутрішні чинники пов’язані з діяльністю банківської установи та позичальника. До них слід віднести: недоліки при укладанні кредитної угоди, некваліфікований персонал, неякісна оцінка платоспроможності позичальника, не контрольованість термінів повернення позик до банків та інші. Внутрішньо-системні чинники зумовлені особливостями банківської системи. Це може бути: кредитна експансія, велика частка наданих валютних кредитів та залежність банківських кредитних ресурсів від зовнішніх джерел фінансування [3].

Для більш детальної характеристики проблемної заборгованості банків України, проаналізуємо її стан за період з 2015 року – початок 2019 року. На рис. 1 зображено динаміку проблемних кредитів у відношенні до загального обсягу кредитного портфеля банків. Як можемо бачити, починаючи з 2015 року відбулося різке збільшення проблемних кредитів. Станом на 01.01.2018 р. обсяг проблемних кредитів склав 1090,91 млрд.грн., що на 8,4% більше ніж 01.01.2015 року. Відповідно станом на 01.01.2019 р. обсяг проблемних кредитів склав 630,77 млрд. грн., що становить 53% загального обсягу кредитного портфеля банків.

Слід зазначити, що збільшення частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банків сприяє значним відрахуванням в резерви на покриття втрат. Чим більші відрахування до резерву, ти менш ефективно використовується капітал банку.

Прострочена заборгованість за кредитами станом на 01.01.2019 року становить більше половини у загальній сумі кредитів, наданих банківською системою. Відповідно до даних НБУ найбільша частка непрацюючих кредитів зосереджена у корпоративному секторі (55,83%). Найменші частки проблемних кредитів – у легкій промисловості, енергетиці, транспорті та сільському господарстві. Частка проблемних кредитів наданих фізичним особам становить 46,04 %. Частка проблемних кредитів наданих органам державної влади та місцевого самоврядування станом на 01.01.2019р. становить 29,22%.

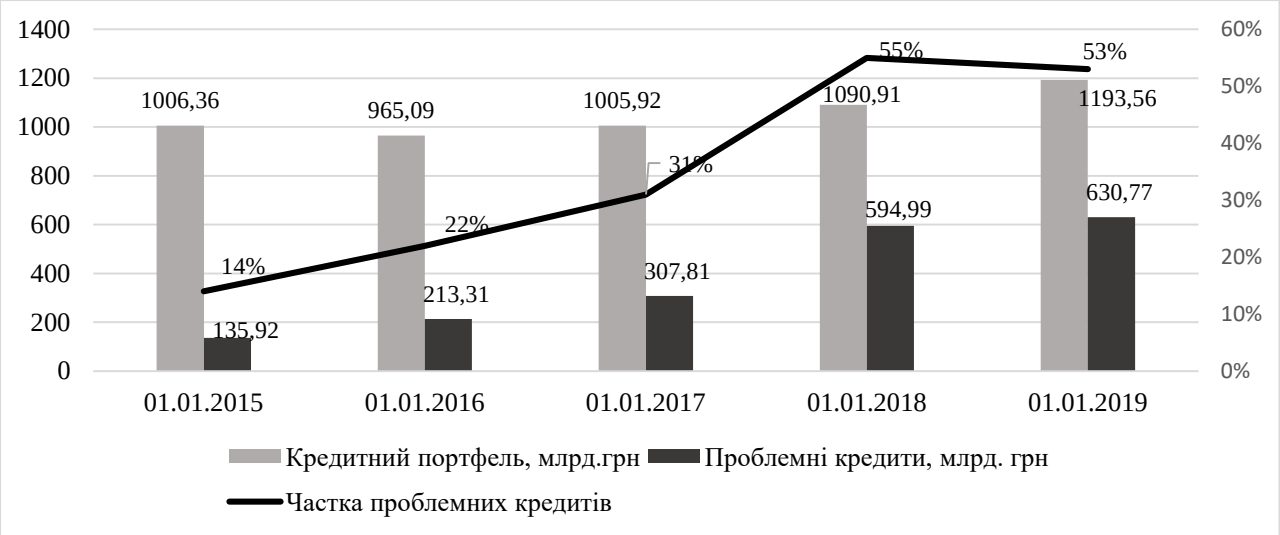

Рисунок 1. Динаміка кредитного портфеля та проблемної заборгованості банків України

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [4].

Таким чином, можна зробити висновок, що збільшення проблемної заборгованості спричиняє збільшення обсягу втрат, пов'язаних із неповерненням суми основного боргу, також призводить до появи додаткових операційних витрат щодо повернення проблемного кредиту. Ну і насамкінець, негативно впливає на репутацію банків, що знижує довіру клієнтів до банку. Тому, на нашу думку, доречно буде вжити наступні заходи щодо мінімізації проблемної заборгованості, а саме:

- удосконалити законодавчу базу та систему банківського нагляду;
- покращити методику оцінки платоспроможності клієнтів банку;
- використовувати зовнішні методи управління проблемними кредитами, а саме співпраця з колекторськими агенціями;
- сформувати достатній обсяг резервів для відшкодування майбутніх втрат.

Перелік використаних джерел

1. Болгар Т.М. Проблемні кредити банків як результат реалізації кредитного ризику / Т.М. Болгар // Економічний нобелівський вісник. – 2014. – № 1(7). – С. 50-58.
2. Болгар Т.М. Основні причини виникнення проблемної кредитної заборгованості у банках України на сучасному етапі розвитку економіки / Т.М. Болгар // Економічний нобелівський вісник. – 2016. – № 1. – С. 26-37.
3. Олійник А.В. Проблемні кредити та їх вплив на платоспроможність банків в Україні / А. Олійник, І. Воловнік // Економіка і суспільство – 2016. – № 6. – С. 300-307.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.bank.gov.ua/control/uk/index

СБЕРЕЖЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ И ИХ ОСОБЕННОСТИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Ненартович К. В.
Научный руководитель – ассистент Сидорова А. В.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

Актуальность темы вызвана тем, что сбережения населения являются важнейшим внутренним инвестиционным ресурсом в экономике, способствуют обеспечению достойного уровня жизни граждан и развитию экономики страны.

Сбережения – часть располагаемого дохода, которая не была потреблена в текущий период, а была отложена для удовлетворения будущих потребностей домохозяйств [1].

В зависимости от участия в денежном обороте, выделяют организованные (активные) сбережения и неорганизованные (пассивные) сбережения.

Организованные сбережения представляют собой сбережения, хранящиеся в кредитно-финансовых организациях (банках, страховых компаниях и т.д.) либо в виде инструментов финансового рынка: ценных бумаг, акций, недвижимости, либо в виде депозитных вкладов.

Неорганизованные сбережения – это сбережения, находящиеся на руках у граждан в виде наличных денег, антиквариатов, драгоценных металлов и т.д. Другими словами, это деньги, не вовлеченные в денежный оборот [2].

Сбережения в Республике Беларусь регулируются Постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 28 марта 2017 г. № 229/6 «О стратегии развития финансового рынка Республики Беларусь до 2020 года».

Согласно результатам опроса специалистов Института социологии НАН Беларуси, около 40,8% белорусов вовсе не имеют накоплений, 32,5% белорусов стараются вначале что-то отложить, а затем уже потратить, а тех, кто наоборотсначала тратит, а потом копит, чуть больше 23% (см. рис. 1) [3].

По данным опроса, проведенного Национальным банком Республики Беларусь об инфляционных ожиданиях населения, в феврале 2019 года предпочитаемой формой сбережений граждан является неорганизованная форма. Наличные деньги составляют 41,4% от общего количества накоплений. По сравнению с ноябрем 2018 года данный показатель уменьшился на 4,1%.

Значительная часть сбережений (26,2%) находится на депозитах (вкладах) в банке и 20,7% накоплений составляют сбережения в недвижимость, что по сравнению с 2018 годом показывает увеличение на 1,6% и 0,3% соответственно. Также наблюдается увеличение сбережений в таких формах, как ценные бумаги, золото, драгоценные металлы и др. (см. рис. 2).

Как показывают данные рис. 2, население продолжает накапливать денежные средства в неорганизованной форме, что обусловлено их высокой ликвидностью и возможностью беспрепятственного использования. Однако в нынешних условиях этот тип сбережений не только лишает возможности

получения дохода, но и снижает будущую стоимость денежных средств ввиду инфляции. Одновременно происходит «недоинвестирование» экономики, что в результате ведет к упущению инвестиционных возможностей в экономике.

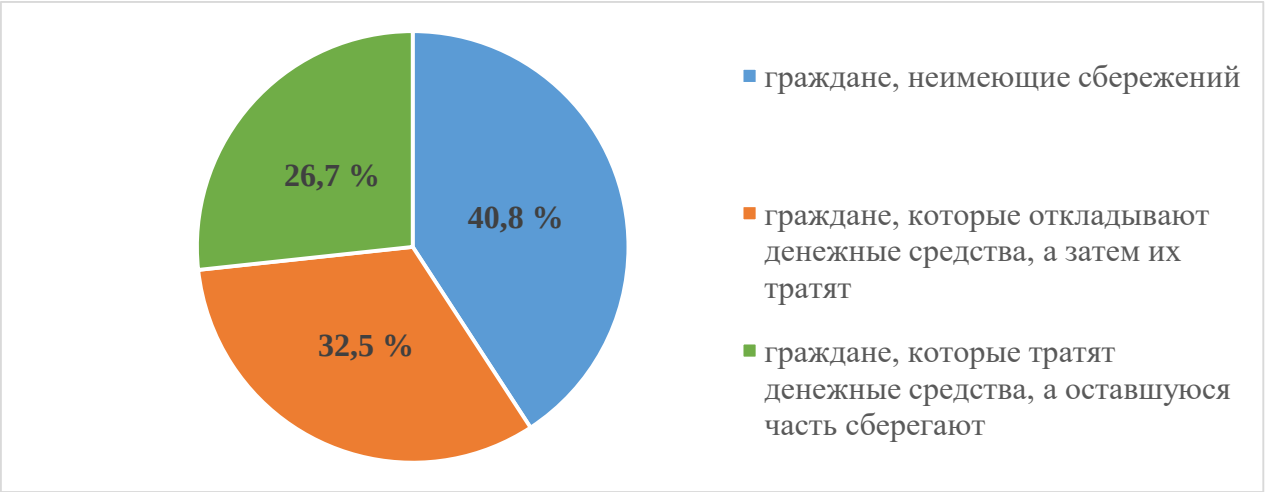

Рисунок 1. Распоряжение граждан сбережениями

Примечание – источник: собственная разработка на основе [3].

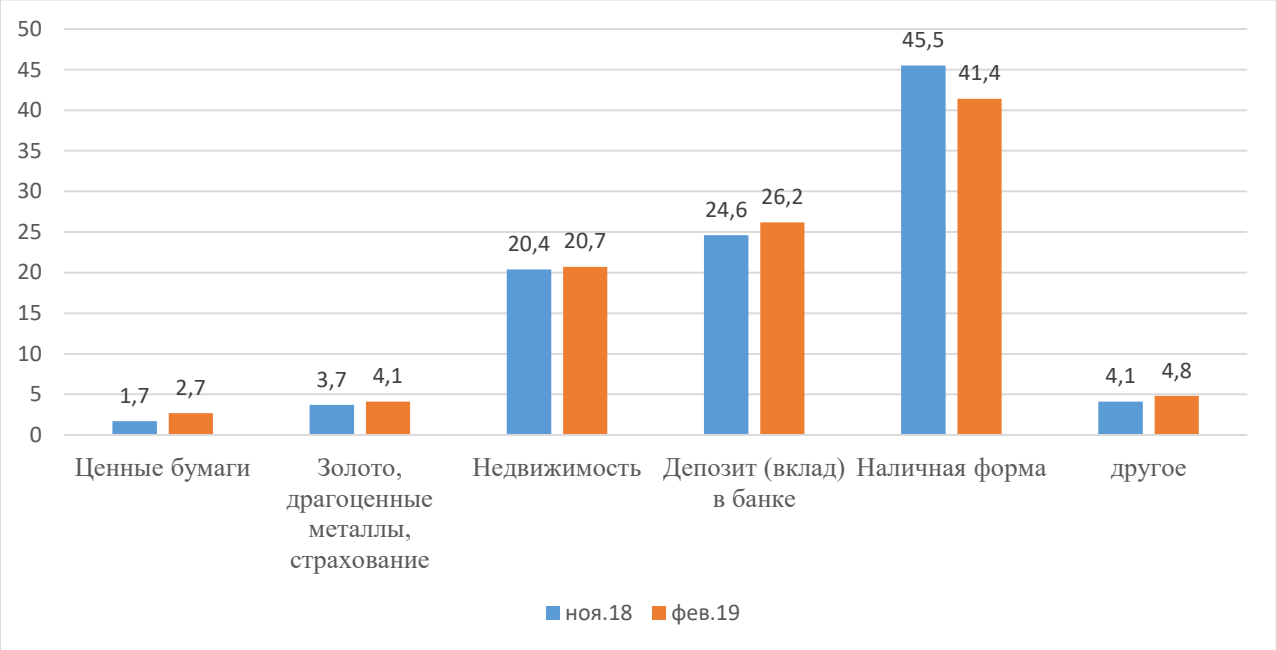

Рисунок 2. Предпочитаемая форма сбережений на ноябрь 2018 г. и февраль 2019 г.

Примечание – источник: собственная разработка на основе [4].

Существует ряд факторов, которые влияют на величину сбережений населения: экономическое развитие страны, уровень доходов и налогообложение, кредитные отношения, ставка рефинансирования, ожидания населения и т. д.

Однако доход является одним из ключевых факторов формирования сбережений, так как при недостатке доходов домохозяйства тратят все денежные средства на потребление, исключая возможность защиты от непредвиденных будущих расходов. Однако при увеличении доходов население становится способным сберегать средства для будущего потребления, что и наблюдается в настоящее время в Республике Беларусь.

Для определения величины сбережений изучается располагаемый доход, так как он позволяет оценивать уровень жизни и зависит от объема реальныхдоходов на душу населения.

Располагаемые денежные доходы населения Беларуси в январе-феврале 2018 года составили 107,6% к уровню января-февраля 2017 года. Динамика располагаемых денежных доходов в период с 2005 по 2017 гг. представлена на рис. 3 [5].

Рисунок 3. Располагаемые денежные доходы населения, в процентах к соответствующему периоду предыдущего года

Примечание – источник: [5].

Анализ изменений показателя реальных располагаемых денежных доходов населения позволяет сделать вывод о тенденции увеличения сбережений населения Республики Беларусь, т. е. о наличии значительной суммы средств на руках у граждан.

Согласно зарубежному опыту, в странах с высоким показателем организованных сбережений при наличии общих стабилизирующих механизмов финансового рынка экономическое развитие происходит более быстрыми темпами, уровень социальной защиты выше, а кризисы переживаются легче. В качестве ключевых факторов склонности к сбережениям в развитых странах выступают уровень инфляции и приросты денежных доходов, т. е. с увеличением доходов норма сбережения растет.

Анализируя международный опыт и современное состояние Республики Беларусь, можно выделить основные проблемы привлечения сбережений:

1) превышение неорганизованной формы сбережений над организованной;

2) риск потери денежных средств, вкладываемых на депозиты (вклады) или в другие инструменты инвестирования;

3) инфляция.

Для решения данных проблем, т. е. активизации сберегательного процесса, необходимо:

1) разработать и внедрить надежные, ликвидные и доходные финансовые инструменты, отвечающие потребностям рынка (включая небанковские);

2) вовлекать население в сберегательный процесс путем повышения его финансовой грамотности, роста доступности финансовых продуктов;

3) проводить антиинфляционную политику.

Список использованных источников

1. Сохранение и увеличение денежных сбережений населения – важнейшая задача банковской системы Республики Беларусь. Информационный материал / Информационно-аналитический центр при Администрации Президента Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – 2009. – № 4 (64). – Режим доступа : http://iac.gov.by/nfiles/000015_942991.pdf
2. Седова Ю.В. Механизм трансформации сбережений в инвестиции // Российское предпринимательство. – 2016. – Том 17. – № 4. – С. 555-572. – doi : 10.18334/rp.17.4.34927.
3. Социология: «Более 40% белорусов не имеют денежных накоплений» / Федерация профсоюзов Беларуси: «Мы — вместе!» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://1prof.by/news/society/a9af68e79d958c0.html
4. Информация об инфляционных ожиданиях населения. Февраль 2019 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.nbrb.by/Publications/inflationexp/inflation_exp_02-2019.pdf
5. Реальные располагаемые денежные доходы населения / официальный сайт Министерства статистики и анализа Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/solialnaya-sfera/uroven-zhizni-naseleniya/operativnaya-informatsiya_7/realnye-raspolagaemye-denezhnye-dokhody-naseleniya/

ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Огірко О. Т.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Капленко Г. В.
Львівський національний університет імені Івана Франка

Податкова система є дуже складною та важливою ланкою фінансових відносин, яка впливає на всі економічні явища і процеси в країні. Саме через це проблема оподаткування в усі часи була надзвичайно актуальною. Стратегічна мета реформування економіки України – створення соціально-орієнтованої ринкової економіки, яка б на основі розвитку національного конкурентоспроможного виробництва забезпечила гідний рівень життя населення, добробут нації в цілому. Тому ключовим завданням економічної політики держави є підвищення її конкурентоспроможності та створення для цього відповідних умов. При цьому важливий інструмент економічного впливу

держави – податкова система. Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси висувають нові вимоги до формування ефективної податкової системи.

Податки – дуже складна й надзвичайно впливова на всі економічні явища та процеси фінансова категорія. Можна без перебільшення сказати, що, з одного боку, податки – це фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту народу. З другого боку, податки – це знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі, їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного окремого підприємця чи громадянина, але й цілих верств населення і соціальних груп. На сьогодні податки – це найефективніший інструмент впливу держави на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, на розвиток науки і техніки, масштаби соціальних гарантій населенню.

Оскільки податки – це продукт еволюції економіки і держави, то податкова система формується, перш за все, під впливом об'єктивних чинників. У той же час у сучасній демократичній правовій державі запровадження тих чи інших форм оподаткування є результатом волевиявлення членів парламенту, компромісу інтересів різних політичних партій, які, у свою чергу, представляють інтереси різних верств суспільства.

Податкова система є різновидом відкритої динамічної системи, це сукупність встановлених у країні податків. Її відкритість означає необхідність аналізу, передусім зовнішніх чинників, під впливом яких відбувається її становлення. Вимога системності полягає в тому, що податки мають бути взаємопов'язані, органічно доповнювати один одного, не суперечити системі в цілому та її елементам. Системний підхід означає, що мають реалізовуватися обидві функції податків. З позиції фіскальної функції податкова система має забезпечити гарантоване і стабільне надходження доходів до бюджету, з позиції регулюючої забезпечувати державі можливість впливу на всі сторони соціально-економічного розвитку суспільства. Податкова система повинна включати досить широке коло податків різної цілеспрямованості, оскільки практично неможливо щоб одночасно в одному податку цілком реалізувалися обидві функції.

Говорячи про реформування податкової системи можна наголосити, що результат залежить від адекватності засобів, що застосовуються і стану реальної економіки. Інвестиційну сприятливість податкової політики країн світу оцінюють рейтингом DoingBusiness (рейтингом Світового банку і аудиторської компанії «PriceWaterHouseCoopers»). Рейтинг базується на вивченні індикаторів рівня сплати податків підприємствами, який визначається кількістю податків, складністю адміністрування на мікрорівні (на рівні підприємств), ставками податків. Україна в рейтингу «Оподаткування 2018» піднялася на 43 позицію з 190 країн в порівнянні з 84 місцем за результатами в рейтингу «Оподаткування 2017». Дослідження «Оподаткування-2018» є однією зі складових дослідження «Ведення бізнесу 2018» (DoingBusiness 2018). Україна піднялася в рейтингу

DoingBusiness, зайнявши 76-те місце. Аналітики Світового банку відзначали, що поліпшення результату вдалося домогтися за рахунок зменшення ставки єдиного соціального внеску, спрощення отримання дозволів на будівництво та поліпшення захисту прав міноритарних акціонерів. Як демонструють дані дослідження, Україна в порівнянні з показниками 2017 року, покращила свої позиції майже вдвічі – на 41 відсотковий пункт.Загальне податкове навантаження в Україні становить 37,8%, в Європейському Союзі – 40,5%, тоді як загальний світовий показник – 39,6%. Позитивний тренд Україна показує відносно кількості податкових платежів на рік – їх п'ять, при середньому показнику в світі – 24, в ЄС – 12.

Чинна податкова система зазнає критики як з боку наукових кіл, так і з боку підприємців, політичних діячів, депутатів. Однак ймовірно, що ця критика ґрунтується на емоційних і поверхових оцінках економічної дійсності, вона позбавлена глибокого аналізу фінансових зв’язків в економіці, усвідомлення дійсних потреб держави у фінансових ресурсах для виконання покладених на неї функцій щодо регулювання темпів і пропорцій розвитку економіки, підтримання на належному рівні суспільного добробуту, обороноздатності, систем державного управління.

Існуючу податкову систему Українинауковці характеризують наступними негативними рисами.

Нестабільність податкової системи, яка зумовлена як об'єктивними (нестабільність ситуації в економічній та фінансовій сферах, яка вимагає вживання термінових заходів для збільшення надходжень до бюджету), так і суб'єктивними (ухвалення помилкових рішень із питань податкового законодавства, зумовлене недостатньою компетентністю, а також відсутність науково обґрунтованої системи оподаткування та введення законодавчих норм) чинниками. Податкове законодавство часто приймається поспіхом, без належного економічного обґрунтування і розрахунків;незрілість і недосконаліть податкового законодавства, зумовлені його становленням, також вимагають частого внесення коректив та доповнень. Нестабільність податкової системи як за видами податків, базою оподаткування, податковими ставками, так і за методами обчислення податків, термінами їх сплати, а також громіздкість податкового законодавства негативно впливають на діяльність суб'єктів господарювання, оскільки, з одного боку, не дають змоги достовірно планувати основні фінансові показники, а з іншого, – призводять до великих штрафних, часто не зовсім обґрунтованих санкцій.

Громіздкість і строкатість податкового законодавства – закони України, укази Президента України, декрети та постанови Кабінету Міністрів України, численні положення, інструкції, листи, роз'яснення тощо – зумовлюють неузгодженість та суперечливість окремих податкових документів.

Існує ряд інших недоліків податкової системи України: брак достатніх правових гарантій для учасників податкових відносин, насамперед для платників податків; податкова система не стимулює підприємницькі структури накопичувати фінансовий капітал та інвестувати його в основні й оборотні

активи; надмірна кількість податкових пільг знижує конкурентоспроможність товаровиробників; недосконаліть системи місцевих податків і зборів, які практично не виконують ні фіскальної, ні економічної функцій;брак чіткого розмежування податків, що зараховуються до місцевих і державних бюджетів.

Усі ці недоліки призвели до таких проблем у системі оподаткування України, як: податкова заборгованість платників перед бюджетом і державними цільовими фондами; бюджетна заборгованість з відшкодування ПДВ; ухилення від оподаткування; нерівномірне податкове навантаження, найбільша частка якого покладена на законослухняних платників.

Потрібно зауважити, що при реформуванні податкової системи України слід говорити не лише про зниження рівня оподаткування. Нинішній рівень оподаткування в Україні має свої об'єктивні межі, зумовлені системою витрат бюджету.

Деякі фахівці вважають, що податкова система України має базуватися на таких принципах: погодження податкових ставок, рівність і справедливість, гнучкість податкової системи, однозначність тлумачення, недопустимість необґрунтованих пільг, автоматична індексація податків і зборів, відповідальність платників податків, системний підхід, численність податків тощо.

Проблема побудови ефективної податкової системи – одна з найбільш актуальних в процесі розвитку в Україні ринкових відносин та інтегрування української економіки в світовий ринок. Її вирішення повинно здійснюватися шляхом вивчення, аналізу і творчого осмислення як існуючої в Україні законодавчої бази, так і накопиченого у світі досвіду в сфері оподаткування. Створення податкової системи, адекватної потребам соціально-орієнтованої економіки, повинне передбачати комплексність, цілеспрямоване «портфельне» формування системи податків, наукове визначення податкового потенціалу, формування адекватної правової основи.

Ефективність податкової системи визначається тим, наскільки цілеспрямовано вона вирішує комплекс завдань, пов'язаних із скерованістю економіки як системи, розвитком виробництва, підвищенням життєвого рівня населення.

Згідно з даними рейтингу «Ведення бізнесу 2018», податкова політика виділяється складним адмініструванням податків на рівні підприємства, а саме витрачанням часу на обчислення і сплату податків що склало на рік 327,5 годин (тоді як в ЄС цей показник – 161 година, а загальний світовий – 240 годин); загальна ставка податків та зборів (% від прибутку) становить 37,8% (в Європі і Центральній Азії 33,1%, в країнах з найкращими результатами 18,47%)та великим податковим навантаженням на бізнес. Разом з тим, аудиторська компанія «Price Water House Coopers» визначає у своїх дослідженнях ряд бізнес-реформ в Україні в 2018 році, які пожвавлюють інвестиційний ринок: спрощення процедури дозволів на будівництво, зміцнення захисту міноритарних інвесторів, шляхом докладного негайного публічного розкриття інформації про угоди з пов'язаними сторонами. Але скорочення кількості податків перейшло в

укрупнення інших та в результаті не дало зменшення податкового навантаження на бізнес. Разом з тим податкова політика в Україні відрізняється високим рівнем нестабільності, нераціональністю роботи фіскальних служб, складністю обчислення сум податків. Отже, податкова політика України, як будь-яка система має оцінюватися з точки зору її ефективності. Ефективність є ключовим критерієм у визначенні успішності процесу функціонування системи оподаткування та розвитку ринкових відносин у державі. Важливим фактором оцінки ефективності податкової політики є ступінь її відповідності стану економіки України, гармонізації в інтеграційних процесах, розвитку податкоутворюючих галузей економіки та інтенсивності інвестиційних процесів.

Можна виділити основні завдання податкової реформи: удосконалення інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом; підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази, покращення адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків; стимулювання зміцнення позицій вітчизняного бізнесу в конкурентній боротьбі за рахунок зменшення частки податків у витратах; зближення податкового та бухгалтерського обліку; зменшення кількості контролюючих органів з одночасним створенням єдиних правил контролю за нарахуванням та сплатою податків і зборів.

Кожна держава формує свою систему оподаткування поєднуючи досвід інших країн, стан економіки і розвитку ринкових відносин, необхідність вирішення конкретних економічних і соціальних завдань. Саме система «стратегія довгострокового соціально-економічного розвитку – податкова політика – податкова система – Податковий кодекс України» є особливим поєднанням, де кожна підсистема відіграє активну роль у взаємозв’язку з іншою. Місія податкового регулювання – забезпечити цілісність й збалансованість системи як у часі, так і прагматично-функціональному просторі. Для побудови ефективної і раціональної податкової системи необхідна податкова реформа,котра має усунути основні недоліки діючої і закласти основи для формування ефективної податкової системи. В Україні необхідно формувати податкову політику, направлену на побудову стабільної та зрозумілої системи оподаткування, зменшення податкового тягаря і забезпечення збалансованості інтересів держави та інтересів суб’єктів господарювання.

Перелік використаних джерел

1. Україна вдвічі покращила позицію в рейтингу оподаткування. URL : www.ukr.segodnya.ua/economics/business/ukraina-vdvoe-uluchshila-mesto-v-reytinge-nalogooblozheniya-1092015.html
2. Концепція реформування податкової системи України. URL : www.dkrp.gov.ua
3. Офіційний сайт звіту «DoingBusiness». URL : www.doingbusiness.org
4. Валінкевич Ю.Б. (2011) Творча робота: Податкова система України: стан, проблеми, перспективи. URL : http://kds.org.ua/

INSURANCE OF INDIVIDUALS AND LEGAL ENTITIES AS ONE OF THE AREAS OF SOLUTION OF THE PROBLEM OF FINANCIAL SECURITY OF CITIZENS

Oliynyk V.V.
Scientific supervisor – Ph. D., associate professor MelnychukYu. M.
Pavlo Tychina Uman State Pedagogical University

In today's economic conditions, taking into account transformation processes, there is a rethinking of the system of protection of legal entities and individuals from material costs, which can lead to unpredictable insurance cases (natural disasters, accidents, financial risks in obtaining loans, etc.). Thus, through the insurance system, the state provides protection of the population as a result of the occurrence of insured events, and also provides effective protection of business activity. Insurance and the market for insurance services are fundamentally important for socio-economic and investment development both in the national market and internationally [1].

The Law of Ukraine «On Insurance» of March 7, 1996 defines the concept of «insurance» as a form of civil-law relations for the protection of property interests of citizens and legal entities in case of occurrence of certain events (insurance cases) specified by the insurance contract or current legislation, at the expense of money funds, which are formed by payment by citizens and legal entities of insurance payments (insurance premiums, insurance premiums) [2].

An interpretive dictionary of an economist interprets the definition of insurance as a system of economic relations, which includes the formation of funds from the society, association, enterprise and population of a special fund and its use for the reimbursement of property losses from natural disasters and other adverse phenomena, as well as for the provision of citizens (or their families) assistance in the event of various events in their lives (reaching a certain age, disability, death). Insurance is property, but personal. It can be voluntary and mandatory. In Ukraine, along with a public insurance organization, there are many alternative insurance companies [3].

In addition to insurance:

- adds reliability in the development of business and the economy as a whole;
- Helps in improved resource structures and intensify through investments in the most effective spheres of management funds aimed at the organization of economic security;
- provides rational formation of the use of funds intended for the implementation of state social programs (health care, pensions, financial education);
- creates reserves of funds, which is a real source of growth and coverage of losses in the event of major natural disasters and accidents;
- organize workplaces, form the infrastructure of the financial market.

The process of becoming a modern insurance market in Ukraine began with deep socio-economic reforms.

The main purpose of the development of the insurance market is to increase the level of insurance protection of property interests of physical and legal systems, reduce

the state's expenditures on preventing and eliminating the consequences of natural disasters, catastrophes, technological accidents, and the formation of effective market mechanisms for attracting investment resources to the national economy through the effective functioning of the insurance market services taking into account international experience, application of modern market infrastructure and financial instruments [2].

According to the rating magazine Insurance Top with the results of the companies in 2017, PJSC «MetLife» is the undisputed leader on the following indicators: the amount of insurance premiums collected by the company exceeded 748 million 464 thousand UAH, which is 20,5% more than the similar the indicator in 2016. At the same time, insurance premiums attracted by PJSC «MetLife» are 65-70% higher than other leading insurers from the TOP-3 industry rating – the leader's advantage is obvious.

In addition to leadership in the volume of insurance premiums collected, PrLAT MetLife leads the Insurance TOP ratings in 2017 for key indicators such as:

• volume of insurance premiums under cumulative life insurance contracts – 670 million 995 thousand UAH.

• number of insured persons under cumulative life insurance contracts – at the end of 2017, the company was insured with more than 112,000 people.

• the total number of insured persons for all types of life insurance contracts – at the beginning of 2018, the company's customers are over 565,000 [4].

So, considering even one sector of insurance – life insurance, you can already come to the conclusion that insurance among the population is in demand.
Insurance becomes a necessary component in the system of protection of legal and natural persons in modern economic conditions.

References

1. Мельничук Ю.М. Теорія і практика страхування життя в Україні: Монографія / Юлія Миколаївна Мельничук. – Умань : ВПЦ «Візаві», – 2018. – 158 с.
2. Мельничук Ю.М. Фактори впливу на збутову діяльність страховиків зі страхування життя / Ю.М. Мельничук, О.В. Гарматюк // Науковий журнал «Економічні горизонти». – 2018. – № 1(4). – С. 60-66.
3. Чвертко Л.А. Тенденції розвитку страхування життя в Україні в умовах економічної нестабільності / Л.А. Чвертко // «Сталий розвиток 2030: економічна, соціальна, екологічна та політична складові» матеріали доповідей міжнародної міждисциплінарної конференції (Грузія, Тбілісі, 2017). – Тбілісі – Львів, 2017. – С. 116-121.
4. Slatvinskyi, M.A. Direct foreign investments and national security: problems of investment policy / M.A. Slatvinskyi, L.A. Chvertko // Innovative Economics and Management. – 2017. – No. 3. – pp. 70-79.

БОРГОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Отоса І. В.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Свинаренко Т. І.
Донбаська державна машинобудівна академія

Протягом останніх років Україна стикається з різними проблемами, спричиненими фінансово-економічною кризою, політичними сутичками тощо. І однією із таких проблем стало збільшення обсягів державного боргу через брак власних коштів. А недоліки у формуванні і реалізації бюджетної та боргової політики держави, недостатньо результативний механізм управління державним боргом лише погіршують ситуацію. Тому актуальним питанням сьогодення є забезпечення безпечного рівня державного боргу та формування ефективного механізму управління борговою безпекою країни.

Борговій безпеці присвячено велику низку наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Значний теоретичний та практичний внесок зробили Дж. Б'юкенен, Р. Барро, Т. Бондарчук, Т. Вахненко, Н. Зражевська, Дж. Кейнс, О. Короткевич, А. Лернер, Ю. Пасічник, Д. Рікардо, О. Рожко, О. Руднік, О. Сухоруков, П. Харрод, О. Царук, С. Юрій. Незважаючи на достатньо глибоке теоретичне вивчення питання боргової безпеки держави, існує потреба в її подальшому дослідженні з урахуванням специфіки економічної ситуації в Україні, тенденцій щодо динаміки та структури державного боргу. Крім того, питання фінансової стійкості України та її боргової безпеки набувають особливої уваги в рамках стратегічного курсу України на євроінтеграційний розвиток.

Метою дослідження є визначення рівня боргової безпеки України та заходів щодо її підвищення.

Для виконання поставленої мети потрібно виконати наступні завдання: визначити сутність боргової безпеки країни,оцінити стан державного боргу Українита рівень її боргової безпеки, надати пропозиції щодо підвищення рівня боргової безпеки України.

Жодна сучасна країна для досягнення своїх стратегічних цілей не може обійтись без залучення додаткових джерел, у вигляді запозичень та позик. З точки зору науковців «життя в борг» не є негативним явищем. Головне завдання полягає в забезпеченні такого розміру боргу і витрат на його обслуговування, які і в даний момент, і в перспективі, не утворять загрози втрати платоспроможності і фінансової незалежності держави.

Згідно зі ст. 2 Бюджетного Кодексу України, державний борг – загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення [1].

Фінансова стабільність країни передбачає дотримання певного рівня фінансової безпеки, важливою складовою якої є боргова безпека [2].

Згідно із Наказом Міністерства економічного розвитку та торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня

економічної безпеки України», боргова безпека – це відповідний рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування та ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для задоволення нагальних соціально-економічних потреб, що не загрожує суверенітету держави та її фінансовій системі [3].

За статистичними даними в України спостерігалася негативна тенденція щодо збільшення загального державного боргу, як прямого, так і гарантованого, росту обсягів зовнішнього і внутрішнього запозичення. Дані про стан держаного та гарантованого боргу в Україні у 2010-2018 рр. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Державний та гарантований державою борг України у 2010-2018 рр., (млн. грн.)

	Загальний борг	Темп приросту, %	Зовнішній державний борг	Темп приросту, %	Внутрішній державний борг	Темп приросту, %	Гаранто-ваний борг	Темп приросту, %
2010	432303,3		181813,3		141662,1		108827,9	
2012	515510,6	+19,3	208918,9	+14,9	190299,3	+34,3	116292,3	+6,9
2014	1100832,7	+113	486026,8	+133	461003,6	+142	153802,3	+32,3
2016	1929809,7	+75,3	980181,1	+102	670646,4	+45,5	278982,2	+81,4
2018	2168633,1	+12,4	1099411,2	+12,2	761090,5	+13,5	308131,4	+10,5

Розраховано автором за даними [4]

Як бачимо, спостерігається різкий темп приросту загального боргу у 2014-2016 рр., що обумовлено дефіцитом державного бюджету,наслідками фінансово-економічної кризи у світі та в країні, дестабілізацією фінансової і грошово-кредитною систем України.

Аналіз структури державного боргу засвідчує випереджаючи темпи зростання зовнішньої заборгованості нашої держави внаслідок девальвації національної грошової одиниці (рис. 1). Всі ці явища посилюють навантаження на державний бюджет країни, щодо обслуговування боргу та складають загрозу її борговій безпеці.

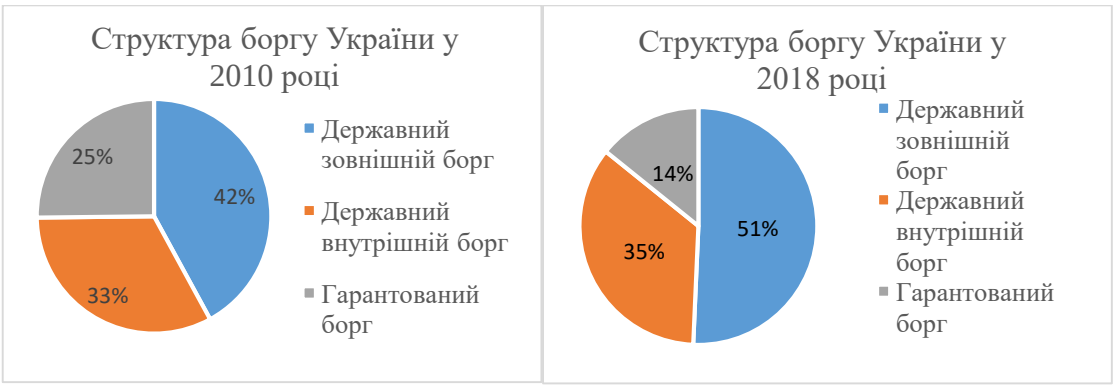

Рисунок 1. Структура державного боргу України у 2010 р. та 2018 р.

Боргова безпека виступає одним із головних чинників забезпечення стійкості фінансової системи держави,оптимізації структури державного боргу, а також реалізації соціально-економічної стратегії сталого розвитку.

Щоб оцінити рівень боргової безпеки в країні розраховують певні показники. Відповідно до методичних рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, використаємо наступні показники: відношення обсягу державного та гарантованого боргу до ВВП, відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, Індекс ЕМВІ+ Україна, відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу (табл. 2).

Таблиця 2

Індикатори боргової безпеки України [3]

Найменування індикатора, одиниця виміру	Порядок розрахунку індикатора	Характеристичні значення індикатора				
		оптимальне	задовільне	незадовільне	небезпечне	критичне
Відношення обсягу державного та гарантованого боргу до ВВП, %	обсяг державного та гарантованого боргу, млн. гривень / ВВП, млн. гривень х 100	20	30	40	50	60
Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	обсяг валового зовнішнього боргу, млн. доларів США х середній курс гривні до долара США / ВВП, млн. гривень х 100	40	45	55	60	70
Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, %	-	4	5	7	9	11
Індекс ЕМВІ+ Україна, б. п	-	200	300	500	700	1000
Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	обсяг офіційних резервних активів, млн. доларів США / обсяг валового зовнішнього боргу, млн. доларів США х 100	50	45	41	36	20

Використання зазначених показників з урахуванням їх порогових значень, надають можливість не тільки отримати певний результат, але і оцінити рівень боргової безпеки держави (табл. 3).

Враховуючи отримані результати, слід зазначити, що, практично, за усіма показниками рівень боргової безпеки України знаходиться на небезпечному або незадовільному рівні, а за показником – відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП – на критичному рівні.

Таблиця 3

Показники боргової безпеки України у 2010-2018 рр.

№	Показники	2010	2012	2014	2016	2018
1	Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %	39,9	36,6	70,3	81,0	64,9
2	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	85,7	76,6	122,5	124,3	97,2
3	Середньозважена дохідність облігацій внутрішньої державної позики на первинному ринку, %	10,39	12,94	13,44	9,16	17,79
4	Індекс EMBI (Emerging Markets Bond Index) + Україна, б. п	436	598	346,5	762,5	454,6
5	Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	29,5	18,2	6	13,7	18,2

Показники 1, 2, 5 розраховані автором за даними [4; 5], показники 3, 4 за даними [6, 7; 8]

На нашу думку, для підвищення рівня боргової безпеки України необхідно запровадити та реалізувати наступні стратегічні заходи:

1) запозичені кошти мають використовуватися на інвестування у реальний сектор економіки (вдосконалення виробничої, транспортної, енергетичної, інформаційної сфери), що буде сприяти ефективному функціонуванню внутрішнього ринку капіталу та збільшуватиме його конкурентоспроможність;

2) пріоритетом державної економічної політики повинно бути стимулювання зовнішньо-економічної діяльності вітчизняних виробників з метою підвищення валютних надходжень до держави;

3) головним завданням фінансової політики нашої країни має бути вдосконалення нормативно-правового забезпечення механізму залучення державних запозичень та формування ефективної боргової політики.

Перелік використаних джерел

1. Бюджетний Кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (із змінами і доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17.
2. Руднік О.О. Заходи покращення боргової безпеки України. *Науковий блог Національного університету «Острозька академія»,* 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://naub.oa.edu.ua/2018/заходи-покращення-боргової-безпеки-у/
3. Наказ Міністерства економіки України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» // Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13
4. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.minfin.gov.ua
5. Мінфін – фінансовий портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.com.ua.

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВ, ЇЇ СУТНІСТЬ ТА ЗАВДАННЯ

Перун А. С.
Науковий керівник – к. е. н. Рева О. В.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

На сьогоднішній день потреба у формуванні фінансової стратегії є важливим показником успішного функціонування будь-якого підприємства. Адже відсутність дієвого механізму управління фінансовими ресурсами підприємства так само негативно впливає на діяльність суб'єктів господарювання, як і фактори зовнішнього середовища. Висока конкурентоспроможність, фінансова стійкість підприємства досягається за рахунок правильного ведення фінансів, планування основних фінансово-економічних показників на перспективу. Всебічно враховуючи фінансові можливості підприємств, об'єктивно оцінюючи характер зовнішніх та внутрішніх факторів, фінансова стратегія забезпечує відповідність фінансово-економічних можливостей підприємства умовам, які склалися на ринку товарів.

Розробка фінансової стратегії та заходів її реалізації сприяє інтенсивному розвитку підприємства, забезпечує підвищення основних фінансово-економічних показників його діяльності, розширення обсягів виробництва, отримання стабільних та високих прибутків.

У розробку проблем формування фінансової стратегії підприємствзначний внесок зробили фундаментальні роботи І. Ансоффа, О. Віханського, А. Градова, Б. Карлоффа, М. Круглова, О. Кузнєцової, М. Мескона, Е. Уткіна, Р. Фатхутдінова, Ф. Хедоурі та інш.

Фінансова стратегія представляє собою визначення довгострокової мети фінансової діяльності підприємства, вибір найбільш ефективних способів і шляхів їх досягнення [2].

Фінансова стратегія – це генеральний план дій для забезпечення підприємства грошовими коштами. Вона охоплює питання теорії та практики формування фінансів, їх планування, вирішує завдання, які забезпечують фінансову стабільність підприємства в ринкових умовах господарювання [1].

Фінансова стратегія передбачає визначення довгострокових цілей фінансової діяльності та вибір найефективніших способів їх досягнення (рис. 1). Цілі фінансової стратегії мають підпорядковуватися загальній стратегії економічного розвитку та спрямовуватися на максимізацію прибутку та ринкової вартості підприємства. За розробки фінансової стратегії слід ураховувати динаміку макроекономічних процесів, тенденції розвитку вітчизняних фінансових ринків, можливості диверсифікації діяльності підприємства. Фінансова стратегія підприємства забезпечує:

формування та ефективне використання фінансових ресурсів;

виявлення найефективніших напрямків інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках;

відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства;

визначення головної загрози з боку конкурентів, правильний вибір напрямків фінансових дій та маневрування для досягнення вирішальної переваги над конкурентами [2].

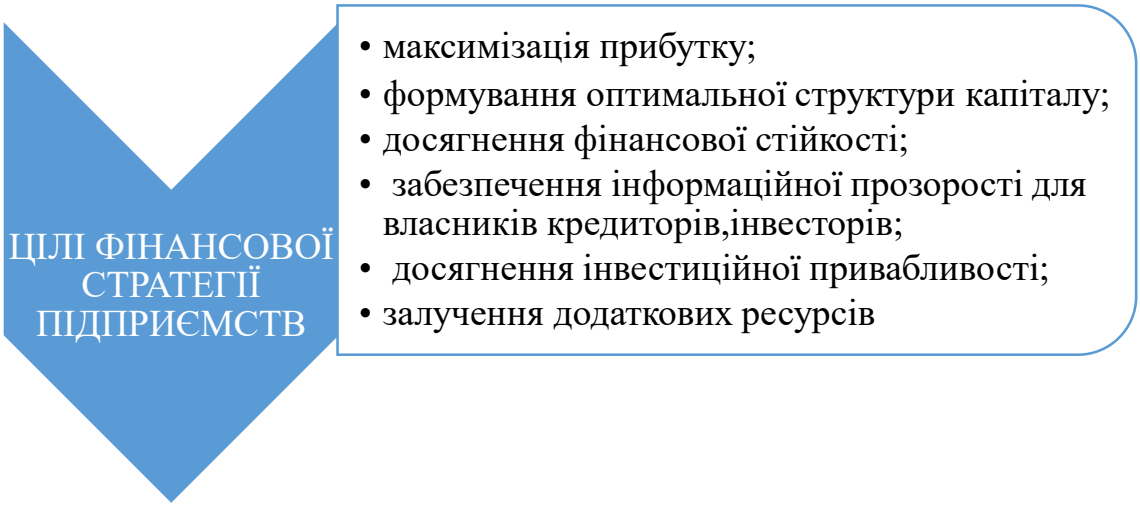

Рисунок 1. Цілі фінансової стратегії підприємства

Основними завданнями фінансової стратегії є такі:

визначення способів проведення успішної фінансової стратегії та використання фінансових можливостей;

визначення перспективних фінансових взаємовідносин із суб'єктами господарювання, бюджетом, банками та іншими фінансовими інститутами;

фінансове забезпечення операційної та інвестиційної діяльності на перспективу;

вивчення економічних та фінансових можливостей імовірних конкурентів, розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості;

розробка способів виходу із кризового стану та методів управління за умов кризового стану підприємств [3].

На підставі фінансової стратегії визначається фінансова політика підприємства за основними напрямками фінансової діяльності: податкова, цінова, амортизаційна, дивідендна, інвестиційна.

У процесі розробки фінансової стратегії особлива увага приділяється виробництву конкурентоспроможної продукції, повноті виявлення грошових доходів, мобілізації внутрішніх ресурсів, максимальному зниженню собівартості продукції, формуванню та розподілу прибутку, визначенню оптимальної потреби в оборотних коштах, раціональному використанню залучених коштів, ефективному використанню капіталу підприємства [1].

Важливе значення для формування фінансової стратегії маєврахування чинників ризику. Фінансова стратегія розробляється з урахуванням ризику неплатежів, інфляційних коливань, фінансової кризи. В умовах ринкової економіки суб'єкти господарювання стикаються з різними фінансовими

проблемами, тобто виникає необхідність передбачення майбутнього стану підприємства, а це можливо тільки в разі використання фінансової стратегії діяльності підприємства [2].

Сьогодні потреба формування фінансової стратегії є важливим складником успішного функціонування будь-якого підприємства, незалежно від розміру, організаційно-правової форми та виду діяльності. Чимало досліджень висвітлюють тему фінансової стратегіїта її реалізації на прикладах певних суб'єктів господарювання. Через динамічність зовнішнього середовища постає проблема формування фінансової стратегії з урахуванням впливу значної кількості чинників екзогенного та ендогенного характеру на діяльність підприємств, що потребує подальшого дослідження.

Успіх фінансової стратегії підприємства гарантується, коли фінансові стратегічні цілі відповідають реальним економічним та фінансовим можливостям підприємства, коли чітко централізовано фінансове керівництво, а методи його є гнучкими та адекватними змінам фінансово економічної ситуації.

Перелік використаних джерел

1. Лапіна І.С. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / І.С.Лапіна, О.М. Гончаренко та ін.; за заг. ред. І.С. Лапіної. – Одеса : Атлант, 2016 – 313 с.
2.Крамаренко Г.О. Фінансовый менеджмент / Г.О. Крамаренко, О.Е. Чорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006.– 520 с.
3.Фінансовий менеджмент: навч. посібник / За ред. Момот Т.В. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 712 с.

ОСОБЕННОСТИ ВЕДЕНИЯ НАЛОГОВОГО УЧЕТА В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

к. э. н., доцент Петракович А. В.
Белорусская государственная сельскохозяйственная академия
г. Горки, Республика Беларусь

Совокупность способов ведения бухгалтерского учета – первичного наблюдения, стоимостного измерения, текущей группировки и итогового обобщения фактов хозяйственной деятельности принимается в учетной политике предприятия. Наряду с этим бухгалтерский учет неотрывно связан с налоговым учетом.

Понятие «налоговый учет» впервые появилось с принятием в 2003 году Общей части Налогового кодекса Республики Беларусь.

Налоговым Кодексом Республики Беларусь (далее НК) определено понятие налоговый учет, под которым понимается осуществление плательщиками (иными обязанными лицами) учета объектов налогообложения и определения налоговой базы по налогам, сборам (пошлинам) путем расчетных корректировок

к данным бухгалтерского учета, если иное не установлено налоговым законодательством.

Налоговый учет в Республике Беларусь это ведение регулярного и непрерывного учета всех налогооблагаемых объектов, а также вычисление базы налогообложения посредством составления расчетных корректировок на основе данных бухгалтерского учета. Таким образом, налоговый учет применяется исключительно для определения полной и корректной суммы, подлежащей уплате в бюджет, а также для реализации налогового контроля.

Налоговый учет основывается на данных бухгалтерского учета, отраженных в первичных учетных документах и регистрах бухгалтерского учета, или на иных документально подтвержденных данных об объектах, подлежащих налогообложению либо связанных с налогообложением.

В соответствии с законодательством Республики Беларусь нет требования разработки отдельной учетной политики в целях налогообложения, однако в отношении отдельных налогов НК предписывает выбирать по некоторым операциям один из предложенных вариантов расчета, закрепляя его в учетной политике.

Основная часть сельскохозяйственных организаций Республики Беларусь применяет особый режим налогообложения в виде уплаты единого налога для производителей сельскохозяйственной продукции, наряду с которым уплачивается налог на добавленную стоимость.

Можно выделить отдельные моменты налогового учета, по которым в соответствии с законодательством установлена необходимость закрепления в учетной политике.

При исчислении единого налога для производителей сельскохозяйственной продукции:

Отражение выручки от реализации в бухгалтерском учете. Налоговая база единого налога определяется как денежное выражение валовой выручки, под которой признается сумма выручки от реализации товаров (работ,услуг), имущественных прав и внереализационных доходов. В свою очередь порядок отражения выручки от реализации должен быть закреплен в учетной политике. Поскольку метод определения выручки будет установлен в общей части учетной политики, момент фактической реализации будет выбран автоматически, и поэтому его не обязательно отражать в налоговой части.

При исчислении налога на добавленную стоимость:

1) момент фактической реализации в отношении сумм увеличивающих налоговую базу НДС (по дате их отражения в бухгалтерском учете или по дате их получения). Один из указанных методов определения момента фактической реализации устанавливается учетной политикой организации по всем операциям по реализации товаров (работ, услуг), имущественных прав и изменению в течение календарного года не подлежит.

2) ведение книги покупок (ведется или не ведется). Если с начала года организация решила не вести книгу покупок, а затем передумала, она вправе в течение календарного года предусмотреть в учетной политике ведение книги

покупок. Но в этом случае ведение книги покупок осуществляется до окончания соответствующего календарного года. Необходимо учитывать, что в случае ведения плательщиком книги покупок в распределении налоговых вычетов участвуют суммы НДС, отраженные в книге покупок.

3) порядок распределения налоговых вычетов (методом раздельного учета или методом удельного веса). Применение выбранного метода распределения налоговых вычетов осуществляется как минимум на протяжении одного календарного года и закрепляется в учетной политике организации. Если в учетной политике организации отсутствует указание на применяемый метод, все налоговые вычеты распределяются методом удельного веса.

Поскольку метод удельного веса применяется автоматически, а именно его выбирают большинство организаций, в учетной политике можно ничего по данному поводу не указывать.

Информация об объектах налогообложения и элементах налогового учета подлежит систематизации и накоплению в регистрах налогового учета. Регистры налогового учета являются сводными формами отражения такой информации за налоговый (отчетный) период, сгруппированной в соответствии с требованиями налогового законодательства, без отражения на счетах бухгалтерского учета.

Регистры налогового учета ведутся плательщиками в виде специальных форм на бумажных или электронных носителях.

Неоговоренные исправления в регистрах налогового учета не допускаются, любое исправление ошибок должно быть подтверждено подписью лица, внесшего исправление.

Расчет налоговой базы производится плательщиками отдельно по каждому из налоговых платежей за отчетный (налоговый) период, к которому относятся соответствующие объекты налогообложения, элементы налогового учета.

Несмотря на то, что бухгалтерский учет обладает большей гибкостью в сравнении с налоговым учетом, налоговый аспект в учетной политике организации также оставляет определенный простор для формирования бухгалтером профессионального суждения.

Список использованных источников

1. Налоговый кодекс Республики Беларусь (Общая часть) от 19.12.2002 г. № 166-З // Консультант Плюс Беларусь [Электронный ресурс]. – 2019. – Режим доступа : ООО «Юр-Спект», Нац. Центр правовой информ. Рес. Беларусь.
2. Налоговый кодекс Республики Беларусь (Особенная часть) от 29 декабря 2009 г. № 71-З// Консультант Плюс Беларусь [Электронный ресурс]. – 2019. – Режим доступа : ООО «Юр-Спект», Нац. Центр правовой информ. Рес. Беларусь.

ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Піліпенко А. В.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Антоненко В. М.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

У сучасних умовахважливою складовою управління фінансами будь якого підприємства є забезпечення його фінансово-економічної безпеки. Вітчизняні підприємства функціонують в умовах ризику та невизначеності, що може негативно вплинути на їх фінансовий стан та результати діяльності і в подальшому призвести до банкрутства. У зв'язку із цим для суб'єктів господарювання набувають актуальності заходи щодо виявлення та нейтралізації можливих проблем та ризиків.

Протягом останнього часу досить багато вітчизняних та зарубіжних науковців приділили увагу питанню забезпечення економічної безпеки підприємства. Зокрема, І. А. Бланк [1], В. Л. Ортинський, І. С. Керницький [2], В. І. Мельник, Г. М. Шумська [3], Н. Б. Паліга, Ю. В. Світлична [4], Н. В. Чаленко, А. В. Химич [5], З. С. Варналій [6] та інші. Так, російський вчений Р. С. Папехін трактує поняття «фінансова безпека» як граничний стан фінансової стійкості, в якому повинно знаходитися підприємство для реалізації своєї стратегії, що характеризується спроможністю підприємства протистояти внутрішнім і зовнішнім факторам. Професор І. О. Бланк вважає, що «фінансова безпека підприємства являє собою кількісно та якісно детермінований рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільний захист його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки стійкого розвитку в поточному та перспективному періоді» [1].

Метою даної роботи є визначення основних принципів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства.

Під процесом забезпечення фінансової складової економічної безпеки господарюючих суб'єктів слід розуміти сукупність заходів, спрямованих на запобігання збитків від негативних впливів на їх економічну безпеку за різних аспектів фінансово-господарської діяльності. Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тім, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування в даному періоді і високий потенціал розвитку в майбутньому.

Аналіз ряду наукових джерел дозволяє сформувати систему основних принципів забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, серед яких:

• розробка системи безпеки на основі та відповідно до чинного законодавства України та нормативних актів з безпеки підприємства; всі

прийняті управлінські рішення не повинні суперечити чинному законодавству (принцип законності);

• витрати на заходи з ліквідації, нейтралізації або мінімізації загроз фінансово-економічним інтересам підприємства повинні бути менше, ніж можливі збитки від їх реалізації (принцип ефективності управлінських рішень);

• вирішення питань економічної безпеки із залученням усіх суб'єктів та активів підприємства (принцип комплексності);

• ефективність роботи системи безпеки повинна бути вище її вартості (принцип економічної доцільності);

• усі заходи безпеки повинні проводитися з використанням сучасних досягнень науки і техніки, надавати надійний захист на певних рівнях безпеки (принцип обґрунтованості);

• процес управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинен проходити безперервно (принцип безперервності);

• реалізація активних дій і заходів захисту фінансово-економічних інтересів підприємства з використанням нестандартних форм і способів захисту (принцип активності);

• всі елементи системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинні бути взаємопов'язані та узгоджені (принцип системності побудови);

• забезпечення збалансованості фінансових інтересів підприємства, окремих його підрозділів, персоналу (принцип збалансованості);

• своєчасність розробки та вжиття заходів щодо нейтралізації загроз фінансовій безпеці та фінансовим інтересам підприємства (принцип своєчасності);

• координація заходів щодо забезпечення фінансової безпеки на підприємстві; організація взаємодії заходів зі всіма підрозділами підприємства і здійснення єдиного управління процесом безпеки підприємства, організація взаємодії з державними та правоохоронними органами (принцип координації та взаємодії);

• своєчасне попередження або ефективне подолання негативного впливу загроз, при цьому забезпечуючи розвиток підприємства (принцип результативності);

• система управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинна бути органічно інтегрована в загальну систему менеджменту і загальну систему управління економічною безпекою підприємства (принцип інтегрованості);

• усі прийняті управлінські рішення не повинні суперечити загальній стратегії фінансово-економічного розвитку підприємства (принцип спрямованості на стратегічні цілі);

• управлінські рішення повинні розроблятися з урахуванням об'єктивних економічних законів, на основі глибокого аналізу ситуації із застосуванням наукових методів пізнання (принцип об'єктивності);

• розроблені або прийняті управлінські рішення повинні швидко коригуватися, якщо цього вимагають зміни зовнішнього або внутрішнього середовища підприємства (принцип гнучкості управління);

• необхідність і своєчасність вдосконалення системи фінансової безпеки підприємства; здатність системи до розвитку та вдосконалення (принцип розвитку та удосконалення);

• створення стимулів для ефективного використання ресурсного потенціалу, впровадження інноваційних проектів; повинна бути розроблена дієва і ефективна система стимулів і відповідальності посадових осіб за стан фінансово-економічної безпеки підприємства; (принцип стимулювання і відповідальності).

• система управління фінансово-економічною безпекою повинна забезпечувати швидку реакцію підприємства на появу реальних і потенційних загроз і своєчасне прийняття відповідних управлінських рішень (принцип оперативності та динамічності);

• постійний системний моніторинг підрозділами економічної безпеки даних про фінансово-економічний стан підприємства і його аналіз з метою недопущення загроз діяльності підприємства; моніторинг зовнішнього середовища підприємства з метою своєчасного виявлення та ідентифікації загроз фінансово-економічним інтересам підприємства (принцип постійного моніторингу).

Отже, фінансово-економічна безпека підприємства, заснована на взаємозв'язку і дотриманні всіх принципів, дозволяє підприємству бути стійким, адекватно реагувати на небезпеки і загрози, розвиватися і удосконалюватися. Питання забезпечення економічної безпеки підприємства завжди є актуальним і потребує дослідження.

І головне: не зважаючи на те, що деякі з перелічених вище принципів можуть бути суперечливими, але будь-якому підприємству за будь-якими обставинами необхідно йкомога краще і більше намагатися їх дотримуватися, інколи йти при цьому на певний компроміс задля досягнення кращого системного результату. На практиці це означає, що можуть бути (і не так рідко, як це здається на перший погляд) такі ситуації, в яких підприємству буде вигідніше зробити якісь певні поступки і відмовитися від сумнівного прибутку, але при цьому зберегти більше – забезпечити захист своїх стратегічних інтересів на майбутньє.

Перелік використаних джерел

1. Бланк І.А. Управління фінансовою безпекою підприємства. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2009. – 784 с.
2. Мельник В.І., Шумська Г.М. Перспективні напрямки підвищення рівня економічної безпеки підприємства в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2008dec/3_melnik.php
3. Чаленко Н.В., Химич А.В. Шляхи запобігання внутрішнім загрозам фінансово-економічній безпеці підприємства // Міжнародний науковий журнал. – 2015. – № 9. – С.171-174.

4. С.В. Леонов, Н.Г. Пігуль, І.М. Боярко та ін. Управління фінансами акціонерних товариств [Текст] : навчальний посібник / Державний вищий навчальний заклад Українська академія банківської справи Національного банку України» ; [С.В. Леонов, Н.Г. Пігуль, І.М. Боярко та ін.]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. – 305 с.
5. Орлик О.В. Фінансово-економічна безпека підприємства та підходи до її забезпечення [Електронний ресурс] / О.В. Орлик // Інформаційна та економічна безпека : матеріали Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції. – Х. : ХІБС УБС НБУ, 2014. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Систем. вимоги: Pentium ; 512 MbRAM ; WindowsXP, 7, 8 ; AdobeAcrobatReader 5.0-10.0. – Назва з екрану

ЕТАПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Плиска Д. Є.
Науковий керівник – д. е. н., доцент Борисова С. Є.
Донбаська державна машинобудівна академія

Вітчизняні банки України на сучасному етапі становлення банківської системи функціонують в умовах підвищеного ризику ринкового середовища. В цих умовах підвищуються вимоги до вибору раціонального варіанта розміщення ресурсів, забезпечення їх фінансової стійкості, потребує застосування комплексного підходу до розробки системних заходів організації банківської діяльності.

Вивченню хронології етапів розвитку банківської системи України присвячено увагу такими науковцями, як О. Васюренко, О. Вовчак, О. Дзюблюк, С. Лаптєв, Б. Луців, І. Лютий, П. Матвієнко, М. Савлук. Дослідження етапів трансформації вітчизняної банківської системи в умовах глобалізації є важливим і актуальним.

Банківська система є найважливішим елементом ринкової економіки. Без ефективної банківської системи функціонування економіки країни неможливе, тому що вона забезпечує функціонування грошового ринку, а також впливає на всі економічні та соціальні процеси.

Важливою умовою стійкого економічного зростання є стабільна банківська система. Через банківську систему діє механізм розподілу фінансових ресурсів та грошових коштів, відбувається їх мобілізація та залучення в економічний обіг. Важливою функцією банківської системи є кредитування економіки та забезпечення фінансової стабільності. Фінансова санація підприємств неможлива без залучення коштів населення у банківський сектор. Банківський секторяк елемент фінансової системи бере участь у реалізації широкого спектру функцій зазначеної системи (рис. 1).

Вітчизняні вчені надають різну періодизацію розвитку банківської системи (табл. 1). Аналізуючи табл. 1, бачимо, що дослідження проводилися давно.

Отже виділено основні етапи трансформації вітчизняної банківської системи:

І етап – охоплює 1991-1996 рр. – відбувається закладення основ функціонування банківської системи в країні;

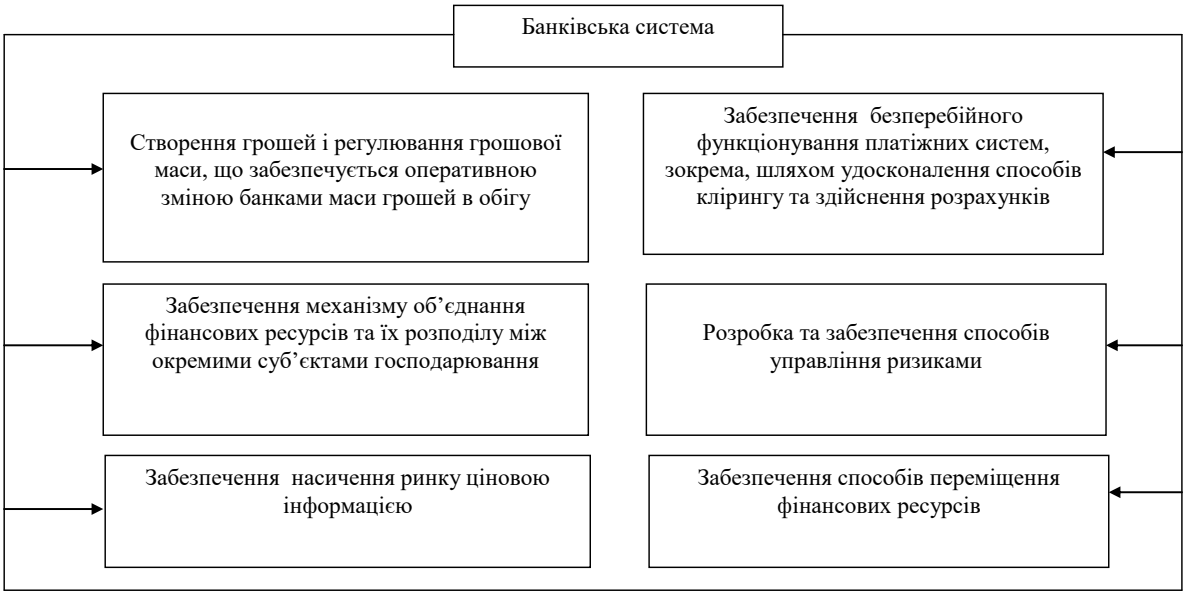

Рисунок 1. Напрями впливу банківської системи на фінансову сферу

II етап – охоплює 1997-2001 рр. – створюється та удосконалюється законодавча база для формування банківської системи України;

III етап – охоплює 2002-2008 рр. – супроводжується активним розвитком банківської системи України;

IV етап – охоплює 2009-2013 рр. – трансформація банківської системи України під впливом світової фінансової кризи;

V етап – охоплює 2014 р. по теперішній час – етап реформування вітчизняної банківської системи, що призвело до загострення банківської кризи в країні під впливом внутрішніх факторів. На сьогоднішній день етап удосконалення банківської системи України продовжується, банківська система лежить в основі економічної системи країни і є сполучною ланкою між всіма суб'єктами економіки.

Говорячи про сучасний стан банківської системи України, необхідно відзначити, що політична нестабільність, значна інфляція та загальна економічна дестабілізація негативно вплинули на банківський сектор та показники діяльності банків, що працюють на території України. Важливим фактором, який характеризує сучасний стан банківської системи є втручання НБУ у функціонування банківської системи.

З одного боку, ліквідація неплатоспроможних банків та банків, які порушували українське законодавство, повинна позитивно вплинути на прозорість банківської системи. З іншого боку, надмірне зменшення учасників банківського сектору може призвести до погіршення конкурентного середовища та умов надання банківських продуктів. Динаміка зміни кількості банків за період 2012-2017 рр. представлена на рис. 2.

Можна зробити висновок,що в останні роки кількість банків суттєво зменшилась. Незважаючи на зменшення кількості банків та труднощі у їх діяльності, спостерігається збільшення активів системних банків України.

Таблиця 1

Періодизація розвитку банківської системи України у працях провідних вітчизняних вчених

Джерело	Етапи	Характеристика етапів
О. Дзюблюк [8]	I етап (1987-1989)	початок реорганізації монобанківської системи адміністративно-командного типу
	II етап (1990-1991)	охоплює останній період функціонування банківської системи України в умовах колишнього СРСР
	III етап (1992-1994)	характеризується переважно екстенсивним розвитком банківської системи
	IV етап (1995-2000)	відзначається відносною стабілізацією загального числа зареєстрованих банків
І. Лютий [9]	I етап (1991-1992)	процес перереєстрації та реорганізації існуючих банківських інститутів
	II етап (1992-1993)	виникнення банків «нової хвилі»
	III етап (1994-1996)	якісне зростання та оздоровлення банківської системи
	IV етап (1996-1998)	стабілізація та впровадження національної грошової одиниці
Б. Луців [3]	I етап (1991-1993)	етап активного становлення та розвитку банківської системи
	II етап (1993-1998)	етап стагнації та зростання банківської кризи
О. Вовчак [1]	I етап (1988-1990)	реєстрування банків у Москві
	II етап (1991-1992)	відбувається перереєстрація банківських установ в Україні.
	III етап (1992-1993)	у цей період відбувається створення банків «нової хвилі», масове утворення кишенькових банків.
	IV етап (1994-1996)	для цього етапу характерно призупинення інфляційних процесів
	V етап (1996-1997)	реєструються представництва іноземних банків та банки за участю іноземного капіталу
	VI етап (з 1998 рр.)	проводиться реформування бухгалтерського обліку і звітності
П. Матвієнко [10]	I етап (1991-1992)	становлення банківської системи незалежної України.
	II етап (1992-1999)	екстенсивний етап розвитку банківської системи
	III етап (2000-2006)	етап стабілізації і початку економічного піднесення в країні

Для подальшого розвитку та забезпечення фінансової стійкості банківської системи слід намагатись урегулювати відносини між банками та позичальниками, ефективно ліквідувати неплатоспроможні банки та очистити банківську систему, здійснювати нагляд як на індивідуальній, так і консолідованій основі й забезпечити реальну політичну та економічну незалежність НБУ.

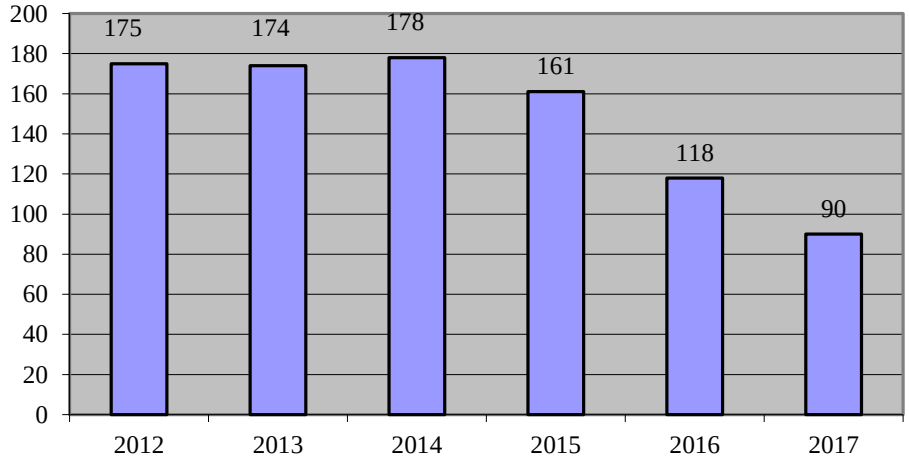

Рисунок 2. Динаміка зміни кількості банків за період 2012-2017 рр.

Процеси, що відбуваються у банківській системі України, свідчать про необхідність зміцнення передусім її національної складової. Банкам з вітчизняним капіталом важко конкурувати з іноземними, у них обмежений доступ до валютних ресурсів, вони загалом поступаються технологіями ведення банківського бізнесу. Тому назріла необхідність проведення банківської реформи, основною метою якої є розвиток та зміцнення банківської системи України шляхом оздоровлення її вітчизняної складової, наприклад, через механізми реорганізації та консолідації вітчизняних банків. Одним із напрямків зміцнення позицій вітчизняних банків на ринку банківських послуг може виступити підвищення рівня їх капіталізації передусім шляхом реорганізаційних перетворень у банківській системі, ефективного ризик-менеджменту та виходу економіки України зі стану стагнації [11].

Перелік використаних джерел

1. Вовчак О. Банківська справа: Навчальний посібник. – Львів : Новий Світ-2000, 2008. – 560 с.
2. Вовчак О. Причини та наслідки впливу світової фінансової кризи на розвиток банківської та реального секторів економіки України // Вісник НБУ. – 2009. – № 7. – С. 22-25.
3. Гроші, банки та кредит: у схемах у коментарях: навч. посібник / За ред. Б.Л. Луціва. – 3-тє вид., стереотипне. – Тернопіль : Карт-бланш, 2009. – 214 с.
4. Борисова С.Є. Формування механізму антикризового ризик-менеджменту в банківській діяльності / С.Є. Борисова // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії: збірник наукових праць. – Краматорськ : ДДМА, 2016. – № 3 (39). – С. 207-213.
5. Борисова С.Є. Аналіз активних і пасивних операцій банку / С.Є. Борисова, О.В. Балашова, Т.С. Пономаренко // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії: збірник наукових праць. – Краматорськ : ДДМА, 2016. – № 3 (39). – С. 213-217.
6. Борисова С.Є. Банківський сектор в сучасних умовах розвитку національної економіки / С.Є. Борисова, Т.С. Пономаренко // Сучасні механізми забезпечення соціально-економічної безпеки на макро- та макрорівнях: Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2017. – С. 459-462.
7. Борисова С.Є. Соціально-економічний розвиток України в контексті впливу грошово-кредитного регулювання / С.Є. Борисова // Актуальні проблеми зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів: Матеріали

міжнародної науково-практичної інтернет-конференції науковців і студентів (м. Маріуполь, 23-25 листопада 2016 р.). – Маріуполь : ДонДУУ, 2016. – С. 14-18.
8. Дзюблюк О. Актуальні проблеми розвитку банківської системи України / О. Дзюблюк // Банківська справа. – 2016. – № 1. – С.3-32.
9. Банківська справа: підручник / за заг. ред. І.О.Лютого – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – 384 с.
10. Матвієнко П.В. Становлення банківської системи незалежної України / П.В. Матвієнко // Економіка та держава. – 2007. – № 5. – С. 53-57.
11. Борисова С.Є. Методологічні засади інтеграції банківського сектору України до світового ринку капіталу / С.Є..Борисова // Економічний простір: Збірник наукових праць. – № 12/1: Дніпропетровськ : ПДАБА. – 2008. – С. 16-23.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЦІНОУТВОРЕННЯ

Пустовіт Н. В.
Науковий керівник – викладач економічних дисциплін Масловата Д. Р.
Вінницький технічний коледж

На теперішньому етапі розвитку України існує певна система впливу на процеси ціноутворення суб'єктів господарювання. Дана система обмежує підприємства у виборі ціни та створює необхідні умови функціонування для всіх суб'єктів економічних відносин, сприяє утвореннюю вільного конкурентного осередку, а також лімітує розвиток негативних тенденцій, таких як: монополістичне ціноутворення; штучне підвищення цін на товари першої необхідності тощо.

Незважаючина зростаючу роль у сучасному маркетинговому процесі нецінових факторів, ціна залишається йогоосновним елементом.

Формування ціни в ринкових умовах сприяє зниженню витрат, пришвидшує обіг виробничого капіталу, підвищує якість товарів і послуг, а також споживчий попит на товар, в умовах конкурентного середовища.

Забезпечення ефективної політики ціноутворення державою здійснюється за допомогою регулювання цін, системи оподаткування, вилучаючи частину доходів у виробників та споживачів, підтримки виробників і споживачів, через системи дотації за допомогою прямих та непрямих методів.

Прямі методи регулювання перевищують на етапі становлення ринку, недостатнього розвитку механізму його регулювання та в умовах економічної кризи. Це – встановлення на певний термін фіксованих цін на товари та послуги першої необхідності, застосування граничних цін або граничних коефіцієнтів їх підвищення, контроль граничних рівнів рентабельності виробничих, посередницьких, збутових та торгівельних надбавок, укладання угод про ціни між підприємствами і державою.

Непрямі методи державного впливу на ціноутворення переважають в умовах стабільної економіки, коли потенціал ринкового механізму регулювання діє на повну силу. Непряме управління досягається передусім через

диференціацію рівнів оподаткування та кредитування, митну, акцизну політику тощо.

Теоретично держава має достатню кількість ефективних важелів впливу на формування цін національної економіки. Однак, практична частина господарської діяльності підприємств і домашніх господарств в сучаснихумовах економічної кризи свідчить про те, що реальний рівень цін товарів і послуг, на жаль, не забезпечує поставлених цілей національного ціноутворення, що зумовлює їх перманентне підвищення, знижує і ділову активність підприємств, і споживчий попит [4].

Аналіз суспільного виробництва, законодавчо-правових документів свідчить, що в ході розвитку ринкових відносин в Україні уряди віддавали перевагу ринковій рівновазі без контролю. Наслідком цього є те, що національний ринок і дотепер не набув цивілізованого рівня розвинених країн.

Визначальним фактором неефективного національного ціноутворення є реформована, однак неефективна в інтересах всього суспільства, податкова система України. Податковий кодекс свідчить, що структура податків і діючі ставки оподаткування недостатньо орієнтовані на подолання затяжної економічної кризи, виведення значної частини національної економіки з тіні, попередження ухилень від сплати податків, удосконалення механізму сплати податків.

Порівняльний аналіз індексів податкового навантаження деяких країн свідчить про надмірне оподаткування в Україні в умовах кризи, що зумовлює нерівномірний розподіл податкових зобов’язань між платниками податків і недотримання принципу їх рівності перед законом [1].

Крім того, в провідних країнах світу з метою рівномірного розподілу податкових зобов’язань застосовують прогресивне оподаткування, яке дозволяє зменшити обсяги «тіньових» доходів, рівень оподаткування платників податків з низьким рівнем доходів та підвищити загальний рівень доходів до бюджету [2].

Реформована податкова системи України значно орієнтовна на задоволення інтересів держави, всупереч інтересам підприємств та домогосподарств, оскільки зміна ставок оподаткування за новим Податковим кодексом суттєво не змінила ні величини податкових надходжень до бюджету, ні надмірне податкове навантаження на платників податків.

Світова практика оптимізації лише податку на додану вартість свідчить, що з початком світової економічної кризи його зниження було оперативно здійснено урядами різних країн і виступило одним із кроків урядів по її подоланню [3].

В умовах ринку прийняття цінових рішень на підприємстві ускладнюється, що може бути пов’язано з існуванням ряду проблем у сфері цінової політики.

Традиційне ціноутворення на основі граничних витрат, притаманне реальному ринку, не завжди притаманне Internet - комерції, особливо у сфері реалізації інформаційних продуктів. Головна особливість у цьому випадку полягає у врахуванні фактора часу, що витрачається на послугу.

Індивідувальна пропозиція товарів і послуг у відповідності із визначеними запитами споживачів дозволяє запроваджувати індивідуальне ціноутворення.

На зниження цін у мережі Internet істотно впливають такі фактори як прилучення торгових агентів, зворотні аукціони, наявність безмитних зон, високий рівень конкуренції, цінова еластичність ринку, швидка зміна цін, формування венчурного капіталу.

Існуючі в даний час проблеми у сфері ціноутворення знижують як ефективність діяльності підприємств у цілому, так і дієвість цінової політики підприємств зокрема. Це, у свою чергу, обумовлює необхідність пошуку й утвердження нового підходу до процесу формування цінової політики підприємств. Суспільне визнання товар отримує на ринку за допомогою механізму цін. При цьому механізм цін доцільно розглядати як складову частину ринкової економіки, що забезпечує вирівнювання попиту і пропозиції товарів на ринку.

Ціни оперативно реагують на нестачу і надлишок товарів на ринку, заохочуючи виробництво та обмежуючи попит або навпаки.

Підвищенню ефективності ціноутворення інвестиційних товарів, інноваційних технологій та житла сприяло б і реформування банківської сфери. Зокрема, законодавче пониження позикових кредитних відсотків, оскільки їх дійсна величина не стимулює ні кількісне, ні якісне зростання виробничої бази, формуючи практично подвійну ціну цих товарів. Процес витрачання основного промислового капіталу продовжується.

Таким чином, проведений аналіз проблеми підвищення ефективності ціноутворення в Україні дозволяє узагальнити ряд висновків.

1. Процеси роздержавлення, розподілу капіталів, лібералізації цін довели неадекватність самопідтримки, самостимулювання, саморегулювання вільного ринку.

2. Економічна роль держави полягає в створенні інституційного поля ефективного ціноутворення.

3. Реформування податкової системи в Україні сприяло б підвищенню ефективності ціноутворення.

4. З метою підвищення ефективності національного ціноутворення в Україні, забезпечення інтересів виробників і споживачів доцільно розробити й законодавчо прийняти національну цінову стратегію.

5. Результати дослідження можуть бути використані в подальшому вивченні проблем підвищення ефективності ціноутворення, зокрема обґрунтування методологічних основ, модернізації механізму формування цін стратегічних та соціально значущих галузей економіки, які потребують державної підтримки.

Перелік використаних джерел

1. Мизес Л. Индивид, рынок и правовое государство: М. : Єльф-Пресс, 1996. – 430 с.
2. Борейко В. Напрями посилення регулюючої функції податків з громадян // Економіка України. – 2009. – № 1. – С. 50-54.
3. Вікіпедія: онлайн-енциклопедія [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу : http://ru.wikipedia.org/wiki
4. Милтон Фридмен. Количественная теория денег. [Електронний ресурс]. – 1968. – Режим доступу : http://ek-lit.narod.ru/fridsod.htm.

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ОДНА ІЗ УМОВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Разуваєва М. С.
Науковий керівник – д. е. н , доцент Борисова С. Є.
Донбаська державна машинобудівна академія

Економічна безпека підприємств сьогодні є однією з найважливіших умов для забезпечення нормального функціонування і розвитку всієї сфери підприємництва. В теоретичному плані проблеми економічної безпеки залишаються мало дослідженими. Кризовий стан економіки вимагає консолідації зусиль науковців і практиків з метою теоретичного обґрунтування проблем безпеки, розробки та використання ефективних механізмів її забезпечення як необхідної умови здійснення економічних трансформацій і зміцнення української нації. Щоб забезпечити це, необхідно постійно аналізувати фінансовий стан, проводити обґрунтоване наукове дослідження фінансових відносин і руху фінансових ресурсів у процесі фінансово-господарської діяльності кожного підприємства, тобто проводити діагностику фінансового стану суб'єктів господарювання.

За останні роки все більша кількість науковців концентрує свою увагу на дослідженні економічної безпеки підприємства і фінансової безпеки, як її складової. Вагомий внесок у розвиток безпекознавства на рівні підприємства зробили науковці, серед яких І. Бланк, Т. Клименко, В. Василенко, Т. Васильків, І. Мойсеєнко, Т. Іванютата інші (рис. 1).

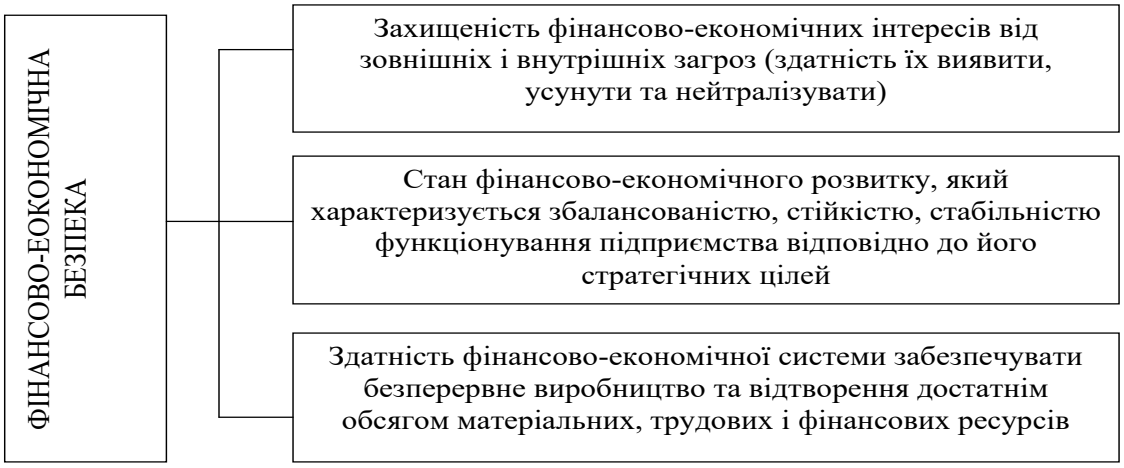

Рисунок 1. Визначення сутності поняття «фінансово-економічна безпека» підприємства [7]

Економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативного впливу зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути виниклі загрози або пристосуватися до наявних умов, що негативно впливають на його діяльність [4].

Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і спеціалісти будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища. Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства. Саме цим зумовлюється необхідність і практична значущість систематичної оцінки фінансового стану підприємства, якій належить суттєва роль у забезпеченні високого рівня економічної безпеки підприємства.

Одна з найважливіших умов успішного управління підприємством – аналіз та системне вивчення фінансового стану підприємства і чинників, що впливають на нього, прогнозування рівня прибутковості капіталу підприємства.

До основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства, належать:

1) показники ліквідності та платоспроможності;

2) показники оцінки фінансової стійкості (показники оцінки структури джерел коштів підприємства);

3) показники ділової активності (коефіцієнти оборотності та тривалості обороту виробничих запасів, оборотних коштів, тривалість погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей тощо);

4) показники аналізу рентабельності (прибутковості) (загальна рентабельність, рентабельність виробництва, рентабельність майна та продажу).

Фінансова безпека підприємства є складним, динамічним явищем і потребує розробки такого механізму її забезпечення, який би враховував усі її характеристики та умови функціонування суб’єкта господарювання.

Функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки має бути спрямоване на:

1) визначення фінансових інтересів суб’єкта підприємництва, які потребують захисту в процесі його функціонування;

2) виявлення на ранніх стадіях загроз, як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, які не дозволяють суб’єкту господарювання реалізувати фінансові інтереси;

3) розробку та реалізацію системи заходів щодо нейтралізації загроз фінансовим інтересам суб’єкта господарювання та недопущення можливих фінансових збитків [5].

Управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинно акцентувати увагу на виконання таких завдань:

1) встановлення системи фінансових інтересів підприємства, які потребують захисту в процесі функціонування підприємства, зокрема пошук ефективних методів максимізації ринкової вартості підприємства;

2) ідентифікація та прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз реалізації фінансових інтересів підприємства;

3) забезпечення ефективної нейтралізації загроз фінансовій безпеці підприємства [2].

Одним з найбільш вагомих елементів системи безпеки підприємства є механізм її забезпечення, який являє собою сукупність законодавчих актів, правових норм, рушійних мотивів та стимулів, методів, заходів, сил та засобів, за допомогою яких суб'єкт впливає на об'єкт для досягнення цілей безпеки та вирішення завдань [3].

Механізм забезпечення економічної безпеки складається з таких основних елементів:

1) оцінка ризику здійснення планованої логістичної операції та окремих її елементів в цілому;

2) розробка заходів щодо зменшення ступеня ризику або його повного усунення та плану їх здійснення в конкретній компанії;

3) організація реалізації розробленого плану;

4) проведення періодичного контролю щодо здійснення розробленого плану і при необхідності – внесення коректив в даний план;

5) підведення підсумків забезпечення економічної безпеки логістичної операції по закінченні її виконання [1].

Діяльність із формування надійної системи фінансово-економічної безпеки на підприємстві може передбачати застосування таких економічних заходів:

1) оптимізацію прямих та непрямих витрат діяльності;

2) впровадження кошторисного фінансування та централізація коштів;

3) економію ресурсів;

4) зменшення дебіторської заборгованості;

5) вдосконалення системи взаєморозрахунків;

6) покращення системи стимулювання праці;

7) покращення ціноутворення;

8) оптимізацію джерел фінансування діяльності та розвитку підприємства [6].

Отже, можна стверджувати, що фінансово-економічна безпека відіграє значну роль в управлінні підприємством, сприяє захищеності його фінансово-економічних інтересів від негативних внутрішніх і зовнішніх загроз, захищає фінансові інтереси власників підприємства, здійснює контроль за фінансовими ресурсами підприємства, здатна протистояти існуючим і виникаючим небезпекам, які завдають фінансової шкоди підприємству або змінюють наперекір бажанню структуру власного капіталу. Фінансова безпека має бути орієнтована на мінливість економічного середовища підприємства та бути спроможна швидко реагувати на подразники.

Перелік використаних джерел

1. Василенко В.П. Вопросы обеспечения экономической безопасности – одно из направлений деятельности субъектов предпринимательства / В.П. Василенко // Логистика: проблемы и решения. – 2010. – № 5. – С.43-45.
2. Васильців Т. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення [монографія] / Т. Васильців. – Львів : ВИДАВНИЦТВО, 2012. – 386 с.

3. Іванюта Т.М. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т.М. Іванюта, А.О. Заїчковський – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
4. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: Навчальний посібник / М.І. Камлик. – К. : Атака, 2005. – 432 с.
5. Клименко Т. В. Основні елементи механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання / Т.В. Клименко // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2011. – № 4 (58). – С. 340-343.
6. Мойсеєнко І.П. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства / І.П. Мойсеєнко, О.О. Шолок // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. − Вип. 21.02. – С. 141-146.
7. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів: навчальний посібник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. Фролова; [С. Фролов, О. Козьменко, А. Бойко та ін.]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 332 с.

ОЦІНКА ВПЛИВУ ІНФЛЯЦІЇ НА ПОКАЗНИКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Рощина Н. В., Черненко Н. О.
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Інфляційні процеси призводять до зниження купівельної спроможності грошей, що особливо гостро спостерігається зараз в Україні. Фінансова звітність складається у грошовому вимірнику, і зміна цін негативно впливає на якісні характеристики звітів – відображення інформації стає недостовірним. Тому, доцільно враховувати вплив зміни цін. В умовах ринкової економіки одні ціни швидко підвищуються, інші повільно ростуть, треті залишаються без зміни. Тому, виникають питання: коли у період нестійкого економічного становища країни проблемам якості фінансової звітності на підприємстві приділяється все більша увага. Інфляція – явище, яке може мати негативний вплив на структуру фінансування підприємства. Найбільш поширеною оцінкою активів підприємства є оцінка за первісною (фактичною, історичною) вартістю, яка на кінець звітного року в умовах нестабільності цінових змін не завжди відповідає ринковій вартості активів, що призводить до втрати актуальності інформації наведеної у фінансових звітах підприємств. У МСФЗ 29 [2; 3] «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» зазначено: «…звітність про результати операційної діяльності та фінансовий стан, подана в місцевій валюті без перерахунку, є некорисною».

Інфляція витрат виникає як наслідок підвищення середніх витрат на одиницю продукції і зниження сукупної пропозиції. Інфляція призводить до стагфляції, тобто до одночасного росту інфляції і безробіття на фоні спаду виробництва (стагнація в поєднанні з інфляцією). Підвищення середніх витрат скорочує прибуток підприємств, що призводить до зниження випуску продукції та падіння сукупної пропозиції в цілому. При старому рівні сукупного попиту

зниження сукупної пропозиції призводить до росту середнього рівня цін і збільшенню темпів інфляції.

Поєднання інфляції попиту й інфляції витрат утворює інфляційну пружину, у котрої збільшені інфляційні чекання економічних агентів виконують роль передатного механізму. Бюджетно-податкова або кредитно-грошова експансія, спрямована на короткострокове стимулювання сукупного попиту, викликає інфляцію попиту з наближенням економіки до стану повної зайнятості ресурсів. В умовах інфляції попиту економічні агенти поступово коректують своє поведінку: ставки номінальної заробітної плати підвищуються в нових трудових угодах відповідно до зрослих інфляційних чекань. Підвищення ставок номінальної заробітної плати викликає ріст середніх витрат виробництва, що є основою для розгортання інфляції витрат. Якщо уряд і Національний банк не мають у своєму розпорядженні інструментів управління інфляційними чеканнями, то на основі пружини «заробітна плата – ціни» виникає гіперінфляція. Вона являє собою некеровану інфляцію зі швидким темпом росту цін, що робить особливо руйнівним вплив на зайнятість і випуск, тому що в цих умовах економічно вигідно вкладати кошти в спекулятивні операції, а не в інвестиції. Ситуація недовіри до непослідовної політики уряду і Національного банку, характерна для багатьох перехідних економік, є придатним «середовищем» для розгортання некерованої інфляції.

Вплив інфляції на статті бухгалтерської звітності може проявлятися по-різному. Воно полягає в заниженні одних і завищенні інших показників, що спотворює результативність функціонування підприємства [4].

Заниження реальної вартості спожитих у виробничому процесі сировини, матеріалів, електроенергії та інш. тягне за собою заниження дійсної собівартості проданої продукції і призводить до неповного відшкодування поточних витрат з виручки підприємства. В результаті здійснення навіть простого відтворення вимагає все великих грошових сум для покриття зростаючих реальних витрат. У кінцевому рахунку це приводить до загострення потреби у зовнішніх джерелах фінансування діяльності, до хронічних не платежів і навіть скорочення виробництва.

Сума амортизації, розрахована виходячи з історичної первісної оцінки вартості об'єктів основних засобів і нематеріальних активів, буде заниженою, а отже, виявиться заниженою і собівартість проданої продукції. В результаті, по-перше, занижених сум амортизації недостатньо для забезпечення в майбутньому заміни активів, використаних у виробництві; по-друге, така ситуація спричиняє невиправдане завищення прибутку, що розкривається в звітності, і, як наслідок, нарахування та стягнення у бюджет податків з фактично неіснуючої прибутку. Дуже часто після проведення коригування собівартості продукції на інфляційний вплив фінансовий результат діяльності виходить у вигляді фактичного збитку замість номінальної прибутку.

Грошові кошти (крім тих, що перебувають на валютному рахунку), і особливо дебіторська заборгованість, яка представляє собою вимоги на отримання у майбутньому фіксованої суми грошових коштів на рахунок її

погашення, в умовах інфляції втрачають частину реальної вартості через зниження загальної купівельної спроможності грошей. Інфляція призводить до знецінення майбутніх грошових надходжень, їх реальна вартість буде нижче номіналу на темп інфляції. В результаті значення показників ліквідності і платоспроможності стають завищеними, а це створює небезпечну ілюзію фінансової стабільності і веде до прийняття необґрунтованих управлінських і ділових рішень. До того ж, продовження процесу виробництва і реалізації вимагає більшої кількості грошових ресурсів, що призводить до їх гострої нестачі; погашення кредитів і позик та відсотків по них (як правило, відсотки за використання кредитів вище, ніж тими інфляції) обійдеться набагато більшою сумою коштів, ніж показано у балансі; податки, дивіденди, премії з нереально завищених фінансових результатів вимагають перерахування готівки. Все це призводить до неможливості накопичення підприємством грошових коштів для здійснення капітальних вкладень, фінансових інвестицій. Таким чином, збільшується небезпека того, що підприємство не зможе зберегти свої грошові ресурси на рівні, необхідному і достатньому для відновлення спожитих у процесі виробництва та обігу основних і оборотних коштів та збереження фінансової стабільності.

Підприємства мають застосовувати, при складанні фінансової звітності Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 [2; 3] «Вплив інфляції». За значного рівня інфляції в державі, звітність про результати операційної діяльності та фінансовий стан у національній валюті без її перерахунку не є корисною. Тому виникає необхідність здійснення перерахунку показників фінансової звітності. У системі МСФЗ прийнятий стандарт для визначення порядку коригування форм фінансової звітності за функціонування та складання підприємством звітності в умовах гіперінфляції (МСФЗ 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції»), призначений для будь-якого підприємства, яке складає звітність у грошовій одиниці країни в умовах гіперінфляції. Не дозволяється подавати інформацію, яка підлягає висвітленню згідно з МСФЗ 29, у вигляді додатку до перерахованих фінансових звітів. Але, згідно з МСФЗ, необхідність здійснення перерахунку фінансових звітів за порядком, передбаченим цим стандартом, є питанням суджень. Проблема недостовірності відображення показників фінансової звітності в умовах інфляції в теперішній час не є предметом нормативного регулювання системи бухгалтерського обліку в Україні.

Відсутність обліку інфляції веде до значного спотворення даних про майнове положення підприємств і результатах їх діяльності, робить неможливим зіставлення даних різних періодів, ускладнює аналіз інвестиційної привабливості, деформує структуру капіталу, позбавляє підприємство джерел засобів для своєчасної заміни устаткування, що, зрештою, може спричинити нездатність продовжувати діяльність в осяйному майбутньому.

На сьогодні ні міжнародними стандартами, ні національними стандартами не встановлено абсолютного рівня інфляції, при якому необхідно здійснювати коригування показників фінансової звітності, тобто необхідність перерахунку

фінансового звіту визначається керівництвом підприємства. Єдиним орієнтиром для фінансової служби підприємства щодо індексу інфляції є значення кумулятивного темпу інфляції за трирічний період, який згідно з МСФЗ 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» має наближатися до 100% або перевищувати цей рівень, а згідно з П(С)БО 22 [2; 3] «Вплив інфляції» – до 90% та вище. Проте, актуальною залишається проблема визначення темпів зростання індексівінфляції, при яких виникає необхідність коригування показників фінансової звітності на кінець звітного періоду. Також серед вітчизняних та закордонних науковців не існує однозначної думки щодо методів коригування фінансової звітності підприємства.

Інфляція призводить до суттєвих викривлень фінансової звітності, які можуть ввести в оману користувачів. Крім того, при складанні фінансової звітності повинна бути забезпечена «співставність» звітних даних з показниками за відповідний період попереднього року та з показниками інших підприємств. У іншому випадку необхідно провести коректування.

Стандарт IAS 29 [1] слід застосовувати до фінансової звітності, зокрема до консолідованої фінансової звітності будь-якого суб'єкта господарювання, функціональною валютою якого є валюта країни з гіперінфляційною економікою. У країні з гіперінфляційною економікою звітність про результати операційної діяльності та фінансовий стан, подана в національній валюті без перерахунку, є некорисною.

Тому, норми П(С)БО 22 [2; 3] мають застосовувати суб’єктами господарювання, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами і які зобов'язані оприлюднювати річну фінансову звітність. Показники річної фінансової звітності підприємства за умови досягнення значення кумулятивного приросту інфляції 90 і більше відсотків підлягають коригуванню із застосуванням коефіцієнта коригування. Оцінка статей балансу за попередній рік визнається балансовою вартістю відповідних активів, власного капіталу і зобов'язань звітного року, якщо значення кумулятивного приросту інфляції не перевищує 90 відсотків. Кумулятивний приріст інфляції – добуток індексів інфляції за період, що охоплює 3 останні роки, включаючи звітний. Індекс інфляції вираховує та обнародує державний орган статистики – Держкомстат.

При коригуванні фінансової звітності на рівень інфляції необхідно привести показники фінансової звітності до зіставлених грошових вимірників на дату коригування, тобто активи, зобов’язання, власний капітал коригуються на коефіцієнт коригування.

Порядок проведення коригування річної фінансової звітності на вплив інфляції є досить складним процесом. Спочатку підприємство повинно скласти річну фінансову звітність на основі поточного бухгалтерського обліку (рахунки, відомості, журнали-ордери, Головна книга). Дані поточного бухгалтерського обліку не підлягають коригуванню.

Висновок. Для врахування впливу інфляції залишається найбільш очевидний і зрозумілий прийом – переоцінка основних засобів, і, при

необхідності – запасів. Це дозволить більш точно відображати вартість активів, що підвищить достовірність показників фінансової звітності.

Крім того, потрібно розробити та впровадити державну політику доходів, яка допомогла б звести до мінімуму негативний результат компромісу між стабільністю цін і повною зайнятістю.

Перелік використаних джерел

1. Офіційний сайт «The № 1 website for global accounting news» IAS 29 «Financial reporting in hyperinflationary economies». URL : https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias29
2. Офіційний сайт Верховної Ради України (П(С)БО22 «Врахування впливу інфляції»). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/
3. Офіційний сайт Верховної Ради України (П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00
4. Озеран А.В. Застосування методів коригування показників фінансової звітності в умовах гіперінфляції // А.В. Озеран, А.С. Літвинчук. *Проблемы материальной культуры – экономические науки.* 2014. С. 97-99.

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ОБ'ЄКТІВ ЗАХИСТУ ПІДПРИЄМСТВА У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Рябчикова Д. А.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Антоненко В. М.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

На сучасному етапі розвитку підприємництва в Україні та в інших країнах світу в процесі підприємницької діяльності в результаті інтелектуальної праці створюються нові технології, наукові відкриття, виникають насичені найрізноманітнішими відомостями інформаційні об'єкти, що мають комерційну цінність та складають комерційну таємницю. Тому в сучасних умовах господарювання для успішного функціонування підприємства важливим об'єктом захисту є комерційна таємниця.

Метою роботи є визначення сутності поняття «комерційна таємниця» та створення системи нормативно-правового захисту комерційної таємниці для підприємств.

Вивченням питання стосовно захисту комерційної таємниці займалися такі вчені, як: Г. А. Андрощук, І. А. Яртим, О. О. Кузнецов, С. П. Євсеев, С. В. Кавун, О. Г. Литвиненко, Ю. В. Носік, П. М. Клименко, П. Б. Меггс, О. П. Сергеєв та інші.

Відповідно до статті 505 Цивільного Кодексу України, комерційна таємниця визначається як така, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим

обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [1].

До комерційної таємниці відносяться відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, що відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

Порушення комерційної таємниці складає серйозну загрозу фінансово-економічній безпеці підприємства, де головною зовнішньою загрозою економічній безпеці є недобросовісна конкуренція, у ході якої використовується комерційна таємниця. Недобросовісна конкуренція може бути виражена у таких формах порушення прав на комерційну таємницю, як:

- незаконне збирання комерційної таємниці (пошук відомостей, якіє комерційною таємницею протиправним способом);
- наявність схилення до розголошення комерційної таємниці (якщо це завдало чи могло завдати шкоду суб'єкту господарювання);
- розголошення комерційної таємниці (повідомлення іншій особі відомостей, які є комерційною таємницею особою, якій ця інформація була доручена, але без дозволу особи, уповноваженої на те), якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання;
- неправомірне використання комерційної таємниці (впровадження у виробництво або врахування під час планування або здійснення господарської діяльності без дозволу уповноваженої на те особи, відомостей, які є комерційною таємницю) [2].

У випадку посягання на комерційну таємницю необхідним є розроблення системи її захисту для забезпечення фінансово-економічної безпеки та безперебійного ефективного функціонування підприємства. Першочерговим кроком для створення такої системи повинно стати закріплення в локальних нормативно-правових актах підприємства його права на комерційну таємницю та способи її захисту (рис. 1).

До заходів про створення спеціальних підрозділів у сфері забезпечення безпеки підприємства можна віднести:

- Положення про відділ (управління, департамент, підрозділ) безпеки підприємства;
- Положення про підрозділи, які входять до його складу і взаємодіють з ним.

До документів у сфері забезпечення інформаційної безпеки підприємства відносять наступні:

- Політику управління безпекою (забезпечення безпеки) підприємства;
- Політику інформаційної безпеки підприємства;
- Політику розкриття інформації;
- Політику захисту інформації;
- Положення про систему управління ризиком шахрайства тощо.

Документи, які безпосередньо забезпечують захист комерційної таємниці підприємства, включають:

- Порядок роботи з комерційною таємницею підприємства;
- Положення про нерозголошення комерційної таємниці підприємства;

- трудовий договір (контракт), посадові інструкції;
- Положення щодо спеціального діловодства для документів, які містять інформацію з обмеженим доступом;
- Перелік відомостей, які відносяться до інформації з обмеженим доступом;
- Політику «чистого екрана та чистого стола»;
- Положення про інформаційну безпеку при роботі з матеріальними носіями;
- Інструкцію про проведення перевірок щодо дотримання норм інформаційної безпеки при роботі з матеріальними носіями.

Рисунок 1. Структура захисту комерційної таємниці підприємств
Джерело: складено автором за [3].

Отже, упровадження та застосування вище перерахованої сукупності правових норм щодо забезпечення захисту комерційної таємниці надасть змогу підприємству не тільки виконувати охоронну функцію, але і притягувати правопорушників до відповідальності та зобов'язує відшкодувати завданий збиток. Це говорить про те, що правове регулювання та захист є першочерговим у забезпеченні захисту комерційної таємниці. Також можна запропонувати наступні напрямки захисту комерційної таємниці:

- створення системи забезпечення інформаційної безпеки підприємства;
- застосування на підприємстві сучасних методів захисту інформації (апаратні, програмні, організаційні заходи);
- постійна робота з персоналом, що може включати відповідні бесіди, навчання щодо збереження інформації, мотивація та стимулювання щодо збереження комерційної таємниці;
- виконання вимог інструкцій, положень, наказів та інших видів нормативно-правового забезпечення;

- розробки системи контролю за дотриманням усіх положень та інструкцій, а також за виконанням запропонованих заходів;

У висновку можна сказати, що комерційна таємниця являє собою один з головних об'єктів захисту підприємства в системі фінансово-економічної безпеки та потребує встановлення особливого порядку використання, охорони та захисту. Порушення комерційної таємниці складає загрозу фінансово-економічній безпеці, яке може бути вчинене як самими працівниками підприємства, так і зловмисниками ззовні. Тому для ефективного захисту комерційної таємниці необхідним є формування нормативно-правової бази на підприємстві.

Перелік використаних джерел

1. Цивільний кодекс України (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15.
2. Андрощук Г.А. Економічна безпека підприємства: захист комерційної таємниці: монографія / Г.А. Андрощук, П.П. Крайнев. – К. : Ін Юре, 2000. – 400 с.
3. Яртим І.А. Комерційна таємниця як фактор забезпечення економічної безпеки реалізації стратегічних змін промислового підприємства / І.А. Яртим // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – № 3. – С.510-515.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В УКРАЇНІ

Рябчикова Д. А.
Науковий керівник – к. е. н. Марина А. С.
Донецький національний технічний університет

Різноспрямованість розвитку окремих секторів фінансового ринку в національному та світовому масштабах обумовлюють зростання ролі фінансових посередників як основних суб'єктів мінімізації ризиків. Діяльність фінансових посередників на ринку спрямована не тільки на забезпечення ефективної взаємодії між різними учасниками ринку, власниками фінансових ресурсів та суб'єктами що їх потребують, а й на забезпечення прискорення кругообігу фінансових ресурсів, зниження вартості фінансових ресурсів та підвищення їх доходності. Таким чином, фінансове посередництво є фактором економічного зростання країни.

Метою роботи є виявлення проблем розвитку фінансового посередництва на вітчизняному фінансовому ринку.

Вивченням фінансових посередників займалися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, а саме: В. Базилевич, В. Галасюк, О. Гура, І. Крупка, В. Міщенко, В. Опарін, В. Ходаківська, Ф. Аллен, Дж. Вілсон, Дж. Годдард та інші.

У фінансовій літературі на даний момент існує велика кількість визначень поняття «фінансове посередництво», і кожен з авторів трактує їх по-різному. Наприклад, О. Бала пропонує наступне визначення: «фінансові посередники – установи, які здійснюють спеціалізоване та універсальне обслуговування учасників ринку з приводу акумуляції вільних грошових коштів з метою

отримання прибутку та задоволення потреб учасників фінансових відносин» [1]. Ф. Мишкін наголошує на тому, що: «фінансове посередництво – це процес непрямого інвестування, за допомогою якого фінансові посередники позичають кошти у заощадників, які, у свою чергу, надають позики іншим» [4].

З даних визначень можна виокремити основні ознаки даного поняття, а саме, що «фінансове посередництво» – це:

- установи, що здійснюють обслуговування учасників ринку;
- процес непрямого інвестування;
- процес надання позик іншим;
- акумуляція вільних грошових коштів.

Існування різних підходів до визначення поняття «фінансове посередництво» також обумовлено відсутністю єдиної думки щодо сутності даного поняття: функціональний, інституційний, синонімічний, спеціалізований та інфраструктурний.

Фінансові посередники є невід'ємною частиною фінансового ринку тому що вони забезпечують:

- подолання невизначеності та незнання інвесторів щодо напрямів вкладу своїх ресурсів;
- формування ринкової ціни на фінансові інструменти на основі попиту та пропозиції;
- зниження фінансових ризиків інвесторів;
- здійснення ефективного управління фінансовими інструментами;
- прискорення обороту капіталів, а отже і активізування економічних відносин [2].

Але поряд із зазначеними позитивними рисами діяльність фінансових посередників в Україні знаходиться ще на стадії розвитку та має ряд проблем, які потребують першочергового вирішення:

недосконала правова база щодо державного регулювання діяльності фінансових посередників на ринку;

негативні тенденції розвитку економіки, нестабільне політичне становище в Україні;

розбалансованість та неузгодженість дій державних фінансових регуляторів в Україні;

недостатня інформованість та недовіра населення до небанківських фінансових послуг;

неспроможність фінансових установ виконувати свої зобов'язання;

слабкий розвиток фондового ринку в Україні;

недосконале валютне регулювання;

перевищення іноземного капіталу в банківській сфері;

низька конкурентоспроможність небанківського сектору;

незначні активи небанківських установ;

нерівномірний характер розвитку небанківських установ;

відсутність надійних фінансових інструментів;

створення фінансово-кредитного інституту з метою реалізації конкретних операцій, вигідних для певного кола осіб, після чого вони ліквідуються;

«тінізація» вітчизняної економіки.

Основними напрямками підвищення розвитку фінансового посередництва в Україні повинні стати наступні:

впровадження досконалого правого забезпечення та правового регулювання діяльності фінансових посередників;

розробка національної моделі антикризового управління з покращення стану фінансового посередництва в Україні;

рефінансування фінансових посередників;

погодження дій Національного банку України, Національної комісії з регулювання фінансових послуг та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо прийняття нормативно-правових актів;

проведення державними органами реформ у фінансовому секторі економіки України;

впровадження сучасних методів управління для розвитку фінансового сектора економіки;

розвиток маркетингу послуг у фінансовому посередництві;

оптимізація структури та обсягів активів, які можна вкладати у небанківські фінансові установи;

інформування населення про небанківські послуги;

підвищення якості послуг та кваліфікації персоналу, рівня сервісу;

просування на ринок нових послуг населенню;

стимулювання добросовісної конкуренції;

Як уже зазначалося, найгострішою проблемою в Україні у сфері розвитку фінансового посередництва є недосконале правове регулювання даної сфери, основним напрям підвищення якого має стати запровадження зарубіжного досвіду (рис. 1).

Отже, для України важливим є впровадження певних рис даних зарубіжних моделей для покращення діяльності та розвитку фінансового посередництва, необхідним є, перш за все, превентивне управління для попередження системної фінансової кризи.

У висновку можна сказати, що проблеми фінансового посередництва потребують негайного вирішення, це надасть Україні можливість підвищення якості фінансових послуг, а також сприятиме швидкому розвитку даної сфери. Створення в Україні професійного нормативно-правового регулювання та нагляду за фінансовим посередництвом сприятиме чуткому розмежуванню функцій та завдань наглядових органів, підвищенню кількості потенційних інвесторів, підвищенню ліквідності фінансових інструментів для обслуговування економіки України.

Перелік використаних джерел

1. Бала О. Фінансове посередництво в Україні: сутність та види / О. Бала, О. Цізда // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.6. – С. 169-174.

2. Білостецька В.О. Посередницька діяльність в Україні // Фінанси України. – 2006. – № 3. – С. 35-45.
3. Зимовець В.В. Фінансове посередництво: Навч. посіб / В.В. Зимовець, С.П. Зубик. – К. : КНЕУ, 2005. – 288 с.
4. Мишкін Ф.В. Фінансові посередники як інститути розвитку: монографія / Ф.В. Мишкіна. – К. : Основа, 2017. – 192 с.

Рисунок 1. Зарубіжний досвід державного регулювання фінансового посередництва
Джерело: складено автором за [3].

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ НАУКИ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ТА СЬОГОДЕННЯ

Сенюк Б. А.
Науковий керівник – к. е. н. Новосьолова О. С.
Херсонський національний технічний університет

Фінансова наука в Україні була сформована набагато пізніше, ніж інші економічні науки. Проте, вже з самого початку вона почала привертати увагу вчених, роботи яких є твердою основою для подальших досліджень даної теми.

Одними з найперших дослідників фінансових питань є М. Сперанський з його працею «План фінансів», М. Тургєнєв та його праця «Досвід теорії податків», І. Франко «Сила податкова Галичини», М. Бунге «Теорія кредиту» тощо [1, С. 14]. В своїх роботах вони вивчають становлення фінансової науки,

що посідає сьогодні важливе місце в розвитку сучасної фінансової думки, адже в будь-якому разі наука розвивається на основі попередніх досліджень.

Зміни розвитку фінансової науки відбуваються через розширення функцій держави, розвиток грошово-товарних відносин, наявність міжнародних фінансово-кредитних організацій, глобалізаційних процесів, тобто залежно від змін економічної системи та суспільства [2, С. 271]. В цих умовах постає питання пошуку нових засобів рішення наявних проблем, таких як зміцнення фінансової системи, наповнення бюджету держави, зміцнення національної валюти тощо [3]. На думку В. П. Андрущенка, поняття фінансової науки повинне характеризуватися наступним [3]:

- передбачення фінансових явищ, ґрунтуючись на інтересах та поведінці індивідуумів;
- визначення державних фінансів як грошової субстанції;
- визнання того, що наукове пізнання може бути багатоваріантним та формування толерантного ставлення до різних поглядів, точок зору.

Такі українські науковці, як О. Д. Василик та С. В. Мочерний, розкривають суть фінансової науки як тієї, яка «вивчає діяльність держави, підприємницьких структур, організацій і окремих громадян, пов'язану зі створенням і використанням фондів фінансових ресурсів у конкретних історичних умовах, а також закони і закономірності цих фінансових явищ і процесів у їхній взаємодії» [3]. Тобто, фінансова наука безпосередньо розглядається як пізнання дії певних законів та подальше використання отриманих результатів на практиці.

В своєму розвитку фінансова наука ділиться на декілька етапів [4]:

- XV – XVII ст.;
- друга половина XVII – XVIII ст.;
- XIX ст. – 1914 р.;
- 1914 р. – до сьогодні.

Перший етап характеризується виникненням таких понять як «державні фінанси», «державний бюджет», «державний кредит» тощо. Це було зумовлено відокремленням державної казни від казни монархів [5].

На другому етапі з’являється фінансове право, внаслідок розвитку домашнього господарства. Фінансова наука виділяється як окрема галузь знань [5].

Третій етап відомий розвитком капіталізму. Саме на цьому етапі починається розширення фінансових відносин, поняття фінансів поглиблено вивчається, фінанси відіграють важливу роль в політичному та економічному житті суспільства [5].

І нарешті останній етап, фінансова наука досягає найвищого розвитку, фінансові відносини виходять за межі країни, а сама наука уже моделює їх на різних рівнях [5]. Проте, перед українською фінансовою наукою, в умовах глобалізаційних процесів, постають складні завдання щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення, структурні перетворення фінансової сфери, що б відповідали новітнім умовам розвитку країни тощо [6, С. 30].

Основними напрямами досліджень фінансової науки сьогодні є [7]:

- теорія В. Парето, суть якої полягає в тому, що при змінах в фінансовій сфері, добробут певної соціальної групи покращується, притому що добробут інших груп залишається незмінним;

- теорія Дж. Бюкенена – суспільний вибір в умовах демократичного середовища;

- спільна теорія К. Вікселя, Е. Ліндаля та Дж. Бюкенена, яка полягає в фіскальному обміні «податки – блага».

Таким чином, маючи міцну теоретичну базу, фінансова наука вивчає ряд важливих завдань, особливо в сфері суспільного життя (безробіття, подолання бідності тощо), наукові дослідження формуються на основі теорії, статистики, практичних даних тощо, фінансова наука стає важливим інструментом впливу на економіку та політику. Проте існує ще багато процесів, обґрунтованих фінансовою наукою, зміст яких не розкритий (фінансові концепції, теорії, принципи фінансової політики), тому необхідно проводити подальші дослідження щодо перспектив їх розвитку, задля утворення цілісної картини функціонування фінансової науки та фінансів в цілому.

Перелік використаних джерел

1. Макогон В. Становлення фінансової науки в Україні [Електронний ресурс] / Вісник КЕНТЕУ. – 2012. – № 4. – С. 14-24. – Режим доступу : http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2012/04/2.pdf;
2. Бойко С.В. Структурування фінансової науки та визначення місця державних фінансів в українській фінансовій думці [Електронний ресурс] / Історія народного господарства та економічної думки в Україні. – 2008. – № 41. – С. 271-277. – Режим доступу : http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9390/22-Boyko.pdf?sequence=1
3. Новітні уявлення вітчизняних вчених про розвиток фінансової науки [Електронний ресурс] / Studfiles. – Режим доступу : https://studfiles.net/preview/2298975/page:8/
4. Етапи становлення фінансової науки [Електронний режим] / Studfiles. – Режим доступу : https://studfiles.net/preview/5437452/page:5/
5. Становлення та розвиток фінансової науки [Електронний ресурс] / Навчальні матеріали онлайн. – Режим доступу : https://pidruchniki.com/12281128/finansi/zstanovlennya_rozvitok_finansovoyi_nauki
6. Федосов В.М. Українська фінансова наука: ґенеза, еволюція, ренесанс [Електронний ресурс] / В.М. Федосов, П.І. Юхименко // Фінанси України. – 2012. – № 3. – С. 3-30. – Режим доступу: https://core.ac.uk/download/pdf/32613455.pdf
7. Розвиток фінансової науки в сучасний період [Електронний ресурс] / Studfiles. – Режим доступу : https://pidruchniki.com/12980108/finansi/rozvitok_finansovoyi_nauki_suchasniy_period

АНАЛІЗ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ДОНЕЦЬКУ ОБЛАСТЬ

Сервачук М. О.
Науковий керівник – к. е. н. Марина А. С.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Прямі іноземні інвестиції є джерелом фінансування розвитку економіки регіону, що супроводжується оновленням виробничих потужностей підприємств, появою нових бізнесових структур, створенням робочих місць, покращенням добробуту населення. Підвищення більшості показників соціально-економічного розвитку певного регіону обумовлено зростанням до нього обсягу прямого іноземного інвестування. Таким чином, дослідження динаміки прямого іноземного інвестування в Донецьку область з урахуванням проведення на частині її території операції об'єднаних сил є досить актуальним.

За останні вісім років 2010-2018 рр. пік іноземних вкладень в Донецьку область припав на 2011 рік, коли прямі інвестиції склали 4329,2 мільйонів доларів США. Логічне падіння кількості іноземних вкладень відбулося в 2013 році, коли політична ситуація в області була вкрай нестабільною. Тоді в економіку Донецької області надійшло 3566,7 мільйони доларів США. В 2015 році обсяг інвестицій склав 2322 мільйона доларів – на 39% менше, ніж у попередньому році. За 2018 рік в економіку області іноземними інвесторами вкладено 1116,4 мільйонів доларів США прямих іноземних інвестицій (рис. 1). Питома вага залучених прямих іноземних інвестицій у загальному обсязі по Україні складає 3,5% і область займає 5 місце серед інших областей України, незважаючи на те, що певна частина території області є непідконтрольною Уряду країни.

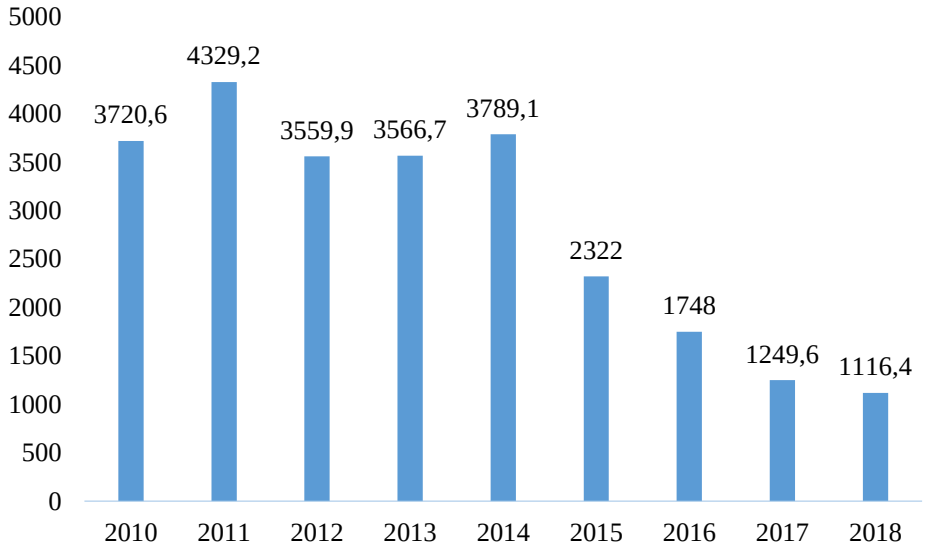

Рисунок 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Донецькій області 2010-2018 рр., млн. дол. США.
Побудовано за даними [1].

Досить широким є географічне представлення іноземних інвесторів, що здійснюють підтримку Донецької області – у 2017-2018 рр. інвестиції надійшли з 23 країн світу. До основних країн-інвесторів, на які припадає 92,62% загального обсягу прямих інвестицій входять: Нідерланди (45,42%), Кіпр (27,4%), Німеччина (8,6%), Литва (6,46%), Велика Британія (4,74%) (рис. 2).

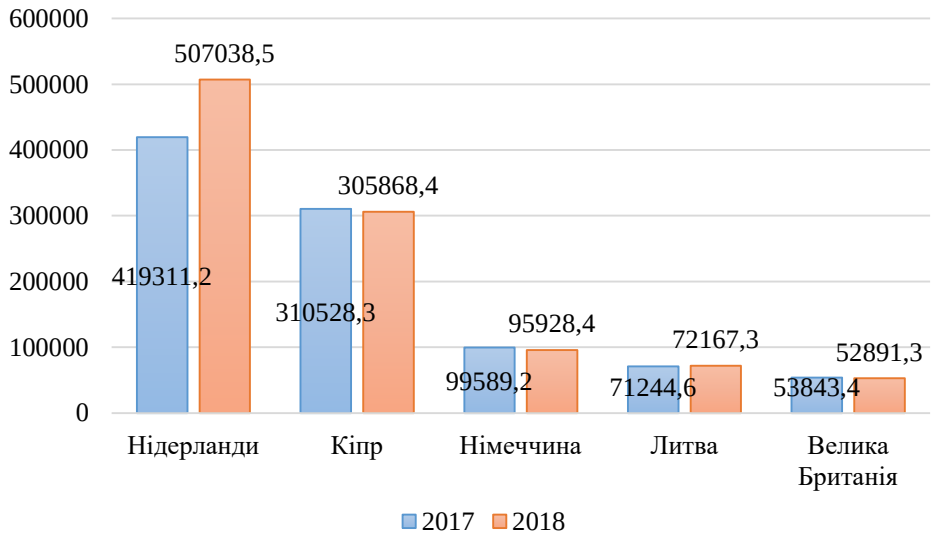

Рисунок 2. Прямі іноземні інвестиції в Донецьку область за країнами світу, млн дол. США (дані на кінець року)
Побудовано за даними [1].

Прямі іноземні інвестиції спрямовуються здебільшого у вже розвинені сфери економічної діяльності. На підприємствах промисловості зосереджено 53,13% загального обсягу прямих інвестицій в області, оптова та роздрібна торгівля складає 17,4% (рис. 3).

У 2018 р. у промисловість регіону вкладено 593,1 млн. дол. США у т.ч. в переробну промисловість – 546,5 млн. дол. США. В оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів вкладено 194,3 млн. дол. США; в операції з нерухомим майном –185,7 млн. дол. США; транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність –27,8 млн. дол. США; в будівництво залучено 25,3 млн. дол. США.

За обсягами вкладеного капіталу провідне місце продовжують утримувати міста Маріуполь – 47008,73 млн. дол. США (42,1% від загального обсягу) та Краматорськ 7268,51 млн. дол. США (6,5%).

Міжнародна економічна діяльність є важливим фактором розвитку області. За період з 2008-2018 рр. відбулися значні події які вплинули на надходження прямих іноземних інвестицій в регіон. З втратою значної частини території відповідно зменшилося надходження інвестицій. Надалі Донецька область може стати не тільки лідируючим індустріальним центром, але і фінансовим, культурним регіоном України. Наразі цього можна досягти тільки припинивши воєнний конфлікт.

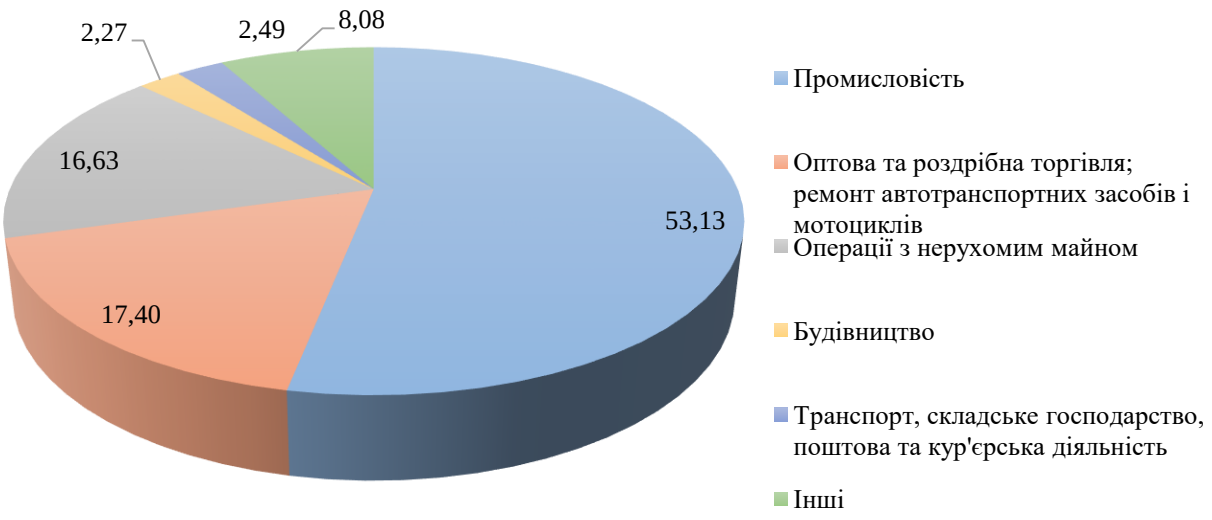

Рисунок 3. Прямі іноземні інвестиції в області за видами економічної діяльності, %

Побудовано за даними [1]

Перелік використаних джерел

1. Економічна статистика. Зовнішньоекономічна діяльність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://donetskstat.gov.ua/statinform1/zed_balans.php

СТРАХОВАНИЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КУЛЬТУР В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Синяк А. П.
Научный руководитель – старший преподаватель Калацкая С. В.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
г. Горки, Республика Беларусь

Сельское хозяйство играет важную роль в жизни общества. Это обеспечение населения продуктами питания и сырьем промышленных предприятий. В то же время сельское хозяйство является наиболее рискованным из всех отраслей экономики, так как его производство находится в прямой зависимости от природно-климатических и погодных факторов. Степень риска производства сельскохозяйственной продукции очень высока.

Для снижения негативных факторов и обеспечения стабильности производства сельскохозяйственной продукции организациям необходимо осуществлять поиск путей управления риском. Одной из действенных мер, гарантирующих стабильность производства сельскохозяйственной продукции и минимизирующих риски сельскохозяйственных товаропроизводителей, является страхование [1].

Во многих странах мира (США, Канада, Италия, Испания, Франция и др.) страхование в сельском хозяйстве является важной частью деятельности любого хозяйствующего субъекта, работающего в этой сфере экономики. Именно страхование во многом снижает зависимость сельскохозяйственной отрасли от неблагоприятных погодных условий, предоставляет гарантии восстановления нарушенных имущественных интересов в случае природных и технических катастроф, иных непредвиденных явлений.

В силу того, что из-за высокой степени риска сельскохозяйственного производства на территории Республики Беларуси страхование урожая является весьма дорогостоящим, для обеспечения его доступности для сельхозпроизводителей оказывается государственная поддержка.

Анализ мирового опыта проведения страхования в сфере агропромышленного производства показывает, что характерные черты систем страхования урожая состоят в следующем:

1) практически во всех развитых странах страхование урожая осуществляется при активной поддержке или участии государства;

2) страховые операции с государственным участием осуществляются системно, чаще всего в рамках проведения единой государственной политики в области сельского хозяйства, что предполагает:

наличие четкой нормативно-правовой базы, учитывающей интересы товаропроизводителей, государства и страховых организаций;

осуществление соответствующей государственной структурой (Министерством сельского хозяйства или специальным агентством) функции по координации процесса проведения страхования урожая;

объединение финансовых ресурсов, с целью обеспечения устойчивости страховых операций посредством создания специального резервного фонда или путем проведения перестраховочных операций с предоставлением определенных гарантий со стороны государства;

3) финансовое участие государства в проведении страхования выражается либо в субсидировании им части страховой премии, уплачиваемой хозяйствами, либо в виде его участия в возмещении ущерба, возникшего в результате страховых случаев;

4) страхование урожая с поддержкой или участием государства чаще всего имеет целью защитить хозяйства от убытков, вызванных воздействием чрезвычайных ситуаций, катастрофических рисков, стихийных бедствий. При этом страховые события в программах такого страхования имеют четкие критерии и должны документально подтверждаться [2].

Страховая защита с участием государства распространяется обычно не на весь урожай, а на определенную его часть, что обеспечивает сельскохозяйственным производителям лишь необходимый минимум поддержки. Это достигается путем установления определенных уровней страхового обеспечения, ограничения минимальных и максимальных возмещаемых ущербов [1].

В целях обеспечения экономической и продовольственной безопасности государства, создания благоприятных условий для развития аграрного сектора экономики, защиты имущественных интересов производителей сельскохозяйственной продукции введено с 1 января 2008 г. в Республике Беларусь обязательное страхование с государственной поддержкой урожая сельскохозяйственных культур, скота и птицы (табл. 1) [3].

Таблица 1

Виды обязательно страхуемых культур

Год	Количество застрахованных культур	Наименование застрахованной культуры
2008	4	Яровая и озимая пшеница, озимая тритикале, ячмень
2009	3	Яровая и озимая пшеница, озимая тритикале
2010	3	Яровая и озимая пшеница, озимая тритикале
2011	4	Яровая и озимая пшеница, озимая тритикале, озимый рапс
2012	4	Яровая и озимая пшеница, озимая тритикале, озимый рапс
2013	5	Яровая и озимая пшеница, озимая тритикале, озимый рапс, лен-долгунец
2014	5	Яровая и озимая пшеница, озимая тритикале, озимый рапс, лен-долгунец
2015	5	Яровая и озимая пшеница, озимая тритикале, озимый рапс, лен-долгунец
2016	5	Яровая и озимая пшеница, озимая тритикале, озимый рапс, лен-долгунец
2017	2	Озимый рапс, лен-долгунец
2018	2	Озимый рапс, лен-долгунец
2019	2	Озимый рапс, лен-долгунец

Примечание – Составлено автором на основании страхового законодательства [3]

Данные таблицы показывают, что в 2008 г. было застраховано четыре сельскохозяйственные культуры: яровая и озимая пшеница, озимая тритикале, ячмень. В период с 2009 г. по 2010 г. страховались три культуры, а ячмень был исключен из перечня страховых культур, подлежащих обязательному страхованию. В 2011 г. к застрахованным культурам добавился озимый рапс, а в 2013 г. – лен-долгунец. Но с 2017 г. число застрахованных культур снизилось до двух – озимый рапс и лен-долгунец.

На рис. 1 показана динамика посевной площади застрахованных культур с 2011 г. по 2017 г. и их удельный вес от общей площади всех посеянных культур.

На рис. 1 показано, что в 2011 г. в Беларуси было застраховано лишь 24 % от общего объема посевных площадей, в 2012 г. показатель увеличился до 28 %. В период с 2012 по 2016 г. показатель колебался в пределах 26-30 %. Но в 2017 г. показатель снизился до 7 %.

Наблюдается прямая зависимость между количеством застрахованных культур и площадью. При увеличении количество застрахованных культур соответственно увеличивается и их площадь, а при исключении культур – площадь сокращается.

Рисунок 1. Динамика посевной площади застрахованных культур с 2011 г. по 2017 г. и их удельный вес в общей площади

Примечание – Составлено автором по данным Национального статистического комитета Республики Беларусь [4].

Поддерживаем И. А. Казакевич и Л. В. Шабуня [5], которые предлагают параметрическое страхование. Последнее основывается на специальных параметрах – погодных индексах, или индексах средней групповой (зональной) урожайности. При использовании такой схемы платежи производятся при наступлении страхового случая, который измеряется индексом. Эта схема лучше всего подходят для однородных областей и системных рисков, но также могут быть полезны для катастрофических рисков и перестрахования.

При индексном страховании урожайности каждый производитель имеет право в выборе культур, которые он хочет застраховать. Как отмечалось ранее, в настоящее время в Беларуси перечень сельскохозяйственных культур, подлежащих обязательному страхованию, сокращен до двух: озимый рапс и лен-долгунец. Авторы предлагают расширить этот перечень и включить в него основные производимые в стране культуры. К таким можно отнести пшеницу, рожь, ячмень, тритикале, овес, сахарную свеклу, гречиху и картофель.

Организациям будет предоставлено право выбора четырех культур в зависимости от специализации. Также, сельскохозяйственные организации

смогут приобретать дополнительные страховые полисы на остальные культуры на добровольной основе [5].

Одна из ключевых причин застоя любых проектов в области страхования сельскохозяйственных рисков заключается в том, что большинство сельскохозяйственных организаций находятся в трудном финансово-экономическом положении. Это выражается, в частности, в наличии у многиххозяйств просроченной кредиторской задолженности, размеры которой зачастую превышают объемы реализации сельскохозяйственной продукции, в высокой изношенности основных средств, в сокращении объемов производства, в использовании неэффективных технологий.

Список использованных источников

1.Зобова Е.В. Финансовые основы страхования сельскохозяйственных культур [Электронный ресурс] / Е.В. Зобова, Е.А. Юрина // КиберЛенинка. – Режим доступа : https://cyberleninka.ru/article/v/finansovye-osnovy-strahovaniya-selskohozyaystvennyh-kultur

2. Сельскохозяйственное страхование с государственной поддержкой [Электронный ресурс] // Agroinsurance. – Режим доступа : https://agroinsurance.com/ru/4765/

3. Вопросы обязательного страхования сельскохозяйственных культур, скота и птицы [Электронный ресурс] : Указ Президента Респ. Беларусь, 31 дек. 2006 г., № 764 // Белзакон.net.– Режим доступа : https://belzakon.net/Законодательство/Указ_Президента_РБ/2006/4311

4. Сельское хозяйство Республики Беларусь [Электронный ресурс] : статистический сборник // Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Минск, 2018. – Режим доступа : http://www.belstat.gov.by/upload/iblock/467/467aa1b41867af2c6161954be82ccca6.pdf

5. Казакевич И.А. Механизм страхования в сельском хозяйстве Республики Беларусь как финансовый инструмент обеспечения его устойчивого развития [Электронный ресурс] / И.А. Казакевич, Л.В. Шабуня // Весці Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. – Режим доступа : http://vesti.belal.by/vesti/pdf/20180202.pdf

ОБЛІК І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Скорик Д. К.
Науковий керівник – к. е. н., професор, доцент Рибалко О. М.
Запорізький національний університет

Заробітна плата є основним джерелом доходів працівників і найвпливовішою мотиваційною складовою трудового потенціалу. Тому організація бухгалтерського обліку операцій із заробітною платою – один ізнайважливіших і складних кроків, що потребує наявності та застосування точних і оперативних інформаційних масивів, у яких мають відображатися такі складові, як плинність кадрів, втрати робочого часу, категорія працівників, виробничі витрати тощо.

До основних проблемних питань організації бухгалтерського обліку операцій із заробітною платою належать такі: недосконале регламентування організації бухгалтерського обліку операцій, пов’язаних із нарахуванням та виплатою заробітної плати, зокрема, в частині своєчасності та правильності

визначення суми нарахованої заробітної плати, єдиного соціального внеску та податку на доходи фізичних осіб. Не потребує додаткових доказів теза про те, що неправильність нарахування заробітної плати та несвоєчасність її виплати призводять до виникнення значної кількості судових спорів за умовами оплати праці юридичними та фізичними особами на підприємствах різних видів економічної діяльності.

Важливим аспектом облікової політики в частині оплати праці є застосування систем і форм оплати праці напідприємствах, адже правильна їх організація надає можливість достовірно оцінити затрати праці та підвищити її продуктивність.

Ефективність діяльності будь-якого підприємства залежить від якості управління персоналом та раціональності використання робочого часу, що в свою чергу впливає на величину понесених затрат на оплату праці. Для вирішення цих питань важливим є створення ефективної системи внутрішнього контролю на підприємстві та їїорганізація.

Внутрішній контроль затрат на оплату праці – це безперервний процес спостереження та перевірки здійснення господарських операцій, що зумовлюють виникнення затрат на оплату праці направлений на виявлення недоліків та порушень, а також прийняття або коригування управлінських рішень задля усунення та попередження в майбутньому виникнення таких порушень з метою здійснення ефективної діяльності суб’єкта господарювання.

Для успішного здійснення внутрішній контроль затрат на оплату праці потребує належної організації, яка передбачає вирішення ряду питань. На сьогодні не існує єдиного підходу щодо організації внутрішнього контролю.

В найбільш загальному трактуванні організація – це упорядкування, налагодження певної системи. Визначення сутності організації як процесу формування певної системи обумовлено тим, що створення будь-якої організації займає відповідний проміжок часу та є послідовністю певних дій.

Облік праці та заробітної плати слід розглядати як підсистему у загальній системі обліку і контролю. Організація обліку і контролю заробітної плати складається з вибору та впровадження в практичну діяльність методів, способів, прийомів збору та обробки інформації, а також технічних засобів обліку й оргтехніки, які найбільш відповідають конкретним умовам.

З метою більш правильної організації обліку на підприємстві необхідно:

1. У Положенні про облікову політику прописати основні найбільш досконалі методи, процедури, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, у тому числі розрахунків з оплати праці. Прописати та обґрунтувати вибір найефективніших форм та систем оплатипраці. Сприятиме підвищенню продуктивності праці, повному використанню робочого часу.

2. Розробити графік документообігу для документів, які безпосередньо пов'язані з обліком розрахунків з оплати праці. Прописати виконавців та строки складання документів, що дозволитьоптимізувати час на обробку документів, та забезпечить чіткий рух документів між виконавцямиоблікового процесу, які

безпосередньо пов'язані з обліком оплати праці. Графік документообігу дозволить чітко розподілити функції обліку між відділами бухгалтерії.

3. Що стосується удосконалення організації контролю оплати праці, то раціональним буде створення служби внутрішнього контролю, що дозволить підприємству підвищити інформаційний потенціал, забезпечити знання всіх тонкощів діяльності підприємства, а що безпосередньо стосується розрахунків з оплати праці дозволить здійснювати правильність ведення обліку цієї ділянки.

Перелік використаних джерел

1. Покатаєва О.В. Шляхи вдосконалення системи оплати праці на підприємстві / О.В. Покатаєва, Г.О. Кошулинська. – 2011. – № 3.– С. 139-141.
2. . Бутинець Ф.Ф. Контроль і ревізія: [Підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»] / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Бардаш, Н.М. Малюга, Н.І. Петренко. – [вид. 2-е, доп. і перероб.]. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 512 с.

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ І ДИНАМІКИ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Соломахіна С. В.
Науковий керівник – к. е. н. Марина А. С.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Державний борг України формується несистемно, найчастіше це відбувається під впливом потреб оперативного фінансування поточних бюджетних видатків, що відображається на його динаміці. Наявність державного боргу, його розміри, розміщення і методи погашення прямо чи опосередковано впливають майже на всі сторони економічного життя держави, такі, як: дефіцит державного бюджету, розмір грошової маси в обігу, що визначає темпи інфляції, звуження чи розширення сукупного попиту і пропозиції та інші. Це робить державний борг не просто засобом залучення коштів для фінансування державних потреб, але й важливим інструментом фінансової політики держави, невірне використання якого може призвести до істотних ускладнень, чи навіть до фінансової кризи.

Аналіз структури державного боргу України за ознакою умовності упродовж 2010-2018 рр. свідчить, що питома вага гарантованого державою боргу у його загальному обсязі є набагато меншою, ніж прямого.

Загалом структура державного боргу в розрізі прямої та гарантованої його складових вказує на рівень довіри кредиторів (в основному іноземних) до суб’єктів господарювання – резидентів, а також на здатність та бажання держави надавати гарантії за кредитами.

Динаміка й структура державного та гарантованого державою боргу України за 2010-2018 рр. характеризується даними табл. 1.

Загальна сума державного боргу значно зростала з року в рік. Аналізуючи структуру боргу, видно, що найбільшого зростання досягає саме зовнішній борг, як прямий так і гарантований.

Таблиця 1

Державний борг України у 2010-2018 рр. на початок року, млн. дол. США

Показник	Роки								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Державний (прямий), у т. ч.	28427,8	40628,9	44716,2	49946	60069	59401	55360	65332	67186
- внутрішній	11405,1	17792,9	20209,1	23808,2	32242	29028	21011	26842	27487
- зовнішній	17022,7	22836	24507,1	26137,8	27827	30373	34349	38490	39699
Гарантований, у т. ч.	11257,2	13660,4	14499,5	14549,3	13157	9512	10068	5780	4802
- внутрішній	1761,2	1736,8	1532	2028,2	9528	1722	841	4731	3727
- зовнішній	9496	11923,6	12967,5	12521,1	3629	7790	9227	1049	1075
Загальна сума державного та гарантованого боргу	39685	54289,3	59915,7	64495,3	73226	68912	65428	71112	71988

Джерело: складено на основі [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]

У структурі загального та гарантованого боргу переважну частину становить прямий державний борг (табл. 2), частка якого зростає з кожним роком і у 2018 р. складає більше 90 %.

Таблиця 2

Структура державного та гарантованого боргу України у 2010-2018 рр., %

Показник	Роки								
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Державний (прямий), у т. ч.	71,63	74,84	74,63	77,44	82,03	86,20	84,61	91,87	93,33
- внутрішній	28,74	32,77	33,73	36,91	44,03	42,12	32,11	37,75	38,18
- зовнішній	42,89	42,06	40,90	40,53	38,00	44,08	52,50	54,13	55,15
Гарантований, у т. ч.	28,37	25,16	24,20	22,56	17,97	13,80	15,39	8,13	6,67
- внутрішній	4,44	3,20	2,56	3,14	13,01	2,50	1,29	6,65	5,18
- зовнішній	23,93	21,96	21,64	19,41	4,96	11,30	14,10	1,48	1,49

Упродовж 2010-2018 рр. відбувалося щорічне зменшення частки гарантованого державного боргу України у його загальній структурі. Динаміка зростання внутрішнього державного боргу є не на стільки стрімкою, однак зростання є досить суттєвим. На жаль, цей факт свідчить не про підвищення довіри іноземних кредиторів до вітчизняних позичальників, а пов'язаний із вжиттям низки заходів щодо застосування більш жорсткого режиму надання державою гарантій повернення кредитів.

Можна зробити висновок, що динаміка структури державного боргу України за ознакою умовності є сприятливою, а посилення контролю стосовно надання державних гарантій та виконання зобов'язань вітчизняними суб'єктами господарювання за гарантованими державою кредитами є доцільним на сучасному етапі. Надзвичайно важливою для оцінки впливу державного боргу на соціально-економічний розвиток держави є його структура у розрізі внутрішньої

та зовнішньої складових, тому що внутрішній та зовнішній борг по-різному впливають на економіку на етапі залучення позик та на етапі їх повернення.

Станом на кінець 2010 р. питома вага зовнішньої складової державного боргу України у його загальній структурі становила 42,89%, на кінець 2011 р. – 42,06%, на кінець 2012 р. – 40,90%, на кінець 2013 р. – 40,53%, на кінець 2014 р. – 38,00%, на кінець 2015 р. – 44,08%, на кінець 2016 р. – 52,50%, на кінець 2017 р. – 54,13%, а на кінець 2018 р. – 55,15%. Проте у структурі державного та гарантованого державою боргу України в цілому (тобто прямого та гарантованого боргу) частка зовнішньої складової станом на 2018 р. є більшою і становить більше 56 %.

Перелік використаних джерел

1. Філоненко К.М. Зовнішній борг України: аналіз динаміки та структури / К.М. Філоненко // Статистика України.–2010. – № 2. – С. 31.
2. Державний та гарантований державою борг України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua

ФИНАНСОВЫЙ РЫНОК РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: СОСТОЯНИЕ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ

Стельмах А. С.
Научный руководитель – ассистент Сидорова А. В.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

Актуальностьтемыопределяется тем, что особенностью современной экономики является функционирование финансового рынка на макро- и микроэкономических уровнях. В случае, когда финансовый рынок хорошо развит, он оказывает положительное воздействие на развитие экономики и способствует ускорению ее темпов.

Понятие «финансовый рынок» следует рассматривать как совокупность рыночных институтов, главной задачей которых является обеспечение наиболее эффективного перемещения средств от собственников к заемщикам [1, С. 307].

Развитие финансового рынка Республики Беларусь в течение последних десяти лет не было пропорциональным. Опережающими темпами рос банковский сектор, а из-за отсутствия систем регулирования и надзора развитие лизинговых организаций, FOREX-компаний осуществлялось более медленными темпами.

Рассмотрим финансовый рынок Республики Беларусь в контексте развития финансовых рынков стран ЕАЭС [2].

На конец 2017 года количество банковских организаций в Республике Беларусь составило 24, что составляет 3,6% уровня ЕАЭС. В Республике Казахстан на конец 2017 года было зарегистрировано 32 банка, что составляет

4,8% уровня ЕАЭС. Лидером по количеству банковских организаций является Российская Федерация. На конец 2017 года было зарегистрировано 561 банковская организация, что составляет 84,9% от общего количества данных организаций стран ЕАЭС.

Также неоднородна и доля страховых организаций Российской Федерации, Казахстана и Республики Беларусь: более 73% субъектов страхового рынка приходится на Российскую Федерацию (226 организаций), 10% – на Республику Казахстан (32 организации), 7% – на Республику Беларусь (22 организации).

Однако стоит учитывать разные масштабы стран по территории и населению. При сопоставлении страховых и банковских организаций в данном случае стоит рассматривать количество организаций на 1 млн. чел. населения, что приведено в табл. 1.

Таблица 1

Структура финансового рынка стран ЕАЭС на конец 2017 года
(ед. на 1 млн. чел.)

	Российская Федерация	Республика Казахстан	Республика Беларусь
Банковские организации	3,8	1,8	2,5
Страховые организации	1,5	1,8	2,3

Примечание – собственная разработка на основе источника [2].

Анализ показал, что Республика Беларусь является лидером по количеству страховых организаций на 1 млн. человек – 2,3 организации. Что касается банковских организаций, то лидирующую позицию здесь занимает Российская Федерация – 3,8 организаций на 1 млн. человек, а Республика Беларусь – 2 место.

Рассмотрим рентабельность активов банков стран ЕАЭС. Рентабельность активов дает представление о рациональности использования всех активов предприятия (в отличие от рентабельности капитала, которая характеризует лишь собственные средства).

Как показывает рис. 1, Республика Беларусь на 2017 год занимает лидирующие позиции по этому показателю, что говорит об относительно высокой финансовой надежности, кредитоспособности, инвестиционной привлекательности организаций в сравнении с другими странами-участницами ЕАЭС.

Рассмотрим кредитно-депозитный рынок Республики Беларусь. Значительному снижению уровня процентных ставок по новым кредитам и новым срочным депозитам физических и юридических лиц, которые последовательно снижались на протяжении всего периода, способствовала реализация принятых в 2017 году мер в области процентной политики.В результате ставки по новым кредитам банков в белорусских рублях достигли своего минимума, что можно наблюдать на рис. 2.

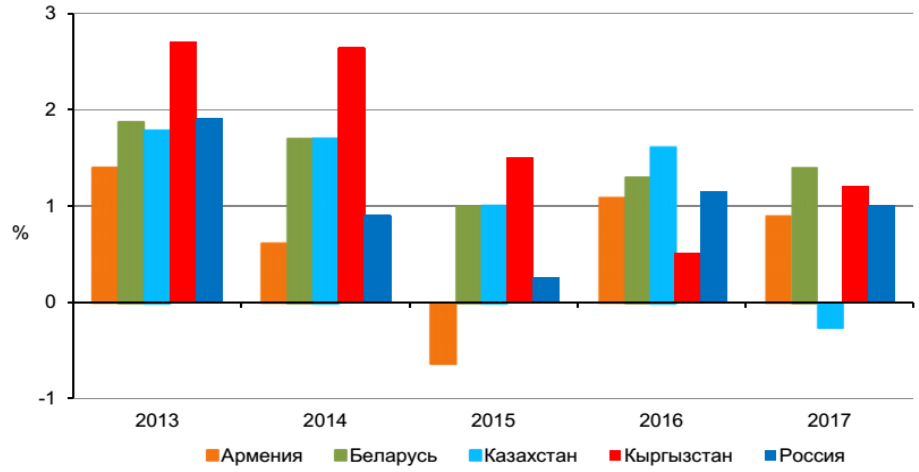

Рисунок 1. Динамика средних процентных ставок по новым рублевым кредитам банков на конец года, %-ов годовых

Примечание – источник [2].

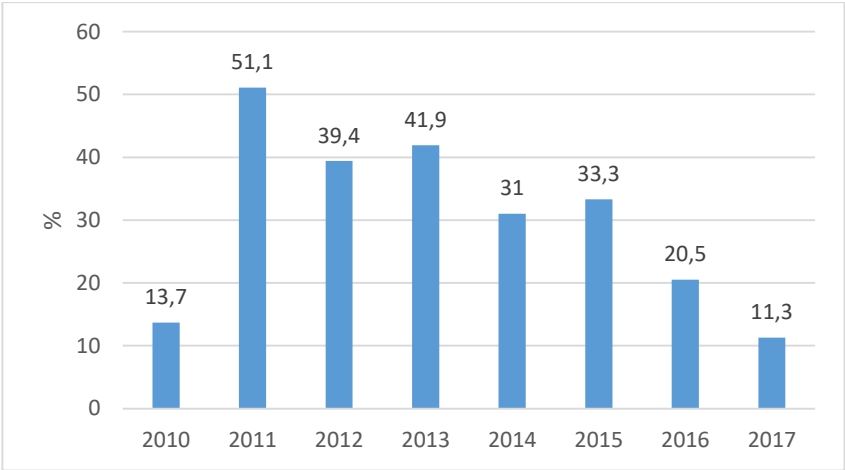

Рисунок 2. Динамика средних процентных ставок по новым рублевым кредитам банков на конец года, %-ов годовых

Примечание – источник [3].

Ставки по депозитам населения в национальной валюте как и прежде обеспечивали сохранность сбережений. Они являются более «популярными» по сравнению с депозитами в иностранной валюте. В соответствии с рис. 3, средняя процентная ставка по новым срочным банковским депозитам физических лиц в национальной валюте в декабре 2017 г. составила 7,5% годовых. Она уменьшилась на 6,8 процентного пункта по сравнению с декабрем 2016 г. [3].

Проблемы развития финансового рынка Республики Беларусь:

- менее развитое законодательство в отношении финансового рынка и его сегментов в сравнении с другими переходными экономиками;

- низкое доверие домашних хозяйств и субъектов хозяйствования к банкам и финансовым инструментам [4].

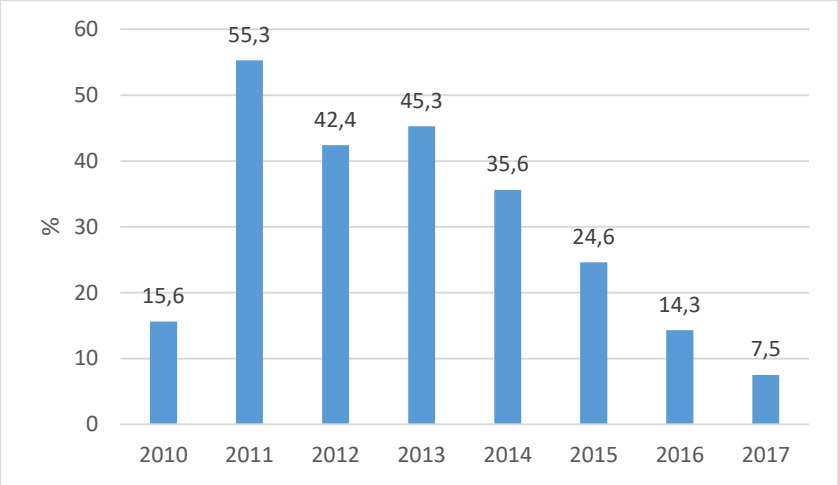

Рисунок 3. Динамика средних процентных ставок по новым срочным рублевым депозитам физических лиц на конец года, %-ов годовых

Примечание – источник [3].

Пути решения проблем:

1) финансовые системы развитых стран отвечают стабильности, эффективности и справедливости, поэтому только используя опыт стран, находящихся в авангарде экономического развития, путь трансформации можно будет пройти быстрее. В контексте международного опыта развития финансовых рынков развитых стран систему регулирования финансового рынка Республики Беларусь можно рассмотреть в виде трехуровневой системы регулирования:

- уровень национального законодательства. Основными документами национального законодательства, регулирующего финансовый рынок в Республике Беларусь, представлен Банковским кодексом, Законом Республики Беларусь «О валютном регулировании и валютном контроле» от 05.01.2016 р., «О рынке ценных бумаг» от 17.07.2017 р., Указами Президента Республики Беларусь «О некоторых вопросах регулирования рынка ценных бумаг» от 18.07.2016 р., «О эмиссии банками облигаций» от 17.07.2017 р., Постановлением Совета министров «О некоторых вопросах выпуска, обращения и погашения ценных бумаг» от 05.10.2017 р., Постановлением Министерства финансов «О раскрытии информации на рынке ценных бумаг» от 28.12.2017 р. и многое другое;

- уровень органов государственного регулирования. Основными органами государственного регулирования финансового рынка являются Национальный банк и Министерство финансов Республики Беларусь, а также отдельно созданный в структуре Министерства финансов Департамент по ценным бумагам;

- уровень саморегулирования финансового рынка;

2) создание интегрированного рынка позволит помимо информационных проблем решить проблемы организации взаимных котировок, проведения операций по купле-продаже национальных валют, обеспечению взаимных расчетов в них. Используя опыт развитых стран по формированию правильной

тактики ведения политики финансового рынка, мы можем решить свои проблемы в области повышения доверия домашних хозяйств и субъектов хозяйствования к банкам и финансовым инструментам [4].

С целью повышения емкости, эффективности, устойчивости и надежности финансового рынка страны была разработана стратегия развития финансового рынка Республики Беларусь до 2020 года. Основными механизмами этой стратегии является привлечение временно свободных средств, эффективное использование имеющихся средств и доступ к финансовым услугам для населения в целом. Впервые разработана стратегия, охватывающая все секторы финансового рынка, так как ранее были приняты только лишь отдельные концепции, определяющие направление развития банков, страхового сектора и рынка ценных бумаг.

Реализация стратегии развития финансового рынка обеспечит формирование конкурентоспособного, эффективного и устойчивого финансового рынка Республики Беларусь.

Список использованных источников

1. Финансы и финансовый рынок: учебник / Г.Е. Кобринский [и др.]; под общ. ред. Г.Е. Кобринского, М.К. Фисеко. – 2-е изд., испр. – Минск : Вышэйшая школа, 2014. – 348 с.
2. Статистический ежегодник Евразийского экономического союза; Евразийская экономическая комиссия. – М. : 2018. – 420 с.
3 Отчет Национального банка за 2017 год | Национальный банк Республики Беларусь. [Электронный ресурс]. Режим доступа : https://www.nbrb.by/Publications/report/report2017.pdf
4. Проблемы финансового рынка Республики Беларусь / Кульчик К.Л., Леонова Д.А. студ. III к. БарГУ, науч. рук. преп. Филипчик А.Л. 2018.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ДЕВАЛЬВАЦІЇ ГРИВНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Стоянова В. В.
Науковий керівник – старший викладач Федина В. В.
Університет державної фіскальної служби України

Збільшення грошових коштів, які перебувають в обігу, являють собою причину зниження курсу національної валюти у співвідношенні до іноземної. Така ситуація називається девальвацією національної грошової одиниці. Нагальною проблемою сьогодні постає визначення причин виникнення девальвації, її аналіз та пошук шляхів боротьби з нею. Правильний підхід до вирішення цієї проблеми сприятиме уникненню негативних наслідків для економіки держави.

Теоретичні та практичні аспекти виникнення девальвації грошових одиниць присвячені праці зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як О. І. Береславська, О. В. Дзюблюка, Т. В. Запаранюк, В. І. Міщенко та інш. Однак, враховуючи

цінність праць вказаних науковців, вважаємо дану тему досить дискусійною, що обумовлює її вибір.

Девальвація – офіційне зменшення золотого вмісту грошової одиниці чи зниження курсу національної валюти щодо золота, срібла, певної іноземної валюти [1].

Девальвація за своєю економічною суттю дуже схожа на інфляцію, так як ці два явища призводять до зниження купівельної спроможності грошових ресурсів. Таким чином, обидва процеси можуть негативно впливати на економічну ситуацію країни та благополуччя домогосподарств. Звичайно, девальвацію можна розглядати з різних сторін. Національний банк, встановлюючи плаваючий курс, лише за рахунок інтервенцій може його змінювати. За плаваючого валютного курсу національна валюта змінює свою вартість автоматично. В цій ситуації виникає постійне коливання, що є природним явищем. Таким чином, постійні зміни валютного курсу – це звичайний момент в розвитку економіки держави. Негативними зміни валютного курсу стають лише тоді, коли відсоток девальвації перевищує допустимі межі. Так, наприклад, девальвація гривні у 2014 році склала 193,3%, причиною тому стала економічна та політична криза, а також воєнне становище в Україні. Таке різке зменшення курсу національної валюти стало найбільшим в історії незалежної України та підняло вартість одного долара в лютому 2015 р. до 34,16 грн. Деякі експерти вважають, що таке явище було спричинено політичною кризою, яка досить не вирішена в Україні. Однак стверджувати це неможна, тому що водночас із гривнею девальвували й інші іноземні валюти [3, С. 9].

Шляхами, які могли би подолати виникнення девальвації та стабілізувати валютний курс, є:

- встановлення граничних розмірів маржі щодо операцій, які мають місце на валютному ринку;
- підвищення контролю за імпортними послугами;
- посилені перевірки щодо виконання резидентами зобов’язань своєчасних розрахунків в іноземній валюті за експортними контрактами;
- посилені перевірки щодо виконання нерезидентами зобов’язань в іноземній валюті перед державою;
- підвищення норми резервування для комерційних банків, а також збільшення облікової ставки та зменшення темпу зростання грошової маси;
- політичне врегулювання конфлікту, що має місце на Сході України. Активізація військових дій відмічалась на підвищенні курсу, тому цей аспект є одним із найголовніших у питанні стабілізації національної грошової одиниці України.

Разом з тим, девальвація в деяких випадках може відігравати і позитивну роль, тому що вона дозволяє скоротити імпорт та вирівняти платіжний баланс, збільшити доходність бюджету завдяки збільшенню бази оподаткування через те, що відбудеться зростання гривневої валютної виручки. Також грамотний підхід до розвитку економіки в умовах девальвації сприяє запобіганню майбутнього нагромадження девальваційного потенціалу. Але невдала політика

під час девальвації національної валюти ніяк не означає позитивний вплив знецінення грошової одиниці. Це буде означати: прискорення інфляції та зростання процентних ставок, що заважає нарощувати кредитування економіки. Посилення проблеми капіталізації банківської системи; падіння реальних доходів; зниження рівня життя населення; збільшення навантаження на державний бюджет через велику кількість зовнішніх та внутрішніх валютних боргів [2, С. 6].

Отже, на сучасному етапі НБУ повинен згладжувати надмірне коливання валютного курсу для швидкого вирішення цієї проблеми. Але політичні заходи НБУ повинні бути підтримані владою України, комерційними банками та населенням. Саме так можна прискорити досягнення позитивного результату.

Перелік використаних джерел:

1. Колодізєв О.М., Колесніченко В.Ф. Гроші і кредит: підручник. К. : 2015. 615 с.
2. Береславська О.І. Стабільність гривні: об'єктивна реальність чи вимушена необхідність? Вісник Національного банку України. 2016. № 3. С. 6-11.
3. Дзюблюк О.В. Грошово-кредитна політика як ключовий інструмент подолання фінансової кризи у розвинутих країнах. Банківська справа. 2013. № 6. С. 3-17.

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЯК ВАЖЛИВА СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

к. е. н., доцент Татарин Н. Б.
Львівський національний університет імені І. Франка

Зі становленням України незалежною країною однією з першочергових завдань постало вирішення проблеми формування ефективної державної бюджетної політики і особливо правильного вибору в її складі пріоритетів соціально-економічного розвитку. За часи незалежності України вироблено певні організаційно-правові засади і методичні підходи до формування державної бюджетної політики: щороку приймається закон про державний бюджет, який став основним фінансовим планом держави, прийнято Бюджетний кодекс України, котрий за своїм змістом є фактично бюджетною конституцією України і вирішив багато питань, пов'язаних зі становленням і поступовим покращенням бюджетної системи і бюджетного процесу, зроблено певні кроки на шляху бюджетної децентралізації.

Бюджетна політика – сукупність заходів держави щодо організації та використання фінансів для забезпечення економічного і соціального розвитку. Вона знаходить своє вираження у формах і методах мобілізації бюджетних ресурсів й використання їх на різні потреби держави, у розвитку економіки і соціального захисту населення, у бюджетному законодавстві, практичних діях у галузі бюджету різних державних структур. Бюджетна політика – форма свідомої діяльності владних структур, але її основні засади формуються

відповідно до того, яка модель економічної системи прийнята в даній державі і яку визначено кінцеву мету економічної діяльності.

Бюджетна політика повинна мати головну мету – підвищення добробуту народу. Цього можна досягти шляхом стабілізації фінансового становища в державі, прийняття бездефіцитного бюджету, скорочення зовнішнього і внутрішнього боргу, розмежування повноважень і фінансових ресурсів між приватним сектором і державою, між центральними і місцевими органами виконавчої влади і на цій основі зниження рівня інфляції [2].

Досягнення головної мети бюджетної політики передбачає збільшення реальних доходів громадян, поліпшення якості товарів і послуг, що надаються населенню, створення належних умов для здобуття освіти, охорони здоров'я, підвищення культури, захисту конституційних прав, охорони навколишнього природного середовища та ін. Для розв'язання таких завдань потрібно забезпечити поступальний розвиток підприємницької діяльності, прискорення економічного зростання, досягнення повної зайнятості, стримування інфляції, активізацію інвестиційної діяльності тощо.

Зрозуміло, що бюджетна політика не спроможна розв'язати всі перелічені проблеми. Тому основними напрямами бюджетної політики держави на сучасному етапі є:

- створення соціально - орієнтованої ринкової економіки;
- стабілізація економічного середовища як передумови розвитку бізнесу;
- досягнення довготривалого економічного зростання;
- підвищення життєвого рівня населення.

Сьогодні в Україні одним із надзвичайно важливих завдань у галузі бюджетної політики є недопущення подальшого зниження рівня життя найменш забезпечених і найуразливіших верств населення. Держава має гарантувати, що життєвий рівень населення не впаде нижче від прожиткового мінімуму. В умовах дефіциту коштів для забезпечення потреб у соціальній сфері необхідне жорстке нормування розподілу наявних у державі фінансових ресурсів, що має ґрунтуватися на об'єктивній системі показників державних соціальних стандартів і соціальних норм, розрахованих з огляду на мінімальні потреби та можливості суспільства на конкретному етапі розвитку [4].

Важливим завданням бюджетної політики у сфері розвитку економіки є створення умов для активізації інвестиційної активності. Це стосується, насамперед, збільшення обсягу інвестиційної діяльності держави, а також недержавних вітчизняних та зарубіжних інвесторів. Ще одне завдання, яке потребує вирішення, – запровадження в Україні середньострокового бюджетного планування, що дасть змогу складати реальніші плани інвестиційної діяльності держави з розподілом за ними відповідних ресурсів для повного забезпечення їх реалізації. Розробка та прийняття таких планів є переходом до вищого ступеня бюджетного планування, тому вона потребує детального обґрунтування та узгодження середньострокових планів із поточними.

Від виваженого вибору напрямів розвитку бюджетної політики значною мірою залежить загальний соціально-економічний розвиток держави.

Проведення скоординованої економічної і фінансової політики Уряду і місцевих органів влади, а також посилення централізації в прийнятті рішень з державних фінансів дозволить підвищити керованість і ефективність фінансових потоків, що перерозподілятимуться через зведений бюджет [3].

Посилення ролі бюджетного планування повинне відбуватись шляхом розробки середньострокових бюджетних планів, узгоджених з завданнями державних цільових програм та стратегічних річних планів діяльності органів виконавчої влади за окремими напрямками. Усі бюджетні програми повинні виконуватись в рамках бюджетних призначень головних розпорядників бюджетних коштів.

Досягнення головної мети бюджетної політики передбачає збільшення реальних доходів громадян, поліпшення якості товарів і послуг, що надаються населенню, створення належних умов для здобуття освіти, охорони здоров'я, підвищення культури, захисту конституційних прав, охорони навколишнього природного середовища та інш. Для розв'язання таких завдань потрібно забезпечити поступальний розвиток підприємницької діяльності, прискорення економічного зростання, досягнення повної зайнятості, стримування інфляції, активізацію інвестиційної діяльності тощо.

Від виваженого вибору напрямів розвитку бюджетної політики значною мірою залежить загальний соціально-економічний розвиток держави.

Перелік використаних джерел

1. Возняк Г.В. Бюджетна децентралізація: європейський досвід та перспективи для України / Г.В. Возняк // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2016. – Випуск 3(119). – С.56-62.
2. Данилишин Б.М. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України / Б.М. Данилишин, В.В. Пилипів // Регіональна економіка. – 2016. – № 1. – С. 5-11.
3. Заблоцький М.Б. Децентралізація і регулювання рівноваги і стабілізації економіки регіону (на прикладі Львівської області) / М.Б. Заблоцький // Регіональна економіка. – 2015. – № 1. – С. 56-63.
4. Михайленко С. Вплив новацій Бюджетного кодексу України на формування доходів місцевих бюджетів / С. Михайленко, В Зубріліна // Світ фінансів. – 2014. – № 1/2014. – С. 124-130.

ЗОБОВ`ЯЗАННЯ ПАТ «ОЩАДБАНК»: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Татарікова Г. С.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Сутормінa К. М.
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Характеризуючи проблеми формування зобов`язань банків України, варто зазначити, що грошово-кредитні відносини нерозривно пов’язані з усіма іншими сферами суспільного життя, а також існує взаємний вплив загальної ситуації в

країні або ж окремих сферах життєдіяльності на грошово-кредитну політику, проте і грошово-кредитна політика, у свою чергу, також впливає на усі інші суспільні відносини.

Зобов`язання для комерційного банку складають ту частину ресурсів, яку він залучає від інших суб`єктів на позичкових засадах, а тому лише за умов ефективного використання такого джерела відбуватиметься позитивний ефект прирощення багатства, у чому зацікавлений, в першу чергу, сам банк як господарюючий суб`єкт. Саме тому значення аналізу зобов`язань та ідентифікації на його основі проблемних напрямів діяльності провідних суб'єктів господарювання на ринку банківських послуг має надзвичайно важливе значення та становить реальну практичну цінність.

У рамках наукового дослідження варто проаналізувати динаміку загальних зобов'язань ПАТ «Ощадбанк» протягом останніх п'яти років, що з метою спрощення сприйняття результатів аналітичної оцінки доцільно здійснити шляхом графічного моделювання статистичних показників на рис. 1.

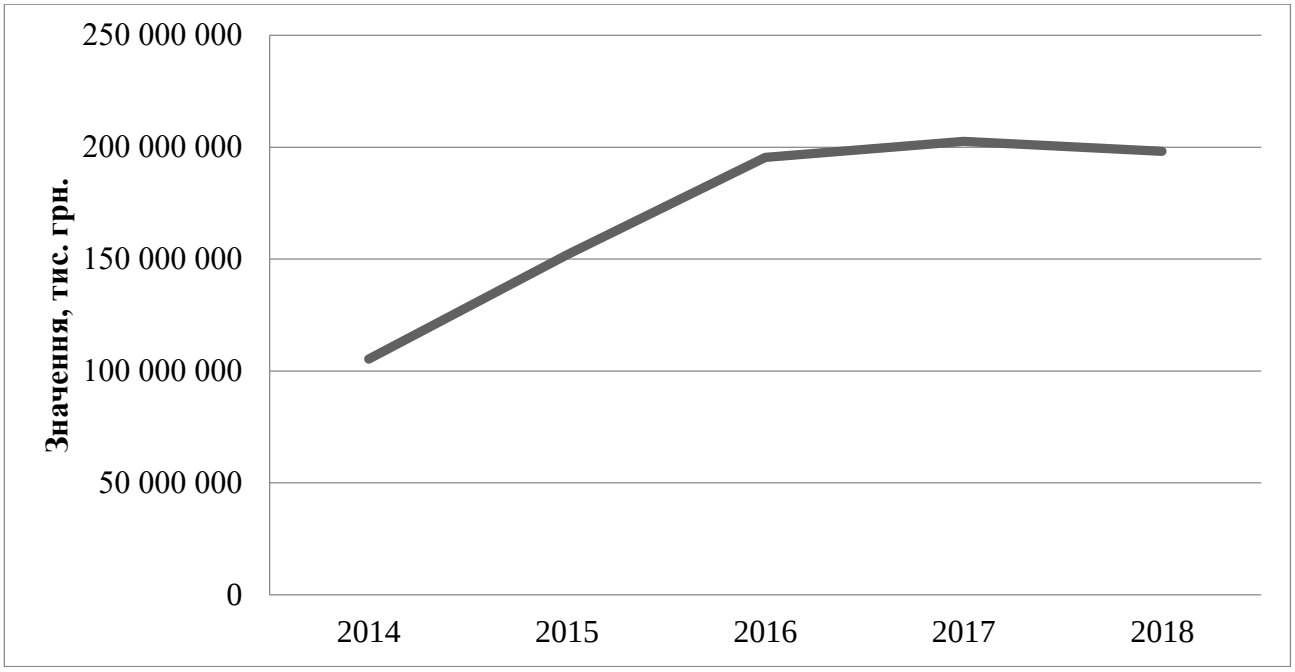

Рисунок 1. Динаміка зобов'язань ПАТ «Ощадбанк» у 2014-2018 роках
Джерело: складено автором на основі даних [1; 2; 3; 4].

Отже, дані рис. 1 свідчать про те, що динаміка зобов'язань ПАТ «Ощадбанк» у 2014-2017 роках була зростаючою, а у 2017-2018 – обсяги зобов'язань скорочуються. Стрімке зростання зобов'язань у 2014-2016 роках пов'язане з кризою банківської системи в Україні, у контексті якої зобов'язання усіх банків України зросли, тоді як з 2017 року ПАТ «Ощадбанк» вдалося стабілізувати своє становище на ринку, внаслідок чого обсяги зобов'язань почали скорочуватися. Зазначена тенденція пояснюється прирощенням обсягів депозитних ресурсів комерційного банку.

Узагальнюючи результати наукового дослідження, можемо дійти висновку про те, що сучасний стан зобов`язаньПАТ «Ощадбанк» відповідає загальній тенденції стану ресурсної бази банківської системи України.

Проведений аналіз дав змогу виявити негативні тенденції динаміки показників діяльності ПАТ «Ощадбанк», у зв'язку з чим варто дослідити основні проблеми зобов`язань ПАТ «Ощадбанк» на рис. 2.

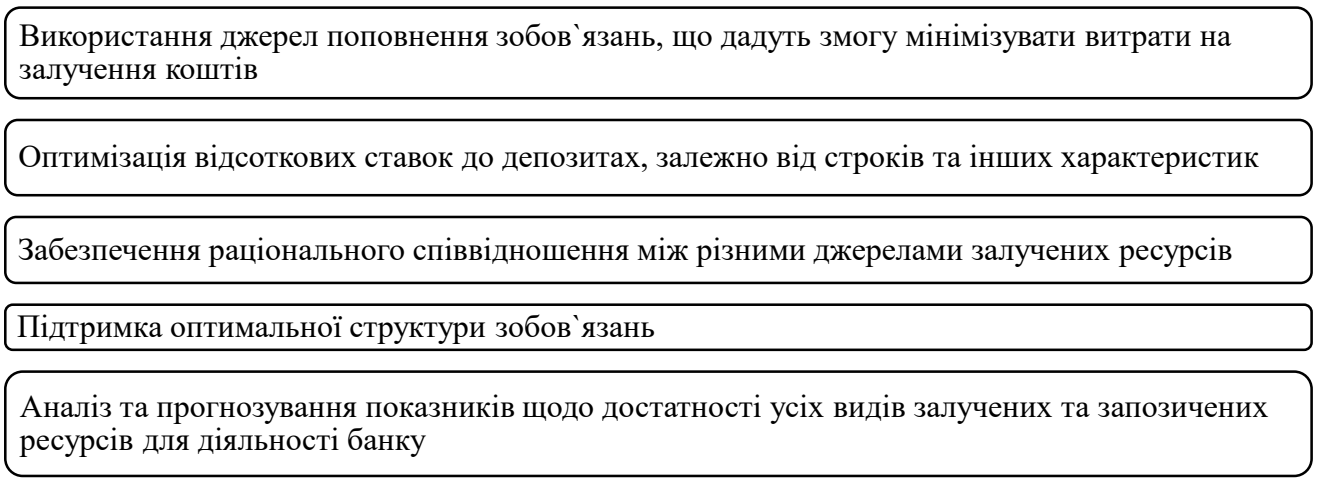

Рисунок 2. Основні проблеми формування зобов`язань ПАТ «Ощадбанк»
Джерело: складено автором.

Отже, на рис. 2 наведені основні проблеми формування зобов`язаньПАТ «Ощадбанк», успішне розв'язання яких дасть змогу збільшити ресурсну базу зазначеного комерційного банку, а як наслідок – і банківської системи України загалом, якщо такі проблеми будуть розв'язані і в інших банках України.

Проведені дослідження щодо динаміки зобов`язань ПАТ «Ощадбанк» свідчать про необхідність використання нових аналітичних інструментів та програм, для мобілізації тимчасово вільних грошових коштів і перетворення їх у реальні ресурси, що забезпечить стимулювання залучення вкладів та їх збереження.

Перелік використаних джерел

1. Згрупованібалансовізалишки станом на 01.01.2015 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – 2015. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.
2. Згруповані балансові залишки станом на 01.01.2016 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – 2016. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59593002&cat_id=74208.
3. Згруповані балансові залишки станом на 01.01.2017 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – 2017. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=34934917.
4. Згруповані балансові залишки станом на 01.01.2018 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного банку України. – 2018. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=31246184.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ НЕРУХОМОСТІ В УКРАЇНІ

к. е. н., доцент Тимошенко О. В.
Приймак І. О.
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Протягом всього періоду становлення і розвитку оподаткування нерухомості в Україні, механізм адміністрування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, дає привід для дискусій як науковцям, так і практикам. Через недостатнє вирішення проблемних питань оподаткування нерухомого майна в країні його фіскальний потенціал залишається нереалізованим, внаслідок чого місцеві бюджети щороку втрачають значні обсяги податкових надходжень.

У динаміці надходжень податку на нерухомість та його питомої ваги у доходах місцевих бюджетів й у місцевих податках і зборах досить суттєві позитивні зміни відбулися лише починаючи з 2015 р. у зв'язку із розширенням бази його справляння шляхом включення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна. Проте, незважаючи на вище зазначене, частка новоствореного податку є вкрай незначною і складає у 2017 р. лише 1,06 % доходів місцевих бюджетів без урахування міжбюджетних трансфертів (рис. 1).

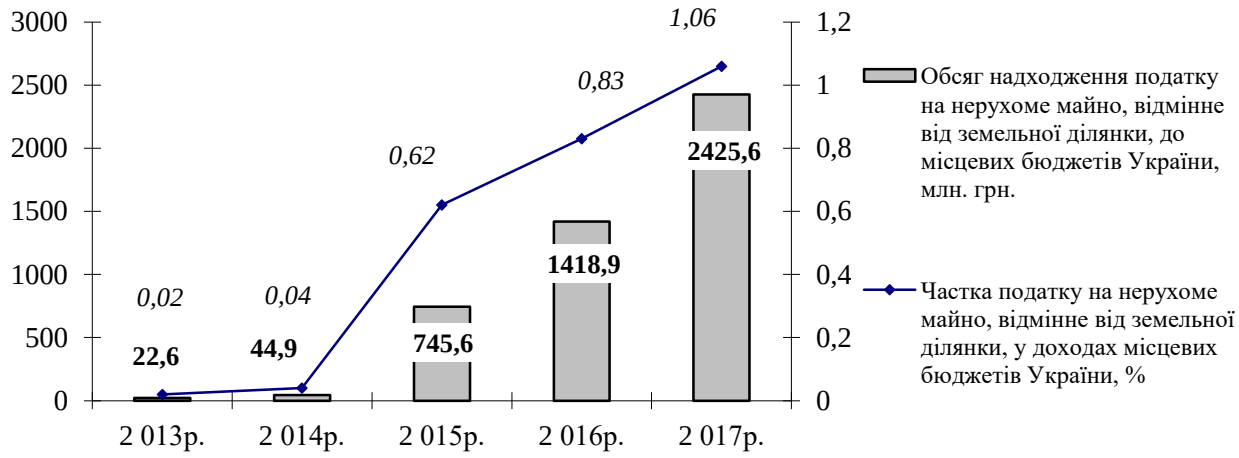

Рисунок 1. Динаміка надходжень податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки до місцевих бюджетів України (без урахування міжбюджетних трансфертів) за 2013-2017 роки

Джерело: складено на основі даних [1; 2].

Цікавим є той факт, що у 2013-2014 роках основними платниками податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, щодо об'єктів житлової нерухомості були юридичні особи. Проте реформування механізму його сплати сприяло зміні структури його платників та об'єкта оподаткування (табл. 1).

На наш погляд, навіть після ряду змін, внесених урядом України у напрямі реформування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, не

варто очікувати значного підвищення його фіскальної ефективності. Це обумовлено:

Таблиця 1

Динаміка надходжень податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, до місцевих бюджетів України за 2013-2017 роки

Роки	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки з об'єктів житлової нерухомості, що сплачений, 248 млн. грн.		Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки з об'єктів нежитлової нерухомості, що сплачений, 248 млн. грн.	
	юридичними особами	фізичними особами	юридичними особами	фізичними особами
2013 р.	18,1	4,5	Х	Х
2014 р.	35,0	9,9	Х	Х
2015 р.	48,0	50,0	1,5	646,1
2016 р.	56,6	97,4	1152,5	112,4
2017 р.	86,1	232,1	1894,9	212,5

Джерело: складено на основі [1; 2].

- по-перше, дискусійним питанням використання пільгового підходу до власників кількох об'єктів нерухомості. На наш погляд, справедливим було б диференціювати ставку податку без поправок на володіння декількома об'єктами оподаткування, що може суттєво підвищити його ефективність;
- по-друге, серйозною проблематикою бази справляння податку. На нашу думку, адміністрування податку з розрахунку площі об'єкта нерухомого майна, з одного боку, ставить у нерівні умови платників податків, з іншого боку, потребує врахування якісних характеритик об'єктів нерухомості.

Отже, в Україні є потужний потенціал оподаткування нерухомості, реалізація якого потребує внесення змін у порядок визначення обсягу об'єкта оподаткування та надання податкових пільг. Також варто зазначити, що у деяких країнах застосовується практика оподаткування земельної ділянки і будівлі, розташованої на ній, як єдиного об'єкта. На наш погляд, для України застосування такого досвіду поки є неможливим у зв'язку із неврегульованістю земельних відносин.

Перелік використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу : http://www.treasury.gov.ua – Назва з екрана.
2. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/. – Назва з екрана.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Тур Н. В.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Антоненко В. М.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Злагоджена система забезпечення фінансово-економічної безпеки є основою ефективного розвитку суб’єктів господарювання і неможлива без створення належного механізму її регулювання. Актуальність даної теми зумовлена тим, що за сучасних умов гостро постають проблеми шахрайства, недобросовісної конкуренції, рейдерства та інших підприємницьких ризиків, що при наявності слабкої законодавчої бази майже не мають вирішення, а також заважають розвиватися та стабілізуватися більшості суб’єктів господарювання.

Метою публікації є дослідження вітчизняного правового забезпечення фінансово-економічної безпеки суб’єктів господарювання та пошук шляхів його удосконалення.

Проблемі нормативно-правового регулювання фінансово-економічної безпеки підприємств в Україні присвячені роботи таких вчених, як О. І. Барановський, М. М. Горячева, З. С. Варналій, Л. І. Донець, М. І. Камлик, В. А. Копилов та інших.

На сьогоднішній день в Україні немає єдиного правового документа, який би регламентував діяльність суб'єктів господарювання при забезпеченні їх фінансово-економічної безпеки. Норми права, які регулюють таку діяльність, знаходяться в окремих нормативно-правових актах, що, безумовно, є негативним явищем.

До системи нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки, входять (рис. 1): Конституція України, Закони України, підзаконні нормативно-правові акти, локальні нормативно-правові акти тощо.

Також, слід відмітити, що на даний час в офіційних документах України відсутнє поняття «фінансово-економічна безпека». У проекті Концепції фінансової безпеки, який підготовлений за дорученням Міжвідомчої комісії з питань фінансової безпеки при РНБОУ, подається визначення лише фінансової безпеки, яка розглядається як «складова економічної безпеки, яка характеризує стан захищеності життєво важливих (ключових) інтересів держави, регіонів, підприємницьких структур та громадян у фінансовій сфері від впливу широкого кола негативних чинників (загроз)» [1]. Відповідно до наказу Міністерства фінансів України, розроблено та затверджено Методику розрахунку рівня економічної безпеки України, де поняття економічна безпека розглядається як «стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання» [2].

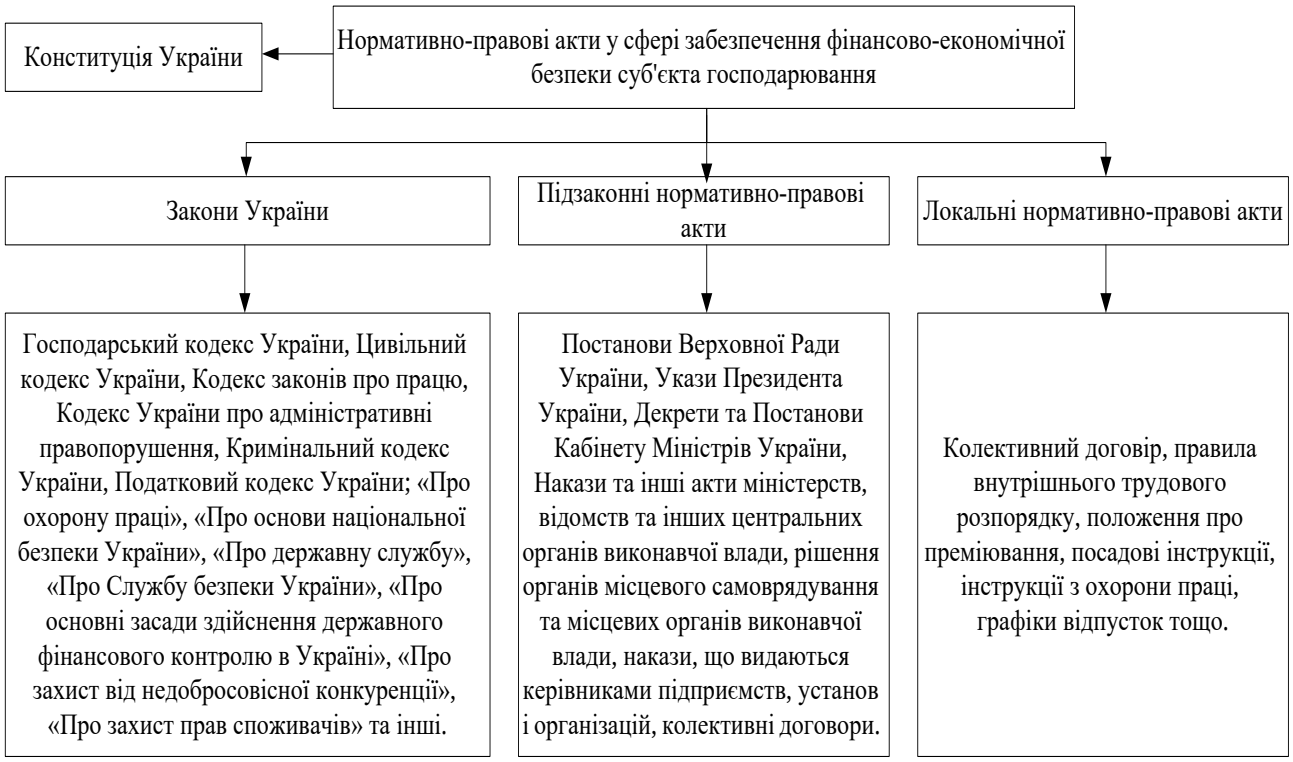

Рисунок 1. Система нормативно-правових актів у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки суб’єкта господарювання
Дані сформовано автором.

Натомість у національній доповіді «Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні» йдеться про доцільність розробки стратегії забезпечення економічної безпеки, нормативно-правової бази у сфері національної фінансово-економічної безпеки та нормативної бази, яка б визначала засади функціонування і розвитку суб’єктів господарювання, а також відповідні програмні документи стратегічного і поточного планування [4].

Крім того, в жодному нормативно-правовому акті не йдеться про необхідність створення служб безпеки суб’єктів господарювання, а тим більше про їх права та обов’язки, тоді як вони вирішують завдання безпосереднього забезпечення фінансово-економічної безпеки життєво важливих інтересів суб’єкта господарювання при будь-яких обставинах. Така інформація міститься в локальних нормативно-правових актах, які створюються тоді, коли суб’єкт господарювання розпочинає свою діяльність. Хоча відповідний законопроект «Про служби безпеки суб'єктів господарювання» зареєстровано у Верховній Раді від 30.03.2006 р. за № 9264, і спрямований на визначення правових, організаційних та управлінських основ функціонування служб безпеки суб'єктів господарювання, порядку їх взаємодії з іншими суб'єктами, які здійснюють діяльність щодо убезпечення прав, обов'язків і гарантій служб безпеки у зв'язку із здійсненням цієї діяльності [3].

Таким чином, на сьогодні в Україні фінансово-економічна безпека суб'єктів господарювання недостатньо регулюється державою. Для покращення даної

ситуації необхідно: надати поняття «фінансово-економічна безпека» в офіційних документах; створити нормативно-правову базу, що регламентуватиме діяльність суб'єктів господарювання при забезпеченні їх фінансово-економічної безпеки; розробити положення, які повинні містити обов'язкові рекомендації стосовно забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання. Окрім цього, для створення механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання необхідно вирішити цілий комплекс правових, структурно-організаційних, процедурних, кадрових, технологічних та ресурсних завдань.

Прийняття таких нормативних актів стало б запорукою досягнення і підтримання фінансово-економічної безпеки на вищому рівні, необхідному для створення передумов ефективного функціонування суб'єктів господарювання в поточному та перспективному періодах.

Перелік використаних джерел

1. Концепція фінансової безпеки України (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/koncepcia/008.doc.

2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13.

3. Про служби безпеки суб'єктів господарювання: Проект Закону України № 9264 від 30.03.2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=27203.

4. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь // Державний Комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва. – К., 2010. – 240 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dkrp.gov.ua/info/746.

РОЗВИТОК НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Тур Н. В.
Науковий керівник – к. е. н. Марина А. С.
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Зі зростаючою роллю фінансового ринку в забезпеченні сталого розвитку країн світу, підвищується увага до діяльності професійних учасників, які здійснюють на ньому свою діяльність. Чисельність видів фінансових послуг обумовлює наявність відповідної кількості фінансових посередників, серед яких важливе місце займають небанківські фінансові установи. Небанківські фінансові посередники в багатьох країнах є важливим чинником економічного зростання та забезпечення її економічної безпеки. Досить прикрим є той факт, що рівень розвитку вітчизняних небанківських фінансових установ не відповідає зростаючим потребам національної економіки та суттєво відстає від середньоєвропейських параметрів.

Небанківські фінансові установи є об’єктом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких особливої уваги заслуговують праці З. Ватаманюка, В. Гончаренка, О. Картамишевої, І. Коняєва, С. Злупка, В. Корнеєва, В. Левченко, С. Міщенко, І. Школьник, Р. Маккінона та інших.

Метою роботи є дослідження видів небанківських фінансових установ як фінансових посередників, висвітлення основних проблем функціонування небанківських фінансових установ та пошук шляхів їх вирішення.

Як свідчать дослідження, небанківські фінансові інститути у тій чи іншій формі почали виникати на території сучасної України ще у XVI столітті. А вже до середини XIX століття були створені праобрази сучасних небанківських фінансових установ [2, С. 24].

Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2663-III поняття «небанківська фінансова установа» розглядається як «юридична особа, яка відповідно до законодавства України не є банком, надає одну або кілька фінансових послуг та яку внесено до відповідного державного реєстру фінансових установ у порядку, установленому законодавством України» [4].

На офіційному сайті Нацкомфінпослуг [3] надана інформація згідно якої до небанківських фінансових установ відносяться: страхові компанії; кредитні установи (кредитні спілки, інші кредитні установи, юридичні особи публічного права); недержавні пенсійні фонди; ломбарди; фінансові компанії (лізінгодавці, факторингові компанії, управителі фондів операцій з нерухомістю і фондів фінансування будівництва, адміністратори фінансових активів для придбання товарів у групах) тощо.

Отже, Нацкомфінпослуг, як регулятор ринку фінансових послуг не презентує чітких класифікаційних ознак небанківських фінансових установ. Так, було б доцільним згрупувати небанківські фінансові установи відповідно до виду економічної діяльності і характеру надаваних фінансових послуг на фінансово-кредитні та страхові (рис. 1). До фінансово-кредитних установ слід віднести установи, основним видом діяльності яких є кредитування, а до страхових – захист від втрат [1, С. 21].

Для кращого розуміння стану ринку небанківських фінансових послуг в Україні необхідно проаналізувати його динаміку за останні три роки (рис. 2) на основі публічного звіту про діяльність національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 2018 рік [5].

Виходячи з рис. 2, можна зробити висновок, що ринок фінансових послуг України переживає спад активності майже всіх його учасників. При цьому, згортаються процеси інвестування в усіх галузях економіки, а фінансовий стан населення погіршується. Це стає передумовою для розвитку таких небанківських фінансових установ, як фінансові компанії, які за власні кошти мають право надавати кредити під високі відсотки, користуючись несприятливим становищем інших учасників ринку фінансових послуг. Також однією з причин стрімкого зменшення кількості небанківських фінансових установ є набрання чинності нових ліцензійних умов, які є більш жорсткішими за попередні.

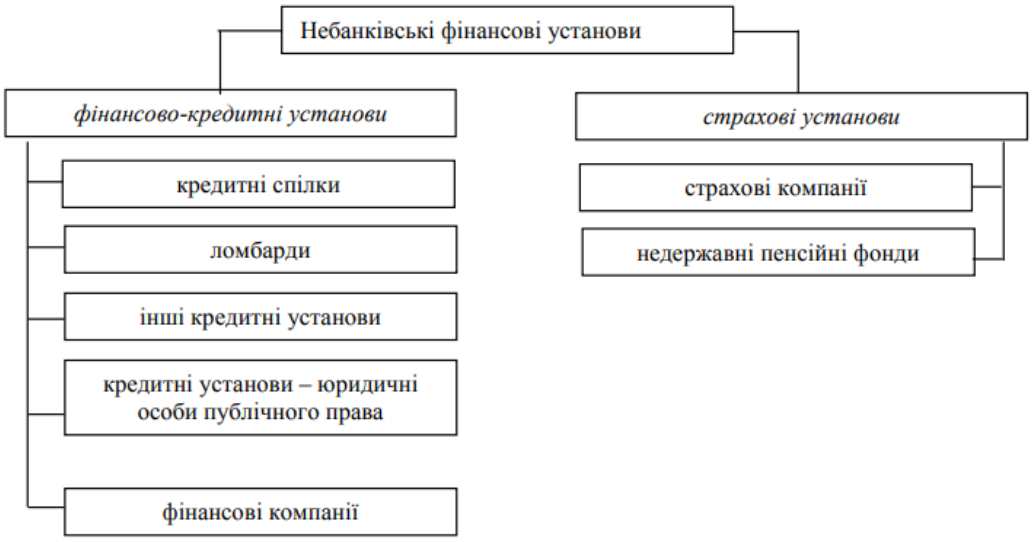

Рисунок 1. Групування небанківських фінансових установ відповідно до характеру наданих послуг [1, С. 22]

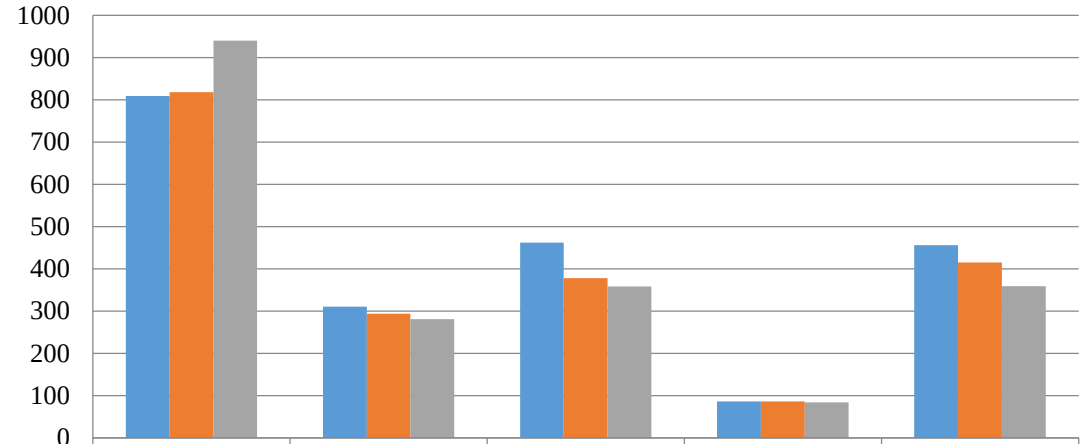

	Фінансові компанії	Страхові компанії	Кредитні установи	Пенсійні фонди	Ломбарди
2016	809	310	462	86	456
2017	818	294	378	86	415
2018	940	281	358	84	359

Рисунок 2. Динаміка ринку небанківських фінансових послуг

Втім, існує низка проблем, які перешкоджають ефективному розвитку небанківських фінансових установ, наприклад:

- недосконаліть системи державного регулювання та нормативно-правової бази стосовно діяльності небанківських фінансових установ;
- проблема зміцнення довіри населення до небанківських фінансових установ;
- низький рівень поінформованості споживачів небанківських фінансових послуг щодо діяльності небанківських фінансових установ;

- високі відсоткові ставки та страхові платежі;
- неналежна підготовленість кадрів і стан корпоративного управління небанківських фінансових установ;
- неврегульованості системи оподаткування діяльності на ринку небанківських фінансових послуг;
- незадовільна якість активів небанківських фінансових установ;
- низький рівень капіталізації та платоспроможності небанківських фінансових установ.

Таким чином, стимулювання ситуації, що склалася варто розпочати зі створення стабільних умов розвитку економіки, формування стійкої нормативно-правової бази, підтримки фінансової стійкості та розробки чіткого механізму зниження ризикованості функціонування небанківських фінансових установ, підвищення рівня їх відкритості і прозорості, підвищення інституційної спроможності органів державного регулювання діяльності небанківських фінансових установ, захист прав споживачів та інвесторів ринку небанківських фінансових послуг тощо. Ефективне функціонування між державою, суб'єктами господарювання, населенням та небанківськими фінансовими установами повинно стати цілком важливим джерелом розвитку ринку фінансових послуг.

Перелік використаних джерел

1. Гончаренко О. Класифікація небанківських фінансових установ як інструмент реалізації стратегії розвитку фінансового сектору економіки України / О. Гончаренко // Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія «Економічні науки». – Черкаси : Видавництво ЧДТУ, 2016. – Випуск 44. Частина І. – С.15-25.
2. Картамишева О.Є. Адміністративно-правове регулювання небанківських фінансових установ : монографія / О.Є. Картамишева. – Донецьк : Юго-Восток, 2012. – 166 с.
3. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nfp.gov.ua/content/oglyad-rinkiv.html
4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 року № 2663-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14.
5. Публічний звіт про діяльність національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.nfp.gov.ua/files/ZVIT/%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%202018%20-%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf

КОМПЛАЄНС ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

аспірант Устич В. А.
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Економічні та геополітичні трансформації в сучасному економічному секторі України характеризуються низкою чинників, які призводять до зростання

фінансових загроз: економічна та політична криза, високий рівень корупції, нестабільність національної валюти та бойові дії на сході країни.

Отже, виникає нагальна потреба в пошуку нових фінансових інструментів стабілізації економічної діяльності.

Впровадження положень комплаєнс-політики у діяльність вітчизняних підприємств, як базового положення, забезпечить їх стійкий розвиток.

Комплаєнс охоплює собою не лише питання протидії хабарництву і корупції, а й питання захисту від шахрайських дій, зловживань при використанні активів, антиконкурентних дій, легалізації коштів, отриманих свідомо злочинним шляхом, захисту прав людини, протидії будь-яким проявам дискримінації, конфлікту інтересів, захисту таємниці особистого життя та інше.

В європейських країнах система комплаєнс присутня майже в усіх секторах держави: медицина, торгівля, фінансові та страхові організації, виробничі підприємства, банківські інституції та інш. [2]. За матеріалами дослідження, проведеного Transparency International Україна, можна констатувати, що на підприємствах державної форми власності відсутність комплаєнс-програм продиктовано небажанням запровадження кращих практик запобігання корупції, а деякі державні підприємства взагалі не мають антикорупційної програми або вона недоступна широкому колу зацікавлених осіб [1].

Необхідність запровадження комплаєнс в діяльність вітчизняних підприємствиможна розділити на дві основні групи:

1. Вимоги міжнародних договорів, вимоги українського законодавства, а також законів інших країн, що мають екстериторіальну дію;

2. Конкурентні переваги бізнесу із запровадженою комплаєнс-політикою [4].

Комплаєнс відіграє важливу роль у створенні ефективних норм господарювання: він започатковує певний стандарт господарської поведінки, в основі якого – повна прозорість діяльності, неприйняття та запобігання будь-яким спробам неправомірного використання ресурсів бізнес-організації [3].

Поняття «комплаєнс» (compliance) походить від англійського «to comply» (виконувати, відповідати певним вимогам, стандартам тощо). Тож компанія, яка не виконує певні вимоги, не відповідає певним стандартам, наражається під час ведення власного бізнесу на ризики, які необхідно оцінити та, у разі необхідності, розробити та застосувати заходи щодо їх мінімізації.

Комплаєнс – це система заходів щодо управління ризиками недотримання вимог: законів України та інших країн; інших нормативних документів (стандартів, правил тощо); етичних норм (кодексів поведінки) [4].

Кардинальною відмінністю системи комплаєнс, як складової системи внутрішнього контролю підприємства, є її фінансова складова.

Основні принципи організації системи багаторівневого комплаєнс-контролю наведено на рис. 1.

Сутність комплаєнсу також розкривається у його функціях, серед яких: управління ризиками; підвищення рівня капіталізації бізнесу, зростання доходності та ринкової вартості акцій; дисциплінування менеджменту та найманих працівників; забезпечення лояльності стейкхолдерів; оновлення

стратегії підприємства, отримання додаткових конкурентних переваг; створення ефективних норм господарської поведінки [3].

1 Дієвість та ефективність	Організація постійного процесу внутрішнього контролю, інтегрованого в поточну діяльність підприємства та зрозумілого на всіх рівнях персоналу підприємсва
2 Розподіл	Забезпечення уникнення ситуації, за якої одна особа здійснює повний контроль над функцією чи видом діяльності підприємства
3 Усебічність	Охоплення всіх видів діяльності підприємства та всіх його
4 Своєчасність	Створення системи внутрішнього контролю, яка надає можливість отримати інформація про загрозу виникнення втрат підприємства раніше, ніж такі втрати будуть понесені
5 Незалежність	Відокремлення функції оцінки ефективності системи внутрішнього контролю від функції її організації та здійснення
6 Конфіденційність	Недопущення розголошення інформації особам, у яких немає повноваження щодо її отримання

Рисунок 1. Принципи організації системи багаторівневого комплаєнс-контролю [2]

Сферами застосування функції комплаєнс є: антимонопольне регулювання; протидія корпоративному шахрайству та корупції; захист персональних даних; корпоративні відносини; захист прав споживачів; трудові відносини; екологічні стандарти; технічні стандарти; дотримання вимог щодо санкцій [4].

Систему комплаєнс можна поділити на три рівні: запобігання, виявлення, реакція (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні системи комплаєнс

Запобігання	Виявлення	Реакція
Виявлення та оцінка комплаєнс-ризиків	Анонімна лінія і зовнішній омбудсмен	Висновки з помилок
Розробка політики та процедур	Комплаенс-контроль	Доопрацювання
Тренінги та комунікації	Моніторинг та перевірки партнерів та постачальників	Відстеження
Консультації та підтримка	Комплаенс-аудит	
Інтеграція і особистий процес	Комплаенс-випробування	
Колективна взаємодія		

Комплаєнс поділяється на 2 рівня [5]:

1 Рівень – зовнішнє середовище – дотримання законодавства країни, дотримання міжнародних стандартів, конвенцій та договорів, відповідність

очікуванням територіальних громад, дотримання правил ведення бізнесу на даному сегменті ринку и т. п.

2 Рівень – внутрішнє середовище– дотримання норм, правил та розпорядків.

Комплаєнс-програма має включати в себе:

1. Кодекс поведінки:

– кодекс корпоративної етики;

– політику повідомлення про порушення;

– політику протидії легалізації («відмиванню») доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму;

– політику конфіденційності даних;

– політику про конфлікт інтересів.

2. Антикорупційну політику:

– політику про хабарництво та корупцію;

– політику прийняття та дарування подарунків [5].

Ефективність системи комплаєнс може бути оцінена внутрішнім або зовнішнім аудитом за такими критеріями, як:

- структурна та процесна інтегрованість системи комплаєнс;
- ефективність функціональної складової системи комплаєнс;
- якісний та кількісний показник управління комплаєнс-ризиками;
- наповнення бухгалтерської статті «гудвіл» [2].

Порушення комплаєнса загрожує фінансовими та репутаційними втратами. А оскільки в деяких випадках межує з порушенням закону, то може спричинити штрафи, позбавлення ліцензії, кримінальне переслідування керівництва компанії і подальші несприятливі наслідки для всього підприємства.

Таким чином, впровадження політики комплаєнс у діяльність вітчизняних підприємств покращує їх ділову репутацію, піднімає цінність підприємства в очах партнерів і інвесторів, підвищує довіру клієнтів та співробітників. Підприємство може залучити більше ресурсів, підвищити частку на ринку, збільшити рентабельність.

Перелік використаних джерел

1. Transparency International Ukraine Прозорість корпоративної звітності – Fin Post [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ti-ukraine.org/news/prozorist-korporatyvnoi-zvitnosti-finpost/
2. Гончарова К., Вернигора О. Багаторівнева система комплаєнс / К. Гончарова, О. Вернигора // Юридична газета. – 2017. – С. 28-30.
3. Овсієнко О.В. Комплаєнс у бізнес-адмініструванні та його роль у створенні ефективних норм господарської поведінки / О.В. Овсієнко // Економічний простір. – 2018. – № 134. – С. 173-185.
4. Окунєв О., Бойко О., Лукін С. Антикорупційний комплаєнс: посіб. / О. Окунєв, О. Бойко, С. Лукін. – Київ, 2018 – 91 с.
5. Суюсанова О.Л. Правова база регулювання комплаєнс-контролю в Україні / О.Л. Суюсанова // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2015. – № 1 (52). – С. 64-69.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО СОЦИАЛЬНОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Флорьянович Н. В.
Научный руководитель – старший преподаватель Васюк А. В.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»
г. Горки, Республика Беларусь

Одним из приоритетов государственной политики является создание условий для качественного развития человеческого потенциала, здоровой и достойной жизни населения, в том числе на основе реализации комплекса мер по предоставлению комфортных условий жизнедеятельности, предупреждению инвалидности и реабилитации инвалидов, социальной интеграции инвалидов и пожилых граждан. На реализацию данного приоритета направлена Государственная программа о социальной защите и содействии занятости населения на 2016-2020 годы, утвержденная постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 30 января 2016 г. № 73.

Государственная система социальной защиты строится в двух формах: социальное обеспечение и социальное страхование. Социальное страхование является одной из форм общей системы социальной защиты, характеризуется своей спецификой. Оно должно иметь форму взаимной ответственности (в широком смысле) для всех ее основных субъектов, а именно: застрахованного, предприятия и государства. Социальное страхование – это система полноправного участия каждого из субъектов в социальной защите, а также взаимного страхования.

Социальное страхование – это широкая сфера деятельности, охватывающая работодателей и тех, кто у них работает, творческих работников, безработных, людей, воспитывающих детей, нетрудоспособное население, т. е. подавляющее большинство граждан страны.

Государственное социальное страхование представляет собой систему пенсий, пособий и других выплат гражданам Республики Беларусь, иностранным гражданам и лицам без гражданства за счет средств государственных внебюджетных фондов социального страхования в случаях, предусмотренных Законом Республики Беларусь от 31 января 1995 г. № 3563-XII «Об основах государственного социального страхования» (в ред. от 9 января 2017 г. № 14-З).

Основными принципами государственного социального страхования являются:

обязательное участие работодателей и работающих граждан в формировании государственных внебюджетных фондов социального страхования;

распределение средств от трудоспособных граждан к нетрудоспособным, от работающих к неработающим;

гарантированность пенсий, пособий и других выплат в соответствии с законодательством;

равенство граждан Республики Беларусь независимо от социального положения, расовой и национальной принадлежности, пола, языка, рода занятий, места жительства в праве на государственное социальное страхование;

дифференциация условий назначения пенсий, пособий, других выплат по государственному социальному страхованию и их размеров;

участие представителей юридических и физических лиц, уплачивающих взносы на государственное социальное страхование, в управлении государственным социальным страхованием.

В настоящее время функция государства по социальной защите выделена в самостоятельную, и осуществляется специальной организацией – Фондом социальной защиты населения Министерства труда и социальной защиты Республики Беларусь.

Объектом для начисления взносов для работодателей и работающих граждан являются выплаты всех видов в денежном и (или) натуральном выражении, начисленные в пользу работающих граждан по всем основаниям независимо от источников финансирования, включая вознаграждения по гражданско-правовым договорам, кроме предусмотренных перечнем выплат, на которые не начисляются взносы в бюджет Фонда, но не выше пятикратной величины средней заработнойплатыработников в республике за месяц, предшествующий месяцу, за который уплачиваются взносы, если иное не установлено Президентом Республики Беларусь.

Размеры обязательных страховых взносов указаны в статье 3 Закона Республики Беларусь от 29.02.1996 г. № 138-XIII «Об обязательных страховых взносах в Фонд социальной защиты населения Министерства труда и социальной защиты Республики Беларусь» (в ред. от 9 января 2017 г. № 14-З). Они составляют:

1) по страхованию на случай достижения пенсионного возраста, инвалидности и потери кормильца (пенсионное страхование):

для работодателей – 28 %;

для работодателей, занятых производством сельскохозяйственной продукции, объем которой составляет более 50 процентов общего объема произведенной продукции – 24 %;

для физических лиц, самостоятельно уплачивающих обязательные страховые взносы, для Белгосстраха – 29 процентов;

для работающих граждан – 1 %.

2) по страхованию на случай временной нетрудоспособности, беременности и родов, рождения ребенка, ухода за ребенком в возрасте до 3 лет, предоставления одного свободного от работы дня в месяц матери (отцу, опекуну, попечителю), воспитывающей (воспитывающему) ребенка-инвалида в возрасте до 18 лет, смерти застрахованного или члена его семьи (социальное страхование) для работодателей, физических лиц, самостоятельно уплачивающих обязательные страховые взносы (кроме граждан, работающих за пределами Республики Беларусь), Белгосстраха (за лиц, которым производится доплата до

среднемесячного заработка или выплачивается страховое пособие по временной нетрудоспособности) – 6 %.

В законодательном порядке закреплен перечень выплат, на которые не начисляются взносы по государственному социальному страхованию, в том числе по профессиональному пенсионному страхованию, в бюджет государственного внебюджетного фонда социальной защиты населения Республики Беларусь и по обязательному страхованию от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний в Белорусское республиканское унитарное страховое предприятие «Белгосстрах». Несмотря на то, что в перечне указаны конкретные выплаты, порядок их применения на практике в отдельных случаях нуждается в разъяснении.

Так, например, в соответствии с пунктом 4 Перечня выплатна сумму средств работодателя, направленную на медицинские осмотры в соответствии с законодательством, а также медицинскую помощь, в том числе на проведение операций, при наличии соответствующего подтверждения, выдаваемого в порядке, установленном Министерством здравоохранения Республики Беларусь, не начисляются взносы по государственному социальному страхованию.

Для применения указанной нормы при начислении взносов работодатель должен располагать необходимыми документами:

• заявление работника об оказании помощи, при этом не имеет значения в каком виде будет оказана эта помощь (прямые выплаты работнику, оплата медицинских услуг либо компенсация (возмещение) произведенных ранее работником расходов);

• медицинская справка о состоянии здоровья, в рекомендациях которой подтверждается нуждаемость в оказании медицинской помощи. Форма справки установлена постановлением Министерства здравоохранения Республики Беларусь от 09.07.2010 г. № 92 (форма 1 здр/у-10 «Медицинская справка о состоянии здоровья» согласно приложению 1 к названному постановлению);

• иные документы, связанные с определением размера (суммы) оказываемой работодателем помощи.

При наличии вышеуказанных документов на сумму единовременной оплаты до 50 % расходов при проведении сложных и высокотехнологичных операций работнику организации страховые взносы не начисляются. Однако, если в медицинской справке отсутствует запись о нуждаемости в медицинской помощи, то на данную выплату будут начисляться взносы по государственному социальному страхованию.

Иногда могут слаживаться ситуации, при которых, в случае организации и проведения культурно-массовых мероприятий в конкретном предприятии появляется вопрос: возникает ли объект для начисления обязательных страховых взносов в бюджет государственного внебюджетного фонда социальной защиты населения Республики Беларусь в случае заключения договора автомобильной перевозки с автотранспортной организацией о предоставлении транспорта для организованного завоза детей сотрудников в детские оздоровительные лагеря?

Чтобы разобраться в данной ситуации, следует обратиться к статье 2 Закона Республики Беларусь «Об обязательных страховых взносах в бюджет государственного внебюджетного фонда социальной защиты населения Республики Беларусь», в которой определено, что расходы работодателя, связанные с организацией и проведением культурно-массовых мероприятий, в том числе с обеспечением организованного завоза детей сотрудников в детские оздоровительные лагеря, не относятся к выплатам в пользу работников. Следовательно, страховые взносы на сумму таких расходов не начисляются.

Таким образом, вопросы о порядке начисления и уплаты взносов в ФСЗН, об особенностях начисления взносов на различные виды материальной помощи, на расходы по проведению мероприятий, предусмотренных социальной политикой, на различные виды компенсаций, идр. являются важными и обсуждаемыми. Проблемы социальной защиты личности, отдельных социальных групп и всего населения имеют общегосударственное значение и характеризуются статусом национальной безопасности. От решения их зависят воспроизводство населения, социально-психологическое состояние людей, стабильность функционирования общества.

Список использованных источников

1. Государственная программа о социальной защите и содействии занятости населения на 2016-2020 годы [Электронный ресурс]: постановление Совета Министров Респ. Беларусь, 30 января 2016 г. № 73 // Бизнес-инфо : аналит. правовая система / ООО «Профессиональные правовые системы». – Минск, 2018.
2. Начисляем и уплачиваем взносы в ФСЗН в 2018году без ошибок [Электронный ресурс]: интернет-семинар // Бизнес-инфо : аналит. правовая система / ООО «Профессиональные правовые системы». – Минск, 2018.
3. Об обязательных страховых взносах в Фонд социальной защиты населения Министерства труда и социальной защиты Республики Беларусь [Электронный ресурс] : Закон Респ. Беларусь, 29 февраля 1996 г., № 138-XII: в ред. Закона от 09.01.2017 г., № 14-З // Бизнес-инфо: аналит. правовая система / ООО «Профессиональные правовые системы». – Минск, 2018.
4. Об основах государственного социального страхования [Электронный ресурс] : Закон Респ. Беларусь, 31 января 1995 г., № 3563-XII: в ред. Закона от 09.01.2017 г., № 14-З // Бизнес-инфо: аналит. правовая система / ООО «Профессиональные правовые системы». – Минск, 2018.
5. Об утверждении Перечня выплат, на которые не начисляются взносы по государственному социальному страхованию, в том числе по профессиональному пенсионному страхованию, в бюджет государственного внебюджетного фонда социальной защиты населения Республики Беларусь и по обязательному страхованию от несчастных случаев на производстве и профессиональных заболеваний в Белорусское республиканское унитарное страховое предприятие «Белгосстрах» [Электронный ресурс] :постановление Совета Министров Респ. Беларусь, 25 января 1999 г. № 115: в ред. от 21.03.2017 г., № 209// Бизнес-инфо : аналит. правовая система / ООО «Профессиональные правовые системы». – Минск, 2018.

НПФ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Хамула А. В.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Матвійчук В. І.
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Постановка проблеми. Значення недержавних пенсійних фондівяк посередників на фінансовому ринку в Україні за останні роки поступово зростає. Це проявляється у стабільному зростанні їх кількості, позитивній динаміці обсягів активів, диверсифікації напрямів вкладення в різні інструменти фінансового ринку. Нарощування кількісних показників не супроводжується якісними зрушеннями. Сумарні показники активів є незначними порівняно з іншими інституційними інвесторами та банками. Саме тому існує потреба в дослідженні процесів інвестування пенсійних активів недержавних пенсійних фондів (далі НПФ) та вивченні досвіду діяльності й особливостей розвитку НПФ країн з малорозвиненим фінансовим ринком.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему розвитку сучасних недержавних пенсійних фондів і страхових компаній як активних суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення та таких сегментів вітчизняного фінансового ринку, на яких відбувається акумулювання ресурсів, останніми роками досліджує низка вітчизняних та закордонних науковців, зокрема такі, як І.А. Ахтарієв, М. Вінер, Ю. В. Вітка, В. В. Гордієнко, Н. М. Внукова, П. А. Гусєва, Р. М. Закиров, І. С. Каракулова та інш.

Виклад основного матеріалу. Небанківські фінансові установи (кредитні спілки, фінансові компанії, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, ломбарди, лізингові та факторингові компанії та інші) є важливим елементом фінансової інфраструктури країни. Досвід розвинених країн свідчить[1], що при ефективному їх функціонуванні досягається позитивний вплив на економіку. Це проявляється в спроможності впливати на зростання обсягів інвестиційних ресурсів в країні, задовольняючи потреби суб'єктів у необхідному капіталі. Даний напрямок є особливо актуальним для України в сучасних умовах становлення інвестиційно-інноваційної моделі розвитку національної економіки та її фінансового ринку, зокрема.

«Пенсійний фонд» – поняття, що об'єднує Державні пенсійні фонди та Недержавні пенсійні фонди, які створюються відповідно до діючого законодавства, акумулюють страхові внески застрахованих осіб, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках та інвестуються з метою отримання інвестиційного доходу на користь застрахованих осіб, пенсійні активи якого використовуються для оплати договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам. Пенсійні фонди відносять до інститутів спільного інвестування через значну кількість вкладників і професійне управління активами.

Основне призначення недержавних пенсійних фондів – пенсійне забезпечення населення. Сім країн з активами, що перевищують 1 трлн. доларів

США, в 2017 році володіли 90% пенсійних активів в зоні ОЕСР. Провідну роль на глобальному пенсійному ринку відіграє США: на початок 2016 року обсяг пенсійних активів у Сполучених Штатах становив майже 22 трлн. доларів США [2]. Найбільший обсяг пенсійних активів в 2017 році був у США – 28,2 трлн. доларів США (64,9% від загального обсягу активів у регіоні ОЕСР), у Великобританії – 2,9 трлн. доларів США (6,7%), Канада – 2,6 трлн. доларів США (6,1%), Австралія – 1,8 трлн. доларів США (4,1%), Нідерланди – 1,6 трлн. доларів США(3,7%), Японія – 1,4 трлн. доларів США(3,2%) і Швейцарія – 1 трлн. доларів США (2,3%). Решта – 29 юрисдикцій ОЕСР – поділили 9,0% активів (або 3,9 трлн. доларів США).

Недержавні пенсійні фонди сприяють створенню національного ринку капіталу; дозволяють сформувати постійний потік довгострокових позабюджетних інвестицій у національну економіку; перетворюють заощадження на інвестиції; допомагають вирішувати проблему зменшення дефіциту державного бюджету за рахунок зменшення витрат на пенсійне забезпечення населення; сприяють зростанню зайнятості у галузях, що інвестують кошти пенсійних фондів.

У Державному реєстрі фінансових установ станом на 31.12.2018 р. представлена інформація про 62 НПФ та 22 адміністраторів НПФ (для порівняння – станом на 31.12.2017 р. у Державному реєстрі налічувалось 64 НПФ та 22 адміністратори). НПФ зареєстровані у 8 регіонах України. Найбільше пенсійних фондів зосереджено у м. Києві – 44, або 71% від загальної кількості.

Адміністраторами недержавних пенсійних фондів було укладено 68,8 тис. пенсійних контрактів, що виявилося на 17,2% (10,1 тис. контрактів) більше порівняно з 2017 р. Загальна кількість учасників НПФ на звітну дату становила 855,3 тис. осіб, що на 15,5 тис. осіб більше, ніж в 2017 році.

Пенсійні виплати з НПФ (одноразові та на визначений строк) склали 809,9 млн. грн., що виявилось на 16,3% більше порівняно з 2017 р. При цьому обсяги одноразових виплат зросли на 7,8%, а обсягипенсійних виплат на визначений строк – на 38,9%. Сукупно недержавними пенсійними фондами було здійснено 81,3 тис. пенсійних виплат (одноразових та на визначений строк), що склало 9,5% від загальної кількості вкладників НПФ [3]. Загальна вартість активів, сформованих недержавними пенсійними фондами, дорівнювала 2745,2 млн. грн., що виявилося на 11,3%, або на 279,6 млн. грн. більше порівняно з аналогічним періодом 2017 року (рис. 1).

Для захисту від втрат, для збереження та примноження активи НПФ інвестуються у різні фінансові інструменти. Структура інвестування пенсійних активів представлена на рис. 2. Для порівняння – в Німеччині, Канаді, Великобританії, США структура активів пенсійних фондів значно відрізняється, і переважними напрямами інвестування є акції, державні облігації та пайові фонди, що пов’язано з високим рівнем розвитку фондового ринку, та незначна частка (до 5%) припадає на депозити [4].

Метою інвестування пенсійних активів є, насамперед, збереження пенсійних заощаджень громадян. Тому стратегія інвестування недержавних

пенсійних фондів є більш консервативною, ніж в інших фінансових установах. Загальний дохід, отриманий від інвестування пенсійних активів, дорівнював 1767,7 млн. грн., збільшившись порівняно з аналогічним періодом 2017 р. на 312,2 млн. грн., або на 21,4%.

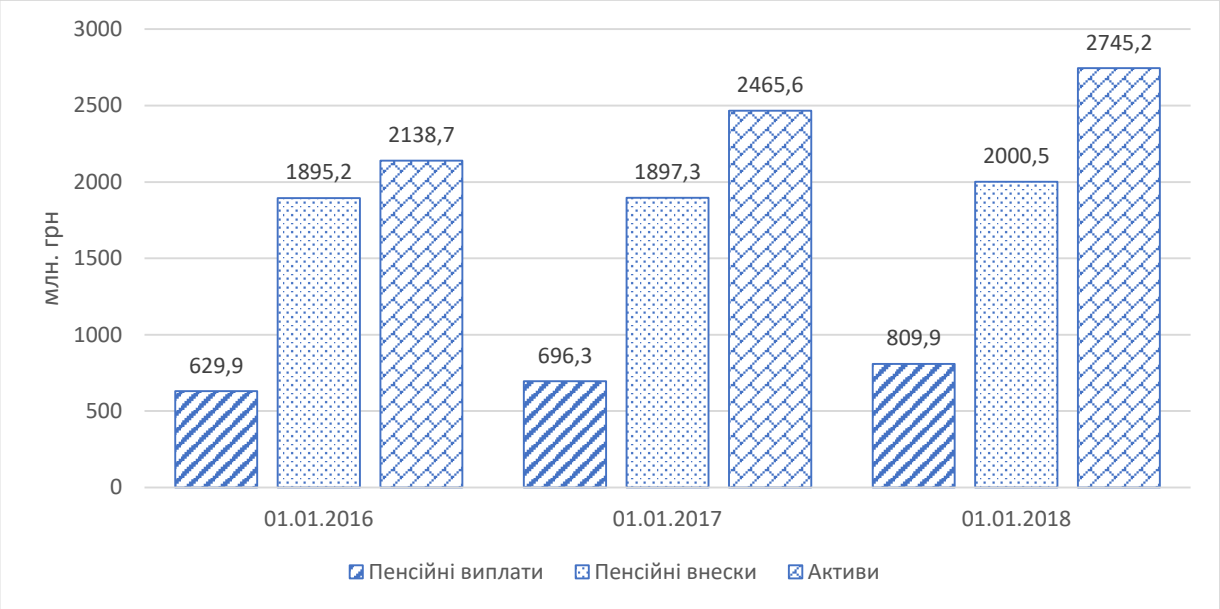

Рисунок 1. Динаміка основних показників НПФ України

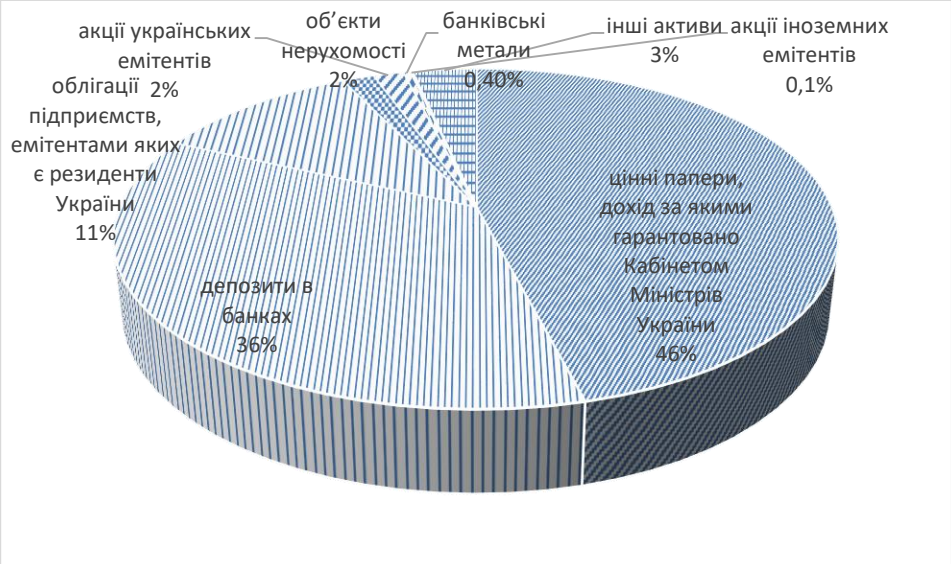

Рисунок 2. Структура інвестування пенсійних активів

Рівень фінансової безпеки НПФ щодо виконання зобов'язань перед учасниками фонду є вищим, ніж у інших фінансових інститутів, оскільки активи учасників НПФ (фізичних осіб) відокремлені від активів його засновників і роботодавців – вкладників НПФ, а також встановлені кількісні обмеження щодо інвестування пенсійних активів.

Висновки. Недержавні пенсійні фонди доцільно розглядати як фінансові установи, які акумулюють довгострокові фінансові ресурси за допомогою

пенсійних внесків юридичних та фізичних осіб, перетворюють їх в інвестиційний капітал задля забезпечення достатнього рівня майбутніх пенсійних виплат.

Враховуючи сучасний стан недержавного пенсійного забезпечення необхідно звернути увагу на переваги даної системи, а саме: формування фінансових ресурсів з метою їх інвестування; здійснення потужної соціальної функції, тобто фінансове забезпечення майбутніх пенсійних виплат вкладникам на достойному рівні; розвиток фінансового ринку країни шляхом інвестування пенсійних активів у фінансові інструменти тощо. Все це сприятиме економічному зростанню України. Тому державі необхідно ефективно реформувати пенсійну систему та заохочувати розвиток НПФ як одного з фінансових інститутів, що сприятиме розвитку фінансового ринку.

Перелік використаних джерел

1. Грицина Л.А. Роль активів пенсійних фондів у світовій економіці / Л.А. Грицина / Вісник Хмельницького національного університету. – 2014. – № 5. – Т. 1. – С. 80-84.
2. Pension Markets in Focus 2018: annual report / OECD [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/Pension-Markets-in-Focus-2018.pdf
3. Штепенко К.П. Аналіз діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні / К.П. Штепенко, А.В. Деркаченко / Молодий вчений. – 2016. – № 12.1 (40). – С. 1006-1010.
4. У 2018 році недержавні пенсійні фонди працювали ефективно [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://finpost.com.ua/news/12671
5. Світовий досвід пенсійного забезпечення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://tyzhden.ua

ПРОБЛЕМНІ КРЕДИТИ БАНКІВ

Химорода О.
Науковий керівник – старший викладач Климчук Н. Я.
Національний університет державної фіскальної України

Кожен банк стикається з проблемою сумнівних та безнадійних боргів за виданими кредитами, незалежно від методів управління кредитним ризиком, точності та якості оцінки кредитоспроможності та платоспроможності клієнтів банку. Особливе загострення викликають фінансові та економічні кризи в країні, через які позичальникам доволі складно вчасно та в повному обсязі сплатити кредити.

Проблемним кредитом називають кредит, за яким позичальник не виконує своїх зобов’язань (або виконує неналежним чином) у частині оплати платежів або є підстави вважати, що зобов’язання за ним не будуть виконані повністю або частково».

Основні причини виникнення проблемної заборгованості поділяються на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх можна віднести використання неперевіреної інформації про позичальника, неякісна оцінка платоспроможності та кредитоспроможності позичальника, помилки при структуруванні кредиту,

некомпетентність працівників банку. Зовнішні причини виникнення проблемних кредитів включають в себе: різкий ріст інфляції, зростання безробіття населення, конкуренція між банками, економічна та політична нестабільність в країні, погіршення фінансового становища позичальника [1, С. 94].

Наслідками появи та збільшення проблемних кредитів у банках можуть бути: зменшення власного капіталу банку, втрата коштів через недоотримання суми кредиту та неотримання відсотків за кредитом, відплив висококваліфікованих кадрів з банку через зниження можливостей їх стимулювання, загроза неплатоспроможності та погіршення репутації банку, недостатня ліквідність банків [2, С. 114].

Аналізуючи рис. 1, можна сказати, що з 2014 р. по 2018 р. обсяги проблемної заборгованості зросли на 100 млн. грн., що, передусім, пов'язано з військовими діями на сході України та загальною економічною кризою в країні. Якщо в 2014 році частка проблемних кредитів до загального обсягу кредитів становила 13,5, то вже в 2018 році зросла до 21,4. Це досить негативне явище, оскільки, як показує світова практика, якщо відсоток проблемних кредитів до кредитного портфелю перевищує 10%, то з'являється загроза економічної безпеки банку.

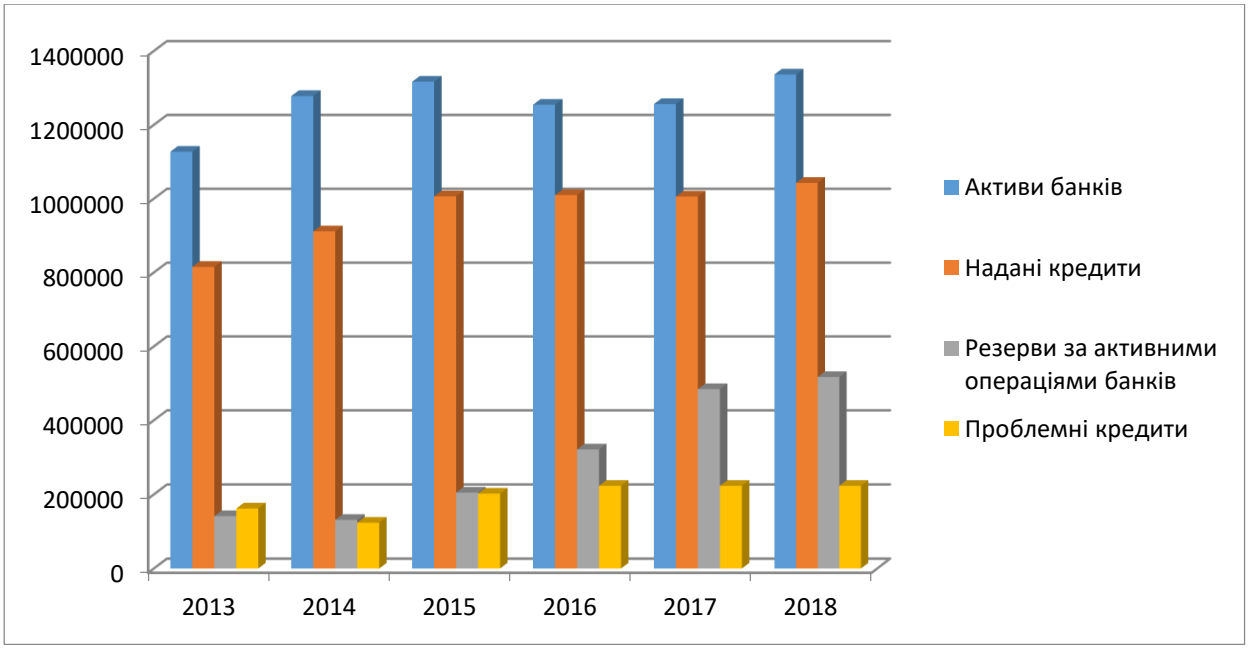

Рисунок 1. Динаміка обсягів основних показників діяльності банків України за 2013-2018 рр. (млн. грн.)
Джерело: узагальнено автором на основі [3].

Стрімке зростання обсягів проблемних кредитів починаючи з 2014 року зумовлено, передусім, економіко-політичною нестабільністю, а також девальвацією гривні, що вплинуло на зниження платоспроможності позичальників.

Також необхідно враховувати, що Національний банк України до проблемних кредитів не відносить пролонговані, рефінансовані та

реструктуризовані, отже, реальний обсяг проблемної заборгованості значно більший.

На сьогоднішній день для зменшення обсягів та керування вже існуючими проблемними кредитами банки повинні застосовувати як зовнішні, так і внутрішньобанківські методи управління.

Суб'єктами, що можуть впливати на рівень проблемних кредитів банківських установ є: держава (в особі НБУ, Кабінету Міністрів України, комітетів Верховної Ради України), інші банківські установи (в особі членів правління, акціонерів) та інші об'єднання банківських установ.

Основним суб'єктом що здійснює регулювання діяльності банківських установ є, безумовно, держава. Основні методи управління проблемними кредитами, які використовує держава – це розробка рекомендацій для банків, затвердження основних положень щодо основних проблем збору проблемних боргів.

Також, для підвищення якості управління проблемними кредитами, Національним банком України було прийнято певні нормативні документи, основним з них є положення «Про заходи щодо забезпечення погашення кредитів» від 06.08.2009 р. № 461 [4] та постанова НБУ «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30.06.2016 р. № 351 [5].

Цими нормативно-правовими документами визначено певні заходи, які спрямовуються на створення відповідних умов для забезпечення виконання позичальником своїх зобов'язань за кредитом. До них належать надання позичальнику правдивої та достовірної інформації щодо умов кредитування та загального розміру його заборгованості, підтримка зв'язку з позичальником у зручний для нього спосіб і час. Банківська установа також повинна попередити позичальника про наслідки при неналежному виконанні умов кредитного договору, а це негативно вплине на кредитну історію та може призвести до погіршення доступу до кредитів.

Банківські установи-кредитори, спираючись на нормативно-правові документи, затверджені НБУ, мають можливість створювати власне управління проблемними кредитами та контролювати рівень економічної небезпеки своєї установи, яке здійснюється на превентивному рівні та на рівні регулювання.

Превентивний рівень характеризується своєчасним виявленням погіршення фінансового становища позичальника, що може призвести до виникнення проблемного кредиту. Для цього банківські установи впроваджують власну кредитну політику, що передбачає створення системи якісної та кількісної оцінки кредитних ризиків та ефективне управління ними, створення гнучких умов кредитування та забезпечення контролю над цільовим використанням наданих позичок.

Регулюючі заходи, зазвичай, спрямовані на відновлення платоспроможності позичальника та пошук джерел покриття збитків. До них відносять реструктуризацію, санацію та ліквідацію кредиту [6].

Отже, можна зробити такі висновки, що для ефективного управління проблемними кредитами, необхідно знати причини їх виникнення, наслідки та до якого виду належить кредит. Проаналізувавши динаміку проблемних кредитів в Україні протягом 2013-2018 років, можна зробити висновок, що військові дії на сході країни сильно вплинули на стан економіки, що в свою чергу, знизило платоспроможність позичальників. Зі збільшенням проблемної заборгованості відбувається збільшення обсягів резервів за кредитними операціями, що погіршує якість кредитних портфелів українських банків.

Перелік використаних джерел

1. Вовк В.Я. Кредитування і контроль / В.Я. Вовк, О.В. Хмеленко. – К. : Знання, 2008. – 463 с.
2. Дмитренко М.Г. Кредитування і контроль / М.Г. Дмитренко, В.С. Потлатюк. – К. : КОНДОР, 2005. – 296 с.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua.
4. Постанова «Про заходи щодо забезпечення погашення кредитів» [Електронний ресурс] // НБУ. – 2009. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0461500-09.
5. Постанова «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» [Електронний ресурс] // НБУ. – 2016. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16.
6. Осадчий І. Шляхи вдосконалення роботи з проблемними активами банків України / І. Осадчий // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 11. – С. 11-16.

РИНОК КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ

Хлявіч О. Л.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Баластрик Л. О.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Зацікавленість до цифрових валют значно пожвавлюється в усьому світі, у тому числі і в Україні. Причинами збільшення інтересу до криптовалют в Україні можна вважати кризу вітчизняної банківської системи, нестабільність гривні, мінливий курс валют та інші соціально-економічні труднощі, які виникають у фінансовій системі України. Проте, незважаючи на це, як і в інших пострадянських державах, в Україні біткоін іще не отримав широкого розповсюдження і навіть не має нормативно-правового визначення. У нашій країні досить проблематично використовувати цю валюту в повсякденній діяльності, оскільки проблематично оплачувати нею товари чи послуги [6].

Офіційна позиція Національного банку України за операціями з біткоінами категорична. З Роз'яснення НБУ від 10.11.2014 р. щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти / криптовалюти» Bitcoin [5] слідує, що лише гривня, як грошова одиниця України, є єдиним законним платіжним засобом на території України. Тільки гривня приймається всіма фізичними та юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території країни для здійснення будь-яких перекладів і розрахунків.

Випуск і обіг інших грошових одиниць, і використання грошових сурогатів, як одного із способів платежів забороняється (частина 2 статті 32 Закону України «Про Національний банк України»).

Національний банк України офіційно розглядає «віртуальну валюту / криптовалюту» як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю. Звідси неможливість використання зазначеної одиниці фізичними та юридичними особами на території України як засобу платежу.

Незважаючи на це, в Україні відбуваються певні операції з використанням криптовалют. Так, на початку 2019 р. в Україні були представлені такі криптовалюти, як Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH), Monero (XMR), Ripple (XRP). 30 травня 2016 р. також з'явилася перша українська криптовалюта – Карбованець (Ukrainian Karbowanec, або KRB) [2, С. 49].

Попри відсутність чітких «правил гри», ринок криптовалюти в Укрїні певним чином функціонує: криптовалюту в Україні можна заробити, купити або подарувати. Однак досі в Україні проблематично розплатитися криптовалютою за товари чи послуги [6]. Частково, власникам бізнесу можна використовувати оплату у криптовалюті, як це роблять багато західних магазинів [9].

В Україні тільки починає поширюватись практика оплати праці у криптовалюті, хоча за кордоном це вже досить поширено. Зарплату у криптовалюті серед українців сьогодні отримують здебільшого фахівці IT-сфери, які працюють на закордонні компанії.

Купувати криптовалюту в Україні можна на різних біржах, в обмінниках. Обмінники не завжди вигідні, оскільки заробляють на різниці вартості, оптимальними є варіанти з біржами або купівля безпосередньо у продавця з гарною репутацією [6]. Варто пам'ятати про безпеку угоди; багато практиків [1; 4] рекомендують купувати криптовалюту у продавців у своєму місті.

Зважаючи на таку поширеність операцій з криптовалютою на умовно функціонуючому ринку, ігнорування цього ринку з боку держави свідчить про неефективність державного регулювання стосовно криптовалюти. На нашу думку, конструктивним є розгляд цього явища як альтернативи наявній системі або як доповнення до неї.

За приблизними оцінками, 40% усіх угод укладаються на базі біржових bitcoin-майданчиків з українським корінням і 15% усіх коштів за майнінг заробляють українці, які надають свої обчислювальні потужності під bitcoin (дата-центри як в Україні, так і за її межами). У країні неспроста спостерігається велика концентрація bitcoin-фахівців. «Україна входить до п'ятірки лідерів за кількістю й якістю навчання і підготовки IT-фахівців. Звідси й високі рейтинги за кількістю так званих біткойн-нодів («вузлів»)». За даними Bitcoin Foundation, Україна увійшла в топ-10 у світі за кількістю «вузлів» у всесвітній bitcoin-мережі [7].

Незважаючи на існуючі обмеження в обігу криптовалют, Україна входить в топ-10 країн за кількістю користувачів криптовалюти, Хоча офіційно жодна юридична особа не декларує ведення в Україні діяльності на ринку криптовалюти, в реальності в країні є вся інфраструктура: покупці і продавці

криптовалюти, криптовалютні біржі, майнери криптовалюти і навіть творці нових криптовалют, які організували успішні ICO.

Отже, на нашу думку, ускладненню шляху біткоіна до визнання на території України сприяють такі причини:

- небажання законотворчих органів укладати нові і переробляти діючі нормативні акти стосовно валютного регулювання і криптовалют у цілому;
- страх перед тим, що масове використання криптовалюти поставить під сумнів ліквідність та авторитет гривні у цілому;
- у перспективі перехід до розрахунків із використанням криптовалют може сильно вдарити по банківській системі, оскільки банки не мають впливу на ринок криптовалюти;
- небажання відпускати у вільне плавання криптовалюту, оскільки український уряд звик контролювати більшість сфер діяльності суб'єктів господарювання, а ринок криптовалют діє централізовано і принципово не може бути підпорядкований якомусь конкретному органу;
- військові дії на території України змушують відмовитися від дозволу використання біткоіна та інших криптовалют у масовому масштабі, оскільки потужності, анонімність і конфіденційність криптовлют можуть бути використані для фінансування тероризму;
- владні органи відмовляються визнавати криптовалюту як власне валюту через те, що, по суті, їхня вартість не підкріплена ні вартістю золота, ні товарною масою [8].

Усунення цих проблем та розвиток потужних державних інституцій, які підтримуватимуть функціонування ринку крпитовалют в Україні, сприятиме становленню та розвитку цього ринку в офіційному секторі економіки.

Перелік використаних джерел

1. Біткоїн Україна : Майданчик для спілкування та інформаційний центр щодо використання технологій блокчейн (біткоїн) та інших відкритих розподільчих протоколів в Україні. [Офіційний сайт]. – Режим доступу : http://www.bitcoinua.org/theboard/
2. Гусєєва І.І. Тенденції розвитку криптовалют на ринку України / І.І. Гусєва, Т.О. Петрова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. – 2017. – Вип. 24(1). – С. 48-50.
3. Колдовський А.В. Проблемні аспекти теоретичного осмислення криптовалюти, як явища сучасної інформаційної економіки / Артем Колдовський, Катерина Чернега. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/ handle/123456789/13905
4. Криптовалюта: що це таке і які перспективи її поширення – думка експертів. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://groshiv-kredit.org.ua/kryptovalyuta-scho-tse-take-i-yaki-perspektyvy-jijiposhyrennya-dumka-ekspertiv.html
5. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=11879608
6. Скромное обаяние биткоина: украинские реалии использования криптовалют. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://forbes.net.ua/opinions/1428255-skromnoe-obayanie-bitkoinaukrainskie-realii-ispolzovaniya-kriptovalyut
7. Украина вышла в лидеры по числу Bitcoin-бизнесменов. URL : https://minfin.com.ua/2014/04/09/2256827/.

8. Фабрика мільйонерів. Як Україна видобуває Bitcoin. URL : https://glavcom.ua/economics/finances/fabrika-milyonerivbr-yakukrajina-vidobuvaje-bitcoin-432019.html.
9. Баластрик Л.А., Чумаченко О.Г. Передумови виникнення криптовалюти // Наукові праці НДФІ. 2017. № 4. – С. 96-100.
10. Barrdear J. The macroeconomics of central bank issued digital currencies [Electronic resource] / J. Barrdear, M. Kumhof // Bank of England. – 2016. – Available at : http://www.bankofengland.co.uk/ research/Documents/workin gpapers/2016/swp605.pdf

МИРОВОЙ ФИНАНСОВЫЙ КРИЗИС: ПРЕДПОСЫЛКИ, ПОСЛЕДСТВИЯ ИПУТИ ПРЕОДОЛЕНИЯ

Ходоренко О. А., Славенко Д. И.
Научный руководитель – ассистент Сидорова А. В.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

Функционирование рыночной экономики сопровождается периодически повторяющимися локальными и мировыми финансовыми и экономическими кризисами, что связано с цикличностью и неравномерностью экономического развития. Экономический кризис проявляется в ухудшении основных макроэкономических показателей, а финансовый кризис затрагивает в первую очередь финансовые активы.

Кризис – это одна из форм развития экономики, в ходе которого устраняются устаревшие техника и технология, организация производства и труда и открывается простор для роста и утверждения нового. В то же время с преодолением отжившего неизбежно возникает сокращение производства, падение курса национальной валюты, рост безработицы и инфляции.

Многие экономисты рассматривают финансовый кризис как кризис финансовой системы, интерпретируя элементы нестабильности следующим образом:

- бюджетный кризис – дефицитность государственного бюджета, рост государственного долга, в крайних случаях дефолт;
- банковский кризис – повышение ставок ссудного процента, массовый невозврат ссуд, недостаток ликвидности банков, банковские банкротства;
- кризис денежного обращения – нарушение денежных расчетов в экономике, нехватка наличных денег;
- валютный кризис – ухудшение платежного баланса по текущим операциям, резкое понижение курса национальной валюты;
- биржевой кризис – резкое падение курсов ценных бумаг, сокращение эмиссий ценных бумаг [1].

С развитием рыночной индустриальной экономики кризисы приобрели циклический характер и стали составлять одну из фаз экономического цикла. Примером экономических циклов служат циклы Кондратьева – периодические

циклы сменяющихся подъемов и спадов современной мировой экономики продолжительностью 40-60 лет, описанные в 1920-е годы Николаем Кондратьевым. Циклы состоят из чередующихся фаз относительно высоких (фаза роста, вершины) и относительно низких (фаза снижения, депрессии) темпов экономического роста. В период мирового финансового кризиса и по сегодняшний день проходит 5-й цикл (1980-2020 гг.), который основан на производстве и использовании персональных компьютеров, Интернета, телекоммуникациях. С 2020 г. 6-ой цикл (2020-2050 гг.) начнется с повышательной волны (преобладание высокой хозяйственной конъюнктуры).

Наиболее известным кризисом был мировой финансово-экономический кризис 2007-2009 гг. Рычагом данного кризиса послужил ипотечный кризис в США, возникший на почве дешевых кредитных ресурсов, доступ к которым предоставлялся даже ненадежным заемщикам. Проблемы в относительно небольшом сегменте американских финансов быстро вышли за границы США, нарушив функционирование глобальной финансовой системы и омрачив перспективы экономического роста многих стран.

Рассмотрим влияние мирового финансового кризиса на экономику Беларуси. Беларусь представляет собой тип малой открытой экономики, которая входит в класс рыночных систем со слаборазвитыми механизмами рыночной конкуренции. Для Беларуси характерна экспортоориентированая модель экономики, поэтому основное воздействие кризиса происходило через сокращение цен и спроса на отдельные позиции белорусского экспорта (прежде всего нефтепродукты, черные металлы, калийные удобрения, машиностроительную продукцию), колебания мировых резервных валют (доллар, евро), удорожание кредитных ресурсов на внутреннем рынке и увеличение потребности во внешних займах.

Последствиями мирового финансового кризиса 2008 г. для экономики Республики Беларусь стали: снижение уровня ВВП, ухудшение конъюнктуры на внешних рынках, уменьшение внутренних финансовых ресурсов вследствие ухудшения финансового состояния субъектов хозяйствования, резкое обострение потребности во внешнем финансировании, что, в свою очередь,привело к росту, как валового внешнего долга, так и государственного долга [2]. Нужно учесть благоприятные моменты – снижение стоимости сырьевых и энергетических ресурсов на мировых рынках и отрицательные цены на нефть для Беларуси оказались на уровне мировых, ухудшились условия внешних заимствований.

Страны мира принимали всевозможные меры по борьбе с последствиями глобального финансово-экономического кризиса. Большое количество вовлеченных стран уделяли особое внимание разработке и проведению антикризисных мер и мероприятий.

Рассмотрев антикризисные меры по выходу из кризиса в России, можно выделить следующие особенности антикризисной политики: ужесточение денежно-кредитной политики в начале кризиса; использование накопленных до кризиса резервов для поддержки финансового рынка; поддержка кредитования

реального сектора путем предоставления денег целевым банкам; приоритет прямых государственных инвестиций перед налоговыми льготами. Антикризисная политика Правительства Российской Федерации в большей степени была направлена на смягчение последствий воздействия кризиса на экономику и население. Недостаток стратегических инфраструктурных проектов выразился в медленном восстановлении российской экономики [3].

В качестве альтернативных мер по выходу из кризиса рассматривалось предложение Пола Кругмана, который указал на парадоксы, которые возникают в кризисные времена. «Парадокс бережливости» возникает, когда все пытаются увеличить свои сбережения путем экономии и накопления. Это ведет к снижению доходов и ослаблению экономики целого государства. Парадокс Делевериджа: чем больше долгов отдается, тем выше цена того, что еще придется заплатить. Если выплатить даже части долга, оставшиеся ресурсы уменьшатся, а значит, снизится и размер доходов.

Следствием кризиса 2008 г. являются финансовые кризисы 2011 и 2015 гг. в Беларуси, возникновение которых связано в основном с проблемами в административно-командной системе управления, слабостью белорусской национальной валюты, высокой долговой нагрузкой хозяйствующих субъектов, а также финансово-экономическим кризисом в России.

На основе анализа деятельности государства в посткризисный период были выделены следующие экономические показатели и пути совершенствования экономики:с 2008 г. наблюдалось колебание ВВП, резкое снижение было замечено в 2009, 2011 и 2015 гг. во время финансовых кризисов. В 2018 г. прогнозный уровень ВВП был 3,5%, однако составил 3%. В 2018 г. по сравнению с 2009 г. (0,2%) уровень ВВП повысился на 2,8 п. п. Последние два года наметился рост ВВП, этому благоприятствует внешняя конъюнктура – растут цены на нефть и калийные удобрения, постепенно увеличивается спрос на продукцию белорусского машиностроения. Политика государства направлена на рост ВВП, что может обеспечить экономическую стабильность страны.

Структура общего внешнего долга Республики более чем наполовину сложилась из заимствований, которые привлекались с 2009 года. Внешний госдолг постоянно растет. В 2018 г. он составил 16,8 млрд. долларов США, увеличившись на 14,8 млрд. долларов США по сравнению с 2008 г. (2 млрд. долларов США). Политика государства направлена на уменьшение госдолга, которое обеспечит стране наднжную финансовую репутацию. Предлагается несколько способов уменьшения госдолга: выход на новые рынки с заимствованием для рефинансирования части госдолга с помощью полученного дохода; привлечение ресурсов на более комфортных условиях по срокам и ставкам; выработка стратегии, которая позволит без долгов финансировать деятельность предприятий страны.

С 2008 г. профицит бюджета в 185,2 млн. руб. в 2009 и 2010 гг. сменился дефицитом. Однако с 2013 г. наблюдалось превышение доходной базыбюджета и в 2018 г. она составила 4593,7 млн. руб. Профицит консолидированного бюджета направлен на погашение части государственного долга Республики

Беларусь, долга органов местного управления и самоуправления, а также сохранен в остатках бюджета для финансирования предстоящих расходов. Рост доходов от внешнеэкономической деятельности выше прогноза из-за более высоких цен на нефть, которые стали причиной роста республиканского бюджета. Профицит бюджета используется для погашения внешнего госдолга.

С 2008 г. по 2010 г. происходило снижение инфляции с 13,3% до 9,9%. Однако в кризисный период в 2011 г. инфляция была зафиксирована на уровне 108,7%. В последнее время проводилась жесткая монетарная политика. Она принесла свои результаты – рост цен в стране значительно замедлился. 2017 год и вовсе завершился с рекордно низкой инфляцией 4,6%. По прогнозу на 2018 г. инфляция не должна была превысить 6%, год завершился с показателем 5,6%. Таким образом, важнейшей общегосударственной задачей в области ценовой стабильности на ближайшие годы становится обеспечение устойчивости достигнутых результатов и устранение предпосылок для формирования более высоких темпов роста цен на отдельные товары и услуги.

В 2018 г. безработица снизилась на 0,5 п. п. по сравнению с 2008 г. (0,8%). В 2015 г. во время финансового кризиса безработица повысилась до 1%, впоследствии снижаясь к 2018 г. до 0,3%. Политика государства должна быть направлена наснижение безработицы. Чем больше занятого населения в стране, тем выше темпы роста ВВП. Уровень безработицы в Республике Беларусь снижается благодаря действию подпрограммы «Содействие занятости населения».

Единой формулы защиты от кризисных явлений нет. Экономика любой страны уязвима вне зависимости от своего размера и роли в мировой экономике. Для обеспечения финансовой стабильности в стране в современных условиях необходима эффективная координация превентивных мер в сочетании со взвешенной монетарной и бюджетно-налоговой политикой с учетом необходимости защиты благосостояния населения и уровня его жизни. Финансовая политика направлена на поддержание ценовой стабильности и обеспечение безопасного, устойчивого и эффективного функционирования банковского сектора. Продолжается работа по развитию финансового рынка и платежной системы, либерализации валютных отношений, укреплению доверия к национальной денежной единице и снижению долларизации экономики. В настоящее время реализуется денежно-кредитная политики в режиме монетарного таргетирования, при котором основным инструментом достижения конечной цели по снижению инфляции является контроль за денежным предложением. Целью денежно-кредитной политики является переход к инфляционному таргетированию к 2020 г. Целями фискальной политики, которая направлена на сглаживание циклических колебаний экономики, являются обеспечение стабильного экономического роста, полной занятости ресурсов и стабильного уровня цен. Реализация всех мер позволит преодолеть последствия кризиса и стабилизировать финансовое положение в стране.

Список использованных источников
1. Рудый К.В. Финансовые кризисы: теория, история, политика / К.В. Рудый. – М. : Новое знание, 2003. – 399 с.
2. Струк Т. Влияние финансового кризиса на экономику Республики Беларусь [Электронный ресурс] // Банкаўсківеснік. – 2014. – Режим доступа : https://www.nbrb.by/bv/articles/10055.pdf
3. Лепёшкина К.Н. Преодоление современного финансово-экономического кризиса в России: анализ в свете мировой практики антикризисных мер // Молодой ученый. – 2011. – № 7. Т.1. – С. 94-99. – Режим доступа : https://moluch.ru/archive/30/3410/

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

к. е. н., доцент Чвертко Л. А.
Бровко Н. В.
Науковий керівник – к. е. н, доцент Чвертко Л. А.
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Формування й активне функціонування страхового ринку є важливою умовою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку держави і гарантією її економічної безпеки, тому забезпечення його комплексного розвитку в Україні належить до найактуальніших суспільних завдань.

На думку дослідників, сучасний страховий ринок поєднує в собі дві категорії: з одного боку – це специфічна сфера грошових відносин, об'єктом якої є купівля-продаж страхової послуги, тобто «вторинної послуги», попит на яку багато в чому залежить від стану «первинного ринку» товарів і послуг; з іншого боку, страховий ринок – це складна інтегрована система страхових та перестрахових організацій, які в сукупності здійснюють страхову діяльність [1, С. 38]. Головними функціями страхового ринку є акумуляція та розподіл страхового фонду для захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб.

Важливу роль у формуванні та розвиткустрахового ринку відіграють його учасники: страховики, страхувальники, страхові посередники та інші суб'єкти інфраструктури.

Основними функціями страхових компаній є:

- формування і використання страхових резервів (фондів);
- відшкодування страхувальникам збитків завданих страховими випадками;
- здійснення попереджувальних (превентивних) заходів, спрямованих на недопущення страхових випадків, зменшення ризику їхнього настання та мінімізацію величини можливого збитку;
- інвестування тимчасово вільних коштів страхових резервів з метою отримання додаткового доходу в інтересах учасників страхових відносин.

За останні роки діяльність страхових компаній економічно розвинених країн світу виходить за межі страхової діяльності, внаслідок чого страховики перетворюються на потужні фінансово-кредитні інститути. Проте, слід

відзначити, що в Україні страховики лише частково виконують функції, покладені на них як на суб'єктів фінансового ринку.

Впродовж тривалого періоду страхова діяльність в Україні відзначалася динамічним розвитком й усе більше впливає на економіку країни, розширюється сфера страхування, з'являються і розвиваються нові види страхування. Протягом останніх років за рівнем капіталізації страховий ринок посідає друге місце серед інших небанківських установ. Як показують дослідження, головними позитивними тенденціями розвитку страхового ринку є: поетапне збільшення обсягів власного капіталу, активів і резервів, що підвищує рівень платоспроможності страхових компаній; створюються об'єднання страховиків, що сприяє появі на ринку корпоративних правил і зміцненню позицій компаній-учасниць; законодавство наближається, хоча й дуже повільно та непослідовно, до європейських стандартів, потреб страхувальників і страховиків [4, С. 58]. Водночас, незважаючи на стійке підвищення показників, функціональні й інституційні характеристики страхового ринку не відповідають реальним потребам економіки, що в свою чергу уповільнює його розвиток в сучасних умовах глобалізації.

Згідно з даними офіційної статистики, за 2018 р. частка валових страхових премій у відношенні до ВВП є надто низькою й становитьлише 1,4%, що на 0,1 в.п. менше в порівнянні з 2017 р.; частка чистихстрахових премій у відношенні до ВВП залишилась на рівні 2017 року тастановила 1,0%.

Нині страхові компанії в нашій країні функціонують у досить складних умовах політичної та економічної кризи, військових дій та стагнації. За даними Нацкомфінпослуг,кількість страхових компаній в Україні має тенденцію до зменшення. Зокрема, у 2018 р.на вітчизняному страховому ринку функціонувало 281страхові компанії, що на 29 компаній менше порівняно з 2016 роком. Таке зменшення позитивно оцінюється дослідниками, оскільки на ринку залишаються найсильнішістраховики, які зарекомендували себе як фінансово надійні компанії, що є більш стійкими до зміни економічної ситуації. Попри це, у 2018 р. на страховомуринку фактично основну частку валових страхових премій – 97,9% – акумулюють 100 страховиків, що здійснювали види страхування інші, ніж страхування життя (39,8% всіх страхових компаній «non-Life») та 96,9% – 10 страховиків, що надають послуги зі страхування життя (33,3% всіх СК «Life») [3].

Станом на кінець 2018 р. обсяг загальних активів страховиків становив майже 63,5 млрд. грн, що на 13,2% більше в порівнянні з відповідним показником минулого року. Однак, порівняно з провідними страховими компаніями світу, загальний рівень капіталізації вітчизняних страховиків залишається низьким, а інвестиційна діяльність окремо взятого страховика обмежується недостатнім обсягом інвестиційних ресурсів.

Вітчизняний страховий ринок досить повільно адаптується до європейських та світових стандартів, а ситуація на страховому ринку України, як і на фінансовому ринку в цілому, є відбиттям загальної ситуації у країні.

Для підвищення ефективності діяльності страхових компаній як важливої інституційної складової фінансової інфраструктури необхідно збільшувати їхню ресурсну базу, активізувавши діяльність щодо додаткового залучення вільних грошових коштів. Крім цього, потребує оптимізації структура розподілу вже акумульованих коштів шляхом оцінки можливих ризиків і мінімізації їхніх негативних наслідків.

Пріоритетними завданнями для інтеграції страхової системи України у світовий фінансовий простір є забезпечення фінансової надійності страховиків, яка визначається нормативами достатності капіталу та іншими показниками і вимогами, що обмежують ризики при здійснені страховиками операцій з фінансовими активами [5].

Успішне функціонування страховиківу сучасних умовах потребує підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності на основі фінансового аналізу, що базується на достовірній обліковій інформації, відображеній в формах бухгалтерської і фінансової. Проведення оцінки функціонування страховика є обов'язковим на сучасних підприємствах і організаціях, що мають на меті отримувати прибуток. Оскільки такий аналіз дасть змогу вчасно виявити фактичні показники ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, фінансової привабливості, рентабельності, беззбитковості та інших показників і прореагувати на їх зміни, а в загальному, збільшити ймовірність прийняття обґрунтованих, конструктивних та правильних рішень [2].

Показники розвитку страхового ринку, як показують дослідження, значною мірою, визначаються рівнем матеріального забезпечення населення, доступністю якісних страхових продуктів, ступенем довіри до фінансових інститутів тощо.

Таким чином, сучасний стан страхового ринку характеризується наявністю багатьох негативних тенденцій та суттєвих диспропорцій свого розвитку, які потребують підвищеної уваги як з боку державних органів по нагляду за страховою діяльністю, так і врахування в процесі управління розвитком окремого суб'єкта страхового підприємництва. Страховий ринок України все ще потребує значних перетворень для того, щоб відповідати потребам юридичних та фізичних осіб і вимогам світового ринку страхових послуг.

Перелік використаних джерел

1. Марценюк Л.В., Чорновіл О.В., Біла К.В., Удовиченко А.О. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Наука та прогрес транспорту. Вісник Дніпропетровського національного університету залізничного транспорт.* Дніпропетровськ, 2016. № 2 (62). С. 36-46.
2. Мельничук Ю.М., Дем'янишина О.А. Теоретико-методичні засади використання облікової інформації для аналізу діяльності страховиків. *Науковий журнал «Економічні горизонти»*, 2018. № 4 (7). С. 65-74.
3. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL : https://www.nfp.gov.ua/
4. Чвертко Л.А. Страховий ринок України: реалії та перспективи розвитку. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2010. № 1 (11). С. 55-58.

5. Чвертко Л.А., Сарахан М.І. Оцінка ресурсного забезпечення вітчизняних страховиків як джерела формування інвестиційного потенціалу. *Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (30 листопада - 1грудня 2017 року, м. Умань) / МОН України, Уманський ДПУ імені Павла Тичини, Навчально-наук. ін.-т економіки та бізнес освіти; [за ред. д. е. н., проф. О.Г. Чирви]. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. С. 99-102.

ОРГАНИЗАЦИЯ КОНТРОЛЯ НА СТРАХОВОМ РЫНКЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Чернявская Е. А.
Научный руководитель – к. э. н., доцент Рубан Т. Е.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

Высокая доля ответственности страховщика за социальные последствия его деятельности требует организации государственного страхового надзора. Отсутствие средств у страховщика для расчетов по принятым обязательствам подрывает доверие к конкретному страховщику, но и в общем, к идее страхования. Именно поэтому государство не может находиться в стороне от страховой деятельности, увязывая интересы страховщиков, населения и экономики в целом. Это определяет актуальность данного направления исследования в настоящий момент в сложившихся экономических условиях.

Основным органом, уполномоченным государством осуществлять страховой надзор в Республике Беларусь, является Министерство финансов Республики Беларусь, а точнее, его подразделение Главное управление страхового надзора [1].

Контроль деятельности страховой организации начинаетсяс установления у нее наличия учредительных документов, свидетельства о государственной регистрации и лицензии на осуществление страховой деятельности. Особое внимание уделяется размеру уставного фонда организации.

В настоящее время в Республике Беларусь государственная регистрация страховщиков, в том числе с участием иностранных инвесторов, внесение изменений и дополнений в их учредительные документы осуществляются в порядке, установленном Декретом Президента Республики Беларусь от 16 января 2009 г. № 1 «О государственной регистрации и ликвидации (прекращении деятельности) субъектов хозяйствования», с учетом особенностей, определенных Положением о страховой деятельности в Республике Беларусь, утвержденным Указом Президента Республики Беларусь от 25 августа 2006 г. № 530 «О страховой деятельности».

Страховщики и страховые брокеры, осуществляющие страховую деятельность в Республике Беларусь, подлежат государственной регистрации в Министерстве финансов.

В Указ Президента Республики Беларусь от 25 августа 2006 г. № 530 «О страховой деятельности» были внесены изменения Указом №165от 14.04.2014 г. в части увеличения размера уставного фонда: в пять раз увеличены требования к минимальному уставному фонду страховщиков. Таким образом, минимальный размер уставного фонда страховой организации устанавливается в сумме, эквивалентной 5 млн. евро.

Определенным следствием этих требований стало изменение числа страховщиков на страховом рынке Республики Беларусь.

Динамика изменения числа страховых организаций на страховом рынке Республики Беларусь показана на рис. 1.

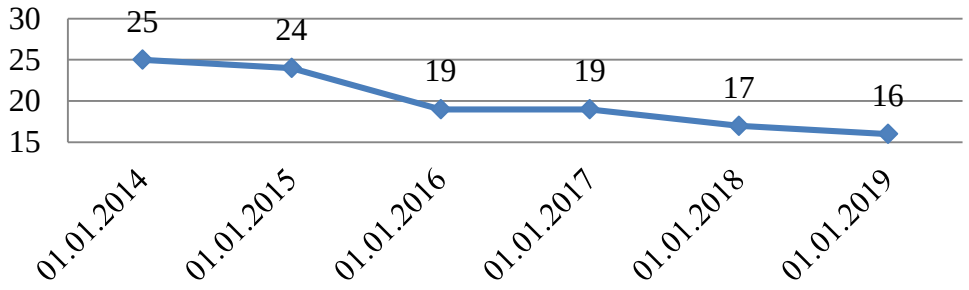

Рисунок 1. Динамика количества страховых организаций в Республике Беларусь (построено на основе [5])

По данным рис. 1 установлена тенденция снижения количества страховых компаний с 2014 года. В 2014 году в Республике Беларусь прекратили деятельность СООО «Росгосстрах» и ОАСО «МЕГА ПОЛИС». Летом 2014 года ЧУСП «ВартмаИншуранс» присоединилась к СООО «Белкоопстрах». В 2015 году прекращено действие лицензий ИУСП «ЦЕПТЕР ИНШУРАНС», ОАСО «БАГАЧ» и ЗАСО «Дельта Страхование», в 2017 году – компаний ОАСО «Пенсионные гарантии» и ЗАСО «Аснова страхование», а также приостановлено действие лицензии на осуществление страховой деятельности, выданного ОАСО «Би энд Би иншуренс Ко» с последующим прекращением действия лицензии уже в 2018 году. Таким образом, за четыре года со страхового рынка «ушло» девять страховых компаний, большинство из которых, – по причине необеспечения денежными средствами минимального размера уставного фонда.

Лицензирование страховой деятельности регламентируется главой 41 «Страховая деятельность» Положения о лицензировании отдельных видов деятельности (Указ Президента Республики Беларусь «О лицензировании отдельных видов деятельности» № 450 от 01.09.2010 года). Лицензирование страховой деятельности осуществляется Министерством финансов. В лицензии указываются конкретные виды обязательного и (или) добровольного страхования, которые имеет право осуществлять лицензиат.

Рассмотрим некоторые показатели, характеризующие деятельность страховых компаний на страховом рынке в Республике Беларусь.

По видам добровольного страхования за 2018 год страховые взносы составили 715,8 млн. рублей. В последнее время сохраняется тенденция опережающего роста страховых взносов по добровольному страхованию, в результате чего их доля в общем портфеле страховщиков составила 58,4%, увеличившись по сравнению с 2017 годом на 1,8 процентных пункта. На рис. 2 представлена динамика структуры страховых взносов на страховом рынке в Республике Беларусь.

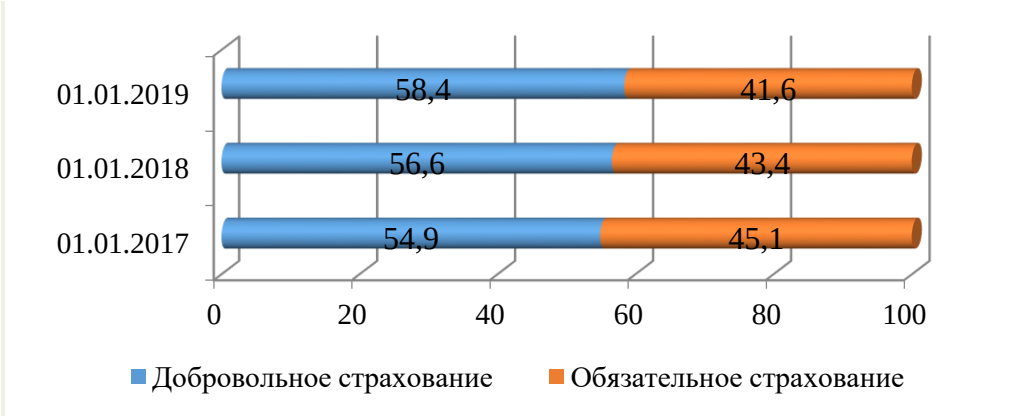

Рисунок 2. Структура страховых взносов на страховом рынке Республики Беларусь, % (построено на основе [2])

В структуре страховых взносов по видам добровольного страхования на долю личного страхования приходится 39,6%, имущественного страхования – 54,8%, страхования ответственности – 5,6%. Страховые взносы по видам обязательного страхования за 2018 год составили 510,2 млн. рублей. Удельный вес обязательного страхования в общей сумме взносов составляет 41,6% (за 2017 год – 43,4%), из них личное страхование – 40,2% от суммы страховых взносов по видам обязательного страхования, имущественное – 6,3%, страхование ответственности – 53,5% [2].

В настоящее время в Республике Беларусь действует Указ Президента Республики Беларусь от 26 ноября 2015 г. № 475 «О внесении изменений и дополнений в указы Президента Республики Беларусь».

Одним из важнейших изменений являетсяпредоставление бессрочных лицензий на все виды деятельности. Отметим, что ранее лицензии на осуществление страховой деятельности выдавались на пять лет. При этом лицензии, действительные по состоянию на 28 ноября 2015 года, признаются бессрочными [3]. Таким образом, в процессе контроля деятельности страховых организаций устанавливается соответствие проводимых страховщиком и разрешенных лицензией видов страхования.

Как уже было сказано, по данным на апрель 2019 года в Республике Беларусь действуют 16 страховых организаций (включая национальную перестраховочную компанию) различных форм собственности, в том числе – с участием иностранного капитала, прошедшие необходимую государственную

регистрацию в Министерстве финансов, и имеющие лицензии на право осуществления страховой деятельности.

Несмотря на сокращение количества страховых организаций, страховой рынок Республики Беларусь продолжает планомерно расширяться и выполнять свою защитную функцию в экономике страны. За три последних года увеличился финансовый потенциал страховых организаций. Министерство финансов Республики Беларусь наблюдает за развитием страхового рынкаи постоянно осуществляет надзор за деятельностью страховых организаций, принимая необходимые меры воздействия.

Список использованных источников

1. Государственный финансовый контроль в сфере страховой деятельности в г. Минске / Темы / Электронная библиотека БГУ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/125424/1.pdf.
2. Итоги деятельности страховых организаций / 2018 г. / Статистическая информация о состоянии рынка страховых услуг Республики Беларусь / Надзор за страховой деятельностью [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.minfin.gov.by/supervision/stat/2018/itogi/
3. Новшества в лицензировании / Новости министерства финансов РБ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.belasin.by/news/news2173/news.aspx?id=931
4. Статистические показатели / 2016 г. / Статистическая информация о состоянии рынка страховых услуг Республики Беларусь / Надзор за страховой деятельностью [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.minfin.gov.by/ru/supervision/stat/2016
5. Страховой рынок Республики Беларусь за 2017 год / Анализ рынка [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.belasin.by/userfiles_csr/files.pdf

ВНЕШНИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

Чилеко О. В.
Научный руководитель – ассистент Сидорова А. В.
Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь

Актуальность данной темы во многом определяется тем, что наличие внешнего государственного долга влияет на важнейшие экономические показатели страны. Чрезмерный рост государственного долга несет в себе угрозу для экономической безопасности страны и стабильности бюджетной системы.

Внешний государственный долг – общая сумма основного долга Республики Беларусь и ее резидентов по внешним государственным займам на определенный момент времени. Внешний государственный долг Республики Беларусь может быть представлен как кредитные соглашения и договоры, заключенные от имени Республики Беларусь как заемщика с кредитными организациями, иностранными государствами, международными финансовыми организациям и иными нерезидентами Республики Беларусь [2].

Основными актами законодательства, регламентирующими управление государственным долгом, являются: постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 11 июля 2018 года «Об утверждении Инструкции о порядке эмиссии, обращения и погашения государственных облигаций Республики Беларусь», Бюджетный кодекс Республики Беларусь, указ Президента Республики Беларусь от 18 апреля 2006 года «Об утверждении Положения о внешних государственных займах и внешних займах, привлеченных под гарантии Правительства Республики Беларусь», постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 21 ноября 2006 года «Об утверждении Инструкции о порядке регистрации внешних государственных займов и внешних займов, привлеченных под гарантии Правительства Республики Беларусь, и учета внешнего государственного долга и внешнего долга, гарантированного Республикой Беларусь».

Внешний государственный долг занимает значительную часть в структуре государственного долга Республики Беларусь (рис. 1). Данные заимствования обеспечивают ускоренную модернизацию основных производственных фондов, повышают конкурентоспособность и динамичные темпы экономического роста, являются важнейшим источником финансирования социально-экономического развития, особенно в странах с переходной экономикой, к которым относится и Республика Беларусь.

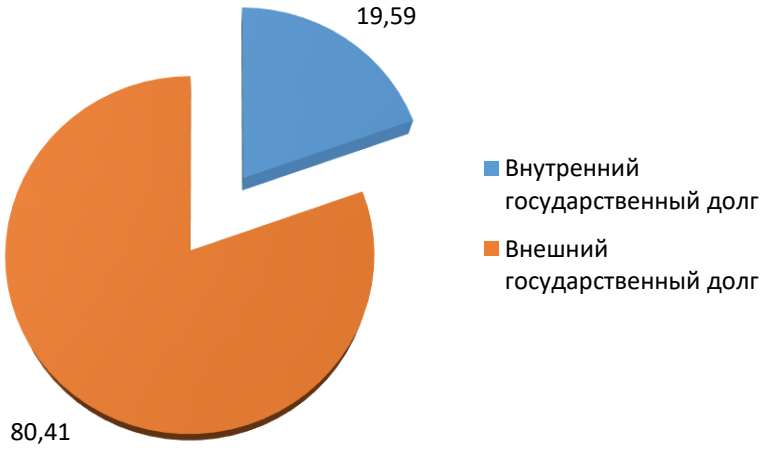

Рисунок 1. Структура государственного долга на 1 января 2019 года

Примечание – источник: собственная разработка на основе [2].

Законом о бюджете Республики Беларусь на очередной финансовый год устанавливаются лимит внешнего государственного долгаи основные направления использования внешних государственных займов [2]. Так, в соответствии со ст. 10 Закона Республики Беларусь «О республиканском бюджете на 2019 год» лимит внешнего государственного долга Республики Беларусь на конец 2019 года должен быть в размере 21 млрд. долларов США.

Данные заимствования направляются на покрытие дефицита республиканского бюджета, решение социальных и экологических проблем, ликвидация последствий стихийных бедствий и поддержки экономических

реформ, импорта сырья, энергоресурсов, реализация инвестиционных проектов и государственных программ.

На 1 января 2019 года в Республике Беларусь наблюдается динамика увеличения внешнего государственного долга. Минимальный рост был зафиксирован в 2017 году, когда он был равен 4 102,1 млн. руб., а максимальный в 2016 году – 13 110,4 млн. руб. (рис. 2). По данным Министерства финансов, данная тенденция будет сохраняться, так как на 2020-2021 года приходятся основные выплаты по внешним заимствованиям.

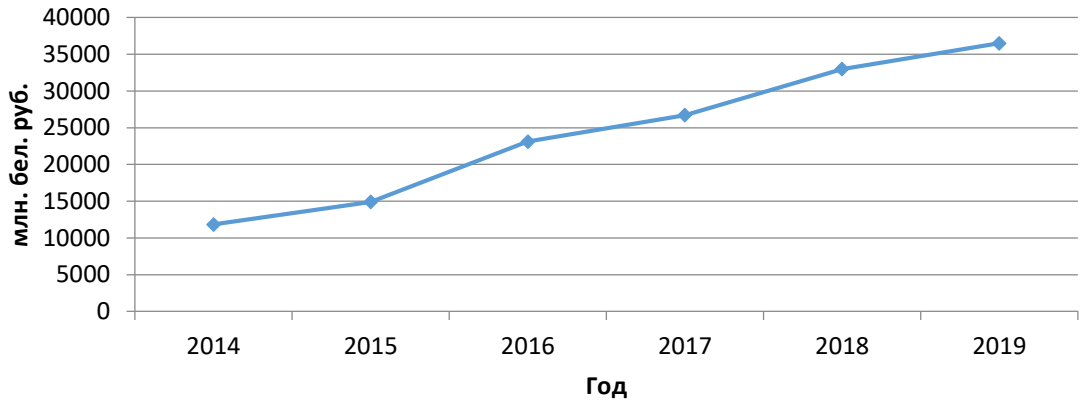

Рисунок 2. Динамика внутреннего и внешнего государственного долга Республики Беларусь

Примечание – источник: собственная разработка на основе [2]

Среди кредиторов Республики Беларусь основными выступают Россия, Германия, Италия и другие страны, а также такие международные финансовые организации, как Международный банк реконструкции и развития (МБРР), Международный валютный фонд (МВФ), Европейский банк реконструкции и развития (ЕБРР) (рис. 3). В Беларуси наибольший удельный вес заимствований приходится на Российскую Федерацию. Однако при преобладании одного кредитора в общей структуре кредитного портфеля существует риск возможного диктата условий с его стороны как экономического, так и политического характера при невыполнении долговых обязательств.

Большой размер привлечения в Республику Беларусь внешних заимствований в 2014 году связан с необходимостью рассчитываться со своими ранее привлеченными кредитами. Только в пользу МВФ за 2014 год необходимо было выплатить почти 1,3 млрд. долларов.

Обслуживание внешней задолженности в ближайшее время останется одной из главных финансовых проблем Беларуси, так как внешние заимствования превышают погашение внутреннего государственного долга (рис. 4).

При высоком государственном долге увеличивается нагрузка на бюджет и снижаются расходы на социально важные статьи, а тот факт, что сформирован долг преимущественно в иностранной валюте, создает определенные риски, и чрезмерная зависимость от долга способна привести к давлению на обменный

курс и напряженности в денежно-кредитной сфере. Данные проблемы приводят к необходимости управления внешним государственным долгом.

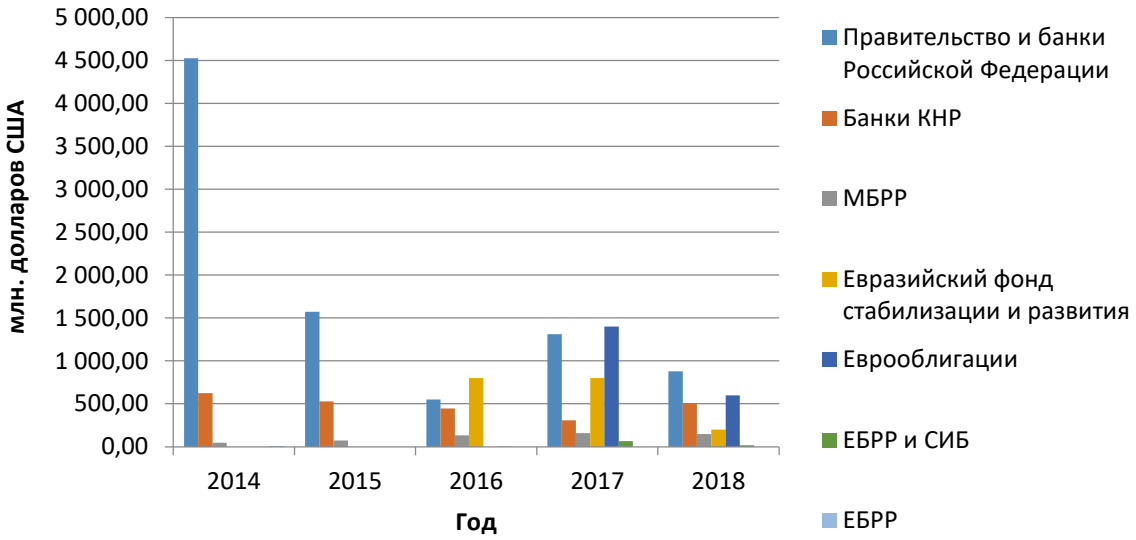

Рисунок 3. Размер привлеченных денежных ресурсов Республики Беларусь в 2014-2018 годах

Примечание – источник: собственная разработка на основе [2].

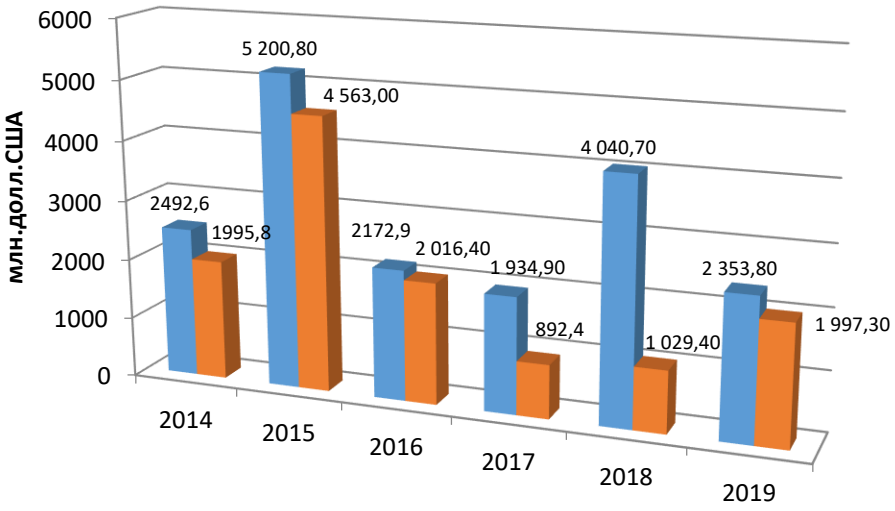

Рисунок 4. Привлечение и погашение внешних государственных займов Республики Беларусь

Примечание – источник: собственная разработка на основе [2].

Анализируя зарубежный опыт управления внешним государственным долгом, можно увидеть, что используется тактика активного управления долгом, применяемая в большинстве развитых и ряде развивающихся стран, достигших наибольшего прогресса в облегчении бремени внешнего долга. Данная тактика предполагает посредством постоянного мониторинга курсов валют и колебаний

процентных ставок непрерывное приспособление параметров долга к складывающейся конъюнктуре на рынке.

Одним из методов управления государственным долгом, который активно используется в Республике Беларусь, является реструктуризация, основные положения которой закреплены в 60 и 63 статьях Банковского кодекса. Реструктуризация представляет собой основанное на соглашении с кредитором прекращение составляющих государственный долг Республики Беларусь обязательств, с заменой иными обязательствами указанных долговых обязательств, предусматривающими иные условия обслуживания и погашения долговых обязательств Республики Беларусь [1].

Перераспределение полученных валютных кредитов на наиболее выгодные валютно-окупаемые проекты является одним из способов ограничения роста внешнего государственного долга. Также необходимо наладить прогнозирование, планирование программ государственного заимствования и контроль их реализации, включая развитие рынка государственных ценных бумаг. Целесообразным является развитие отношений с международными финансовыми организациями для реализации социально значимых проектов.

Таким образом, в условиях увеличения внешнего государственного долга, необходимо укреплять финансовое положение страны и осуществлять его эффективное управление для увеличения темпов экономического роста.

Список использованных источников

1. О республиканском бюджете на 2019 год: Закон Респ. Беларусь, 30 декабря 2018 г., № 160-З // Консультант Плюс: Беларусь [Электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – Минск, 2018.
2. Состояние государственного долга Республики Беларусь / [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.minfin.gov.by/ru/public_debt/condition/

ПРОБЛЕМИ ПЛАНУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Чуприна Е. Е.
Науковий керівник – к. е. н., доцент Волкова О. Г.
Одеський національний економічний університет

В умовах перманентності розвитку кризових явищ економічної системи України особлива увага приділяється проблемам виконання місцевих бюджетів. Вирішення економічних та соціальних завдань щодо покращення матеріального добробуту населення, надання якісних суспільних благ залежить від фінансових можливостей органів місцевого самоврядування та ефективного управління бюджетними коштами. Проте фінансовий стан місцевих бюджетів характеризується нестачею власних дохідних джерел, високою залежністю від державного бюджету, відсутністю стимулів у додатковому отриманні доходів і економному витрачанні бюджетних коштів.

Теоретичні та практичні аспекти сутності місцевих бюджетів України порушувалися в працях багатьох вчених та дослідників, зокрема С. І. Юрія, О. П. Кириленко, В. І. Кравченко, В. Д. Базилевич, К. В. Павлюк та багато інших вчених.

Метою статті є вивчення проблем наповнення дохідної та видаткової частини місцевих бюджетів, а також їх достатності, раціональності та ефективного розподілу фінансових коштів на соціально-економічні цілі регіону.

На сучасному етапі місцеві бюджети зосереджують у собі значнучастину фінансових ресурсів та певною мірою врегульовуютьсоціально-економічні процеси, що відбуваються в країні. Науковці всебічно розглядають дане поняття, проте їх погляди досить часто не збігаються, тому визначення істотно відрізняються між собою. Їх сутність прийнято трактувати не лише з матеріальної сторони, а й з врахуванням перерозподільного характеру.

Виконання місцевого бюджету – це забезпечення повної та своєчасної мобілізації надходжень місцевого бюджету, а також цільового фінансування передбачених програм і заходів, що здійснюється безперервно та у повному обсязі. Даний процес здійснюється відповідно до Закону про державний бюджет та рішень органів місцевого самоврядування щодо місцевих бюджетів.

Ефективність виконання місцевих бюджетів залежить від того, як чітко проводиться організація усіх стадій та на скільки логічно побудований взаємозв’язок між ними.

Виконання місцевого бюджету обумовлено рядом принципів:

1) дотримання чіткого розмежування повноважень між усіма учасниками, координація їхньої діяльності щодо виконання бюджету;

2) забезпечення передбачених обсягів бюджетних асигнувань та кошторисних призначень у відповідності до прийнятихзобов’язань;

3) забезпечення ефективного й економного цільового використання коштів місцевого бюджету.

Фінансові проблеми місцевої влади в Україні набули великої гостроти, що зумовлює необхідність пошуку нових можливостей наповнення місцевих бюджетів особливо для забезпечення власних повноважень місцевих органів влади та здійснення заходів, спрямованих на посилення їхньої зацікавленості в ефективнішому використанні місцевої дохідної бази.

Система планування дохідної бази місцевих бюджетів не створюєстимулів для збільшення власних доходів органів місцевого самоврядування, несприяє пошуку додаткових резервів і залученню альтернативних джерел, азаохочує споживацькі настрої. Справа в тому, що в сучасних умовах:

- відсутні дієві стимули до збільшення надходжень як до державного, так імісцевих бюджетів;

- протягом останніх років ліквідовано заохочення перевиконання показників за загальним фондом держбюджету, згідно якого половина додатково одержаних сум залишалася у розпоряджанні територіальних громад;

- порядок надання трансфертів не враховує кращі результати діяльності місцевих фінансових органів, більше того – обсяги дотацій вирівнювання

зменшуються у випадках збільшення надходжень закріплених за місцевими бюджетами доходів; надходжень, зумовлене наданням на загальнодержавному рівні пільг окремим платникам (на приклад, по платі за землю). Зменшуються у випадках збільшення надходжень закріплених за місцевими бюджетами доходів;

- органи місцевого самоврядування не мають реального впливу на формування власних доходів тому, що держава не компенсує зменшення цих надходжень, зумовлене наданням на загальнодержавному рівні пільг окремим платникам (на приклад, по платі за землю).

Проте найбільшим недоліком діючої практики планування доходів місцевих бюджетів є відсутність безпосередньої залежності між обсягами зібраних доходів на території місцево госамоврядування і переліком та якістю наданих місцевому населенню громадських послуг. Для подолання такого негативного стереотипу, а також для вирішення проблем, які нагромадилися у даній сфері необхідно:

- провести подальше зміцнення дохідної бази місцевого самоврядування;
- сформувати дієвий механізм стимулювання податкових зусиль територіальних громад;
- реально втілювати в бюджетну практику принцип публічності та прозорості;
- встановити дієвий громадський контроль за рухом бюджетних ресурсів.

Нині практично по кожному з показників, які тією чи іншою мірою відображають стан соціально-економічного розвитку регіонів України, спостерігаються істотні міжрегіональні відмінності. Різний рівень забезпеченості, наприклад, послугами транспортної інфраструктури або засобами зв'язку зумовлює неефективне міжрегіональне переміщення капіталів, праці та інших виробничих факторів.

Якщо аналізувати динаміку виконання доходів у 2018 році в порівнянні з 2017 роком, то приріст загального фонду склав на 11,9%, або на 135210166593,03 грн. (табл. 1). Порівнюючи виконання спеціального фонду у 2018 році, вкажемо, що помітне невелике зниження у порівнянні із попереднім 2017 роком. Зниження у відсотковому відношення становить 1,6%, обсяги виконання становлять 537075070,44 грн.

Загалом по фондах виконання у 2018році у порівнянніз 2017 роком збільшилось на 16,9%, що становить у вартісному вираженні 134673091522,59 грн.

Аналізуючи табл. 2, можна провести аналіз динаміки виконання видатків місцевих бюджетів по Україні за 2016-2018 роки. У 2017 році помітне значне зростання виконання видаткової частини загального фонду. Виконання видатків збільшилось на 111948869376,99 грн. За спеціальним фондом видатки було виконано на 33626653560,06 грн. більше ніж у 2016 році, темп приросту у 2017 році збільшився на 51,9%. Загалом у 2016 та 2017 році обсяги виконання видаткової частини місцевих бюджетів зросли на 145575522937,05 грн., темп приросту становить 41,5%.

Таблиця 1

Динаміка виконання доходів бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, містКиєва та Севастополя за 2016-2018 роки*

Показники	Загальний фонд	Спеціальний Фонд	Разом
Виконання за 2016р., грн.	574 659 279 481,16	41 623 940 084,81	616 283 219 565,97
Виконання за 2017р., грн.	698 405 315 292,31	95 036 535 182,34	793 441 850 474,65
Абсолютний приріст між 2016 та 2017 роками, грн.	123 746 035 811,15	53 412 595 097,53	177 158 630 908,68
Темп приросту, %	121,5	228,3	128,7
Виконання за 2018 р., грн.	833 615 481 885,34	94 499 460 111,90	928 114 941 997,24
Абсолютний приріст між 2017 та 2018 рокам, грн.	135 210 166 593,03	-537 075 070,44	134 673 091 522,59
Темп приросту, %	119,3	99,4	116,9

* Складено на основі даних Державного Казначейства України.

Таблиця 2

Динаміка виконання видаткової частини місцевих бюджетів України за 2016-2018 рр.

Показники	Виконано за видатками загального фонду	Виконано за видатками спеціального фонду	Виконано видатків загалом
2016 рік	285 729 098 315,07	64 786 080 449,84	350 515 178 764,91
2017 рік	397 677 967 692,06	98 412 734 009,90	496 090 701 701,96
Абсолютний приріст між 2016 та 2017 роками, грн.	111948869376,99	33626653560,06	145575522937,05
Темп приросту, %	139,1	151,9	141.5
2018 рік	450 987 003 357,84	119 596 685 758,34	570 583 689 116,18
Абсолютний приріст між 2017 та 2018 роками, грн.	53309035665,78	21183951748,44	74492987414,22-
Темп приросту, %	113,4	121,5	115

* Складено на основі даних Державного Казначейства України.

У 2018 році порівняно із 2017 роком відбулось зменшення виконання видаткової частини місцевих бюджетів за загальним фондом на 21183951748,44 грн., але темп приросту мав показник до збільшення на 21,5%. Проте, за загальним фондом показники виконання збільшились порівняно із 2017 роком на 53309035665,78 грн., збільшення відбулось на 11,3%. Загалом показники виконання місцевих бюджетів у 2017 році збільшились у порівнянні із 2018 роком на 74492987414,22 грн., збільшення відбулось на 15%.

Висновки. На сьогоднішній день існує проблема точності в наповненості місцевих бюджетів України. Видаткова частина з кожним роком зростає, а дохідна має недовиконання фактичних показників. Реформа децентралізації збільшила частку доходних джерел, проте фінансування видатків в більшій кількості тепер здійснюється самими громадами за їхніх бюджетів.

Проведений аналіз наполягає у необхідності знаходження шляхів до вдосконалення процесу планування та виконання.

Перелік використаних джерел

1. Державна казначейська служба України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/richna-zvitnist
2. Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» (із змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80.
3. Юрій С.І., Федосов В.М. Фінанси. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://westudents.com.ua/knigi/664-fnansi-yury-s-fedosov-vm.html
4. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (із змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2542-14

МИССИЯ ДОХОДОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА

Шевченко Ю. И.
Научный руководитель – д. э. н., профессор Тютюнникова С. В.
Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина

Доходы населения имеют не только количественную характеристику, но и качественную. Очень важно, чтобы приобретение доходов строилось на мотивации человека к получению дохода через реализацию своей активности. Отталкиваясь от факта признания, что ключам к развитию экономики и её модернизации является человеческий потенциал, который способен превращаться в человеческий капитал, можно утверждать, что доходы являются не только источником воспроизводства человеческого потенциала, но и механизмом перехода в человеческий капитал.

Проводя параллель между участием в производительной деятельности и получаемым доходом у человека должна фиксироваться причинно-следственная связь между этими процессами. В такой ситуации мотивация к деятельности, к росту производительности труда, к инвестированию в собственный человеческий капитал становится реальной и эффективной. Если же политика доходов не фиксирует этой связи и доходы не привязаны к практическим результатам, то нет стимулов у человека к наращиванию человеческого капитала, к поиску источников роста человеческого потенциала.

Из-за низких доходов и стремительно растущих цен, в структуре расходов украинцев слишком большую часть составляют расходы на питание. Согласно А. Маслоу, человеческие потребности имеют уровни – от простых к более высоким и стремление достичь более высокие уровни. Но из-за низких доходов мы можем удовлетворить только первый уровень потребностей согласно пирамиде Маслоу: еда, жилье, вода, сон и частично второй уровень. Но мы не имеем возможности на более сложные и высокие потребности среди которых главное значение имеет саморазвитие.

Для большинства украинцев доминирует модель выживания, которая не позволяет обеспечивать удовлетворение интеллектуальных, культурных и духовных потребностей, то есть воспроизводить человеческий капитал, что в свою очередь приводит к уменьшению благосостояния населения, неэффективного использования имеющихся ресурсов и обнищание нации.

Доход должен обеспечивать кроме первичных естественно-материальных потребностей более высокие уровни. То есть качественное образование, здравоохранение, потребности в саморазвитии, мобильность рабочей силы. Ведь в современных условиях человеческий фактор становится главным фактором экономического роста и в развитых странах увеличивается значение инвестиций в человеческий капитал.

Согласно Беккеру (1975), «домохозяйства с более высокими доходами могут выдвигать большие потребности в продолжительности и качества образования, поскольку домохозяйства с большими доходами несут относительно меньшие расходы по самофинансированию».

По статистическим данным в Украине в 2018 году средний совокупный доход на одно домохозяйство составлял 9388 гривен. В структуре доходов заработная плата занимает первое место и составляет 51%, она составляет наибольшую долю всех доходов. На втором месте – государственная социальная помощь. В доходах Украины это около 21%. На третьем месте – с показателем в 5,4% – доходы от самозанятости и предпринимательской деятельности.

При сопоставлении уровня дохода и растущими ценами на продукты питания, одежду, транспорт, коммунальные услуги и другие необходимые аспекты, видно, что даже прожить на сегодняшний уровень доходов в Украине трудно, а воспроизводить человеческий капитал тем более. Поэтому существует прямая связь между финансовым капиталом (уровнем доходов и богатства) и воспроизведением человеческого капитала (в виде качественного образования, медицины и науки).

Если же доходы находятся на таком низком уровне, что могут обеспечить только воспроизводственную функцию (причем на уровне выживания, а не развития), то это свидетельствует о том, что обостряется противоречие между трудом и капиталом, но и о том, что в стране не осуществляется ее реализация.

Следует обратить внимание на то, что в миссию доходов населения входит так же понимание факта социальной справедливости. В этом направлении следует отметить, что в современном мире складывается очень тревожная ситуация с неравенством доходов. Мы живем в мире, отличающемся глубоким неравенством, в котором 80% населения достается 30% мировых богатств, а 70% благ получают 20% населения [1].

Как особая и сложная проблеманеравенство доходов находится в центре внимания ученых мира [2-4], и требует отдельного рассмотрения. В данном контексте обратим внимание лишь на отдельный аспект неравенства, связанный с производством материальных благ и человеческого потенциала. Работа по развитию этого потенциала должна оплачиваться не ниже, чем труд в сфере материального производства. Следует также добавить, что социальную сферу

стоит рассматривать не как сферу услуг, но как важнейшую составляющую производства и воспроизводства самого человека.

Доходы населения как многомерная экономическая категория реализуется в человеческом потенциале через сбалансированную систему расходов. Следует обратить внимание на тот факт, что не всегда достойные доходы превращаются в систему разумных потребностей. Здесь существует достаточно сильная зависимость от человеческой личности и ее развития. Особую остроту проблема низких доходов приобретает в таком аспекте как удельный вес тех расходов, которые принято назвать, инвестиции в человеческий капитал.

Исходя из понимания исторической миссии доходов в развитии человеческого капитала и модернизации национальной экономики, считается необходимым проведение реформы политики доходов населения. К основным направлениям ее реформирования следует отнести следующее:

1. снижение разрывов в факторных доходах населения, усиление роли трудовых факторов – прежде всего заработной платы в совокупных доходах;
2. рост заработной платы в соответствии с ростом производительности труда;
3. дифференциация доходов в строгом соответствии с ростом уровня и качества человеческого капитала;
4. снижение уровня неравенства доходов, особенно излишних, не связанных с экономическим ростом а возникающим благодаря рентоориентированному поведению субъектов хозяйствования;
5. реформирование системы доходов должно подкрепляется развитием внутреннего рынка, внутреннего потребления, ибо оптимальное сбалансированное личное потребление напрямую содействует с развитием человеческого капитала.

Список использованных источников

1. Новая эра социальной справедливости. Доклад генерального директора: международное бюро труда. Женева, 2011. – 55с.
2. Колодко Г.В. Куда идет мир: политическая экономия будущего / пер. с пол. Ю. Чайникова. М. : Магистр, 2014. – 528с.
3. Миланович Б. Глобальное неравенство. Новый подход для эпохи глобализации [текст] / пер. с англ. Д. Шестакова. – М. : изд-во Института Гайдара, 2017. – 336с.
4. Стиглиц Джозеф. Цена неравенства. Чем расслоение общества грозит нашему будущему [перевод с английского] / Д.Е. Стиглиц. – М. : Эксмо, 2015. – 512с.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

к. е. н., доцент Щебликіна І. О.
Запорізький національний університет,
старший викладач Щебликіна З. В.
Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького
Науковий керівник – к. е. н., доцент Щебликіна І. О.

Оборотні активи підприємства використовуються для створення виробничих запасів, запасів незавершеного виробництва, запасів готової продукції, а також коштів у розрахунках і залишків на розрахункових рахунках у банках і касі підприємства. Головною метою управління активами підприємства, у тому числі й оборотними коштами, є, у загальному вигляді, максимізація прибутку на вкладений капітал при забезпеченні стійкості й достатньої платоспроможності підприємства.

Підприємства, у випадку грамотного управління своїми й чужими оборотними коштами, можуть домогтися раціонального економічного становища, збалансованого за ліквідністю та прибутковістю.

Система організації оборотних активів побудована на певних принципах.

По-перше, надання підприємствам самостійності щодо розпорядження, управління оборотними коштами. Це означає оперативну самостійність у використанні оборотних коштів.

По-друге, визначення планової потреби і розміщення оборотних коштів за окремими елементами й підрозділами. Мається на увазі розрахунок оптимальної потреби в оборотних коштах, яка б забезпечила безперервність процесу виробництва, виконання планових завдань за ритмічної роботи (розробка норм тривалої дії та щорічних нормативів).

По-третє, коригування розрахованих і чинних нормативів з урахуванням вимог господарювання, що змінюються: обсягів виробництва, цін на сировину та матеріали; постачальників і споживачів; форм застосовуваних розрахунків.

По-четверте, раціональна система фінансування оборотних коштів. Це означає формування оборотних коштів за рахунок власних ресурсів і залучених коштів у розмірах, що забезпечують нормальний фінансовий стан підприємства.

По-п’яте, контроль за раціональним розміщенням і використанням оборотних коштів. Мається на увазі проведення аналізу ефективності кругообігу коштів, що використовуються, з метою прискорення їх обертання [1].

Важливе значення в управлінні оборотними активами відіграють їх функції та етапи. До основних функцій управління оборотними активами можна віднести такі (рис. 1).

Розглянемо основні етапи розроблення системи управління оборотними активами підприємства [3].

Рисунок 1. Основні функції управління оборотними активами [2]

1. Аналіз оборотних активів підприємства в попередньому періоді включає п'ять етапів.

На першому етапі аналізу розглядається динаміка загального обсягу оборотних активів підприємства; темпи зміни середньої їх суми в зіставленні зтемпами зміни обсягу реалізації продукції і середньої суми всіх активів; динаміка питомої ваги оборотних активів у загальній сумі активів підприємства.

На другому етапі аналізу розглядається динаміка складу оборотних активів підприємства в розрізі основних їх видів: запасів сировини, матеріалів і напівфабрикатів; запасів готової продукції; дебіторської заборгованості; залишків грошових активів.

На третьому етапі аналізу вивчається оборотність окремих видів оборотних активів у загальній їх сумі. Цей аналіз проводиться з використанням показників – коефіцієнта оборотності та періоду обороту оборотних активів.

На четвертому етапі визначається рентабельність оборотних активів, досліджуються фактори, що її формують. У процесі аналізу використовуються коефіцієнт рентабельності оборотних активів, а також модель компанії «Дюпон».

На п'ятому етапі аналізу розглядається склад основних джерел фінансування оборотних активів – динаміка їх суми та питомої ваги в загальному обсязі фінансових засобів, інвестованих у ці активи; визначається рівень фінансового ризику, що генерується сформованою структурою джерел фінансування оборотних активів.

Результати аналізу дозволяють визначити загальний рівень ефективності управління оборотними активами на підприємстві та виявити основні напрями його підвищення в майбутньому періоді.

2. Визначення принципових підходів щодо формування оборотних активів

підприємства. На даному етапі аналіз відображає загальну ідеологію фінансового управління підприємством із позицій прийнятного співвідношення рівня прибутковості та ризику фінансової діяльності. Оборотні активи ви значають вибір визначеного типу політики їх формування.

3. Оптимізація обсягу оборотних активів. Така оптимізація повинна виходити з вибраного підходу щодо формування оборотних активів, забезпечуючи заданий рівень співвідношення ефективності їх використання і ризику.

4. Оптимізація співвідношення постійної та змінної частин оборотних активів. Сезонні особливості суттєво впливають на обсяг потреби в окремих видах оборотних активів для здійснення операційної діяльності. На підприємствах окремих галузей є можливість переробляти сировину лише протягом «сезону переробки» з наступною рівномірною реалізацією продукції, що визначає в такі періоди підвищену потребу в оборотних активах, у формі запасів готової продукції. Коливання в розмірах потреби в окремих видах оборотних активів можуть бути викликані й сезонними особливостями попиту на продукцію підприємства. Тому у процесі управління оборотними активами варто визначати їх сезонну потребу, що складає різницю між максимальною та мінімальною потребою в них протягом року.

5. Забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів.Усі види оборотних активів тією або іншою мірою є ліквідними, крім витрат майбутніх періодів і безнадійної дебіторської заборгованості. Загальний рівень ліквідності повинен забезпечувати необхідний рівень платоспроможності підприємства за поточними фінансовими зобов'язаннями. З цією метою з урахуванням обсягу й графіка майбутнього платіжного обороту повинна бути визначена частина оборотних активів у формі коштів, високо- і середньоліквідних активів.

6. Забезпечення підвищення рентабельності оборотних активів. Оборотні активи повинні приносити визначений прибуток при їх використанні у виробничо-збутовій діяльності підприємства. Водночас окремі види оборотних активів можуть приносити підприємству прямий прибуток у процесі фінансової діяльності у формі відсотків і дивідендів. Тому складовою частиною розроблюваної політики є забезпечення своєчасного використання тимчасово вільного залишку грошових активів для формування ефективного портфеля короткострокових фінансових вкладень.

7. Забезпечення мінімізації втрат оборотних активів у процесі їх використання. Усі види оборотних активів певною мірою схильні до ризику втрат. Наприклад, грошові активи схильні до ризику інфляційних втрат; короткострокові фінансові вкладення – до ризику втрат частини доходу в зв’язку з несприятливою кон’юнктурою фінансового ринку, а також ризикувтрат від інфляції; дебіторська заборгованість – до ризику неповернення абоневчасного повернення, а також ризику інфляційного; запаси товарно-матеріальних цінностей – до втрат від природних збитків тощо. Тому управління оборотними активами повинно бути спрямоване на мінімізації ризику їх втрат, особливо в інфляційних умовах.

8. Формування принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів. Виходячи із загальних принципів фінансування активів, що визначають формування структури та вартості капіталу, слід конкретизувати принципи фінансування окремих видів і складових частин оборотних активів. Залежно від фінансового менталітету менеджерів сформовані принципи можуть визначати широкий діапазон підходів до фінансування оборотних активів – від консервативного до агресивного.

9. Оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів. На основі раніше визначених принципів фінансування у процесі розробки системи управління оборотними активами формуються підходи до вибору конкретної структури джерел фінансування, їх приросту з урахуванням тривалості окремих стадій фінансового циклу й оцінки вартості залучення окремих видів капіталу.

Проведення економічної діагностики ефективності управління оборотними активами можливо за допомогою певної збалансованої системи показників-індикаторів, які відображають та характеризують стан оборотних активів підприємства.

Збалансована система показників є однією з найбільш поширенихна сьогоднішній день систем управління результативністю підприємства, оскільки інтегрує оцінку діяльності підприємства з точки зору фінансових і нефінансових індикаторів з урахуванням причинно-наслідкових зв’язків між результуючими показниками і ключовими факторами, дає можливість оцінити ефективність обраної стратегії, отримати інформацію про комплексний стан суб’єкта господарювання на визначений момент часу, виявити недоліки його діяльності й оперативно відреагувати на вплив негативних чинників.

Перелік використаних джерел

1. Економічнийаналіз : навч. посібник / М.А. Балюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток та ін.; за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. К. : КНЕУ, 2009. 556 с.
2. Бланк І.А. Управління активами. К. : Ника-Центр, Эльга, 2011. 702 с.
3. Філатова З.В., Ротанова А.Г. Напрямки формування системи управління оборотними активами підприємства. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. Збірник наукових праць НАУ. Київ, 2011. Вип. 29. 330 с.

НАЛОГОВАЯ НАГРУЗКА ОРГАНИЗАЦИЙ АПК: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СНИЖЕНИЯ

Язкова Г. В.
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»,
г. Горки, Республика Беларусь

Один из важнейших аспектов функционирования белорусской налоговой системы – это проблема налоговой нагрузки и ее воздействия на хозяйственную активность предприятия. Главной задачей всех налоговых реформ служит снижение налоговой нагрузки при условии компенсации выпадающих доходов.

Ряд положений законодательства и дополнений к нему снижает действенность налоговой системы, а именно:

некоторые из них носят общий характер, дающий возможность неоднозначного толкования;

льготный порядок налогообложения недостаточно сформулирован;

введение отдельных изменений в ходе реформирования нарушает сущность налогов и налоговых платежей и противоречит их содержанию [1].

Кроме того, значительные обязательные платежи становятся преградой развития производства, причем не учитываются законы экономической теории, в соответствии с которыми в зависимости от спроса и предложения все налоги и налоговые платежи можно переложить либо на производителя, либо на потребителя.

Одним из основных недостатков налоговой системы Республики Беларусь является введение частых изменений и дополнений в налоговую систему, что наносит ущерб полноте и регулярности налоговых поступлений в бюджет. Законодательная и нормативная база по налогам все еще усложнена, что приводит к ошибкам, как со стороны бухгалтеров предприятий, так и со стороны работников контролирующих органов.

Существующая система налогообложения формирует тенденции несоблюдения равенства обязательств, что объясняется следующими обстоятельствами:

1. Сельскохозяйственное производство характеризуется сезонностью производственного цикла. Налогообложение сельскохозяйственных предприятий при соблюдении принципа относительного равенства обязательств должно учитывать сезонность производства.

2. Хотя налоговые обязательства определяются на основе законодательно установленных норм, предприятия – поставщики материальных ресурсов – способны переместить налоговую нагрузку на сельскохозяйственных производителей, формально не уменьшая обязательств перед государством [2].

Налогообложение сельскохозяйственных предприятий должно совершенствоваться в направлении большего соблюдения требований эффективности и справедливости (равномерного распределения налоговой нагрузки) в экономической политике. Повышение экономической эффективности налогообложения в сельском хозяйстве необходимо связывать с уменьшением использования искажающих налогов – НДС, подоходного налога и с более широким применением неискажающего, экономически нейтрального налога на землю.

На современном этапе развития экономических отношений для сельскохозяйственных предприятий необходима щадящая система налогообложения, поскольку сложившиеся экономические и финансовые условия не обеспечивают простого воспроизводства для большинства производителей продукции. Дальнейшее совершенствование налогообложения сельскохозяйственного производства должно учитывать реальную ситуацию, складывающуюся в аграрном секторе под влиянием многочисленных факторов.

Единый норматив отчислений должен быть дифференцирован по хозяйствам в зависимости от условий их работы: объема реализации продукции и ее структуры, сложившегося уровня налоговых и неналоговых платежей.

Сумма налоговых льгот, распространяемых на сельскохозяйственные предприятия, составляет 40% сумм платежей по общему порядку. Однако многие сельскохозяйственные предприятия из-за отсутствия или недостатка средств несвоевременно рассчитываются по своим платежам. Причина такой ситуации заключается в сложном финансовом состоянии большинства сельскохозяйственных предприятий, потери ими собственных оборотных средств [3].

Положительная динамика наблюдается также и в отношении показателя времени, затрачиваемого субъектами бизнеса на исчисление и уплату обязательных платежей в бюджет. Он снизился с 987 часов в 2014 г. до 183 часов в 2017 г. [4]. Произошедшие изменения обусловлены, в первую очередь, введением с 2010 г. системы электронного декларирования доходов субъектами хозяйствования, а также переходом на поквартальную форму уплаты основных видов налогов – НДС и налога на прибыль, – что значительно снизило налоговые издержки плательщиков.

Однако, несмотря на колоссальное снижение платежей, уровень налоговой нагрузки все еще превышает общепринятые стандарты.

Считаем не корректным сравнивать налоговую нагрузку у нас и в развитых странах, поскольку там значительно выше доход на душу населения и социальная защищенность, а также уровень защиты прав бизнеса и частной собственности. Так что, сравнивая показатели налогового бремени, стоит это учитывать и делать соответствующую поправку.

Одним из направлений совершенствования налоговой системы Республики Беларусь является приведение действующей налоговой системы государства в соответствие с налоговыми системами стран – стратегических торговых партнеров – России и Казахстана, что и предусмотрено рядом подписанных и ратифицированных межправительственных соглашений. В то же время необходимо отметить недостаточность данных мер, так как реальность унификации налогообложения можно оценить по созданию одинаковых условий хозяйствования для экономических субъектов и в первую очередь – по выравниванию уровня налогообложения. Согласно исследованию Всемирного банка общая налоговая ставка в Беларуси составила в прошлом году 52% к чистой прибыли, что выше, чем в России (49%) и Казахстане (28,6 %). В основном это также обусловлено высокими налогами на зарплату (включая ФСЗН): у нас они составляют 39%, тогда как в России – 35,4%, Казахстане – 11,2% [4].

Общими рекомендациями в области оптимизации налогообложения и снижения налоговой нагрузки также являются:

- проведение налогового планирования посредством составления налоговых бюджетов;

- рост объемов производства и реализации высокорентабельных видов продукции;

- использование установленных законодательством налоговых льгот.

Осуществление предложенных мероприятий может благоприятно отразиться на объемах поступлений в государственный бюджет и таким образом на экономическом развитии Республики Беларусь.

Список использованных источников

1. О социально-экономическом положении Республики Беларусь и состоянии государственных финансов: аналитические доклады [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.minfin.gov.by/budgetary_policy/analytical_reports/.
2. Налоговая нагрузка на экономику [Электронный ресурс]. – 2018. – Режим доступа : http://www.nalog.gov.by/ru/nalog-nagruzka-economica-ru/.
3. О республиканском бюджете на 2018 год // Закон Республики Беларусь от 30 декабря 2017 года № 225-З [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://pravo.by/.
4. Отчет группы Всемирного банка «Ведение бизнеса – 2017» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://russian.doingbusiness.org/data/ exploreeconomies/belarus.

МАРКЕТИНГ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Яковенко Є. А.,
д. е. н., професор Чеботарьов В. А.
Науковий керівник – д. е. н., професор Чеботарьов В. А.
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми. Сучасна стратегія розвитку економіки України посилює вагомість пошуку механізмів підвищення конкурентоспроможності підприємств – головної передумови їхнього успішного функціонування на ринку. Реформування економіки України вимагає виявлення нових внутрішніх джерел фінансового забезпечення підприємств. Таким новим джерелом фінансового забезпечення підприємств в Україні може стати діяльність на ринку цінних паперів, де за допомогою такого активу, як акції, облігації, векселі тощо, вони можуть одержати потрібні їм фінансові ресурси. У таких умовах маркетингові дослідження, що мають проводитися підприємствами, передусім слід направити на відстежування стану конкурентного середовища.

Актуальність даної роботи полягає в тому, що на сьогодні маркетинг на фінансовому ринку здатний не тільки реагувати на розвиток останнього, але й самому змінювати параметри навколишнього середовища, забезпечуючи тим самим вихід на ринок, його розширення та відкритість ринку. Маркетинг відіграэ важливу роль, бо саме він дає відповідь на питання про співвідношення попиту та обсягу продажів у натуральному і вартісному вираженні.

Аналіз досліджень і публікацій. Питаннями становлення ринку цінних паперів та фондових бірж, визначення їхньої ролі в процесі реформування господарюючих суб’єктів та забезпечення фінансовими коштами займалися такі

вчені, як Е. С. Бредлі, М. А. Гольцберг, О. Г. Мендрула, О. М. Мозговий, І. А. Павленко та інші.

Вагомий внесок у питання обґрунтування напрямків розвитку фондових бірж, ринку цінних паперів та взаємозв'язку з підприємствами зробили такі зарубіжні та вітчизняні науковці: С. С. Аптекар, Д. М. Костан, М. І. Назарчук, О. С. Поважний, О. М. Романов, І. Л. Сазонець, О. С. Трет'яков [1]. Проте такі питання, як формування механізму маркетингового забезпечення діяльності підприємств під час розміщення цінних паперів, зокрема акцій, досі залишаються маловивченими та майже не використовуються у практиці вітчизняних суб'єктів господарювання.

Метою статті є визначення особливостей формування маркетингових стратегій компаній, які є професійними учасниками ринку цінних папері, а також вплив цих стратегій на ефективність функціонування компаній та ринку в цілому.

Викладення основного матеріалу. У сучасній системі фінансових ринків ринок цінних паперів (РЦБ) або фондовий ринок виступає важливим атрибутом ринкової економіки. Ринок цінних паперів – це складова частина фінансового ринку, на якому здійснюються операції купівлі-продажу цінних паперів. З точки зору маркетингу, РЦП являє собою сукупність реальних і потенційних покупців специфічного товару – цінного паперу [7].

Об'єктом маркетингу є товар, послуга або ідея. Для будь-якого об'єкта маркетингу використовується універсальний термін «продукт».

Мета маркетингу ринку цінних паперів – визначити шляхи посилення позиції його конкретного учасника.

Завданням маркетингу є забезпечення найбільш повного та швидкого переливу заощаджень у цінні папери за ціною, що влаштовує всіх учасників угод з цінними паперами.

Основна функція являє собою виявлення реального та потенційного попиту серед покупців цінних паперів шляхом комплексного дослідження стану ринку, його сегментів і перспектив розвитку [2].

Основними напрямками маркетингових досліджень на РЦП є наступні: дослідження потенційного попиту на цінні папери; впровадження цінних паперів на ринок; реалізація цінних паперів; просування цінних паперів на ринок; вплив емітента на інвестора; інформаційно-аналітична робота; вивчення попиту і поведінки інвесторів; мотивація поведінки емітентів та інвесторів; формування громадської думки [2].

На думку професіоналів, сучасний вітчизняний РЦП як об'єкт маркетингових досліджень банку характеризують такі параметри:

- жорстка система державного регулювання у поєднанні зі слабко визначеними правилами і засобами саморегулювання;
- дуже поширена, але до кінця не збалансована інфраструктура;
- обмежений обсяг емітованих цінних паперів, що знаходяться в обігу;
- надзвичайно повільне зростання економічних можливостей потенційного масового споживача цінних паперів;

- домогосподарств та малого бізнесу;
- низька частка організованого ринку в процесі обігу цінних паперів;
- не відпрацьована нормативна база, мотиви і цільові установки інтеграції вітчизняного ринку цінних паперів в європейський і світовий;
- відсутність реальної основи для діяльності інвестиційного банку в Україні, що широко використовується у міжнародній практиці [3; 5].

Вітчизняні учасники ринку цінних бумах тільки починають замислюватися про те, що потрібно будувати якусь маркетингову політику, розробляти рекламні стратегії тощо [4].

На думку вчених, стан маркетингу в компанії – професійному учаснику ринку цінних паперів можна визначити, спираючись на наступні показники:

- згадуваність в друкованих ЗМІ;
- пряма реклама в друкованих ЗМІ;
- інтернет-представництво компанії;
- згадуваність і пряма реклама в інтернеті;
- презентаційні матеріали компанії;
- участь в спеціалізованих виставках і конференціях;
- участь в професійних та інших асоціаціях;
- видання власних інформаційних бюлетенів;
- видання книг;
- спеціальні акції, конкурси, співпраця з ВНЗ, спонсорство [6].

1. Згадування в друкованих ЗМІ. На думку спеціалістів, згадки, посилання і публікації в друкованих ЗМІ – ефективний інструмент просування послуг компанії – професійних учасників ринку цінних паперів, ніж пряма модульна реклама, бо показує цінність репутації компанії, професійність працівників, цінність думки працівників компанії в професійних колах і відповідно престиж і імідж самої компанії.

2. Пряма реклама в друкованих ЗМІ. Приклади подібної реклами – це продумана і якісно запроваджена реклама великої компанії, що займає провідне місце на ринку. Така компанія може похвалитися укладеними угодами, своїми клієнтами і стійкою репутацією.

3. Інтернет-представництво компанії. У зв'язку з тим, що ринок цінних паперів – дуже динамічний ринок, зміни на якому відбуваються щохвилини, потреба в оперативній інформації постійна. Джерелом оперативної інформації є інтернет. Через інтернет-представництва професійного учасника ринку цінних паперів можна багато зрозуміти про стан маркетингу в компанії. Інтернет-представництво компанії – професійного учасника ринку цінних паперів має відрізнятися суворим і якісним дизайном, зручною навігацією і, головне, повнотою своєчасної інформації. Сайт компанії повинен бути динамічним і представляти клієнтам компанії максимально можливий перелік інформації про компанії (включаючи основну інформацію про компанію, новини компанії тощо) і про оцінки ринку фахівцями компанії.

4. Згадування і пряма реклама в інтернеті. Надзвичайно важливе згадування компанії не тільки в друкованих ЗМІ, а й в новинних стрічках і аналітичних

матеріалах інформаційних агентств. Пряма реклама компанії в інтернеті є стимулом відвідування інтернет-представництва компанії. Сайт компанії повинен бути прописаний в провідних пошукових машинах інтернета, причому слід домогтися того, щоб сайт компанії з'являвся на 1-й або 2-й сторінках пошукових систем. Необхідно також розміщувати посилання на сайт компанії в каталогах галузевих і тематичних сайтів [6].

5. Презентаційні матеріали компанії необхідні для клієнтів (старих, нових і потенційних) і для роздачі на виставках, конференціях і в офісах компанії. До таких матеріалів можна віднести брошури, буклети, листівки, папки з набором матеріалів. Для всіх вищевказаних матеріалів важливий зміст, дизайн, якість друку.

6. Участь в спеціалізованих виставках і конференціях, призначені спеціально для учасників ринку цінних паперів. Не варто брати участь у всіх підряд заходах, але відстежувати всі конференції та семінари, відбираючи важливі для компанії, необхідно.

7. Участь компанії в саморегульовані організації (СРО) та інших асоціаціях також важливо. В асоціації може вступати як сама компанія (якщо це можливо), так і керівник компанії. Це зайвий інструмент, зайве згадування компанії, запрошення до участі в заходах асоціації.

8. Видання інформаційних бюлетенів – це зайвий інструмент демонстрації кваліфікації компанії, її співробітників. Загалом професійні учасники видають аналітичні роботи з оцінкою поточного стану ринку або аналізом певних галузей.

9. Виданням книг (спонсорування видання) за тематикою фінансового ринку, а також надавати фінансову підтримку видавницьким проектам, мета яких – поглиблювати знання аудиторії про закордонний досвід менеджменту і фінансової діяльності є важливою складовою маркетингової стратегії. Таким чином компанія позиціонує себе серед всіх зацікавлених в історії фондового ринку і в художній літературі, присвяченій ринку цінних паперів.

10. Спонсорству зазвичай приділяють увагу лише великі компанії і банки [6].

Висновки. Маркетинг, як одна з головних складових ринку цінних паперів, стоїть на одному рівні з такими ж, не менш важливими факторами, як ціноутворення, планування, управління, прогнозування, аналіз моделювання, фондові операції. Ринок цінних паперів являє собою ринок, на якому здійснюються операції купівлі-продажу цінних паперів. Даний ринок є складовою фінансового ринку, тому на ньому діють ті ж закони, що і на звичайному ринку.

При дослідженні РЦП, було виявлено, що вітчизняні учасники ринку цінних паперів тільки починають замислюватися про те, що потрібно будувати якусь маркетингову політику, розробляти рекламні стратегії тощо. Загальні вимоги до маркетингових стратегіях визначаються зробленим аналізом особливостей ринку цінних паперів.

Таким чином, маркетинг має велике практичне значення, бо це один з інструментів регулювання ринку цінних паперів. Відсутність належної уваги до маркетингу означає зниження ефективності функціонування ринку в цілому. Компанії, які почнуть активно використовувати новаторські й продумані маркетингові стратегії, мають всі шанси стати лідерами в своїх нішах на ринку цінних паперів.

Перелік використаних джерел

1. Зельдіс В.В. Маркетингові дослідження на ринку цінних паперів: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01. – К., 2006. – 249 с.
2. Маркетинг: теорія і практика [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступа : https://studme.com.ua/1237070615088/marketing/spetsifichnye_osobennosti_mark etinga_rynke_tsennyh_bumag.htm
2. Новошинська Л.В. Антологія ринку цінних паперів // Ринок цінних паперів України / Л.В. Новошинська, Ф.Ф. Стасюк. – 2014. – № 5/6. – С.10-24.
4. Терещенко Г.М. Проблеми становлення та напрями удосконалення функціонування ринку цінних паперів в Україні / Г.М. Терещенко // ФінансиУкраїни. – 2007. – № 6. – С. 24-27.
5.Шаров О.М. Концептуальні засади створення конкурентоспроможного ринку фінансових послуг // О.М. Шаров / Фінансовий ринокУкраїни. – 2012. – С. 7-8; 9-14.
6. Маркетинг участнико рынка ценных бумаг [Електронный ресурс]. – 2015. – Режим доступа : http://www.mirkin.com/_docs/diplom03_184.pdf
7. Финансовый мракетинг: теория и практика [Електронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа : https://stud.com.ua/32170/marketing/marketing_rinku_tsinnih_paperiv

ДО ПИТАННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА»

Яровенко М. М.
Науковий керівник – д. е. н., доцент Стащук О. В.
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Поступовий перехід України на ринкові відносини спричинив появу низки проблем, які можуть стимулювати погіршення фінансового стану, а в результаті призвести до банкрутства. Саме тому, забезпечення фінансової безпеки окремих підприємств є необхідним для того, щоб забезпечити стійкий розвиток фінансової системи держави загалом в умовах детермінованості зовнішнього економічного середовища.

Загалом, фінансова безпека підприємства неможлива без його стійкої фінансово-економічної діяльності. Тому актуальним напрямком сталого розвитку вітчизняних підприємств є ефективне управління їх фінансовою безпекою. Фінансова безпека є однією із найважливіших ланок загальної системи управління безпекою підприємства, оскільки забезпечує реалізацію управлінських рішень у фінансовій сфері діяльності підприємства.

Дослідження проблем ідентифікації сутності та механізму управління фінансової безпеки підприємств все частіше можна зустріти у наукових розробках як вітчизняних, так і зарубіжних економістів. Серед вчених, які

займаються дослідженням теоретичних, методичних та прикладних аспектів забезпечення та управління фінансовою безпекою економічних агентів, можна відмітити: О. В. Арефєву, О. І. Барановського, І. А. Бланка, В. М. Гейця, К. С. Горячеву, М. Я. Демяненка, Т. Б. Кузенко, В. П. Мартинюка, А. Ю. Присяжнюк, О. В. Стащук, А. В. Чупіса та інших.

Складність і багатогранність дефініції «фінансова безпека підприємства» зумовлюють відсутність єдиного узгодженого підходу до визначення її сутності та основних складових. Серед вітчизняних вчених одним із перших визначив сутність фінансової безпеки підприємства І. А. Бланк, який зазначає: «фінансова безпека підприємства є кількісно і якісно детермінованим рівнем його фінансового стану, який забезпечує стабільний захист його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого росту в нинішньому і перспективному періоді» [5, С. 12].

О. В. Стащук у своїй монографії зазначає, що – це ієрархічна й багатоаспектна система забезпечення стану найбільш ефективного формування та використання фінансових ресурсів акціонерних товариств для вироблення дієвого механізму ідентифікації та нівелювання негативного впливу ендогенних та екзогенних загроз, а також виявлення та примноження домінант фінансово-господарської діяльності корпоративних структур у напрямку максимізації їх ринкової вартості та підвищення інвестиційної привабливості [9, С. 50].

Більшість вчених, котрі досліджують поняття та зміст фінансової безпеки підприємства, характеризують її з точки зору рівня забезпеченості фінансовими ресурсами, захищеності фінансових інтересів, механізму оптимізації їх розвитку, досягнення сталого фінансового стану та відповідного рівня ліквідності [6, С. 9]. Так, з метою проведення такого аналізу І. Ю. Гришова пропонує систему наступних показників: потенціал зовнішніх та внутрішніх джерел формування фінансових потоків, потужність власних джерел, коротко та довгострокові джерела формування фінансових потоків [7, С. 72]. Цю систему показників доповнює О. В. Єрмошкіна, яка серед показників руху фінансових потоків виділяє обсяги, швидкість, регулярність, напрями та джерела формування [7, С. 16]. У структурі індикаторів, що дають якісну характеристику фінансового потоку Н. І. Ковда виділяє: коефіцієнт достатності формування фінансового потоку, коефіцієнт ефективності фінансового потоку, рівномірності руху вхідного та вихідного фінансового потоку, період оборотності кредиторської та дебіторської заборгованості [8, С. 31].

Фінансова безпека є комплексною та різнобічною, саме тому є дуже складною для системи внутрішніх та зовнішніх фінансових і економічних відносин, що проявляється у таких її видах: страхова, інвестиційна, фондова, грошово-кредитна, валютна та інші.

Фінансова безпека посідає особливе місце в системі економічної безпеки, об’єднуючи характеристики як економічної безпеки, так і фінансів підприємства,

впливаючи абсолютно на всі сфери діяльності підприємства [1, С. 30]. Це можна аргументувати тим, що її рівень показує можливості підприємства в плані забезпечення інших складових економічної безпеки, оскільки будь-які зміни на підприємстві в кінцевому результаті відображаються на його фінансовій безпеці. Сутнісні характеристики фінансової безпеки підприємства полягають у такому:

1) є одним з основних елементів економічної безпеки підприємства;

2) може бути охарактеризована за допомогою системи кількісних і якісних показників;

3) її показники повинні мати порогові значення, за якими можна судити про ступінь фінансової безпеки підприємства;

4) повинна забезпечувати розвиток і стійкість підприємства, захищеність його фінансових інтересів [2].

Певною мірою забезпечення фінансової безпеки підприємства залежить від рівня організації та кваліфікації його менеджменту, оскільки її головними функціями є: організація, аналіз, планування, мотивація та контроль. Керівництво підприємства може безпосередньо здійснювати вплив на систему фінансової безпеки та управляти нею. Погоджуємося з тим, фінансова безпека представляє такий стан підприємства, який:

- дозволяє забезпечити фінансову рівновагу, стійкість, платоспроможність і ліквідність підприємства в довгостроковому періоді;
- задовольняє потреби підприємства у фінансових ресурсах для стійкого розширеного відтворення підприємства;
- забезпечує достатню фінансову незалежність підприємства;
- здатне протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і погрозам, прагнучим заподіяти фінансовий збиток підприємству, або змінити небажано структуру капіталу, або примусово ліквідовувати підприємство;
- забезпечує достатню гнучкість при ухваленні фінансових рішень;
- забезпечує захищеність фінансових інтересів власників підприємства [3].

Стосовно рівня фінансової безпеки, то він показує здатність підприємства, що допомагає долати різноманітні проблеми, які впливають на неї. Таким чином, під загрозою фінансової безпеки, розрізняють майбутні або реальні дії осіб, котрі можуть погіршити стан діяльності підприємства, що у подальшому може призвести до припинення його діяльності.

Отже, кожне підприємство, перш за все, повинно вміти правильно розподіляти грошові кошти, впроваджувати різноманітні інновації, а також ефективно використовувати людський капітал. Саме тому, в нинішніх умовах роль фінансової безпеки у функціонуванні підприємств є дуже важливою та вимагає постійної розробки нових механізмів або вдосконалення існуючих для того, аби підвищити ефективність управління фінансовою безпекою. Отож, можна підсумувати, що фінансова безпека допомагає визначити граничний стан фінансової стійкості, у якому повинне перебувати підприємство, а також допомагає знівелювати зовнішні та внутрішні загрози. Оскільки розвиток підприємства здійснюється циклічно, то підприємства часто можуть стикатися із фінансовими кризами, у такому випадку необхідно передбачати розробку

різноманітних стратегій, які допоможуть відновити стабільність функціонування підприємства. Загалом, фінансова безпека забезпечує стабільну економічну діяльність, зміцнює фінансовий сектор підприємства, захищає від різноманітних загроз, котрі можуть ускладнити та призвести до занепаду чи банкрутства підприємства.

Перелік використаних джерел

1. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Т.Г. Васильців, В.І. Волошин, О.Р. Бойкевич, В.В. Каркавчук ; за ред. Т.Г. Васильціва. – Львів : Ліга-Прес, 2012. – 386 с.
2. Папехин Р.С. Факторы финансовой устойчивости и безопасности предприятия :автореф. дис. … канд. экон. наук : 08.00.10 / Р.С. Папехин; Волгоградский гос. ун-т. – Волгоград, 2013. – 21 с.
3. Гукова А.В., Аникин И.Д. Роль финансовой безопасности предприятия в системе его экономической безопасности // Образование и общество. – 2015. – № 3. – С. 98-102.
4. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
5. Арефєва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О.В. Арефєва, Т.Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1 (91). – С. 98-103.
6. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. Фінансова діяльність підприємства: Підручник. – К. : Либідь, 2009. – 318 с.
7. Опарін В.М. Фінанси: Навч. посібник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2011. – 240 с.
8. Економіка підприємства: Підручник / За ред. С.Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2011. – 528 с.
9. Стащук О.В. Сучасна парадигма фінансової безпеки акціонерних товариств: Монографія. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 398 с.